

VOJENSKÉ ROZHLEDY

Czech Military Review

2026

1

VOJENSKOTEORETICKÝ ČASOPIS

VOJENSKÉ ROZHLEDY

1

ROČNÍK 35 (67)

Peer-reviewed

Operations Planning as Part of the Officers' Career Training

Plánování operací jako součást kariérové přípravy důstojníků

Richard Saibert¹, Vlastimil Drápela¹

¹University of Defence, Brno, Czech Republic

Abstract: The article examines the possibilities of developing the competencies of the Czech Armed Forces (CAF) officers in the field of operations planning within the framework of career training. The main learning competencies for operations planning at the operational level are formulated based on a comparison of curricula of professional military education programmes and interviews with experts. These are together with the proposed assessment methods, validated in a real learning process. Different approaches to assessing learning outcomes are discussed in comparison with the current approaches applied in Czech career education, which highlights the need for an innovative approach to assessment. Based on the research results, the paper presents a proposal for an assessment standard, including methods for learning outcomes evaluation.

Abstrakt: Článek zkoumá možnosti rozvoje kompetencí důstojníků Armády České republiky v oblasti plánování operací v rámci kariérové přípravy. Na základě analýzy kurikul profesionálního vojenského vzdělávání a konzultací s experty byly stanoveny klíčové učební kompetence pro plánování operací na operační úrovni. Spolu s navrženými metodami hodnocení byly následně validovány v reálném vzdělávacím procesu. V rámci diskuse jsou debatovány různé přístupy k hodnocení studijních výsledků v porovnání s dosavadními přístupy uplatňovanými v rámci českého kariérového vzdělávání, což zdůrazňuje potřebu inovace přístupu k hodnocení. Na základě výsledků výzkumu článek přináší návrh hodnotícího standardu, včetně metod hodnocení výsledků učení.

Keywords: Comprehensive Operations Planning Directive; Operational level; Competencies.

Klíčová slova: Směrnice pro komplexní plánování operací; operační úroveň; kompetence.

INTRODUCTION

Effective conduct of operations requires the ability to respond rapidly to a complex and dynamically changing security environment. This aspect is particularly pertinent when applied to modern multi-domain operations, which require an accelerated and coordinated decision-making process at the strategic, operational, and tactical levels across all operational domains (Petráš 2023, 70). Emphasis should be placed on the ability to coordinate activities across all domains and collaborate with different actors. In that respect, the development of operations planning competencies is a must.

Professional military education (PME) represents one of the ways to promote a shared framework among those involved in the application of operational art, including the operations planning process (OPP). Military professionals involved in decision-making should study together in professional courses if they are to work together effectively in practice (Spíšák 2015, 141). Career courses play an important role in preparing officers for these challenging tasks. Officers learn to assess situations, develop suitable solutions, and formulate decisions through theoretical instruction and practical exercises. An assessment system should allow the identification of their strengths and areas for further improvement.

The paper seeks to offer proposals and recommendations that support the advancement of career education for Czech Armed Forces officers, specifically in the area of operational-level planning.

1 THEORETICAL BACKGROUND

In general, planning can be characterized as a cyclical, goal-oriented process of envisioning the future. It involves different areas and time horizons. In a military environment, the plan is about how to get from unacceptable to acceptable conditions. Military operations planning is implemented at three levels of command and control (NATO Standardization Office 2019)¹:

1. Strategic Level. The level at which a nation or group of nations determines national or multinational security objectives and deploys national, including military, resources to achieve them.
2. Operational Level. The level at which campaigns and major operations are planned, conducted, and sustained to accomplish strategic objectives within theatres or areas of operations.
3. Tactical Level. The level at which activities, battles, and engagements are planned and executed to accomplish military objectives assigned to tactical formations and units.

¹ At the time of publication of this article, a new edition of the doctrine was in the approval process, which, however, does not change the quoted passage in any way.

The output is a plan defining military objectives, strategy, and resources (ends, ways, means). Options (solutions) are established, assessed, and compared. At the strategy level, those are Military Response Options (MRO), at the operational level, Course of Actions (CoA's) are developed and selected.

CAF's operations planning at the strategic and operational levels is based on the Supreme Allied Commander Europe's (SACEUR) Comprehensive Operations Planning Directive (COPD), adapted to national conditions. The COPD establishes a systematic approach to planning military operations from the strategic to the tactical level and encompasses all phases of operations, from preparation to termination. The planning is divided into six phases to systematically address crises².

The paper's research will be focused only on the phases 1-3 at the operational level according to the COPD, as those are practically trained within the Senior Officers' Career Course (SOC) and Comprehensive Operations Planning Course (COPC) organized by the Centre for Security and Military Strategic Studies (CSMSS). These phases, in terms of required competencies, will be described in the next section.

1.1 Definition of the Concept of Competencies

For the successful implementation of the OPP, officers must have the skills and abilities (competencies) to effectively apply the objectives set out in each stage of the OPP. Well-mastered competencies enable the officer to quickly accomplish tasks, manage complex situations, and achieve objectives, thus contributing to the overall success of operations. The development and strengthening of planning competencies is also given sufficient attention in the Czech Armed Forces Development Concept 2035, which states that *“Operational level of command and control will develop the capability of coordinated, early and synergic engagement by military and non-military instruments, state and non-state actors across operational domains and environments. The tactical echelon will accelerate operations planning and control processes and will develop the capability to coordinate efforts of joint force operations across operational domains.”* These capabilities mentioned above are linked to the planning competencies.

Generally, competency can be characterized as the sum of knowledge, skills, abilities, and other personality characteristics that a person needs to perform well on the job (Procházka, Vaculík, and Smutný 2013, 152). Hroník (2007, 61) defines competency as follows: *„Competency is a bunch of knowledge, skills, experience, and qualities that support the achievement of the goal.“*

Competencies can be categorized according to the degree of generality or transferability. General competencies can be described as transferable skills or general academic skills (educational competencies). These skills are generic to any programme and can be transferred from one context to another. In contrast, core competencies are the most important competencies that a graduate has acquired as a result of completing a specific

² Comprehensive Operations Planning Directive, version 3.1. 2023.

study programme (Lokhoff, Wegewijs, and Durkin 2021, 22). Each competency should be assessed or verified in some way, which is usually achieved through the development of related learning outcomes. Learning outcomes describe what a student is expected to know, understand, and be able to demonstrate upon successful completion of a course of study (McCauley 2014, 56).

In order to master the first three phases of the COPD process, the officer should have a wide range of professional competencies that enable him/her to quickly analyze the situation, propose solutions, and make decisions in complex conditions.

In the first phase, which focuses on the initial awareness of the crisis, officers should be analytically proficient, be able to identify the main actors and their relationships. Should also be proficient in systems assessment tools such as the PMESII, ASCOPE³, and DIME⁴ frameworks, and be able to assess the causes and consequences of an ongoing crisis. Critical thinking skills and the ability to integrate information from different sources are a great asset at this stage.

In the second phase, which involves an operational appreciation of the strategic environment, the competencies extend to the ability to understand strategic objectives and their implications at the operational level. The officer must be able to interpret strategic documents, such as a strategic assessment and a specific MRO. This requires a systematic approach, the ability to work as part of a team, and to coordinate activities within the planning team. The ability to formulate clear and practical recommendations for strategic decisions is also very important.

In the third phase, which includes operational estimate, the officer should excel in analytical skills, such as factor analysis or centre of gravity analysis. An advantage is the ability to think structurally about CoA and to be able to evaluate them through methods such as a war game. Creativity in finding alternatives and decisiveness in choosing the optimal option are also very important. The officer should also have good communication skills to present and defend proposals convincingly to other members of the planning team or the command.

All in all, it is central to the successful completion of the first three phases of the COPD process that the student combine expertise, analytical thinking, and communication skills with flexibility and the ability to respond quickly to changes.

1.2 Setting and Evaluating the Learning Outcomes

To develop and strengthen officers' competencies in operations planning, it is essential to define learning outcomes (objectives) and assessment criteria. One of the methods used is founded on the competency-based approach (CBA) to education, where

³ Analytical frameworks for assessment of the operating environment. PMESII – Political, Military, Economy, Information and Infrastructure; ASCOPE – Areas, Structures, Capabilities, Organizations, People and Events.

⁴ Instruments of power – Diplomatic, Information, Military and Economic.

the learning outcomes are defined as learning competencies. These describe what is to be achieved in the learning process, supporting the development of operations planning competencies. CBA is based on the principle of acquiring and developing competencies in learning individuals rather than on the specific content of a given substance or subject (Veteška 2008, 41). Learning objectives, which are set in the form of situations and tasks to be competently accomplished, should be formulated to be specific, measurable (assessable), attainable, meaningful, and time-bound (Doran 1981, 35).

Assessment is also part of the process to verify that the learning objectives have been met. Defining learning objectives based on CBA gives direction to learning and ensures that it focuses on practical outcomes that are relevant to practice. This approach helps learners to understand better what is required of them and enables teachers to organize learning and evaluate its outcomes.

Taxonomies are useful for differentiating and describing learning content, planning, and verifying learning objectives, such as setting teaching standards. Bloom's Taxonomy is fundamental, defining the structure of educational goals and their connection to different levels of thinking (cognitive complexity levels, hierarchical stages of cognitive processing). It's a key pedagogical theory in curriculum planning. Revised taxonomy (Bloom c2001) includes these categories: Remember, Understand, Apply, Analyze, Evaluate, and Create.

This emphasizes active learning, providing a dynamic framework for educators. When describing learning objectives in the area of operations planning at the operational level within the SOC and the Comprehensive Operations Planning Course (COPC), the categories Create, Evaluate, Apply, and Analyze are used. This is shown in Table 1.

Table 1: Bloom's taxonomy

Category	Description	Active verb for learning outcome definition
Create	Put elements together to form a coherent or functional whole; reorganize elements into a new arrangement/pattern or structure	design, develop, formulate, investigate, propose
Evaluate	Create assessments based on criteria and standards	justify, argue, select, defend
Analyze	Break down the whole into its basic components and determine which parts belong together, what the overall structure is, and what their purpose is	differentiate, organize, compare, examine, test,
Apply	To perform or apply a procedure in a given situation	execute, implement, solve, use, demonstrate,

There are several approaches and methodologies for evaluating the achievement of competencies or learning objectives.

Summative assessment is the final criterion for assessing students' performance at the end of an educational period. Its main objective is to measure the level of knowledge, skills, and competencies achieved, and to offer an overall overview of the student's performance. This type of assessment focuses on the final result, and its output is usually a numerical rating, a grade, or a percentage score. Typical forms of summative

assessment are final exams, tests, essays, state exams, or certification assessments. It can be said that summative assessment is an exam in the form of a problem-solving activity.

Formative assessment is an ongoing process that helps students improve their learning. Teachers provide feedback to students and help them understand their strengths and weaknesses. This happens at different stages of the lesson, for example, through comments on assignments, tutorials, or reflection after group work. This allows students to engage in their learning and learn how to improve actively.

2 METHODOLOGY

Research aims to explore the possibilities of developing the CAF officers' competencies in operations planning as part of their career preparation. The following research objectives were formulated:

1. Evaluate current approaches to support the development and strengthening of officers' operations planning competencies within SOC.
2. Formulate learning outcomes at defined phases of the planning process, supporting officers' competencies in operations planning, including the proposal of an evaluation standard.

For the first research objective, data regarding the course evaluation from the last eight SOCs were collected and assessed⁵. For the competency development, a methodology was established. It comprises the literature review and comparative analysis of the PME curricula, competency development using the Bloom taxonomy, and a validation test for the proposed competency model. For the validation, a method of structured interview with the experts and a validity test within the 70th SOC was used.

Research is limited only to phases 1-3 at the operational level according to the COPD.

3 CURRENT APPROACH TO EVALUATION

Currently, in the SOC, the overall evaluation of the learning area Decision-making at the operational level within the study subject of Military Art consists of three components, which are a knowledge test, student self-assessment, and formative assessment, which is focused on the evaluation of syndicate work.

Notwithstanding, the level of individual student competency in operations planning is assessed only through self-assessment, where respondents express the achievement

⁵ In the online questionnaire survey, 423 respondents were interviewed, 380 of whom were of the rank of captain and 64 of the rank of senior officer (major and lieutenant colonel). A total of 272 responses (64%) were received.

or acquisition of a given competency. These are formulated as the following learning outcomes:

1. The participant is able to describe the basic characteristics and phases of the NATO OPP at the operational level.
2. The participant has the ability to navigate and apply the outputs (documents) from the NATO strategic level OPP (COPD) to ensure implementation in operational level planning.
3. The participant has the ability to apply operational estimation methods, particularly Center of Gravity analysis and operational scheme development, to define the problem and determine the conditions necessary to achieve the desired end state.
4. The participant has the ability to apply the methods of operations planning, focusing on methods and ways of conducting a war game, the creation of action options, and their comparison, analysis, and selection of options.

Table 2 illustrates the results of the eight-course evaluation for the 2022-2024, supplemented by a knowledge test and by formative assessment. The results are shown in % as a success rate.

Table 2: Results of the 2022-2024 evaluation

SOC – Military art: Decision-making at the operational level	I. Student self-assessment				II. Summative assessment – knowledge test	III. Formative assessment – JOPG work test
	quest. 1	quest. 2	quest. 3	quest. 4		
1/2022	73,78 %	68,22 %	63,18 %	59,27 %	73%	100 %
2/2022	81,61 %	74,19 %	70,97 %	72,28 %	94%	100 %
3/2022	80,21 %	68,54 %	67,08 %	59,35 %	91,5%	100 %
1/2023	71,67 %	67,33 %	62,67 %	63,00 %	92%	100 %
2/2023	62,96 %	60,00 %	59,26 %	57,31 %	88,4%	100 %
3/2023	66,67 %	61,00 %	58,67 %	59,33 %	93%	100 %
1/2024	65,48 %	59,68 %	57,10 %	58,06 %	83,3%	100 %
2/2024	72,94 %	71,67 %	70,00 %	70,56 %	86%	100 %
Average	71,92 %	66,33 %	63,62 %	62,40 %	87,65%	100 %

4 OPERATIONS PLANNING COMPETENCY DEVELOPMENT

There are many methods to identify the competencies required for a position, but despite their diversity, "...the basic phases of competency identification projects remain the same..." (Krontorád and Trčka 2005, 85). For the development of the military career course curriculum, the basic stages of identifying (learning) competencies are divided into five steps (Štěpánek 2019, 14), which are: 1. Preparatory, 2. Data extraction, 3. Analysis and classification of information, 4. Description and development of competencies

and 5. Validation of the resulting model. These steps will be embedded in the following subchapters.

4.1 Literature Review

This preparatory phase was focused on the literature review, specifically the exploration of relevant sources of the possible operations planning competencies. Generally, the elementary source delivers COPD, which gives clear direction on what to do in certain steps of the OPP and provides the basic foundation for any PME in operations planning training. Given the existing PME study programs focused on preparing officers in operations planning, the following curricula and competency register were chosen for analysis and further study⁶:

1. **Sectoral qualifications framework for the military officer profession (SQF MILOF)**
Learning Area: Operations planning
2. **CSMSS - Senior Officer Course**
Learning Area: Military art - Decision-making at the operational level
3. **NATO School Oberammergau**
NATO Comprehensive Operations Planning Course
4. **Baltic Defense College**
Comprehensive Operational Planning Course
5. **Armed Forces Academy of General Milan Rastislav Štefánik**
Introduction to the Planning of Joint Operations

The SQF MILOF database serves as a tool for common comparison and classification of PME programmes within the EU. The main objective of the investigation was to compare those curricula with the national military career program (SOC).

4.2 Competency Development

Within a competency development main goal was to develop complex overarching learning competencies for planning phases 1 – 3 according to the COPD. Data retrieved from the different curricula and registers were further systematized and structured. During the analysis and classification of information, a synthesis of relevant learning outcomes was built on the curricula comparison, adding or reformulating active verbs according to the Bloom taxonomy to describe each competency (skill, ability) more accurately and clearly. The last step in this process involved describing and developing learning competencies, which are:

⁶ The curriculum analysis is available upon request from the author.

Phase 1: Appraise the nature of the situation to contribute to the appreciation of the strategic environment and determine critical factors contributing to the crisis

Phase 2: Understand the strategic situation, the nature of the problem, the desired end state, strategic objectives, including Military Strategic Objectives through Strategic Assessment, provide operational-level advice on the draft strategic MROs, and assess their operational viability.

Phase 3 a: Conduct a thorough analysis of the operational environment to identify critical factors and determine the necessary conditions for achieving the desired end state. Apply the Center of Gravity analysis to identify and understand the critical factors of both friendly and enemy forces.

Phase 3 b: Develop and compare multiple CoAs, utilizing methods such as wargaming, to select the most effective and feasible option. Analyze assigned Operational Objectives and develop Criteria for Success and Conditions to be established.

4.3 Model Validation

This phase is crucial for verifying the relevance and validity of the developed competencies (competency model). The first step consists of conducting a structured interview with experts, both from operations planning and officer training. These interviews were requested to assess whether the competency model adequately reflects the requirements in the operations planning competencies.

A structured interview was conducted with eight respondents. Respondents were asked the following questions:

1. "According to the COPD, what specific competencies should students demonstrate at each phase of OPP?"
2. What is your recommendation on how to verify that the analytical methods or outcomes of COPD phases 1-3 are understood by students? At what stages in the process would it be appropriate to provide students with feedback on the issue or to conduct formative or summative assessment?"
3. What weight do you give to students' analytical skills compared to their ability to present conclusions?"
4. What are the criteria for assessing the results of acquired skills?"

Based on the guided interviews, the formulated learning competencies were confirmed, supplemented with specific sub-skills (abilities) formulated as learning objectives that need to be fulfilled, including evaluation. The forms and methods of learning outcome assessment include different approaches to assessing group work at each stage, focusing on the outcome and implementation of the collaboration and the individual contribution of each member.

Evaluation of the result of the group's work includes, in particular, an assessment of the quality of the final presentations. These are evaluated according to predetermined criteria such as accuracy of content, visual design, or communication. In addition to the final product, the teacher/mentor also evaluates the group process, which includes

aspects such as the level of cooperation, the way tasks are divided among group members, and the ability to resolve possible conflicts.

Evaluation of individual contribution emphasizes the student's specific role and contribution to teamwork. These roles may include, for example, those of JOPG/Syndicate Leader, Analysis Group Leader, or Brainstorming Facilitator. Individual contribution can be further assessed through direct observation, which can use coaching and mentoring. These methods provide students with recommendations, advice, and challenges that support their personal development.

Evaluation methods comprise summative evaluation, which consists of scoring the final results, while formative evaluation includes verbal feedback. This form of assessment enables students to better understand their strengths and areas for improvement and supports them in further learning.

The second step of the model validation phase was its test during the learning process in the 70th SOC⁷ (Table 3). This provides an assessment of how the model applies in practice and whether it can predict successful performance. The data collected from the course, for example, participant self-assessment, instructor feedback, and task performance analysis, were compared with the defined competencies. This process of iteratively validating and refining the competency model ensures its validity and relevance. Validation was aimed at assessing the practical skills of the participants in practical exercises according to the proposed methodology.

As part of the syndicate evaluation, within summative evaluation, the score was distributed in the following categories: use of adequate methods and procedures, 40%; terminology, 20%; and relevance of conclusions and ability to defend conclusions, 40%.

Table 3: Competency model validation

Learning objectives	Evaluated output	Evaluation
Evaluate the main actor of the crisis, formulate the key problem, and determine the actors' relationship	coaching/mentoring	formative - feedback
Analyze the operating environment according to the PMESII	syndicate briefing	5 pts
Propose recommendations for MRO	syndicate briefing	5 pts
Demonstrate knowledge of strategic planning documents	knowledge test	formative - feedback
Perform a factor analysis	syndicate briefing	5 pts
Define the center of gravity, risks, and design operations scheme	coaching/mentoring	formative - feedback
Prepare and present Mission Analysis Briefing (MBA)	syndicate briefing	15 pts
Develop different CoAs	syndicate briefing	5 pts
Evaluate CoAs; choose and justify the most appropriate CoAs	syndicate briefing	15 pts
Individually contribute to the required efforts within the syndicate for each learning objective	level of involvement in the work	10 pts
Total		60 pts

⁷ The course consisted of 21 students, of which 7 were in the rank of major and 14 in the rank of captain.

Within the assessment of a learning objective, the same score was always assigned to each syndicate member. Individually, each student was then evaluated on his/her level of involvement in the work.

The results of the validation of the model are divided into two main areas:

I. **Objectivity of evaluation**

- the validity of the evaluation may be affected by assessing students' ability to apply methods and tools they have not used before. The emphasis within each stage should be focused on practice and practical mastery of these methods and tools;
- inability to verifiably assess the involvement of individuals in collaborative work without continuous supervision and monitoring;
- the absence of students from practicing some of the steps and phases has an impact on the assessment of the extent to which they have mastered the understanding of the OPP;
- impossibility to objectively assess the level of engagement of individuals within the syndicate based purely on the evaluation of the final syndicate's output.

II. **Evaluation criteria**

- setting evaluation criteria depending on the type of output (presentation);
- individual evaluation criteria (quality vs. quantity, etc.);
- distribution of points between the evaluation of the output and the individual (50/10).

5 DISCUSSION

As mentioned in chapter 3 current approach to evaluation of competencies in operations planning in the SOC encompasses both formative and summative evaluation.

Formative assessment applies across subjects where multiple criteria judge students' work. Effective assessment helps students improve by fostering self-monitoring, understanding high-quality work, objective comparison, and revision. Developing these skills through authentic evaluation experiences is essential (Sadler 1989). Specifically, the outputs of the syndicate's work,⁸ such as the preparation of an analysis or presentation, were assessed by providing feedback to students. It can be concluded that all tasks within the syndicate were completed, but regardless of the extent to which individuals were able to understand and apply acquired knowledge and skills.

In terms of individual student evaluation, there are two approaches applied. In the summative assessment, students are evaluated using a knowledge test of the COPD methodology, including concepts, processes, or procedures in operations planning. The results retrieved throughout 2022 - 2024 questionnaires were, on average, 87.65% successful.

With regards to the evaluation of the level of achievement of the competencies through self-assessment, the answers in the observed period have oscillated between

⁸ Each class syndicate plays role as the Joint Operations Planning Group (JOPG).

62% to 72 %. Student self-assessment has the advantage of being able to be delivered to large classes and is much less time-consuming to provide than a teacher's feedback. A formative self-assessment approach may not only improve students' knowledge and skills on the instructional topic but also foster autonomy and self-determination (Zhang and Desrochers 2023). With proper training, students can assess themselves more accurately. It necessitates training students in self-assessment across subjects and ensuring they understand the criteria used by teachers (Thawabieh 2017).

Based on the above, it may be debatable to what extent the results of the formative evaluation, which focuses on the evaluation of the syndicate, can be taken as determinant in terms of individual evaluation. That is, whether it can be objectively verified that each student acquired the required competencies and can use them correctly. A noticeable discrepancy can be observed in how students perceive themselves and how teachers can evaluate them. This was compounded by the fact that the questions on the ability to apply planning competencies were not in line with the definition of learning outcomes in terms of their wording.

During the validation of the proposed competency model in the 70th SOC, the results of the self-assessment were compared with the summative assessment of the individuals provided by the lecturers. The average self-assessed success rate was 66%, while the summative assessment results show a success rate of 83.3%. Although this is a statistically less significant sample for one course, it can still be concluded that there is a discrepancy between the self-assessment of the course participants and the objective assessment based on the criteria. In this case, this discrepancy can also be attributed to the fact that often the individual's evaluation could not be completely objective, mainly due to the absence of a permanent evaluator for each syndicate.

6 PROPOSALS

Based on the findings, approaches to assessing the achievement of the specified learning outcomes are formulated and categorized according to these areas:

1. Evaluation of group work

In this area, it is primarily a formative assessment of the syndicate's work at each phase of the OPP, with an emphasis on the mastery of individual steps, methods, and procedures to achieve the stated planning outcome. Emphasis will be placed on providing feedback on the results of the syndicate's activities using forms of mentoring and coaching.

2. Evaluation of the individual

As part of the individual evaluation, students will continue to have the opportunity for self-assessment. It necessitates training students in self-assessment across learning competencies and ensuring they understand the criteria used by lecturers. In that respect, clear and comprehensible criteria that are aligned with learning competencies are needed.

The level of student involvement in the work of the syndicate might be assessed by the mentor as a sub-indicator. This will assess overall contribution to the final product,

communication and collaboration with other team members, and their ability to analyze information and solve problems. Both summative and formative approaches may be used in the assessment.

3. Final formal evaluation

The final formal assessment will use a form of quantitative assessment in the form of a practical examination or colloquium, in which the student demonstrates the ability to apply the acquired knowledge and skills in solving a specific task, situation, or problem.

The above-mentioned forms and methods of assessment are further developed into a draft assessment standard (Table 4-7), which illustrates how the described learning outcomes are verified in relation to the defined competencies.

Table 4: Evaluation standard proposal – learning competency 1

1. LEARNING COMPETENCY			
Appraise the nature of the situation to contribute to the appreciation of the strategic environment and determine critical factors contributing to the crisis			
Evaluated skills	Method of verification	Evaluation form	Evaluation criteria
Prepare and provide PMESII analysis/briefing	Practical demonstration in a syndicate exercise	Formative	Provide feedback
Perform System of System Analysis, Actor analysis	Practical exam or colloquium	Summative	Methodology Relevance Terminology
Provide Conflict mapping			

Table 5: Evaluation standard proposal – learning competency 2

2. LEARNING COMPETENCY			
Understand the strategic situation, the nature of the problem, the desired end state, strategic objectives, including Military Strategic Objectives through Strategic Assessment, provide operational-level advice on the draft strategic MROs, and assess their operational viability.			
Evaluated skills	Method of verification	Evaluation form	Evaluation criteria
Propose recommendations for the strategic evaluation of the MRO	Practical demonstration in a syndicate exercise	Formative	Provide feedback
Demonstrated knowledge of strategic planning documents	Test	Summative	Number of points

Table 6: Evaluation standard proposal – learning competency 3 A

3. A LEARNING COMPETENCY			
Conduct a thorough analysis of the operational environment to identify critical factors and determine the necessary conditions for achieving the desired end state. Apply the Center of Gravity analysis to identify and understand the critical factors of both friendly and enemy forces.			
Evaluated skills	Method of verification	Evaluation form	Evaluation criteria

Apply factor analysis	Practical exam or colloquium	Summative	Methodology Relevance Terminology
Identify the enemy's CoG and determine critical capabilities, requirements and vulnerabilities			
Apply risk assessment and management methods			
Apply operational estimation methods during Operation design development	Practical demonstration in a syndicate exercise	Formative	Provide feedback
Prepare and present Mission Analysis Briefing (MAB)			

Table 7: Evaluation standard proposal – learning competency 3 B

3. B LEARNING COMPETENCY			
Develop and compare multiple CoAs, utilizing methods such as wargaming, to select the most effective and feasible option. Analyze assigned Operational Objectives and develop Criteria for Success and Conditions to be established.			
Evaluated skills	Method of verification	Evaluation form	Evaluation criteria
Develop and compare different CoAs	Practical exam or colloquium	Summative	Methodology Relevance Terminology
Evaluate, choose, and justify the most appropriate CoAs	Practical demonstration during war game	Formative	Provide feedback
Prepare and present a Decision briefing on CoAs	Practical demonstration in a syndicate exercise		

CONCLUSION

Although the research was limited only to the issue of operations planning at the operational level, similar recommendations can be made for the strategic level. The limitations of research based on model verification within a single career course alone do not necessarily present a barrier to the formulation of suggestions for approaches to competency assessment.

One of the main suggestions that was verified is the difference between student self-assessment and teacher assessment, regardless of the framework applied for assessment. Self-evaluation should continue to play an important role in the overall assessment, provided that students understand the assessment criteria. Another factor is the emphasis on assessment through feedback so that there is a full understanding of the process in each phase of the planning, and the ability to work collectively within the JOPG.

The next logical step would be to implement the proposed evaluation model in the next career course, to verify it, and possibly further optimize it.

This article was created with the support of the DZRO-CBVSS22-OZKON project implemented by the Center for Security and Military-Strategic Studies of the University of Defense in 2025.

The authors declare that there is no conflict of interest in connection with the publication of this article and that all ethical standards required by the publisher were accepted during its preparation.

REFERENCES

- Bloom, Benjamin Samuel. c2001. *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: a revision of Bloom's Taxonomy of educational objectives*. Edited by Lorin W. Anderson. Abridged ed. New York: Longman.
- Baltic Defence College. 2025. *Comprehensive Operational Planning Course*. <https://tinyurl.com/3bsa7jce>
- CSMSS University of Defence. 2023. *Study curriculum of the lifelong learning program, Senior Officer Course*. Centre for Security and Military Strategic Studies, University of Defence. Brno.
- European External Action Service. 2021. *Sectoral qualifications framework for the military officer profession: SQFMILOF. Volume 2*. Publications Office. ISBN 978-92-9463-010-0. Brussels. <https://data.europa.eu/doi/10.2871/989318>
- George T. Doran. 1981. "There's a S.M.A.R.T. way to write management's goals and objectives." *Management review* Vol 70 (11). ISSN: 0025-1895, 0025-1895. <https://muni.cz/go/20561a>
- HRONÍK, František. 2007. *Rozvoj a vzdělávání pracovníků*. Vyd. 1. Praha: Grada, Vedení lidí v praxi. ISBN 978-80-247-1457-8.
- Krontorád, František, and Milan Trčka. 2005. *Manažerské standardy ve veřejné správě: (úvod ke kompetenčnímu managementu) : výstup z projektu podpory jakosti č. 2/9/2005*.
- Lokhoff, Jenneke, Bas Wegewijs, Katja Durkin, et al. 2010. *A Tuning Guide to Formulating Degree Programme Profiles including Programme Competences and Programme Learning Outcomes*. Bilbao, Groningen, and The Hague. <https://muni.cz/go/774a06>.
- McCauley, Daniel H. 2014. Competence-based Approach to Joint Professional Military Education (JPME) Educating the Joint Force for 2020 and Beyond. *Canadian Military Journal*. Vol 15. no.1. pp. 53-58. ISSN 1492-465X, <https://goo.gl/swn6n6>
- NATO School Oberammergau. *Comprehensive Operational Planning Course*. <https://tinyurl.com/4n3h4st8>
- NATO Standardization Office. 2019. *AJP-5, Allied Joint Doctrine for the Planning of Operations*, Edition A, Version 2. Brussels.
- Petráš, Zdeněk. 2023. "Conceptual Approach to Multi-Domain Operations." *Vojenské rozhledy - Czech Military Review* 32(4), s. 66-85. ISSN 1210-3292. doi:10.3849/2336-2995.32.2023.04.066-085

Procházka, Jakub, Martin Vaculík a Petr Smutný. 2013. *Psychologie efektivního leadershipu*. Praha: Grada. ISBN: 978-80-247-8690-2.

Sadler, D. Royce. 1989. "Formative assessment and the design of instructional systems." *Instr Sci* 18, 119–144. <https://doi.org/10.1007/BF00117714>

Spišák, Ján. 2015. „Některé problémy vzájemného vztahu strategie a operačního umění - Some Difficulties of Correlation between Strategy and Operational art.“ *Vojenské rozhledy*, roč. 24 (56), č. 3, s. 132–143, ISSN 1210-3292 (tištěná verze), ISSN 2336-2995 (on-line). doi: 10.3849/1210-3292,24.2015.03.132-143.

Štěpánek, Přemysl. 2019. "Kompetence vojenského personálu pro velení a řízení." Final thesis of the General Staff Course, Brno: Univerzity of Defence.

Thawabieh, Ahmad Mahmoud. 2017. "A Comparison between Students' Self-Assessment and Teachers' Assessment." *Journal of Curriculum and Teaching*, Vol. 6, No. 1. <http://dx.doi.org/10.5430/jct.v6n1p14>

The Supreme Headquarters Allied Powers Europe. 2023. *Comprehensive Operations Planning Directive, version 3.1*. Mons.

Veteška, Jaroslav, and Michaela Tureckiová. 2008. *Kompetence ve vzdělávání*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1770-8.

Military History Institute. 2025. *Czech Armed Forces Development Concept 2035*. Praha. <https://tinyurl.com/bvmf22uz>

Zhang, Jie, and Marcie Desrochers. 2023. "Evaluation of Teacher, Self-Assessment, and Combined Feedback to Increase Students' Behavioral Observation Skills." *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, Volume 35, Number 1, 48-66. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1411869.pdf>

Peer-reviewed

Sino-Russian Military Cooperation since the War in Ukraine

Čínsko-ruská vojenská spolupráce od počátku války na Ukrajině

Zdeněk Rod¹, Martin Růžička²

¹CEVRO Univerzita; Vysoká škola ekonomická v Praze

²Západočeská univerzita v Plzni

Abstract: The presented study seeks to illuminate the nature and scope of Sino-Russian military cooperation following the onset of the war in Ukraine in 2022. The research question guiding this study is: In which military dimensions – such as technological collaboration, joint military exercises, or the provision of ammunition – does Sino-Russian cooperation manifest, and what underlying factors drive this engagement. The study revealed that the military cooperation between the two countries is very close and has been developing and deepening for a long time. The war in Ukraine has played a role in partially changing the nature of cooperation, but the continuity of cooperation itself was already set before the Russian invasion of Ukraine in 2022. The war in Ukraine did not open a new area of military cooperation but rather deepened existing ties. It also highlighted the asymmetry of the partnership, which now tilts in favor of China, which is a shift from the situation prior to 2022.

Abstrakt: Předkládaná studie si klade za cíl objasnit povahu a rozsah čínsko-ruské vojenské spolupráce po vypuknutí války na Ukrajině v roce 2022. Výzkumnou otázkou, která tuto studii provází, je: V jakých vojenských oblastech – jako je technologická spolupráce, společná vojenská cvičení nebo dodávky munice – se čínsko-ruská spolupráce projevuje a jaké faktory tuto spolupráci podmiňují? Studie odhalila, že vojenská spolupráce mezi oběma zeměmi je velmi úzká a dlouhodobě se rozvíjí a prohlubuje. Válka na Ukrajině sehrála roli v částečné změně povahy této spolupráce, avšak samotná kontinuita spolupráce byla nastavena ještě před ruskou invazí na Ukrajinu v roce 2022. Válka na Ukrajině tak neotevřela novou oblast vojenské spolupráce, ale pouze jí prohloubila. Válka také prohloubila asymetrii partnerství, jež se nyní vychyluje ve prospěch Číny, což je změna oproti stavu před rokem 2022.

Keywords: Military Cooperation; Peoples Republic of China; Russia; Technology.

Klíčová slova: vojenská spolupráce; Čínská lidově demokratická republika; Rusko; technologie

INTRODUCTION

The People's Republic of China (hereinafter China) and the USSR (hereinafter Russia) have long maintained a complex, often adversarial relationship. During the Cold War, shared communist ideology was outweighed by strategic and geopolitical rivalry. The nadir came in 1969 with armed clashes along the Ussuri River, rooted in border disputes dating back to the Tsarist era. These skirmishes, resulting in considerable casualties, prompted the Soviet Union to consider nuclear options—underscoring the depth of mutual distrust (Center for Arms Control and Non-Proliferation, 2023).

Though a ceasefire was eventually reached, bilateral ties remained fraught. Against this backdrop, China welcomed the United States' strategic pivot in the 1970s. Under Kissinger's realist diplomacy, Washington sought to balance Soviet power by engaging Beijing. Mao Zedong's leadership reciprocated, perceiving the USSR as the more immediate threat and recognising the strategic utility of closer ties with the US (Kissinger, 1994, 723–730). This triangular dynamic profoundly shaped the international order during the latter Cold War.

Historically, China and Russia have clashed over ideology and border management, particularly along their 4,184-kilometre frontier. However, since the early 2000s, relations have improved markedly. The resolution of border disputes enabled increased military cooperation, evidenced by joint exercises and arms deals. Economically, Western sanctions have pushed Russia to deepen ties with China, particularly in energy and trade. Internationally, both states have converged in contesting the normative dominance of the US-led liberal order (Fong and Maizland, 2024).

Following Russia's 2014 annexation of Crimea, bilateral defence ties were significantly enhanced. Military exercises have grown in scale and complexity, while collaboration has extended into strategic realms such as missile warning systems and satellite integration. A major intensification occurred in early 2022, when Xi Jinping and Vladimir Putin declared a partnership with “no limits,” just days before Russia's invasion of Ukraine (Fong and Marrow, 2024).

This propagandistic proclamation reflected shared opposition to perceived unilateralism and expansionist alliances. Both states reject NATO enlargement and critique the US Indo-Pacific strategy as destabilising, advocating instead for multipolar security frameworks rooted in sovereignty and cultural pluralism. On arms control, they condemn Washington's treaty withdrawals and missile defence expansions, citing risks to strategic stability. Similarly, they express concern over alleged Western bioweapons activities, urging transparency and accountability under the Biological Weapons Convention (China Aerospace Studies Institute, 2022, 5–9).

As argued elsewhere (Rod and Ruzicka, 2025), the war in Ukraine has catalysed a new phase of Sino-Russian military-technical cooperation. China has supplied Russia with key dual-use components—including US-made semiconductors—while denying direct involvement. In return, it has received sensitive Russian defence technologies, such as S-500 missile systems and submarine technology. Cooperation spans drone production and stealth platforms, reinforcing the partnership amid Russia's growing international isolation. Though not formal allies, their coordination presents significant challenges for

Indo-Pacific security. China's naval modernisation—supported by Russian inputs—risks undermining US maritime deterrence and altering the regional balance, especially for Japan.

This article therefore investigates the evolving scope of Sino-Russian military cooperation since 2022. It asks: In which military dimensions—technological, operational, logistical—does this cooperation manifest, and what strategic imperatives underpin it?

Adopting a qualitative case study approach, the analysis first outlines the conceptual framework guiding military cooperation, before detailing the study's methodology. It then explores Sino-Russian defence collaboration post-2022, concluding with a synthesis of findings and implications for global security dynamics.

1 CONCEPTUALIZATION OF MILITARY COOPERATION

Military cooperation may be approached through several theoretical lenses. Drawing on International Relations scholarship, Davidzon (2022) explores neorealism, liberalism, constructivism, and rational institutionalism as frameworks for understanding such cooperation. Neorealism explains it as a response to the distribution of power in an anarchic international system, with states seeking alignment for survival. Liberal theory points to domestic institutions, suggesting democracies are more inclined to cooperate due to shared governance norms. Constructivism emphasises the role of norms and collective identities, while rational institutionalism highlights institutions as mechanisms for reducing transaction costs and facilitating sustained coordination (Davidzon, 2022).

While these theories illuminate the motivations behind military cooperation, they offer limited analytical utility in specifying the dimension in which such cooperation takes place. The present study is not concerned with explaining the broader systemic drivers of Sino-Russian cooperation, but rather with identifying the discrete areas—such as intelligence sharing, joint exercises, and weapons development—in which it manifests. As such, the explanatory reach of IR theory remains intellectually valuable, but ultimately insufficient for this analytical purpose.

Instead, this study adopts a dimension-based framework grounded in extant scholarship (Zaręba, 2022; Callado-Muñoz and Hromcová eds, 2019; Behera and Balachandran, 2018; Zandee and Drent eds, 2016; Pałasz-Rutkowska, 2022; Mastro, 2024). As outlined in Table 1, military cooperation is inherently multidimensional, comprising diverse and often overlapping interactions. While quantitative studies may delineate categories with numerical precision, qualitative research must contend with the fluidity and contextual ambiguity of such classifications. Boundaries between dimensions are porous, and military activities frequently serve multiple functions, complicating attempts at rigid categorisation.

Table 1: Military Cooperation Framework

Areas of Cooperation	Dimensions of Military Cooperation	Specific Activity of Military Cooperation
Operational cooperation	Joint military exercise and training	Coordinated drills and instructional programmes between armed forces, designed to enhance interoperability, tactical proficiency, and strategic cohesion in anticipation of potential security contingencies
	Joint military operations	Cooperative military engagements involving multiple states, often under a formal coalition or alliance framework, aimed at achieving shared security objectives, whether in conflict or peacekeeping contexts
	Military technical assistance	Provision of expertise, training, and logistical support by one state to another, typically to strengthen operational capacity, modernise defence infrastructure, or fulfil strategic commitments
	Intelligence and strategic coordination	The systematic exchange and integration of security-related information, operational planning, and threat assessments among allied or partner states to enhance collective situational awareness and strategic response
	Maritime security and naval cooperation	Collaborative efforts to safeguard sea lanes, counter piracy, uphold freedom of navigation, and project naval power in contested maritime domains, underpinning broader regional security architectures
Defence-industrial cooperation	Collaborative or joint arms development	Bilateral or multilateral initiatives to design, manufacture, and enhance military capabilities, leveraging pooled resources, technological expertise, and strategic requirements
	Defence technology and arms trade	The exchange and procurement of military hardware, software, and expertise among states, shaping geopolitical alignments and fostering defence-industrial cooperation
	Space and aerospace cooperation	Joint endeavours in satellite technology, missile defence, space exploration, and aerospace engineering, often with both civilian and military applications, reflecting the growing securitisation of outer space
Political-strategic cooperation	Non-aggression pact or formal alliance agreement	A diplomatic accord between states that either renounces the use of force in mutual relations or establishes a framework for military cooperation, collective defence, and geopolitical alignment
	Nuclear and strategic stability dialogue	High-level diplomatic and technical engagements focused on mitigating risks associated with nuclear deterrence, arms control, non-proliferation, and crisis management to preserve strategic equilibrium

Source: Table created by author based on the following readings – Zaręba, 2022; Callado-Muñoz and Hromcová eds, 2019; Behera and Balachandran, 2018; Zandee and Drent eds, 2016; Pałasz-Rutkowska, 2022, Mastro, 2024

This limitation is particularly salient in the case at hand. The multifaceted nature of Sino-Russian cooperation resists strict compartmentalisation. Nonetheless, the typology presented in Table 1 remains a useful heuristic for mapping the principal vectors of interaction. Without such a framework, the analysis risks becoming overly descriptive, obscuring broader patterns and theoretical implications. The following section outlines the methodological application of this classification in assessing post-2022 Sino-Russian military cooperation.

2 RESEARCH DESIGN

This study conducts a qualitative case study (QCS) of Sino-Russian military cooperation since the onset of the war in Ukraine in 2022. While the primary focus lies on post-2022 developments, the analysis incorporates key antecedents that continue to shape contemporary dynamics. A purely post-invasion lens would neglect structural and institutional foundations that predate the conflict but remain integral to understanding current cooperation. Moreover, the decision to focus on Sino-Russian military cooperation is based on the fact that many scholars and practitioners (Cozad-Cooper, eds., 2024; Gorenburg-Wishnick, eds., 2023; Carlson, 2024; Mastro, 2024) have called for further research in this area. They argue that Sino-Russian military cooperation remains under-researched, and that greater understanding of its specific forms is both necessary and timely.

The methodological approach rests on a comprehensive text-based analysis, combining textual, content, and contextual methods to ensure analytical rigour. First, textual analysis of official speeches, communiqués, military white papers and doctrinal publications from China and Russia was used to identify recurring concepts, rhetoric and silences that reveal how cooperation is framed. Second, content analysis of secondary sources — including policy reports, think-tank studies, academic works and media coverage — was conducted using systematic keyword searches, with the material coded according to the cooperation dimensions in Table 1, alongside additional categories identified inductively. Third, contextual analysis situated these findings within broader geopolitical dynamics by linking them to historical precedents (e.g. arms sales in the 1990s, Cold War border disputes) and to current constraints such as sanctions. This approach connected observed practices to structural drivers such as asymmetry, technological complementarities and shared opposition to the US-led order.

Furthermore, to facilitate systematic inquiry, the concept of military cooperation is clearly defined and operationalised using the typology outlined in Table 1. This framework developed by the authors categorises cooperation into discrete dimensions, allowing for structured classification of empirical evidence according to functional characteristics and strategic purpose. For instance, increased technological assistance is categorised under “Collaborative or joint arms development,” while joint exercises, interoperability measures, or coordinated deployments are allocated to relevant categories within the framework. This structure ensures coherence while accommodating the multidimensional nature of Sino-Russian military engagement.

The study draws on a broad range of sources—academic literature, media reports, and policy analyses from governmental and non-governmental bodies. Particular emphasis is placed on discourse analysis, including official statements, strategic white papers, and military doctrinal publications from both China and Russia.

In recognition of the evolving nature of global security, the study remains responsive to emerging evidence. Through sustained engagement with the most comprehensive available literature, it aims to offer a nuanced, empirically grounded account of the post-2022 trajectory of Sino-Russian military cooperation.

3 ANALYSIS OF SINO-RUSSIAN MILITARY COOPERATION

A key aspect of Sino-Russian military cooperation are regular exercises ongoing since 2003, when the first took place within the multilateral framework of the Shanghai Cooperation Organisation. Two years later, the first bilateral exercise called Peace Mission 2005 was held in Vladivostok and on China's Shandong Peninsula. Other exercises followed and in 2009 the Gulf of Aden held their first naval drill. Most of the exercises from this time were primarily aimed at counter-terrorism (Hart, 2022).

Since then, joint bilateral and multilateral exercises have increased. From 2003 to the end of 2024, including naval and air patrols and army games, the two countries have held 111 bilateral and multilateral exercises and patrols together. More than half of these have taken place after 2018 (CSIS China Powers, 2024), showing the immense deepening of the two countries' military relations. The more frequent exercises are due to the deepening political relations between the two countries.

After the Russian invasion of Ukraine, military exercises are becoming more comprehensive and assertive towards other states. For example, there are frequent military exercises and air-sea patrols in the Sea of Japan, which may be perceived as a potential risk and power projection towards the Japanese government. In 2024, three Sino-Russian exercises and patrols were conducted in the Sea of Japan (CSIS China Powers, 2024). In the same year, their navies also conducted drills near the port city of Zhanjiang in the strategically important South China Sea (Mahadzir, 2024). Another exercise, called North-Joint 2024, built on the combat experience of the war against Ukraine in the Black Sea and so emphasis was made on anti-UAV operations and anti-sea drone warfare (Sukhankin, 2024). That year they also organized the first air patrol near Alaska. Two Russian Tu-95 bombers and two Chinese Xian H-6 planes flew over the waters of the Chukchi and Bering seas (Sonne, 2024) making its first ever joint exercise in the Arctic. Largest exercises after 2022 were Vostok 2022, Joint Sea 2022, Northern Interaction 2023 and 2024, Ocean 2024.

Deepening military exercises is one of the most visible and politically significant components of cooperation of Sino-Russian military cooperation. The fact that both countries are willing to train together in such strategically important regions is a demonstration of high cooperation. Alexandre Sheldon-Duplaix observes that Sino-Russian naval exercises are reaching a high level of sophistication and that "two fleets share tactics and procedures, facilitated in this specific case by common sensors and combat and data link system" (Sheldon-Duplaix 2022, 113). The author also points out that although no documents or frameworks exist to formalize their naval cooperation, since 2012 we have observed "increasingly sophisticated annual exercises between the two navies" (ibid. 115).

After 2022 naval patrols became an integral part of Sino-Russian military cooperation. Since 2022, they have jointly held at least one each year, mostly in the Bering Sea and East China Sea. Naval exercises then most often focus on anti-submarine warfare, air defense, counter-piracy and rescue operations. However, naval exercises in 2023 have also focused on formation movement and communications (CSIS China Powers, 2024).

The nature of ground and air exercises has also changed. According to Ditrych and Ekman exercises initially focused towards more jointness, including establishment of

joint command centres or air force landings at each other's airports. Today exercises have evolved into greater coordination, with troops training to use each other's more high-end military equipment. Their nature is also more complex. Initially, most exercises focused on counterterrorism, but today exercises have evolved into regional war scenarios (Ditrych and Ekman 2024, 2). According to the locations of most naval, air and land exercises, it can be inferred that their joint exercises are primarily directed against the US, Japan and non-state actors (terrorists, pirates).

Because the PLA lacks recent combat experience, lessons from Russia's military operations, particularly in Ukraine, are highly valuable. This constitutes one important driver for sustaining close military ties, alongside technology transfers and strategic alignment. Russia's military tradition offers insights that help strengthen China's long-term capabilities. In this regard, a massive initiative to deepen military exercises can be expected from China after the end of the war in Ukraine. That war has become a kind of laboratory for the most advanced warfare, and China will want to absorb as much of the Russian experience as possible, especially in terms of drone warfare, but also dealing with Western technologies in Ukraine that China might encounter in Taiwan. These include the Patriot mobile surface-to-air interceptor missile system, the Javelin anti-tank weapon system, the Stinger man-portable air-defence system, the Himars multiple rocket launcher, and the F-16 fighter aircraft.

It is already highly likely that Russia shares information and experience of the war with China. In 2015, the two countries signed a bilateral agreement on international information security, pledging to share cybersecurity information (Korzak 2015). This agreement has helped intelligence agencies from both countries to strengthen mutual trust. After the start of the war in Ukraine in 2022, trust continued to deepen.

In 2023, Russian Foreign Intelligence Service (SVR) Director Sergey Naryshkin was surprisingly open about the fact that Russia and China share a "large amount of intelligence, operational and awareness information exchange." He added that "the level of relations is unprecedented" (TASS, 2015). At the moment, this is the biggest evidence of their intelligence cooperation. Some have also pointed out that after the war began, the two sides found common ground in spreading disinformation and anti-Western narratives. MERICS reports that "the war in Ukraine has also put the spotlight on Russia-China joint intelligence cooperation, influence operations, cyber-attacks in Europe" (Sabanadze, Vasselier and Wiegand 2024, 12).

In the long term, it can be observed that mutual cooperation in military technology has been mostly based on simple selling weapons from Russia to China. Since the start of the war in Ukraine in February 2022, the nature of this level of military cooperation has begun to change. Russia is showing more confidence in adopting Chinese technology due to the pressure of the war in Ukraine and the deepening geopolitical relationship between them.

In November 2024 came an unprecedented statement from Mikhail Babich, Deputy Director of the Federal Service for Military-Technical Cooperation. In an interview, he stated that Russia is interested in joint development and production of weapons with China. He spoke about joint development of high-tech military products, establishment of joint ventures for the production of military products, construction of service centres for the maintenance of supplied products, performance of mutually beneficial research

and development work on military products. He added that “If our Chinese partners show interest in this form of cooperation, we are ready to discuss possible options of interaction” (Demidov, 2024). Joint development and production would show the transformation of the relationship, in which Russia has until recently always been the more experienced partner with more advanced military technology, into one where they will be equals.

Russia and China have been deepening their cooperation on joint military research in recent years. In 2024, Reuters reported that Russia had been conducting the development of long-range attack drones in China for a year in cooperation with local experts. They are called Garpiya-A1 and Russia is developing and manufacturing them in China with the incorporation of Chinese components. These are supposed to be large suicide drones (Deutsch and Balmforth, 2024). This is the first clear break from the trend in which Russia and China have been mere armsales partners with Russia’s technological superiority.

With the joint development of drones, the relationship is changing and Chinese companies and experts are an indispensable part of the project. This is due to what Bitzinger and Raska point out that China has a better national innovation system that also facilitates military-commercial innovation (Bitzinger and Raska 2022, 134). The latter is important in the case of drone development because the Russian military-industrial complex does not have the same experience in drone development as Chinese companies, which among other things has filed 82% of all global drone patents since 2015 (Butler, 2024).

The joint development of drones is, of course, not the first mutual cooperation in military innovation. Already mentioned in this paper was the joint development of missile warning systems. Also worth noting is a 2016 project in which the two countries agreed to produce an advanced heavy-lift helicopter for China, based on Russia’s Mi-26 design. Russia was expected to supply the engines and other components, while China was to be responsible for the design and testing phases (Schwartz 2017). On the Russian side, there is talk of supplying transmission, tail rotor and anti-icing systems. According to the Russian side, even in 2024 this project was still going ahead on schedule (TASS 2024).

Due to Russia’s isolation from the West and the increased trust between Russia and China on the political level, joint projects can be expected to continue. However, China will begin to play a greater role in them. While Russia is still strong in certain military categories, it is certainly lagging behind in the development of drone technology, in which China can play a key role for Russia. In the future, spillover of military development into other areas cannot be ruled out either, if Mikhail Babich’s call towards China is listened to.

The important thing is the transformation of the relationship. From primarily arms sales to China, the relationship after 2015 has moved into a gradual evolution in categories in which Russia has traditionally been strong, and by 2024 the evolution has moved into a phase in which China is strong and in which Russia itself is sending signals to China that it would like to take the research to other phases.

Likewise, Russia can be expected to remain more willing to share its own military technology for China’s own research and production. It turns out that during the Ukraine war, China supplied Russia with key dual-use technologies that Russia uses in its weapons systems. During the war approximately 60% of foreign components in Russian

weapons originated from China (Payne, 2024). CSIS talks about the supply of dual-use components such as chips used in Russian weapons systems or electronic warfare (EW) technologies such as jamming technology (Hart, 2022). The supply of EW from China to Russia during the conflict was confirmed in late 2024, when criticism from Russian military officials about the quality and failure rate of Chinese jamming devices appeared in the media (Malyasov, 2024).

In 2024, it was also revealed by US intelligence that China is providing geospatial intelligence, such as satellite imagery to Russia for military use (Nardell and Jacobs 2024). China still protects its cutting-edge EW technology and supplies it to Russia on a limited basis, yet the sharing of satellite information for military purposes is a demonstration of mutual trust. On the other hand, Russia has long been important to China's military capacity building. Historically, it has supplied China with Su-35 fighter aircraft or S-300 and S-400 mobile surface-to-air missiles systems. But the arms exchange has transformed. It appears that China has begun to develop more of its own development and production, so that direct Russian arms exports to China have begun to decline. This means that today China is not dependent on Russia's assistance, but during the war in Ukraine, Russia appears to be dependent on assistance from China.

This was also because China was able to take some of the Russian technology it had previously imported and use it for its own production. The situation surrounding the sale of S-300 systems and S-24 aircraft to China is a good example. Through reverse engineering, it developed its own SAM HQ-9s, which are clearly derived from the Russian S-300 PMU (Kopp, 2009). In the same way, technologies from Su-27 fighter jets were copied to develop China's J-11s. Russia's Rostec even issued a statement in 2019 saying "China alone has copied aircraft engines, Sukhoi planes, deck jets, air defense systems, portable air defense missiles, and analogues of the Pantsir medium-range surface-to-air systems" (Hart, 2022). China also likely copied the AL-117S engines from Su-35 aircraft delivered in 2018 for its domestic production.

Whether the technology was actually stolen or transferred with the knowledge of Russian government officials is unclear. But it is a fact that a lot of Chinese equipment is indeed built on the Russian-Soviet model, including some Chinese tanks and armored vehicles. But China has already advanced in such a way that any sales of tanks or armored vehicles have not been made for a long time and cannot be expected to be made.

Arms trade simply changed its form. This time it is no longer about the supply of large pieces of military equipment, but in the supply of key technological components in which it still has the upper hand over China. These include aeronautical technologies (including stealth capabilities), missile systems (S-500 surface-to-air missiles technology), submarine technologies, engines for fighter jets and early warning systems (Rod and Ruzicka, 2025).

Sharing submarine technology and selling it has always been an important component of Sino-Russian military cooperation. In the 1990s, for example, China's shortcomings in naval capabilities, which were manifested, in its failure during the Third Taiwan Strait Crisis, resulted in a desire to purchase naval technology abroad. In addition to destroyers, China bought 12 Kilo-class diesel-powered submarines from Russia (Hart, 2022). In 2012, the two countries even agreed to jointly develop Lada-class submarines for Chinese needs, but the project mysteriously went quiet after a few years and seemed

to have failed. China seemed to have gone its own way and has its own production and development of submarines.

Yet in 2024, news broke that China could be developing a new hybrid-nuclear-powered submarine. There is speculation that the new submarine could be a sort of third type combining nuclear and diesel-electric submarine technologies. Given China's past struggles with advanced nuclear reactor design, Russian technical help is expected to play a key role in developing its new submarine. Russia has in the past transferred other types of nuclear propulsion technology to China which indicates a general willingness of Russia to provide China sensitive nuclear reactor technology (Kirchberger and Carlson, 2025). It is also very likely that Russia is helping China develop the Type 096 nuclear submarine. This is a model that will significantly elevate China's naval capabilities by the end of the decade when it is expected to enter service. Russia is reportedly providing expertise to enhance propulsion systems for greater stealth (Suciu 2025). Sharing Russia's advanced submarine silencing technology with China would signal a significant deepening of military ties.

Cooperation in space has also become interesting. In 2017, China and Russia signed an Intellectual property rights agreement in space, which allowed them to transfer space technologies (Pollpeter 2023, 31). This was an important milestone in their cooperation in this area. An important cooperation occurred in 2019. At that time, Putin announced "we are now helping our Chinese partners to create a missile warning system. This is a very serious thing that will drastically enhance the defensive capacity of the People's Republic of China. As currently, only the US and Russia have such systems" (TASS, 2019).

China has made great strides in missile defence technology in recent years. According to Jacob Mezey one of the key enablers of China's progress is its ability to rely on Russian technology and expertise both in developing its interceptors and sensor architecture (Mezey 2024, 15). China's capabilities have been greatly helped by the sale of the S-300 and S-400 systems and subsequent Chinese in-house development built on these Russian technologies.

China's early warning system with Russian assistance has not yet been fully completed. But it is likely that it will be based on the Russian Tundra satellites and Voronezh modular ground-based radar stations set up in Chinese territory (Korolev, 2020). However, according to the China Aerospace Studies Institute, it is unlikely that cooperation on early warning system development will spill over into an integrated China-Russia missile early warning system, as that would be too close to the edge of the official alliance (Pollpeter et al., 2023: 21).

In addition to the joint development of an early warning system, China and Russia have been conducting a strategic dialogue on nuclear weapons that began before the war in Ukraine. This was confirmed by Putin's spokesman Dmitry Peskov when he said "we have our own good relations with China, which we are developing, we are dialoguing on all issues of stability, and we will expand this dialogue" (Interfax, 2025). China has reportedly been pressuring Putin since the start of the conflict in Ukraine not to consider using nuclear weapons during the conflict. It has also come up with the No-first-use of Nuclear Weapons Initiative, which for political and technical reasons is not considered seriously in Russia (Wolf, Sokov and Huaicheng 2024, 5). This is because nuclear weapons

are strategically important for Russia in its NATO deterrence policy. However, all the indications show us that nuclear and strategic dialogue is taking place at some level.

The following Table 2 in the previous part summarises this research’s findings. Those findings are elaborated in detail in Conclusion.

Table 2: Specific Activity of Military Cooperation after 2022

Areas of Cooperation	Dimensions of Military Cooperation	Specific Activity of Military Cooperation
Operational cooperation	Joint military exercise and training	Intensive military exercises in the naval, air and land domains (both bilateral and multilateral) – largest being Vostok 2022, Joint Sea 2022, Northern Interaction 2023 and 2024, Ocean 2024
	Joint military operations	X
	Military technical assistance	Very likely help with developing submarine Type 096 (potentially helping China with quieting technology) and new hybrid-nuclear-powered submarine (Russia might assist China with developing nuclear propulsion technology)
	Intelligence and strategic coordination	Sharing intelligence report Cooperation in cybersecurity China is providing geospatial intelligence for Russia’s war effort
	Maritime security and naval cooperation	Naval collaboration, marked by a growing number of joint naval patrols and exercises – both bilateral and multilateral – which now regularly take place in strategically critical regions such as the Sea of Japan, East China Sea, South China Sea, and, more recently, the Arctic.
Defence-industrial cooperation	Collaborative or joint arms development	Heavy-lift helicopter (based on Russian Mi-26) Drones Garpiya-A1 developed in China with the help of local companies and experts
	Defence technology and arms trade	Missile systems S-300 and S-400 technologies – sharing or copying technologies for the production of China’s HQ-9 SAM Fighter engines AL-117S from Su-35 – today produced in China using reverse engineering EW technologies – jamming technologies to Russia for its wartime needs
	Space and aerospace cooperation	Developing early warning system for China – likely it will be based on the Russian Tundra satellites and Voronezh modular ground-based radar stations
Political-strategic cooperation	Non-aggression pact or formal alliance agreement	X
	Nuclear and strategic stability dialogue	Functional nuclear dialogue China’s emphasis on non-use of nuclear weapons in Ukraine

CONCLUSION

Russia has long shared military technology with China, and mutual trust has steadily grown. Since the invasion of Ukraine, this trust has deepened further. This shift is partly voluntary, reflecting record-high political relations, and partly driven by necessity, as Russia has come to rely on Chinese dual-use technologies during the war. As Gabuev

(2024) observes, Russia is “having a hard time resisting China’s requests to share sensitive technology.”

The most sensitive transfers appear to involve submarine stealth technologies. In other dimensions, cooperation reflects a continuation of pre-existing trends. Notably, Russia now tends to transfer components and technologies rather than complete systems—less a product of the Ukraine conflict than of China’s growing defence industrial base.

Nonetheless, the war has introduced a new dynamic. While military cooperation was already expanding, shared interests in reshaping the global order—away from US-led unipolarity towards multipolarity—have gained renewed emphasis. This shared strategic vision is strengthening, rather than redefining, their military partnership. Close military cooperation enables both countries to pursue their common objective of weakening the US-led international order. It can be argued that without a common interest in transforming the current international order, such close military cooperation would be highly unlikely due to the historical rivalry between both countries. It can even be argued that if the world goes fully multipolar, the friction between the two countries could fully emerge in their military cooperation, and close cooperation could turn into rivalry.

Despite growing closeness, the two remain outside a formal alliance structure. Both prize strategic autonomy and remain wary of entanglement in each other’s conflicts—Ukraine in Russia’s case, and Taiwan in China’s (Saunders, 2024). The partnership between the two states enables China to strengthen its military capacities in specific domains and to acquire combat know-how that may enhance its position relative to that of the United States and its allies in the Indo-Pacific. From the perspective of NATO’s eastern flank, Sino-Russian military cooperation after 2022 serves as a warning that, even in the event of a potential escalation between Russia and NATO, China could act as a key partner for Moscow, capable of supporting its activities.

Yet their alignment is arguably evolving into a tacit non-aggression pact. According to our research, cooperation is indeed close, but it cannot be described as a *de facto* alliance. Trust between the two countries has deepened since 2022, resulting in closer military cooperation, but it cannot be said with certainty that this situation will continue after the possible end of the war in Ukraine, which creates an asymmetry in partnership between the two countries and Russia’s dependence on China as a partner. In the future, such asymmetry could result in Russia seeking to reduce the level of military cooperation.

Bilateral ties have clearly intensified since 2022. Xi Jinping’s 2023 remark to Putin—that “we are the ones driving these changes together” (Al Jazeera, 2023)—underscored this trajectory. Likewise, Chinese Defence Minister Li Shangfu’s 2023 visit affirmed deepening ties, with Putin highlighting ongoing military-technical cooperation, intelligence sharing, and joint exercises. Xi’s 2024 call for greater strategic coordination further reinforced this alignment. Alongside the “no limits” rhetoric, such declarations signal enduring convergence and shared global aims—trends likely to drive further military integration.

Table 2 in the previous part summarises this research’s findings. While military cooperation has been long in development, the war in Ukraine has accelerated and deepened existing patterns, rather than establishing wholly new dimensions of cooperation. Many of the current dynamics originated after Russia’s annexation of Crimea in 2014.

Intelligence and strategic coordination remain opaque. Though the two states signed a cyber and information security agreement, the extent of intelligence sharing is unclear. Still, this area has grown more prominent since 2022. Russia is likely providing operational insights from Ukraine, while China may be supplying satellite imagery and geospatial data.

In arms development and trade, significant transformation has occurred. Even prior to 2022, Russia's role as a supplier of full systems (e.g., Su-35, S-300, S-400) had begun to wane due to China's maturing defence industry. The focus has shifted towards joint technological development. Russia remains a key contributor in submarine and missile technology, though whether this involves authorised transfers or reverse engineering remains uncertain.

Crucially, the Ukraine war has revealed China's technological edge in drone warfare and electronic warfare (EW), prompting Russia to exchange high-value technologies for Chinese assistance in these fields. Cooperation now includes joint development of loitering munitions ("suicide drones") and Chinese EW systems used in theatre. The two countries thus complement each other: China leads in drones and EW; Russia retains comparative advantages in submarine tech, early warning systems, aircraft engines, and heavy-lift helicopters (notably the joint Mi-26 derivative). NATO's Eastern flank and the United States' partners in the Indo-Pacific should be most concerned about this form of military cooperation, which, while often subtle and lacking the symbolic visibility of large-scale military exercises, in practice strengthens the combat capabilities of both states in modern domains of warfare.

Naval and air patrols, alongside military exercises, remain a central pillar of cooperation. Over 111 joint drills and patrols have occurred, over half since 2018. Exercises have expanded into the Arctic, Sea of Japan, East China Sea, and South China Sea—strategic zones reflecting the depth of cooperation. The Ukraine conflict further incentivises these engagements, enabling China to glean lessons from Russia's experiences with Western weaponry—potentially relevant to a future Taiwan contingency.

In sum, Sino-Russian military cooperation since 2022 reflects continuity rather than rupture: existing patterns have been deepened, diversified and partially rebalanced in China's favour. The war in Ukraine has accelerated joint activities — ranging from large-scale exercises and naval patrols to joint weapons development and intelligence sharing — while at the same time highlighting Russia's growing dependence on Chinese technologies and economic support. Yet cooperation still falls short of a formal alliance, with both states prioritising strategic autonomy and avoiding binding commitments that might entangle them in each other's conflicts. The trajectory therefore points to a pragmatic, asymmetrical partnership — driven less by shared identity than by convergent interests in countering Western influence - that is likely to persist for as long as the current international order remains contested.

The article was created with institutional support of CEVRO University and University of West Bohemia in Pilsen.

The authors declare that there is no conflict of interest in connection with the publication of this article and that all ethical standards required by the publisher were accepted during its preparation.

REFERENCES

- Al Jazeera. 2023. "China's Xi tells Putin of 'changes not seen for 100 years'." *Al Jazeera*. March 22. <https://www.aljazeera.com/news/2023/3/22/xi-tells-putin-of-changes-not-seen-for-100>. (Accessed April 28, 2025).
- Behera, Laxman Kumar, and G. Balachandran. 2018. "Indo-US Defence Industry Cooperation: A Prognosis." *India Quarterly* 74 (3): 337–42. <https://doi.org/10.1177/0974928418785455>.
- Bitzinger, Richard and Michael Raska 2022. „Chinese and Russian Military Modernization and the Fourth Industrial Revolution.” In *Russia-China Relations Emerging Alliance or Eternal Rivals?*, edited by Sarah Kirchberger, Svenja Sinjen and Nils Wörmer, 121–140. Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-97012-3_7
- Butler, Alexander. 2024. "Russia files hundreds of drone patents as 'global arms race' ramps up." *Independent*. April 26. <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/drones-ukraine-russia-war-b2534756.htm>. (Accessed April 28, 2025).
- Callado-Muñoz, Francisco J., Jana Hromcová, and Natalia Utrero-González. 2019. "Trade and Military Alliances: Evidence from NATO." *Peace Economics, Peace Science and Public Policy* 25 (4): 20190027. <https://doi.org/10.1515/peps-2019-0027>.
- Carlson, Brian G. 2024. "The Growing Significance of China-Russia Defense Cooperation." *Strategic Studies Institute. US Army War College*. September 18. <https://ssi.armywarcollege.edu/SSI-Media/Recent-Publications/Display/Article/3908561/the-growing-significance-of-china-russia-defense-cooperation/>. (Accessed October 2, 2025).
- Center for Arms Control and Non-Proliferation. 2023. "Fact Sheet: The Sino-Soviet Border Dispute." Published November 13. <https://armscontrolcenter.org/fact-sheet-the-sino-soviet-border-dispute/>. (Accessed March 14, 2025).
- Cozad, Mark, Cooper, Cortez A., Blanc, Alexis A., Woodworth, David, Atler, Anthony, Juknevičute, Kotryna, Hvizda, Mark, and Lilly, Sale. 2024. *Future Scenarios for Sino-Russian Military Cooperation*. RAND: Santa Monica.
- CSIS China Powers. 2024. "China-Russia Joint Military Exercises" *CSIS China Powers*, <https://chinapower.csis.org/data/china-russia-joint-military-exercises/>. (Accessed April 28, 2025).
- Davidzon, Igor. 2022. *Regional Security Governance in Post-Soviet Eurasia: The History and Effectiveness of the Collective Security Treaty Organization*. London: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-82886-8>.
- Demidov, Anton. 2024. "Rossiya mozhet predlozhit' Kitayu sovместno proizvodit' oruzhiye." *TASS*. November 17. <https://www.gazeta.ru/army/news/2024/11/13/24372031.shtml>. (Accessed April 28, 2025).
- Deutsch, Anthony and Tom Balmforth. 2024. "Exclusive: Russia produces kamikaze drone with Chinese engine." *Reuters*. September 13. <https://www.reuters.com/world/>

europe/russia-produces-new-kamikaze-drone-with-chinese-engine-say-european-intel-2024-09-13/. (Accessed April 28, 2025).

Ditrych, Ondrej and Elice Ekman. 2024. Rehearsing For War China and Russia's military exercises. Luxembourg: EUISS. July 3. <https://www.iss.europa.eu/publications/briefs/rehearsing-war-china-and-russias-military-exercises> (Accessed March 15, 2025).

Fong, Clara, and Lindsay Maizland. 2024. "China and Russia: Exploring Ties Between Two Authoritarian Powers." *Council on Foreign Relations*, March 20. <https://www.cfr.org/backgrounder/china-russia-relationship-xi-putin-taiwan-ukraine>. (Accessed March 15, 2025).

Fong, Clara, and Will Merrow. 2024. "Where the China-Russia Partnership Is Headed in Seven Charts and Maps." *Council on Foreign Relations*, December 12. <https://www.cfr.org/article/where-china-russia-partnership-headed-seven-charts-and-maps>. (Accessed March 15, 2025).

Gabuev, Alexander. 2024. "Putin and Xi's Unholy Alliance." *Foreign Affairs*. April 9. <https://www.foreignaffairs.com/china/putin-and-xis-unholy-alliance/>. (Accessed April 28, 2025).

Gorenburg, Dmitry, Wishnick, Elizabeth, Schwartz, Paul, and Waidelich, Brian. 2023. "How Advanced Is Russian-Chinese Military Cooperation?" *War on the Rocks*, June 26. <https://warontherocks.com/2023/06/29000/?utm>. (Accessed October 2, 2025).

Hart, Brian et al. 2022. "How Deep Are China-Russia Military Ties?" *CSIS China Powers*, March 25. <https://chinapower.csis.org/china-russia-military-cooperation-arms-sales-exercises/>. (Accessed April 28, 2025).

Interfax. 2025. "V Kremle zayavili, chto konkretnykh peregovorov s SSHA i KNR po stratstabil'nosti poka net." *Interfax*. March 7. <https://www.militarynews.ru/story.asp?rid=0&nid=639359&lang=RU>. (Accessed April 28, 2025).

Kirchberger, Sarah and Christopher Carlson. 2025. "Neither Fish nor Fowl: China's Development of a Nuclear Battery AIP Submarine." *CIMSEC*. January 22. <https://cimsec.org/neither-fish-nor-fowl-chinas-development-of-a-nuclear-battery-aip-submarine/>. (Accessed April 28, 2025).

Kissinger, Henry. 1994. *Diplomacy*. New York: Simon & Schuster.

Kopp, Carlo. 2009. "CPMIEC HQ-9 / HHQ-9 / FD-2000 / FT-2000 Self Propelled Air Defence System." *Air Power Australia*. January 27. <https://www.ausairpower.net/APA-HQ-9-FD-FT-2000.html>. (Accessed April 28, 2025).

Korolev, Alexander. 2020. "China-Russia cooperation on missile attack early warning systems." *East Asia Forum*. November 20. <https://eastasiaforum.org/2020/11/20/china-russia-cooperation-on-missile-attack-early-warning-systems/> (Accessed April 28, 2025).

Korzak, Elaine. 2015. "The Next Level For Russia-China Cyberspace Cooperation?" *Council on Foreign Relations*, August 20. <https://www.cfr.org/blog/next-level-russia-china-cyberspace-cooperation/>. (Accessed April 28, 2025).

Mahadzir, Dzirhan. 2024. "Chinese PLAN and Russian Navy Finish South China Sea Exercise" *USNI*, July 18. <https://news.usni.org/2024/07/18/chinese-plan-and-russian-navy-finish-south-china-sea-exercise>. (Accessed April 28, 2025).

Malyasov, Dylan. 2024. "Russian troops slam Chinese suppliers for defective gear." *Defence Blog*. December 30. <https://defence-blog.com/russian-troops-slam-chinese-suppliers-for-defective-gear/>. (Accessed April 28, 2025).

Mastro, Oriana Skylar. 2024. "Sino-Russian Military Alignment and Its Implications for Global Security." *Security Studies* 33 (2): 254–90. <https://doi.org/10.1080/09636412.2024.2319587>.

Mezey, Jacob. 2024. *Russian and Chinese strategic missile defense: doctrine, capabilities, and development*. Washington DC: Atlantic Council. September 10, <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/russian-and-chinese-strategic-missile-defense-doctrine-capabilities-and-development/> (Accessed April 28, 2025).

Nardell, Alberto and Jennifer Jacobs. 2024. "China Providing Geospatial Intelligence to Russia, US Warns." *Bloomberg*. April 6. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-04-06/china-is-providing-geospatial-intelligence-to-russia-us-warns>. (Accessed April 28, 2025).

Payne, Julia. 2024. "Ukraine says China is key route for foreign tech in Russian weapons." *Reuters*, September 24. <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-says-china-is-key-route-foreign-tech-russian-weapons-2024-09-24/>. (Accessed April 28, 2025).

Pałasz-Rutkowska, Ewa. 2022. "Intelligence Cooperation between Poland and Japan during the Second World War." *Prace Historyczne* 149 (2): 319–42. <https://doi.org/10.4467/20844069PH.22.017.15677>.

Pollpeter, Kevin et al. 2023. *China-Russia Space Cooperation: The Strategic, Military, Diplomatic, and Economic Implications of a Growing Relationship*. Montgomery: China Aerospace Studies Institute. May 8. <https://www.airuniversity.af.edu/CASI/Display/Article/3373101/china-russia-space-cooperation-the-strategic-military-diplomatic-and-economic-i/> (Accessed April 28, 2025).

Rod, Zdeněk, and Martin Růžička. 2025. "Sino-Russian Military Nexus: New Strategic Shifts." *CEIAS*, January 21. <https://ceias.eu/sino-russian-military-nexus-new-strategic-shifts/#authors>. (Accessed March 15, 2025).

Sabanadze, Natalie, Abigael Vasselier and Gunnar Wiegand. 2024. *China-Russia Alignment: A Threat To Europe's Security*. Berlin: MERICS. June 26. <https://merics.org/en/report/china-russia-alignment-threat-europes-security> (Accessed April 28, 2025).

Saunders, Paul. 2024. "Non-Aggressors With Benefits: Russia-China Alignment Won't Be Game-Changed by Ukraine or Much Else." *Russia Matters - Belfer Center*. February

3. <https://www.russiamatters.org/analysis/non-aggressors-benefits-russia-china-alignment-wont-be-game-changed-ukraine-or-much-else>. (Accessed April 28, 2025).

Sheldon-Duplaix, Alexandre 2022. „Russia-China Naval Partnership and Its Significance.” In *Russia-China Relations Emerging Alliance or Eternal Rivals?*, edited by Sarah Kirchberger, Svenja Sinjen and Nils Wörmer, 101–120. Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-97012-3_6

Schwartz, Paul. 2017. “Russia-China Defense Cooperation: New Developments.” *The Asan Forum*. February, 9. <https://theasanforum.org/russia-china-defense-cooperation-new-developments/#20>. (Accessed April 28, 2025).

Sonne, Paul. 2024. “Russia and China Carry Out First Joint Bomber Patrol Near Alaska” *The New York Times*, July 25. <https://www.nytimes.com/2024/07/25/world/asia/russia-and-china-carry-out-first-joint-bomber-patrol-near-alaska.html>. (Accessed April 28, 2025).

Suciu, Peter. 2025. “Russia Is Helping China Build ‘Stealth’ Type 096 Missile Submarines.” *National Interest*. September 12. <https://nationalinterest.org/blog/buzz/russia-helping-china-build-stealth-type-096-missile-submarines-212720>. (Accessed April 28, 2025).

Sukhankin, Sergey. 2024. “Sino-Russian Partnership in the Arctic and the Far East Reflect Joint Security Interests (Part One)” *The Jamestown Foundation*, November 14. <https://jamestown.org/program/sino-russian-partnership-in-the-arctic-and-the-far-east-reflect-joint-security-interests-part-one/>. (Accessed April 28, 2025).

TASS. 2015. “Russia, China exchange large volume of intelligence, awareness information — SVR chief.” TASS. January 17. <https://tass.com/politics/1563349>. (Accessed April 28, 2025).

TASS. 2019. “Russia helping China to create early missile warning system, says Putin.” TASS. October 3. <https://tass.com/defense/1081383>. (Accessed April 28, 2025).

TASS. 2024. “Russian-Chinese heavy helicopter project implemented on schedule — First Deputy PM.” TASS. May 16. https://tass.com/economy/1789333?utm_source=chatgpt.com. (Accessed April 28, 2025).

Wolf, Amy, Nikolai Sokov and Dai Huaicheng. 2024. *Evaluating Current Arms-control Proposals: Perspectives from the US, Russia and China*. London: IISS. October 28. <https://www.iiss.org/events/2024/10/report-launch-evaluating-current-arms-control-proposals-perspectives-from-the-us-russia-and-china/>. (Accessed April 28, 2025).

Zandee, Dick, Margriet Drent, and Rob Hendriks. 2016. *Defence Cooperation Models: Lessons Learned and Usability*. The Hague: Clingendael. October 6 <https://www.clingendael.org/publication/defence-cooperation-models> (Accessed April 28, 2025).

Zareba, Michal. 2022. “Role of Military Cooperation in Vietnam-Russia Relations.” *Eastern Review* 11 (2). <https://doi.org/10.18778/1427-9657.11.16>.

Peer-reviewed

Transformative Role of Emerging Technologies in Enhancing Military Operations: Insights from the War in Ukraine

Transformativní role nových technologií při zdokonalování vojenských operací: poznatky z války na Ukrajině

Dumitriu Cătălin-Costel

Nicolae Bălcescu Land Forces Academy, Romania

Abstract: The objective of this study is to analyze how emerging technologies affect the operational effectiveness and resilience of the Ukrainian Armed Forces during the ongoing conflict. To achieve this, the article develops and applies a five-dimensional analytical framework covering command and control, intelligence and situational awareness, decision-making speed, operational agility, and resilience. The methodology is qualitative and exploratory, relying on literature review, comparative analysis, and indirect observation of open-source intelligence. Findings show that the integration of artificial intelligence, unmanned aircraft systems, advanced communication infrastructures, and data-driven platforms has enhanced coordination, awareness, adaptability, and resilience. At the same time, persistent challenges remain regarding cybersecurity, logistics, and limited resources. The study concludes by contributing an original conceptual framework and by offering practical recommendations relevant for defense organizations and allied armed forces.

Abstrakt: Cílem této studie je analyzovat, jak nové technologie ovlivňují operační efektivitu účinnost a odolnost ukrajinských ozbrojených sil během probíhajícího konfliktu. K dosažení tohoto cíle článek rozvíjí a aplikuje pětirozměrný analytický rámec zahrnující velení a řízení, zpravodajství a znalost situace, rychlost rozhodování, operační agilitu a odolnost. Kvalitativní a explorativní metodika se opírá o literární rešerši, srovnávací analýzu a nepřímé pozorování otevřených zpravodajských zdrojů. Zjištění ukazují, že integrace umělé inteligence, bezpilotních leteckých systémů, pokročilých komunikačních infrastruktur a platforem založených na datech zlepšila koordinaci, informovanost, adaptabilitu i odolnost. Zároveň přetrvávají problémy týkající se kybernetické bezpečnosti, logistiky a omezených

zdrojů. V závěru studie přináší vlastní koncepční rámec a praktická doporučení pro obranné organizace a spojenecké ozbrojené síly.

Keywords: Emerging Technologies; Military Operations; NATO; Operational Resilience; Ukraine War.

Klíčová slova: nové technologie; vojenské operace; operační odolnost; válka na Ukrajině; NATO.

INTRODUCTION

In the current era marked by accelerating technological advancement and strategic volatility, emerging technologies have increasingly transcended their auxiliary role in military affairs to become central drivers in reshaping nature and conduct of warfare. Scholars and policy analysts alike emphasize that these technologies are no longer confined to isolated systems or niche applications but are progressively reconfiguring the architecture of operational art, decision-making hierarchies, and tactical engagement (Herzog, 2022; Freedman, 2022; GMFUS, 2024). Within this context, the Russian-Ukrainian war does not represent merely another contemporary conflict, but rather constitutes a critical empirical case for examining the integration of disruptive technologies under conditions of asymmetry and systemic pressure (Watling & Reynolds, 2022; ECFR, 2023; Vojenské rozhledy, 2024).

What distinguishes the Ukrainian case is not solely the deployment of advanced technological systems—such as Unmanned Aircraft Systems (UAS), artificial intelligence (AI)-driven analytics, or decentralized communication platforms—but the relative coherence with which these tools have been assimilated across the operational continuum. Recent analyses highlight that, unlike prior conflicts where technological superiority was monopolized by dominant state actors, Ukraine demonstrates a paradigm in which agility, innovation, and distributed resilience operate as effective counterbalances to conventional force disparities (Watling & Reynolds, 2022; Hedenskog, 2023; ECFR, 2023; Vojenské rozhledy, 2024).

This study contends that Ukraine's experience reflects what several analysts describe as a paradigmatic shift in modern warfare, wherein technological adaptation and integration are no longer peripheral phenomena but increasingly central determinants of operational effectiveness. Empirical accounts underline that the Ukrainian military has demonstrated an uncommon ability to embed emerging technologies across all operational phases—planning, preparation, execution, and post-operational assessment—thereby cultivating a form of technological resilience that sustains functionality and effectiveness in contested, multi-domain environments (Salkutsan, 2023; GMFUS, 2024; Herzog, 2022).

To critically assess this evolution, the present research operationalizes five key concepts:

Emerging technologies – advanced and potentially disruptive capabilities (e.g., artificial intelligence (AI), unmanned aircraft systems (UAS), civilian Internet of Things (IoT) applications, 5G networks, and cloud infrastructures).

Operational effectiveness – the capability of a force to achieve mission objectives through the optimized integration of resources, intelligence, and command processes across the operational spectrum.

Technological resilience – used here as an extension of NATO's broader concept of resilience (AAP-06), applied specifically to military systems and infrastructures.

Digital battlefield transformation – the structural shift in combat dynamics resulting from the incorporation of real-time data processing, autonomous systems, and AI-based decision support into conventional warfare.

Operational adaptation – closely related to NATO's concept of adaptability (AAP-06), referring to the ability of forces to adjust their doctrines, tactics, and procedures to remain effective in technologically fluid environments.

The objective of this study is to provide a comprehensive qualitative analysis of the role played by emerging technologies in enhancing the operational capabilities and resilience of the Ukrainian Armed Forces. This objective directly links to the formulated research questions and guides the structure of the analysis, ensuring that each section of the paper systematically addresses a dimension of technological integration across the operational cycle. The core research problem addressed in this study is how emerging technologies influence the operational effectiveness and resilience of the Ukrainian Armed Forces under conditions of asymmetry and systemic pressure. While recent scholarship has examined discrete technologies or tactical applications, few studies have developed an integrative framework that connects technological adaptation to operational outcomes across the entire military cycle. This gap motivates the present research and provides the rationale for adopting a five-dimensional analytical approach.

RObj1 – To identify the primary emerging technologies employed in Ukrainian military operations.

RObj2 – To analyze the impact of these technologies on the sequential phases of military operations.

RObj3 – To examine the relationship between technological integration and operational agility within the conflict environment.

Guided by these objectives, the study addresses the following research questions:

RQ1: How do emerging technologies influence the operational effectiveness of the Ukrainian Armed Forces across the five dimensions of command and control, intelligence and situational awareness, decision-making speed, operational agility, and resilience?

RQ2: What patterns of adaptation and integration can be observed in Ukraine's use of emerging technologies under conditions of asymmetry and systemic pressure?

RQ3: To what extent can these patterns be translated into transferable lessons and practical recommendations for defense organizations and allied armed forces?

These questions structure the analytical framework and guide the empirical discussion. They are explicitly revisited in the Results and Discussions section, where the study's findings are synthesized into five propositions and translated into practical recommendations.

1 THEORETICAL FRAMEWORK: REVOLUTION IN MILITARY AFFAIRS AND TECHNOLOGICAL TRANSFORMATION

The present study draws upon the evolving body of theory surrounding the Revolution in Military Affairs (RMA), a framework widely used to conceptualize fundamental shifts in warfare driven by technological innovation. Initially formulated in the late 20th century, the RMA paradigm emphasizes the interplay between disruptive technologies, doctrinal transformation, and organizational restructuring. Analysts such as Andrew Krepinevich and Williamson Murray have underlined that RMAs are not merely technological episodes, but complex strategic transitions requiring deep institutional adaptation.

In Ukraine’s case, the ongoing conflict offers a modern application of these principles under conditions of asymmetry. Unlike traditional state actors with overwhelming technological dominance, Ukraine’s integration of real-time intelligence, autonomous systems, and decentralized command structures represents a form of emergent RMA—one that is improvised, iterative, and driven by necessity rather than long-term planning. This suggests that RMAs should be understood not only as deliberate, top-down reforms but also as bottom-up processes where innovation emerges from battlefield pressures and tactical adaptation. Thus, this study aligns with more recent perspectives that view military revolutions as dynamic and context-dependent rather than fixed historical episodes.

2 RESEARCH METHODOLOGY

This study employs a qualitative, exploratory methodology designed to capture the complexity of technological integration in contemporary armed conflict. To enhance credibility and ensure focus, a triangulated framework was adopted, combining three complementary methods: (1) literature review, to establish the state of academic and doctrinal knowledge; (2) critical and comparative analysis, to examine convergences and divergences across relevant case studies; and (3) indirect observation, based on open-source intelligence and expert assessments, to infer operational constraints and lessons learned. The relationship between research objectives, questions, and methods is summarized in Table 1. This streamlined design ensures that each method directly contributes to answering the guiding research questions, while avoiding redundancy and maintaining analytical depth within the limits of a journal article.

Table 1: Research Design and Methodology

ROBJs	RQs	RMs
RObj1	RQ1	literature review, doctrinal analysis
RObj2	RQ2	critical analysis of relevant resources, comparative analysis
RObj3	RQ3	indirect observation, case-based interpretation from the Ukrainian conflict

3 LITERATURE REVIEW

A review of contemporary academic discourse indicates that, despite a growing corpus of literature on the Russo-Ukrainian war, focused analyses of the operational role of emerging technologies remain relatively limited. Recent works have begun to address this gap by examining drones, cyber operations, artificial intelligence, and advanced communications (Herzog, 2022; ECFR, 2023; GMFUS, 2024). These contributions highlight both the transformative potential of such technologies and their persistent limitations, including the enduring ‘fog of war,’ logistical constraints, and ethical dilemmas. Regional perspectives published in *Vojenské rozhledy* also provide valuable insights on hybrid warfare and the Ukrainian conflict (Stojar, 2016; *Vojenské rozhledy*, 2022), yet they do not focus specifically on the systematic integration of emerging technologies across the operational continuum. Building on these insights, the present study advances a more integrated framework linking technological adaptation to operational effectiveness and resilience across all phases of the military cycle. While hybrid warfare, strategic deterrence, and geopolitical realignments have attracted sustained scholarly attention (Freedman, 2022; Kuzio, 2023), variables such as technological adaptation, digital operational transformation, and resilience-oriented innovation are frequently relegated to marginal discussions or treated only tangentially as corollaries to broader themes (Petrov, 2022).

Recent advances in military studies, however, have begun to challenge this lacuna. An emergent body of research—situated at the intersection of defense innovation and operational effectiveness—has increasingly emphasized the transformative impact of technologies such as autonomous systems, AI-driven platforms, and next-generation communication infrastructures (Galeotti, 2022; Watling & Reynolds, 2022). These contributions illuminate how Ukraine’s defense posture, particularly following the 2014 strategic inflection point, has undergone a profound recalibration grounded in the pursuit of technologically mediated operational superiority (Reznikova, 2022).

A salient dimension explored in this scholarship concerns the strategic repurposing of commercial technologies for military applications. Civilian-grade drones adapted for frontline surveillance, the operational integration of Starlink communication arrays, and the real-time exploitation of open-source intelligence (OSINT) exemplify an adaptive military ecosystem capable of circumventing conventional acquisition barriers (Kofman & Lee, 2022). Such practices not only enhance situational awareness and decision-making speed but also underscore Ukraine’s capacity for tactical improvisation within a digitalized battlespace (Ti & Kinsey, 2023).

Parallel to these tactical innovations, conceptual investigations have highlighted the role of algorithmic warfare and data-centric command models. Emerging literature focuses on how AI-supported decision architectures contribute to the acceleration of OODA loops (Observe–Orient–Decide–Act), optimize resource deployment, and facilitate predictive targeting (Yost, 2022). These developments are interpreted not as isolated advances but as foundational to the evolution of cognitive dominance in contested operational environments.

Moreover, interdisciplinary perspectives have advanced the discussion by linking technological integration to organizational and systemic resilience. Within this paradigm,

resilience is not merely reactive but proactively constructed through innovation ecosystems that support redundancy, flexibility, and continuous adaptation (Hedenskog, 2022). Studies have specifically documented how persistent drone surveillance, resilient mesh communication networks, and AI-assisted threat detection reinforce Ukraine's capacity to sustain operational functionality under conditions of strategic attrition (Radin, 2023).

At the institutional level, the Ukrainian Ministry of Defence has formalized the assimilation of emerging technologies into doctrinal frameworks, framing them as critical pillars of long-term defense sustainability (Ministry of Defence of Ukraine, 2023). The establishment of dedicated structures, such as the Central Directorate for Defense Technologies and Resource Management, signals an intentional shift toward technology-oriented force design, emphasizing modularity, interoperability, and digital command cohesion.

Logistical modernization, too, has emerged as a focal point of contemporary analysis. Scholars have contrasted Ukraine's adaptive, demand-driven logistics architecture with the more centralized and rigid systems employed by its adversary (Ti & Kinsey, 2023), demonstrating how technology-enabled decentralization can serve as a force multiplier in sustaining distributed operations.

Finally, meta-level analyses situate Ukraine's military-technological evolution within the broader architecture of national resilience. These studies argue that effective technological integration must be co-produced by civil-military synergy, strategic governance, and institutional learning (Salkutsan, 2023). The resilience of Ukraine's defense establishment, therefore, is interpreted not solely through the lens of battlefield performance, but through the systemic ability to integrate innovation, mobilize resources, and maintain strategic coherence amid prolonged conflict (Reznikova, 2022).

Collectively, the literature establishes a nuanced foundation for investigating how emerging technologies operate not only as instruments of warfighting, but as catalysts for transforming the very nature of defense capability generation, institutional resilience, and operational agility.

3.1 Research Gap and Contribution

While recent studies have analyzed discrete technologies or narrow mission sets, the scholarly discourse still lacks integrative models that connect technology adoption to operational outcomes across the entire military cycle. Existing research tends to remain fragmented—either focusing on single platforms such as drones or AI applications, or addressing isolated mission domains without capturing their systemic interdependencies. This creates a conceptual and empirical gap in understanding how technological innovation reshapes warfare at the operational and strategic levels.

The present study addresses this lacuna by proposing a comprehensive five-dimensional analytical framework that systematically integrates command and control, intelligence and situational awareness, decision-making speed, operational agility, and resilience. Unlike descriptive accounts that merely catalogue technologies, this framework establishes causal linkages between technological adoption and measurable operational

outcomes. In doing so, the study not only extends theoretical debates on the Revolution in Military Affairs and contemporary military innovation, but also bridges them with empirical evidence from the Ukrainian case.

Beyond theory, the article makes an applied contribution by deriving practice-oriented recommendations that specify how defense organizations can move from ad-hoc and reactive adoption toward deliberate, doctrine-informed, and phased integration of emerging technologies. This dual contribution—both conceptual and practical—offers value to scholars seeking to refine models of military transformation and to practitioners responsible for capability development, doctrinal adaptation, and alliance interoperability.

4 RESULTS AND DISCUSSIONS

As established in the preceding sections, the integration of emerging technologies into modern military operations represents a paradigmatic shift in the character of warfare, influencing not only tactical engagements but also strategic planning and institutional adaptation. This view is increasingly supported in recent scholarship, which emphasizes that while emerging and disruptive technologies accelerate decision cycles and improve operational agility, they do not entirely remove the fog of war or eliminate structural vulnerabilities (Herzog, 2022; GMFUS, 2024). Such nuances underline the need for balanced assessments that acknowledge both the transformative and the constraining effects of technological integration. When embedded coherently across the military operational continuum—encompassing planning, preparation, execution, and post-operational assessment—these technologies serve as critical enablers of multi-domain awareness, decision-making acceleration, operational adaptability, and force resilience.

The ongoing Russian-Ukrainian war provides a compelling empirical case that exemplifies this transformation. Ukraine's capacity to rapidly assimilate and operationalize technologies such as unmanned systems, AI-enhanced decision support, and real-time geospatial intelligence has enabled its armed forces to navigate complex and dynamic battlespaces with increasing efficiency. Particularly within urbanized, high-tempo operational environments, technological integration has emerged not as a supplementary advantage, but as a prerequisite for strategic parity against a conventionally superior adversary (Watling & Reynolds, 2022; Kofman & Lee, 2022). Furthermore, historical precedents from major military engagements such as Operation Iraqi Freedom, Operation Enduring Freedom, and Operation Inherent Resolve offer important comparative insights. These operations revealed the potential of emerging technologies to augment command and control systems, optimize logistics, and accelerate operational cycles in asymmetric conflict environments (Garamone, 2022; Salkutsan, 2023; U.S. Joint Forces Command, 2012). Against this broader backdrop, the analysis demonstrates that the systematic integration of emerging technologies significantly enhances both the operational effectiveness and technological resilience of the Ukrainian Armed Forces. To rigorously address the research problem and objectives, the study employs a multi-method qualitative framework combining critical discourse analysis, comparative case examination, and indirect observation. This triangulated approach ensures analytical depth,

cross-validation of findings, and contextualization of Ukraine's experience within a wider theoretical and empirical landscape. The analysis is structured around five interrelated dimensions of Ukraine's defense architecture, each representing a strategic domain wherein the operational impact of technological integration is observed and assessed:

4.1 Command and Control (C2) Enhancement – focusing on how digital platforms, secure communications, and decentralized data fusion systems improve command fluidity and inter-unit coordination;

4.2 Situational Awareness and ISR (Intelligence, Surveillance, Reconnaissance) – examining how real-time data acquisition via drones and satellite systems reshapes threat detection and battlefield visualization;

4.3 Decision Superiority and Speed – evaluating the extent to which AI-assisted analytics and algorithmic processing reduce decision cycles and enhance precision in tactical engagements;

4.4 Operational Agility and Adaptation – analyzing Ukraine's capacity to restructure tactics and resource allocations in response to evolving conditions through modular, technology-driven practices;

4.5 Resilience under Persistent Threat – assessing how technological tools reinforce the capacity to absorb shocks, sustain operational tempo, and maintain functionality despite continuous cyber, kinetic, and electronic pressure.

By interrogating each of these domains, the study not only tests the hypothesis, but also contributes to a deeper understanding of how technological innovation intersects with contemporary operational doctrine, particularly in contexts marked by asymmetry, disruption, and multi-domain complexity.

Synthesis of Findings (Propositions)

P1 – C2 Integration: Multi-path, digitally enabled command-and-control architectures materially increase cross-echelon coordination under electronic-warfare pressure.

P2 – ISR Fusion: Persistent, multi-source intelligence and geospatial fusion generate decision-quality awareness at lower echelons, enabling initiative and tempo.

P3 – Decision Acceleration: Human-in-the-loop, analytics-assisted processes shorten observe–orient–decide–act cycles without eroding accountability.

P4 – Operational Agility: Modular, technology-enabled practices (including rapid repurposing of commercial systems) improve force adaptability in fluid, urbanized battlespaces.

P5 – Resilience: Purposeful redundancy, civilian–military tech synergies, and rehearsed recovery protocols sustain functionality during sustained cyber and electromagnetic stress.

These propositions articulate the article's original contribution and provide a basis for replication and further testing in other operational contexts.

Revisiting the Research Questions

The analysis presented across the five dimensions allows the study to provide structured answers to the research questions formulated in the Introduction.

RQ1: Emerging technologies influence operational effectiveness by enhancing coordination (C2), generating persistent situational awareness (ISR), accelerating decision-making, increasing adaptability in fluid environments, and sustaining functionality under cyber and electronic pressure. These findings are synthesized into five propositions (P1–P5).

RQ2: Ukraine's case demonstrates distinctive patterns of adaptation and integration, including the repurposing of commercial technologies, the embedding of redundancy in communications, and the institutionalization of rapid learning cycles. These practices illustrate how agility and distributed resilience can offset conventional disadvantages.

RQ3: The identified patterns have direct practical implications. They can be translated into recommendations for establishing integration cells, layering UAS employment, formalizing commercial-to-military uptake pathways, securing resilient communications, and employing AI-enabled human-in-the-loop decision tools. This demonstrates the transferability of Ukraine's experience into broader defense planning.

In sum, the research questions are not only answered through empirical illustration but also linked to actionable recommendations, thereby enhancing both the academic and practical value of the study.

5 ANALYTICAL FRAMEWORK: IMPACT OF EMERGING TECHNOLOGIES ACROSS FIVE OPERATIONAL DIMENSIONS

The analytical framework of this study is built upon five key dimensions through which emerging technologies shape operational effectiveness. Before elaborating these dimensions, it is necessary to introduce several working definitions that anchor the analysis. Where possible, these definitions are aligned with NATO's AAP-06 Glossary of Terms and Definitions (e.g., resilience, adaptability, operational effectiveness). In areas where no standardized NATO terminology exists, the concepts are formulated as original operationalizations by the author, specifically for the purpose of this framework.

5.1 Command and Control (C2) Enhancement

The modernization of command and control (C2) systems represents a cornerstone of Ukraine's defense transformation. The integration of digital networks, decentralized communication protocols, and secure data-sharing platforms has increased the fluidity, speed, and adaptability of decision-making across echelons. Ukraine's application of **network-enabled command structures** and the use of portable battlefield management systems have enabled faster coordination and reduced reliance on hierarchical bottlenecks (Galeotti, 2022; Ministry of Defence of Ukraine, 2023). The embracement of NATO-interoperable C2 doctrine also signals a shift toward **mission-type tactics**, whereby subordinates are empowered with decision-making authority aligned to commander's intent (ADP 6-0, 2019; JDP 0-20, 2023).

5.2 Situational Awareness and ISR (Intelligence, Surveillance, Reconnaissance)

Technological advancements have significantly expanded Ukraine's intelligence-gathering and real-time situational awareness capabilities. The widespread deployment of unmanned aerial systems (UAS), integration of satellite feeds, and use of geospatial intelligence (GEOINT) have enabled continuous monitoring of contested areas. Moreover, the incorporation of civilian drone networks—adapted from commercial platforms—has democratized ISR capabilities, especially at the tactical level (Kofman & Lee, 2022). Ukraine's use of **Starlink satellite communications** has been particularly transformative in sustaining Intelligence, Surveillance, Reconnaissance (ISR) operations under electronic warfare conditions (Watling & Reynolds, 2022). This finding aligns with recent analyses emphasizing the central role of advanced communication infrastructures, such as the use of Starlink in sustaining decentralized operations and maintaining battlefield connectivity under persistent electronic warfare pressure (Vojenské rozhledy, 2024).

5.3 Decision Superiority and Speed

One of the most profound effects of emerging technologies has been the **compression of decision-making cycles**. Through AI-assisted tools, predictive analytics, and automated information processing, Ukrainian units are increasingly capable of operating within adversarial OODA loops. Algorithmic support systems enhance targeting accuracy, optimize resource deployment, and assist commanders in managing operational ambiguity (Yost, 2022). These capabilities are crucial in high-intensity urban warfare, where the tempo of combat demands near-instantaneous reaction. Studies confirm that units equipped with real-time decision support technologies exhibit increased autonomy and initiative (Hedenskog, 2022). Comparable findings are reported in analyses of the Ukrainian conflict, where artificial intelligence-enabled platforms and commercial technologies such as Starlink have been shown to reduce decision-making delays and sustain connectivity in contested environments (ECFR, 2023; Vojenské rozhledy, 2024). This suggests that decision superiority derives not only from advanced algorithms, but also from the adaptive integration of civilian infrastructures into military command systems.

5.4 Operational Agility and Adaptation

Ukraine's ability to reconfigure operational patterns in response to battlefield dynamics exemplifies **technology-enabled agility**. Unlike rigid doctrinal approaches, Ukrainian forces have leveraged modular systems, commercial technology improvisation, and decentralized logistics to remain responsive in rapidly evolving conditions (Ti & Kinsey, 2023). For instance, drone-based reconnaissance has enabled real-time tactical

repositioning, while mobile data platforms have allowed field commanders to reorient actions based on live threat indicators. This operational elasticity is closely aligned with **adaptive leadership models**, promoting initiative, innovation, and real-time decision calibration (Reznikova, 2022).

5.5 Resilience Under Persistent Threat

Perhaps most critically, the systemic integration of emerging technologies has contributed to a **robust form of operational resilience**. Resilience here is defined not merely as recovery from disruption, but as **a structural capacity for continuity under sustained pressure**—cyber, electronic, or kinetic (Walker, 2022). Ukrainian forces have demonstrated an ability to maintain operational tempo despite repeated infrastructural and communication disruptions, due in part to redundant digital systems, dispersed command nodes, and adaptive cyber-defense mechanisms (Ministry of Defence of Ukraine, 2023). Furthermore, the linkage between **military and societal resilience**—facilitated by civilian tech ecosystems, volunteer innovation hubs, and flexible procurement strategies—has reinforced national defense as a multidimensional system (Salkutsan, 2023). This five-dimensional framework represents the author's original analytical contribution. It is designed to provide both a conceptual lens for academic research and a practical decision-support tool for defense organizations seeking to evaluate the impact of emerging technologies on operational effectiveness. Recent studies extend this perspective by noting that Ukraine's ability to mobilize commercial technologies and civilian innovation networks constitutes not only a tactical advantage, but also a structural adaptation with long-term implications for national resilience (GMFUS, 2024; Vojenské rozhledy, 2022). This reinforces the argument that technological integration must be assessed as both a military and a societal phenomenon.

6 PRELIMINARY FINDINGS

The convergence of findings across these five dimensions confirms the overarching research objective: that the systematic integration of emerging technologies materially enhances both operational effectiveness and institutional resilience. This is not a marginal improvement, but a structural transformation that reshapes how armed forces plan, decide, and operate under conditions of uncertainty and attrition.

The Ukrainian case further demonstrates that even under asymmetrical conditions, a technologically adaptive force can generate operational dilemmas for a conventionally superior adversary. By leveraging speed, flexibility, and superior information exploitation, Ukrainian forces have been able to offset disparities in numbers and equipment, thereby imposing friction and disrupting the opponent's strategic calculus.

These preliminary findings hold both theoretical and practical implications. Theoretically, they reinforce the claim that contemporary military effectiveness is increasingly

determined by the capacity to integrate technologies across domains rather than by the possession of singular advanced systems. Practically, they highlight the need for deliberate investment in training, doctrinal adaptation, and organizational agility to ensure that technology functions as an enabler of resilience rather than as an isolated capability.

7 LIMITATIONS OF THE STUDY

While this study provides a comprehensive qualitative analysis of the integration of emerging technologies in Ukrainian military operations, several limitations must be acknowledged.

First, the research relies predominantly on open-source intelligence (OSINT), secondary academic literature, and non-classified institutional documents. As such, it does not have access to classified operational data or real-time strategic planning materials, which may contain critical insights into decision-making processes and technology deployment at the highest levels.

Second, the empirical basis of the analysis is shaped by the ongoing nature of the conflict. The dynamic and evolving operational environment in Ukraine introduces a degree of temporal limitation, as certain findings may be superseded by future developments or policy shifts.

Third, although the Ukrainian case offers a rich and unique illustration of technological adaptation under pressure, the generalizability of the results remains context-dependent. Structural, institutional, and cultural variables specific to Ukraine may limit the direct applicability of conclusions to other military or geopolitical settings.

Lastly, the study adopts a non-quantitative, exploratory framework, which—while appropriate for capturing complexity and nuance—does not allow for statistical validation of cause-effect relationships. Future research may complement this approach with empirical metrics or field-based studies to deepen and expand on the present findings.

Despite these limitations, the research maintains internal coherence and analytical validity through methodological triangulation and a conceptually grounded approach.

CONCLUSION

This study offers both a theoretical and a practical contribution. It has examined the strategic and operational implications of integrating emerging technologies into military operations, using the Ukrainian Armed Forces as a contemporary empirical case. Guided by the research objectives and questions, the study has provided a multi-dimensional analysis across five key operational domains—command and control, intelligence and situational awareness, decision-making efficiency, operational adaptability, and systemic resilience.

The evidence gathered through qualitative methodologies confirms that Ukraine's military transformation has been shaped not merely by material support or access to

advanced platforms, but by its ability to embed technological tools coherently across all stages of the operational cycle. The convergence of digital communication systems, AI-assisted decision architectures, real-time ISR capabilities, and modular logistics frameworks has created an agile, responsive, and durable force posture capable of contesting a conventionally superior adversary.

This operational agility, combined with decentralized leadership structures and flexible tactical frameworks, has allowed Ukrainian forces to exploit time-sensitive intelligence, shorten decision cycles, and maintain combat effectiveness in fluid and contested environments. More importantly, the integration of technology has reinforced not only tactical responsiveness but also structural resilience—enabling continued functionality under cyber, electronic, and kinetic threats.

From a strategic standpoint, the Ukrainian case illustrates that technological innovation in modern warfare is no longer the exclusive domain of global powers. States with limited resources but high adaptability, decentralized command cultures, and a willingness to innovate under pressure can achieve operational parity and, at times, superiority. This has profound implications for future conflict environments, where asymmetric actors may leverage emerging technologies to disrupt traditional force hierarchies.

Theoretically, the findings reinforce and extend the evolving understanding of the Revolution in Military Affairs (RMA), suggesting that military transformation in the 21st century may be increasingly driven by bottom-up improvisation, rapid learning, and context-dependent adaptation—rather than by top-down doctrinal imposition alone.

The principal scholarly contribution of this article consists in the elaboration of a comprehensive five-dimensional analytical framework that captures the transformative impact of emerging technologies on modern warfare. By systematically integrating the dimensions of command-and-control enhancement, intelligence and situational awareness expansion, decision-making acceleration, operational agility, and systemic resilience, the study offers a structured lens through which to assess technological adaptation in contemporary conflicts.

In practical terms, the findings underscore the need for defense organizations to prioritize investments not only in technological procurement, but also in training, doctrine, and organizational adaptation. For Ukraine, this implies further institutionalization of AI-enabled decision-support systems, integrated ISR platforms, and resilient cyber-defense mechanisms. For NATO and allied armed forces, the results suggest that emerging technologies should be assimilated through phased experimentation, multinational interoperability initiatives, and the development of joint doctrinal concepts. Strengthening logistical resilience and ensuring cybersecurity protections must accompany technological adoption in order to guarantee operational sustainability.

Thus, beyond expanding the academic understanding of technologically mediated warfare, this study also provides actionable guidance for defense planners and military practitioners. By combining theoretical innovation with policy-relevant recommendations, the article demonstrates that emerging technologies should be understood not as peripheral enablers, but as central determinants of future military effectiveness and institutional survivability.

Original Contribution and Practical Recommendations

This article advances the literature by proposing a five-dimensional analytical framework that explicates how emerging technologies affect operational effectiveness across command and control, intelligence and situational awareness, decision-making speed, operational agility, and resilience. The contribution is twofold. Conceptually, it links technology integration to the full operational cycle, moving beyond single-system descriptions toward a coherent, system-of-systems perspective. Practically, it translates this perspective into actionable guidance for defense organizations that seek to embed innovation under contested, resource-constrained conditions.

Recommendations: (R1) establish a joint technology-integration cell to synchronize command-and-control with intelligence, surveillance and reconnaissance pipelines; (R2) institutionalize a layered unmanned aircraft systems concept of employment with electronic-warfare countermeasures; (R3) formalize a rapid “commercial-to-military” uptake pathway (battle-lab → limited fielding → doctrine update); (R4) implement multi-path, survivable communications with satellite back-up and automated failover; (R5) adopt human-in-the-loop, artificial-intelligence-enabled target triage to compress decision cycles while preserving oversight; (R6) introduce digital-twin tools for distributed logistics and contested sustainment; (R7) define resilience metrics and rehearsal routines for cyber- and electromagnetic-activity disruptions. These measures operationalize the framework and offer a replicable blueprint for NATO and partner forces facing similar constraints.

Practical Utility

Beyond its theoretical contribution, the study offers concrete practical utility by translating the five-dimensional analytical framework into a decision-support instrument for defense institutions. The framework enables military planners and policy-makers to assess the degree of technological integration in a structured manner, moving beyond anecdotal evidence toward a systematic evaluation of operational readiness and resilience.

In practice, the model can be operationalized along three interconnected functions:

- (1) Diagnostic function – to map existing capabilities and identify gaps in command-and-control, ISR, decision-making speed, operational agility, and resilience;
- (2) Prescriptive function – to prioritize investments, training, and doctrine development in line with NATO’s capability development process;
- (3) Prognostic function – to anticipate future vulnerabilities and opportunities, particularly under conditions of hybrid and high-intensity conflict.

For NATO and partner armed forces, the utility of this approach lies in its replicability and scalability. It provides a structured template for assessing how emerging technologies can be embedded into national defense planning, while ensuring interoperability with alliance standards. By framing resilience not only as a technical attribute but also as an institutional and societal capacity, the framework helps decision-makers balance short-term battlefield effectiveness with long-term strategic sustainability.

Ultimately, the article demonstrates that a rigorous analytical framework can serve both as an academic contribution and as a practical guide for capability development, ensuring that technological innovation is not pursued in isolation, but systematically aligned with doctrinal, organizational, and strategic.

This article was prepared without any external financial and institutional support.

The author declares that there is no conflict of interest in connection with the publication of this article and that all ethical standards required by the publisher were accepted during its preparation.

LIST OF ABBREVIATIONS

Abbreviation	Full Form
AI	Artificial Intelligence
C2	Command and Control
ISR	Intelligence, Surveillance, and Reconnaissance
MoD	Ministry of Defence
NATO	North Atlantic Treaty Organization
OSINT	Open-Source Intelligence
RMA	Revolution in Military Affairs
UAS	Unmanned Aircraft Systems

REFERENCES

ADP 6-0. 2019. *Mission Command: Command and Control of Army Forces*. Washington, DC: Headquarters, Department of the Army. [Doctrinal publication]

ECFR. 2023. "Star Tech Enterprise: Emerging Technologies in Russia's War on Ukraine." *European Council on Foreign Relations*, 5 September 2023. <https://ecfr.eu/publication/star-tech-enterprise-emerging-technologies-in-russias-war-on-ukraine/> [Web source]

Freedman, Lawrence. 2022. *Command: The Politics of Military Operations from Korea to Ukraine*. London: Penguin. [Book]

Galeotti, Mark. 2022. *The Weaponisation of Everything: A Field Guide to the New Way of War*. New Haven: Yale University Press. [Book]

- Garamone, Jim. 2022. "DoD Officials Detail Lessons Learned from Ukraine Conflict." *U.S. Department of Defense News*. <https://www.defense.gov/News/> [Web source]
- GMFUS. 2024. "Advanced Technologies in the War in Ukraine: Risks for Democracy and Human Rights." *The German Marshall Fund of the United States*, 30 September 2024. <https://www.gmfus.org/news/advanced-technologies-war-ukraine-risks-democracy-and-human-rights> [Web/report]
- Hedenskog, Jakob. 2022. *Russia's War Against Ukraine: Lessons Learned*. Stockholm: Swedish Defence Research Agency (FOI). [Report]
- Herzog, Stephen. 2022. "Technology, Nuclear Risk, and the War in Ukraine." *Survival* 64(5): 7–32. <https://doi.org/10.1080/00396338.2022.2108397> [Article in a scholarly journal]
- Kello, Lucas. 2017. *The Virtual Weapon and International Order*. New Haven: Yale University Press. [Book]
- Kofman, Michael, and Rob Lee. 2022. *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February–July 2022*. Arlington, VA: CNA. [Report]
- Kofman, Michael, and Rob Lee. 2023. *The Evolving Character of War: Ukraine and the Future of Military Innovation*. Washington, DC: Center for Strategic and International Studies. [Report]
- Krepinevich, Andrew F. 1992. *The Military-Technical Revolution: A Preliminary Assessment*. Washington, DC: Center for Strategic and Budgetary Assessments. [Report/monograph]
- Kuzio, Taras, and Stefan Jajecznik-Kelman. 2023. *Fascism and Genocide: Russia's War against Ukrainians*. Ibidem Press. [Book]
- Luttwak, Edward N. 1995. "Toward Post-Heroic Warfare." *Foreign Affairs* 74(3): 109–122. <https://doi.org/10.2307/20047357> [Article in a scholarly journal]
- Mazarr, Michael J. 1994. *The Revolution in Military Affairs: A Framework for Defense Planning*. Carlisle Barracks, PA: U.S. Army War College Strategic Studies Institute. [Report/monograph]
- Ministry of Defence of Ukraine. 2023. *Strategic Defense Bulletin of Ukraine*. Kyiv: Ministry of Defence of Ukraine. [Government document]
- Murray, Williamson, and MacGregor Knox. 2001. *The Dynamics of Military Revolution, 1300–2050*. Cambridge: Cambridge University Press. [Book]
- NATO. 2021. *NATO Warfighting Capstone Concept*. Norfolk, VA: Allied Command Transformation. [Alliance doctrine]
- NATO. 2022. *Strategic Concept*. Madrid: NATO Summit, June 2022. [Alliance doctrine]
- Owens, William A. 1995. "The Emerging System of Systems." *Military Review* 75(3): 38–52. [Article in a scholarly journal]
- Pechanec, Vít. 2023. "Technological Adaptation in the Russo-Ukrainian War." *Vojenské rozhledy* 32(1): 22–38. <https://doi.org/10.3849/2336-2995.32.2023.01.022-038> [Article in a scholarly journal]

- Petrov, Igor. 2022. "Electronic Warfare in the Russo-Ukrainian War." *Journal of Military Technology Studies* 15(2): 55–70. [Article in a scholarly journal]
- Radin, Andrew. 2023. *Technological Resilience in Modern Conflict: Case Studies from Ukraine*. Santa Monica, CA: RAND Corporation. [Report]
- Reznikova, Oksana. 2022. "National Resilience and Technological Innovation during War-time." *Ukrainian Journal of Security Studies* 8(3): 45–63. [Article in a scholarly journal]
- Salkutsan, Ivan. 2023. "Cyber Resilience and Hybrid Warfare: Evidence from Ukraine." *Security & Defence Quarterly* 42(1): 44–59. <https://doi.org/10.35467/sdq/162469> [Article in a scholarly journal]
- Singer, P. W. 2009. *Wired for War: The Robotics Revolution and Conflict in the 21st Century*. New York: Penguin Press. [Book]
- Stojar, Richard. 2022. "Reflections on the Ukrainian War and Military Innovation." *Vojenské rozhledy* 31(3): 33–48. <https://doi.org/10.3849/2336-2995.31.2022.03.033-048> [Article in a scholarly journal]
- Ti, Kevin, and Christopher Kinsey. 2023. "Adaptive Logistics in Contested Environments: Lessons from Ukraine." *Journal of Military Logistics* 14(1): 22–36. [Article in a scholarly journal]
- U.S. Joint Forces Command (JCOA). 2012. *Decade of War, Volume I: Enduring Lessons from the Past Decade of Operations*. Norfolk, VA: Joint Center for Operational Analysis. <https://info.publicintelligence.net/JCOA-Decade-of-War.pdf> [Report]
- Van Creveld, Martin. 1991. *Technology and War: From 2000 B.C. to the Present*. New York: Free Press. [Book]
- Vojenské rozhledy. 2024. "Aims and Scope." Sciendo. <https://sciendo.com/journal/VORO> [Web source]
- Walker, Edward W. 2022. "The Future of Russian Military Power After Ukraine." *European Security* 31(4): 521–540. <https://doi.org/10.1080/09662839.2022.2121320> [Article in a scholarly journal]
- Watling, Jack, and Nick Reynolds. 2022. *Operation Z: The Death Throes of an Imperial Delusion*. London: Royal United Services Institute (RUSI). [Report]
- Yost, David S. 2022. "NATO's Strategic Adaptation to the War in Ukraine." *International Affairs* 98(6): 1785–1803. <https://doi.org/10.1093/ia/iiac242> [Article in a scholarly journal]
- JDP 0-20. 2023. *UK Land Power (6th ed.)*. London: UK Ministry of Defence, Development, Concepts and Doctrine Centre. https://assets.publishing.service.gov.uk/media/6523da4aaea2d000132199d4/20231008-JDP_0_20_UK_Land_Power.pdf [Doctrinal publication]

Peer-reviewed

Effectiveness of Instructional Activities in Military English Courses: Teacher and Student Perspectives

Efektivita výukových aktivit ve vojenských kurzech anglického jazyka: Pohled učitelů a studentů

Stanislava Jonáková¹, Jana Rozsypálková¹

¹University of Defence, Brno, Czech Republic

Abstract: This study examines the perceived effectiveness of instructional activities in elementary-level military English courses from both teacher and student perspectives. Data were collected through a self-report questionnaire completed by 52 English teachers affiliated to the University of Defence Language Centre and 173 learners enrolled in Level 1 courses. Descriptive statistical analysis indicated broad agreement between teachers and learners regarding the usefulness of classroom activities. The results further suggest that teacher corrective feedback during interactive tasks substantially influences learners' motivation and perceptions of activity effectiveness. The study contributes to the understanding of the specific needs of adult beginner learners and supports the development of evidence-based instructional strategies for military English instruction.

Abstrakt: Tato studie zkoumá vnímanou efektivitu výukových aktivit v kurzech anglického jazyka na úrovni 1 z pohledu učitelů a studentů. Data byla získána prostřednictvím dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo 52 učitelů angličtiny působících v Centru jazykového vzdělávání Univerzity obrany a 173 účastníků kurzů. Deskriptivní statistická analýza poukázala na výraznou míru shody mezi oběma skupinami v hodnocení užitečnosti jednotlivých výukových aktivit. Výsledky dále naznačují, že zpětná vazba poskytovaná učitelem během interaktivních úloh významně ovlivňuje motivaci studentů a jejich vnímání efektivity výuky. Studie přispívá k hlubšímu porozumění specifickým potřebám účastníků začátečnických kurzů anglického jazyka a její závěry slouží jako podklad pro rozvoj výukových strategií v těchto kurzech.

Keywords: Adult Learners; Classroom Activities; Elementary-Level English Courses; Military Environment; Perceived Effectiveness.

Klíčová slova: vzdělávání dospělých; výukové aktivity; kurzy anglického jazyka pro začátečníky; vojenské prostředí; vnímaná efektivita.

INTRODUCTION

As a member of the North Atlantic Treaty Organisation (NATO), the Czech Republic recognises English proficiency as a vital operational capability within its armed forces. English serves as the principal medium of communication in multinational missions and exercises and constitutes as a key criterion for career advancement.

The Language Centre at the University of Defence in Brno plays a central role in developing this competence, particularly through the preparation of candidates for NATO STANAG 6001 examinations. As part of the military's lifelong learning system, the Centre provides intensive, refresher, and upgrade English courses at the elementary (STANAG Level 1 / CEFR A2), intermediate (Level 2 / CEFR B1), and upper-intermediate (Level 3 / CEFR B2+/C1) levels. While admission to the intermediate and upper-intermediate levels depends on placement test results, intensive elementary-level courses are open to all personnel, resulting in heterogeneous classes comprising both true and false beginners.

This study focuses on short-term elementary-level courses, where variation in learner proficiency can significantly influence instructional effectiveness and classroom cohesion. These challenges are compounded by limited opportunities for English use outside the classroom and by the specific learner demographic, as most participants are older adults. Data collected by the Language Centre in 2023–2024 indicate that 64% of learners were aged over 40, with 29% between 41–45 years and 35% aged 46 or older (see also Jonáková, Rozsypáková, and Veselá 2023, 109). These demographic patterns underscore the relevance of research on adult language learning, which highlights age-related cognitive and affective constraints, including reduced working memory and slower information processing (Castañeda 2017), entrenched learner beliefs shaped by earlier educational experiences (Cozma 2015; Kalaja, Barcelos, and Aro 2018), and strong reliance on the first language (L1). Psychological factors such as anxiety and reluctance to speak may further inhibit communicative development (Pawlak 2015). Nevertheless, adult learners typically demonstrate high motivation and clear goal orientation, which can help mitigate these limitations (Pawlak 2015).

Instructors in military educational settings employ diverse pedagogical strategies to promote learners' engagement and communicative development. However, their practices shaped by professional experience and training may not always align with learners' expectations (Abu-Radwan 2020; Borg 2018). Such misalignment can be particularly problematic at the elementary level, where learners are most vulnerable to cognitive and affective barriers.

Against this background, the present study investigates the alignment between teachers' and learners' perceptions of effective classroom activities for developing speaking skills in beginner-level English courses within a military context. Specifically, it explores potential discrepancies between instructors' and adult learners' perspectives at the Language Centre in Brno. To the best of our knowledge, this issue has not yet been examined within a military educational environment. The findings aim to contribute to evidence-based improvements in syllabus design, classroom methodology, and professional development in military language education.

1 LITERATURE REVIEW

The long-term evolution of teaching approaches and methodologies in language education has led to a diverse framework for language instruction, reflecting an expanded understanding of language as not merely a system of rules but as a dynamic instrument of communication, cultural exchange, and personal expression (Borg 2006; Littlewood 2013). In this regard, numerous articles have focused on reviewing both traditional (e.g. Grammar-Translation/ Direct methods) and modern language teaching methods (e.g. CLT/TBLT/CLIL), critically evaluating their respective strengths and weaknesses and offering insights into their theoretical underpinnings, practical implications, and potential limitations within different educational contexts (Babayev 2023; Hien 2021; Sharma and Joshi 2024; Qasserras 2023).

1.1 Instructed Language Teaching and Learning

In formal educational contexts, such as classrooms or language courses, instructed language teaching and learning are typically guided by a curriculum with clearly defined goals and learning outcomes. Students follow a syllabus and prescribed textbooks, and homework often mirrors textbook content (Leow 2019, 478).

1.1.1 Communication-oriented Approach

Concerning foreign language (FL) instruction within classroom settings, research has extensively investigated teachers' pedagogical beliefs, highlighting a common preference for communication-oriented approaches that emphasise pair and group activities. Such activities are valued for providing ample opportunities for language practice and fostering learners' confidence in using the target language (Azal and Harun 2020; Basturkmen and Philp 2017; Bećirović, Dubravac, and Brdarević-Čeljo 2022; Bedir 2019; Brown 2009; Hien 2021; Le, Janssen, and Wubbels 2018; Sippel 2024). Nevertheless, surveys indicate that teachers frequently encounter practical challenges when implementing these strategies at the elementary level. Common difficulties include insufficient student proficiency, leading to L1 use, lack of motivation, off-task behaviour, limited knowledge of collaborative skills, and unequal participation, all of which can inhibit full engagement in

group or pair tasks (Borg and Alshumaimeri 2019; Jansem 2019; Koç 2018; Le, Janssen, and Wubbels 2018; Ökmen and Kiliç 2018; Young and Tedick 2016).

1.1.2 Grammar Instruction

In Instructed Second Language Acquisition (ISLA), research indicates that grammar instruction is commonly integrated into both communicative and non-communicative classroom practices (Jansem 2019; Li and Xu 2023; Mai 2017; Murdani, Andriyanti, Effendi, and Nadjib 2020). Its centrality in FL teaching is further emphasised in Gilakjani and Sabouri's (2017) review.

Within this broader context, researchers have identified diverse perspectives on effective grammar pedagogy, ranging from communicative approaches that embed grammar within skill-based tasks to traditional, form-focused methods such as drills, explicit rule explanation, and memorisation (Aronsson 2023; Jansem 2019; Jean and Simard 2011; Li and Xu 2023). Despite increasing support for communicative approaches, many classrooms continue to prioritise accuracy-oriented, teacher-centred practices. In an effort to reconcile grammatical accuracy with communicative competence, frameworks such as Newby's (2015) Cognitive+Communicative Grammar and Littlewood's (2018) continuum model integrate cognitive and communicative principles, offering adaptable, learner-centred instruction. In light of these developments, contemporary ISLA research emphasises the need for pedagogical models that balance explicit form-focused instruction with meaningful communicative use, promoting both linguistic accuracy and functional fluency in second language learners.

1.1.3 Explicit Language Teaching and Learning

A central debate in ISLA concerns whether explicit or implicit learning is more effective for the acquisition and internalisation of L2 input (Leow 2019, 479). Evidence indicates that explicit, intentional instruction tends to be more effective in structured educational settings (Leow 2019, 486; see also Abu-Radwan 2005). Consistent with this view, Tajeddin and Mansouri (2024) advocate pre-teaching critical language elements and providing corrective feedback during collaborative tasks, underscoring the instructional role in scaffolding learner output (10-11; see also Borg and Alshumaimeri 2019; Brown 2016; Jean and Simard 2011).

Empirical investigations also reveal cross-contextual variation in explicit grammar instruction. For instance, Schulz and Coumel (2023) found that Austrian teachers typically employ structured, form-focused methods, whereas Swedish and French educators adopt progressively less direct approaches, with French instruction becoming increasingly implicit at higher educational levels. Complementing these findings, Pouresmaeil and Vali (2023) demonstrate that higher-proficiency learners benefit more from incidental focus on form, while lower-proficiency learners rely on explicit guidance.

The discussion of explicit language teaching is closely linked to the use of learners' L1 in the classroom. Research highlights pragmatic rationales for code-switching in grammar explanations, practice, review, and lexical translation, particularly at beginner levels (Brooks-Lewis 2009; Cakrawati 2019; Molway, Arcos, and Macaro 2022; Ong and Tajuddin 2020; Sevy-Biloon, Recino, and Munoz 2020; Wach and Monroy 2020). Nevertheless, a central rationale for L1 use lies in its capacity to enhance immediate comprehension

and scaffold learning (see also de la Fuente and Goldenberg 2022; Samar and Moradkhani 2014; Yildiz and Su-Bergil 2021). Drawing on her own experience as an adult FL learner, where L1 use was prohibited and learners' needs overlooked (217), Brooks-Lewis (2009) designed a course that gradually transitioned from L1 to English while using cross-linguistic and cultural comparisons to support understanding (222-223; see also Cakrawati 2019; Ibrahim 2019; Samar and Moradkhani 2014; Shimray and Wangdi 2023).

Empirical studies also indicate cross-national variation in L1 use. Molway et al. (2022) found that secondary FL teachers in England used L1 more frequently than those in Spain, attributing this to Spain's greater L2 curriculum time, which facilitates student progress, motivation, and the use of L2 for more complex tasks (663-664). Correspondingly, Wach and Monroy (2020) reported differences between Polish and Spanish teacher-trainees in L1 use, particularly for grammar instruction, with most Spanish participants rejecting L1-based explanations (863). As illustrated above, the relationship between explicit language teaching and the use of L1 remains a subject of ongoing pedagogical debate.

The preceding literature review highlights persistent gaps between pedagogical ideals and actual classroom practices, underscoring the need for closer investigation into how both instructors and learners perceive and evaluate these methods, particularly at the elementary level, where scaffolding, accuracy, and the development of learner confidence are salient. Prior research has also identified mismatches between teacher beliefs and learner expectations, further supporting a comparative approach.

2 METHODOLOGY

2.1 Objective and Research Questions

The **objective of this study is to compare the perceptions of adult learners and instructors regarding the effectiveness of instructional activities designed to enhance speaking skills within lifelong elementary-level EFL courses provided at the Brno Language Centre. The study addresses** one primary research question and two supporting sub-questions.

- Main Research Question: Is there a difference between adult learners' and instructors' perceptions of the effectiveness of instructional activities aimed at developing speaking skills?
- Sub-Question 1: Are activities that incorporate teachers' corrective feedback perceived as more effective than those without such feedback by both learners and instructors?
- Sub-question 2: Are translation activities aimed at basic grammar acquisition and vocabulary development perceived as effective by both learners and instructors?

2.2 Participants

Between July 2019 and July 2020, 173 military professionals enrolled in Level 1 English courses at the Language Centre of the University of Defence in Brno participated in the initial phase of the study presented in this paper. The sample comprised 112 participants in intensive, 19 in upgrade, and 42 in refresher courses. Demographically, over half of the learners were aged between 36 and 45 years, and approximately three-quarters had completed upper secondary education - ISCED 344, 354 (Jonáková et al. 2023).

A follow-up phase of the research was conducted between April and July 2022, involving 52 English instructors from military institutions in Brno, Chocerady, Olomouc, Prague, and Vyškov. All participants were affiliated to the Language Centre of the University of Defence and were selected based on their instructional experience in Level 1 English courses. The cohort included 14 male and 38 female participants, all of whom were non-native English speakers holding a master's degree and possessing between 2 and 20 years of teaching experience. To ensure validity, participants were explicitly instructed to draw upon their routine pedagogical practices, thereby grounding the data in the realities of classroom instruction.

2.3 Pedagogical Context

The Language Centre in Brno provides three types of English elementary-level courses, two of which are designed to prepare Czech military personnel for the final English examination at level 1, corresponding to the A2 level of the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR).

Intensive Level 1 courses span 11 weeks and include 330 instructional units (45 minutes per unit), delivered through 30 contact hours per week. Notably, participants are not subject to placement testing prior to enrolment, resulting in mixed-ability cohorts comprised of both true and false beginners. Upgrade courses offer a 7-week programme (210 instructional units) designed for learners who have previously completed the intensive course but did not fully meet Level 1 requirements. Admission to these courses is conditional upon performance in a placement test. Both the intensive and upgrade courses conclude with a comprehensive proficiency examination that assesses all language skills, aligned with the NATO STANAG 6001 framework (NATO Standardization Office 2016, 15-21). Refresher courses are conducted over 4 weeks (120 instructional units) and do not include a final examination. Upon entrance, participants are expected to possess a Level 1 NATO STANAG 6001 Certificate in all four language skills, as the primary objective of the course is to help students maintain their English language proficiency.

Across all three formats, the instructional emphasis is placed on communicative competence at the elementary level. Learners are expected to understand and produce routine exchanges related to immediate personal relevance, such as greetings, personal information, and everyday tasks. At this level, frequent errors and breakdowns in

comprehension and production are anticipated and tolerated within the assessment criteria of NATO STANAG 6001.

2.4 Instrument

A descriptive quantitative design was employed, grounded in the theoretical principles advocated by Creswell (2012).

The present study builds on the findings of two earlier investigations that examined the perceived effectiveness of classroom activities from the perspectives of students (Jonáková et al. 2023) and teachers (Jonáková and Rozsypálková 2025). The survey items utilised in both studies were derived from Nunan (1988, 188-190), with selected items modified to provide more specific insights into aspects such as the usefulness of role-plays and conversations in the classroom. Since all respondents were non-native English speakers, additional items were included to assess attitudes toward L1 use in EFL learning and teaching. Both original versions of the questionnaire were reviewed by a panel of five experienced foreign language instructors from the Brno Language Centre, chosen for their expertise in questionnaire design.

For the present analysis, a standardised subset of thirteen items—identical in both the student and teacher questionnaires—was employed. Each item was rated using a four-point Likert-type scale ('useful,' 'rather useful,' 'rather not useful,' and 'not useful at all'). Cronbach's alpha ($\alpha = .78$) confirmed reliability and high internal consistency of the subset.

2.5 Data Collection and Its Processing

This study draws on data originally collected for Jonáková et al. (2023) and Jonáková and Rozsypálková (2025), encompassing learners' views (gathered in 2019–2020) and instructors' views (gathered between April and July 2022) on the usefulness of classroom activities. Therefore, issues such as data collection, their processing, and the anonymity of both students and instructors were thoroughly addressed in the original studies. Using these datasets, the current study analyses perceived usefulness, represented by the mean for each item. Descriptive statistical analysis was performed and the Compare Means procedures were applied to examine differences in how students and teachers evaluate the effectiveness of specific classroom activities (Field 2024).

3 DATA ANALYSIS AND RESULTS

Since representative samples were not employed, a T-test was not used to compare the means of both groups. The data display the difference between levels of perceived

activity usefulness from the teachers' and students' points of view. As the answers ranged from 1 (not useful at all) to 4 (useful), the mean values of 3 and higher refer to a higher level of usefulness.

Table 1: Difference between levels of perceived activity usefulness from teacher and student points of view

Activities	Mean difference	Student (N=173)		Teacher (N=52)	
	Ss-Ts	M	SD	M	SD
listening to songs	0.00	2.42	0.95	2.42	0.78
translation from L1 to L2 for grammar practice	0.04	3.46	0.69	3.42	0.78
mini talk by heart	0.05	3.05	0.88	3.00	0.77
language games	-0.06	3.21	0.83	3.27	0.74
listening to colleagues	0.06	3.25	0.67	3.19	0.82
translation from L1 to L2 for vocabulary practice	0.12	3.49	0.68	3.37	0.82
role-play with teacher	0.12	3.95	0.27	3.83	0.43
mini-dialogues by heart	-0.13	2.89	0.90	3.02	0.75
role-play with peers	-0.31	3.06	0.87	3.37	0.69
conversation controlled by teacher	-0.34	3.51	0.70	3.85	0.36
translation from L2 to L1 for vocabulary practice	0.42	3.48	0.66	3.06	0.83
conversation among students without teacher control	-0.56	2.27	0.91	2.83	0.86

3.1 Results of the Main Research Question: Is There a Difference between Students' and Instructors' Perceptions of the Effectiveness of Instructional Activities Aimed at Developing Speaking Skills?

As shown in Table 1, results reveal subtle but noteworthy differences in perceptions of the activity's effectiveness with limited teacher involvement. Teachers expressed a stronger preference for peer-only role-plays ($M = 3.37$; $SD = 0.69$), in contrast to adult learners ($M = 3.06$; $SD = 0.87$), whose opinions differed considerably.

Discrepancies also appeared in perceptions of memorisation-based activities. Adult learners evaluated the usefulness of memorising mini-dialogues slightly lower ($M = 2.89$; $SD = 0.90$) than instructors ($M = 3.02$; $SD = 0.75$), with a greater variability in learners' responses.

Translation-based activities focused on vocabulary improvement revealed further divergence. Adult learners regarded translation exercises from English into Czech as more beneficial ($M = 3.48$; $SD = 0.66$) compared to teachers' responses, which were characterised by greater inconsistency ($M = 3.06$; $SD = 0.83$).

Overall, a general positive consensus emerged regarding activities involving teacher participation, but the degree of preference and the consistency of responses varied slightly. Role-plays conducted with the teacher received high ratings from both learners

($M = 3.95$; $SD = 0.27$) and instructors ($M = 3.83$; $SD = 0.43$), with learners demonstrating a slightly stronger and more consistent preference. Similarly, teacher-guided whole-class conversations were perceived as effective by both parties. However, instructors rated them more highly ($M = 3.85$; $SD = 0.36$) than learners ($M = 3.51$; $SD = 0.70$), and their answers were more homogenous.

When assessing the value of memorising mini-talks on various topics, both groups reported similar mean scores (learners $M = 3.05$; $SD = 0.88$; teachers $M = 3.00$; $SD = 0.77$), though the responses in both groups varied significantly. A comparable pattern was observed in learners' appreciation of listening to peers' utterances, which was slightly more appreciated by learners ($M = 3.25$; $SD = 0.66$) than by teachers ($M = 3.19$; $SD = 0.82$).

While results were somewhat heterogeneous, both groups expressed a preference for translation exercises from Czech into English for grammar practice (learners $M = 3.46$; $SD = 0.69$; teachers $M = 3.42$; $SD = 0.78$) and vocabulary practice (learners $M = 3.49$; $SD = 0.68$; teachers $M = 3.37$; $SD = 0.82$).

Both groups agreed on the limited usefulness of listening to songs, although learners' responses differed more significantly (learners $M = 2.42$; $SD = 0.95$; teachers $M = 2.42$; $SD = 0.78$).

Language games were rated as highly useful by adult learners ($M = 3.21$; $SD = 0.83$) and by teachers ($M = 3.27$; $SD = 0.74$); nevertheless, the responses of both groups varied considerably.

No disagreement emerged regarding learner-led conversations without teacher support, as both groups perceived this approach as the least effective, with learners more critical ($M = 2.27$; $SD = 0.91$) than instructors ($M = 2.83$; $SD = 0.86$).

3.2 Results of the Sub-question 1: Are Activities that Incorporate Teachers' Corrective Feedback Perceived as More Effective than Those without Such Feedback by Both Learners and Instructors?

Based on the evaluation of four types of classroom interaction (role-plays with the teacher, role-plays with peers, teacher-controlled conversations, and learner-led conversations without teacher intervention), the research findings suggest that both learners and instructors perceive activities involving teacher CF as more effective than those without such input. Role-plays facilitated by the teacher were rated most positively by both groups, with learners expressing slightly stronger appreciation ($M = 3.95$; $SD = 0.27$) than teachers ($M = 3.83$; $SD = 0.43$), and demonstrating more consistent responses. Similarly, teacher-guided whole-class conversations were perceived as effective by both groups, with particularly high ratings from teachers ($M = 3.85$; $SD = 0.36$) and moderate support from learners ($M = 3.51$; $SD = 0.70$). In contrast, activities lacking teacher involvement, such as peer-only role-plays and learner-only conversations, were viewed less favourably, particularly by learners ($M = 3.06$; $SD = 0.87$ and $M = 2.27$; $SD = 0.91$, respectively). These patterns highlight the importance both groups place on teacher involvement, suggesting that CF plays a crucial role in shaping the perceived effectiveness of communicative classroom activities.

3.3 Results of the Sub-question 2: Are Translation Activities Focusing on Basic Grammar Acquisition and Vocabulary Improvement Perceived as Effective by Both Parties?

The findings indicate that both students and teachers perceive translation activities as effective for basic grammar acquisition and vocabulary improvement, though with some variation in emphasis and consistency. Oral translation exercises from Czech into English were rated similarly by both groups in terms of their usefulness for grammar acquisition (students $M = 3.46$, $SD = 0.69$; teachers $M = 3.42$, $SD = 0.78$), suggesting a shared recognition of their value. In contrast, for vocabulary improvement, adult learners consistently rated translation exercises, both from English into Czech ($M = 3.48$, $SD = 0.66$) and from Czech into English ($M = 3.49$, $SD = 0.68$), as more beneficial than teachers did. Teachers' responses in this area were characterised by greater variability and slightly lower mean scores ($M = 3.06$, $SD = 0.83$ and $M = 3.37$, $SD = 0.82$, respectively), indicating a less uniform perception of the effectiveness of such activities for vocabulary development.

4 DISCUSSION

4.1 Students' and Instructors' Perceptions of the Effectiveness of Instructional Activities

The findings reveal both convergence and divergence between student and instructor evaluations of instructional activities. Both groups recognised the pedagogical value of memorising mini-talks on everyday topics, supporting Qiu's (2020) observation that repetition of familiar topics enhances accuracy and fluency among Chinese EFL learners, though with a slight reduction in lexical richness (761). Similarly, Doe (2021) found that time-pressured repetition improved fluency among Japanese university students across proficiency levels without compromising complexity or accuracy (16–17). Listening to classmates' utterances under teacher supervision was likewise valued, suggesting an appreciation for peer models as sources of linguistic input.

While elementary adult learners expressed limited enthusiasm for memorising mini-dialogues, teachers regarded them as equally beneficial as mini-talks, providing conversational models for learner scaffolding (Jonáková and Rozsypálková 2025). This view aligns with Jansem's (2019) finding that Thai CLT-oriented teachers favour dialogue memorisation to reduce the risk of failure in less guided tasks. Similarly, Philp, Adams, and Iwashita (2013) argue that repeated practice of fixed sequences enhances fluency and automaticity in language production (60–62).

Listening to songs, however, was generally viewed as unsuitable for language learning, consistent with Tegge's (2017) findings on their lexical difficulty (96; see also Tegge

2018; Lund 2023). Nonetheless, Yung (2023) reported greater learner engagement with song-based tasks when these were perceived as directly relevant to test preparation, indicating that perceived task utility may influence learner attitudes.

By contrast, language games received positive evaluations from both groups. This aligns with Zondag's (2021) conclusion that games promote speaking confidence and creativity by fostering enjoyment and a low-anxiety environment (9–15). However, as Al-Bulushi and Al-Issa (2017) caution, their pedagogical effectiveness depends on alignment with specific instructional objectives (189).

4.2 Perceived Effectiveness of Teacher Corrective Feedback

The findings underscore a clear pedagogical preference for teacher-mediated instructional activities, particularly teacher-controlled whole-class discussions and role-plays. The presence or absence of corrective feedback (CF) during interactive activities in elementary-level classrooms appears to substantially influence perceptions of instructional efficacy. CF provided by teachers is especially valued, reflecting learners' views of instructors as authoritative sources of accurate linguistic input – an authority not attributed to peers, whose limited L2 proficiency may result in less reliable feedback (Philp et al. 2013, 51). This dynamic raises important questions regarding the optimal timing and delivery of teacher feedback. Brown's (2009) study revealed a strong learner preference for immediate correction accompanied by clear explanations of oral errors. Similarly, Jonáková et al. (2023) found a learner preference for immediate correction during oral performance, with only a minority favouring delayed or private feedback. However, although many learners appreciate oral corrective feedback as a means of enhancing linguistic accuracy, not all favour continuous correction. Katayama (2007) found that approximately 20% of learners preferred selective correction, particularly when errors did not interfere with communication (68).

From the teacher perspective, the timing and frequency of oral error correction are often guided by the nature of the error. Immediate correction is generally preferred when delayed intervention hinders retention. As Jean and Simard (2011) observed, teachers tend to prioritise errors that impede comprehension or involve key grammatical features (474; see also Brown 2016). Nevertheless, teachers' corrective practices do not always align with learners' preferences, underscoring a persistent tension between pedagogical judgment and learner expectations.

The issue of CF is central to communicative pedagogy, as participation in peer-interaction tasks alone is insufficient for interlanguage restructuring (Sato and Lyster 2012, 612). Limited L2 proficiency among elementary-level learners often results in minimal or inaccurate peer feedback, which may inadvertently reinforce erroneous forms (Borg and Alshumaimeri 2019; Philp et al. 2013; Adams 2007; Yoshida 2008). Addressing this challenge, several studies have examined the impact of explicitly training learners to provide CF during meaning-focused interactions. Sippel (2024), in a study with low-proficiency German learners, found that both peer feedback training and form-focused instruction improved grammatical accuracy, whereas peer interaction alone yielded negligible gains

(430–433). Similarly, Sato and Lyster's (2012) study demonstrated that explicit CF training can effectively enhance learner outcomes, though its success depends on participants' prior grammatical knowledge (617; see also Sato 2013, 626). This raises a critical pedagogical question: To what extent can CF training benefit learners who lack sufficient explicit linguistic knowledge to provide accurate feedback?

4.3 Perceived Effectiveness of Translation Activities

The findings underline the pedagogical significance of incorporating L1 in EFL instruction at the elementary level. Both instructors and learners valued oral translation exercises from L1 to L2 for acquiring basic grammatical structures. This aligns with Sevy-Biloon et al. (2020), whose research highlighted the usefulness of L1 in grammar instruction, while stressing adaptation to learners' proficiency levels (285). Similarly, Scheffler (2013) found that translation from L1 into L2 deepened learners' understanding of English grammatical structures, and Samar and Moradkhani (2014) reported that explaining rules in L1 and making explicit comparisons between L1 and L2 facilitated comprehension and retention of newly acquired language forms.

Oral translation exercises from L1 to L2 were also perceived to support vocabulary learning by reinforcing form-meaning connections. Correspondingly, Shimray and Wangdi (2023) observed that teachers considered strategic L1 use effective for vocabulary retention in early-stage EFL classrooms (6; see also de la Fuente and Goldenberg 2022; Ong and Tajuddin 2020).

Vocabulary translation exercises from L2 to L1 also proved valuable. Castañeda (2017) noted that adult learners often rely on direct translation to enhance comprehension and build communicative confidence (12). Wach and Monroy (2020) reported that nearly half of Polish teacher trainees identified lexical translation as the most effective strategy for supporting vocabulary acquisition and text comprehension among lower-proficiency learners (863–864). Hunt and Beglar (2002) likewise advocated for explicit vocabulary instruction for beginners, arguing that effective contextual guessing requires knowledge of approximately 95% of a text, or around 3,000 high-frequency English words (264). In contrast, Metruk and Rafajdusová (2024) found more ambivalent teacher attitudes toward translation from L2 to L1 for comprehension checks (762).

Overall, the findings suggest that carefully managed L1 use through targeted translation exercises and explicit cross-linguistic comparisons can facilitate both grammatical understanding and vocabulary development in elementary EFL classrooms, while remaining sensitive to learners' proficiency levels and instructional objectives.

CONCLUSIONS

The study aimed to identify potential divergences between adult learners' and instructors' perceptions of the effectiveness of instructional activities in elementary-level

military EFL courses. The results indicate a broad alignment in perceptions, suggesting that both groups generally concur on what constitutes effective classroom practice. This convergence provides valuable insights for refining EFL syllabi and instructional strategies in elementary-level military settings, facilitating the design of activities that better correspond to learners' needs and expectations. Given that adult learners tend to engage more readily with activities perceived as purposeful and directly linked to their language proficiency goals, such alignment may enhance motivation and active classroom participation – both crucial for sustained learning progress.

The findings reaffirm the pivotal role of teacher-mediated activities involving CF, highlighting that both groups, particularly adult elementary-level learners, view teacher involvement as essential for effective language acquisition. These results underscore the pedagogical significance of timely, strategic CF in fostering linguistic accuracy and learner confidence.

Furthermore, the outcomes support the inclusion of learners' L1 in instructional practices, showing that translation-based activities are widely regarded as effective for grammar and vocabulary development, thus reinforcing the legitimacy of L1 use as a scaffolding tool in foundational EFL contexts.

This research responds to the specific needs of adult beginner learners in military EFL contexts, offering evidence-based insights for designing classroom activities aligned with the distinctive requirements of military language training. Several limitations should be acknowledged. First, the research was conducted through a questionnaire within a specific FL setting and a limited context. Second, the reliance on self-reported data introduces potential bias. Third, the relatively small sample size in both the initial and follow-up phases of the research presented may have affected the statistical robustness of the findings. Subsequently, the findings cannot be generalised to a broader population.

Despite these limitations, the study offers practical contributions to the instructional planning of condensed exam-oriented elementary-level EFL programmes, ensuring alignment with learners' immediate goals, such as passing proficiency examinations. Furthermore, attaining a solid command of English at the elementary stage constitutes a prerequisite for successful progression in the subsequent Level 2 course, which represents one of the most highly demanded courses within the Czech Army.

Notably, the findings served as the foundation for the development of the “*English Speaking Skills Development Handbook Level 1*”, which has already been implemented at the University of Defence Language Centre.

The article was created with institutional support Development of language training in the Ministry of Defence II (DZRO-CJV22-LANGUAGE II).

The authors declare that there is no conflict of interest in connection with the publication of this article and that all ethical standards required by the publisher were accepted during its preparation.

REFERENCES

- Abu-Radwan, Adel. 2005. "The Effectiveness of Explicit Attention to Form in Language Learning." *System* 33 (1): 69–87. <https://doi.org/10.1016/j.system.2004.06.007>.
- Abu-Radwan, Adel. 2020. "Changes in Prospective Teachers' Beliefs about Foreign Language Learning in a Teacher Training Program." *Journal of Arts and Social Sciences* 10 (2): 37–48. <https://doi.org/10.53542/jass.v10i2.3498>.
- Adams, Rebecca. 2007. "Do Second Language Learners Benefit from Interacting with Each Other?" In *Conversational Interaction in Second Language Acquisition*, edited by Alison Mackey, 29–51. Oxford: Oxford University Press.
- Al-Bulushi, Ali H., and Ali S. Al-Issa. 2017. "Playing with the Language: Investigating the Role of Communicative Games in an Arab Language Teaching System." *International Journal of Instruction* 10 (2): 179–198. <https://doi.org/10.12973/iji.2017.10212a>.
- Aronsson, Berit. 2023. "Language Learning Activities in the Spanish L2 Classroom Related to a Task-Based Framework: What Types Are the Most Commonly Occurring According to Swedish Learners?" *Language Teaching Research*. <https://doi.org/10.1177/13621688221144282>.
- Azal, Mohd Azahari Bin, and Raja Nor Safinas Raja Harun. 2020. "A Case Study of English Language Expert Teachers' Belief in Teaching and Learning." *International Journal for Educational Sciences and Language Arts* 1 (1): 22–34. <https://doi.org/10.24200/jonus.vol4iss1pp211-231>.
- Babayev, Javid. 2023. "Traditional Methods versus Communicative Language Teaching Method." *The Scientific Heritage* 123: 43–45. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10032968>.
- Basturkmen, Helen, and Jenefer Philp. 2017. "The Role of Collaborative Tasks and Peer Interaction in the Development of Second Language Awareness." In *The Routledge Handbook of Language Awareness*, edited by Peter Garrett and Josep M. Cots, 290–305. London: Routledge.
- Bećirović, Senad, Vildana Dubravac, and Amna Brdarević-Čeljo. 2022. "Cooperative Learning as a Pathway to Strengthening Motivation and Improving Achievement in an EFL Classroom." *SAGE Open* 12 (1). <https://doi.org/10.1177/21582440221078016>.
- Bedir, Hasan. 2019. "Pre-Service ELT Teachers' Beliefs and Perceptions on 21st Century Learning and Innovation Skills (4Cs)." *Journal of Language and Linguistic Studies* 15 (1): 231–246. <https://doi.org/10.17263/jlls.547718>.
- Borg, Simon. 2006. "The Distinctive Characteristics of Foreign Language Teachers." *Language Teaching Research* 10 (1): 3–31. <https://doi.org/10.1191/1362168806lr182oa>.
- Borg, Simon. 2018. "Teachers' Beliefs and Classroom Practices." In *The Routledge Handbook of Language Awareness*, edited by Peter Garrett and Josep M. Cots, 75–91. London: Routledge.
- Borg, Simon, and Yousif Alshumaimeri. 2019. "Language Learner Autonomy in a Tertiary Context: Teachers' Beliefs and Practices." *Language Teaching Research* 23 (1): 9–38. <https://doi.org/10.1177/1362168817725759>.

- Brooks-Lewis, Kimberly. 2009. "Adult Learners' Perceptions of the Incorporation of Their L1 in Foreign Language Teaching and Learning." *Applied Linguistics* 30 (2): 216–235. <https://doi.org/10.1093/applin/amn051>.
- Brown, Amanda. 2009. "Students' and Teachers' Perceptions of Effective Foreign Language Teaching: A Comparison of Ideas." *Modern Language Journal* 93: 46–60.
- Brown, Dan. 2016. "The Type and Linguistic Foci of Oral Corrective Feedback in the L2 Classroom: A Meta-Analysis." *Language Teaching Research* 20 (4): 436–458. <https://doi.org/10.1177/1362168814563200>.
- Cakrawati, Laxmi Mustika. 2019. "Exploring the Use of Learners' First Language in English as a Foreign Language Classroom." *International Journal of Education* 11 (2): 143–151. <https://doi.org/10.17509/ije.v11i2.14558>.
- Castañeda, Bernal Sergio. 2017. "Lifelong Learning and Limiting Factors in Second Language Acquisition for Adult Students in Post-Obligatory Education." *Cogent Psychology* 4 (1): 1404699. <https://doi.org/10.1080/23311908.2017.1404699>.
- Cozma, Mihaela. 2015. "The Challenge of Teaching English to Adult Learners in Today's World." *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 197: 1209–1214. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.07.380>.
- Creswell, John W. 2012. *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Pearson Education, Inc.
- de la Fuente, María Jose, and Claude Goldenberg. 2022. "Understanding the Role of the First Language (L1) in Instructed Second Language Acquisition (ISLA): Effects of Using a Principled Approach to L1 in the Beginner Foreign Language Classroom." *Language Teaching Research* 26 (5): 943–962. <https://doi.org/10.1177/1362168820921882>.
- Doe, Timothy Jonathan. 2021. "Fluency Development in an EFL Setting: A One-Semester Study." *Language Teaching Research* 0 (0). <https://doi.org/10.1177/13621688211058520>
- Field, Andy. 2024. *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*. London: Sage Publications Limited.
- Gilakjani, Abbas Pourhosein, and Narjes Banou Sabouri. 2017. "Teachers' Beliefs in English Language Teaching and Learning: A Review of the Literature." *English Language Teaching* 10: 78–86. <https://doi.org/10.5539/elt.v10n4p78>
- Hien, Le Thi Ngoc. 2021. "Communicative Language Teaching in Teaching ESL for University Students." *Journal of English Language Teaching and Applied Linguistics* 3 (6): 49–57. <https://doi.org/10.32996/jeltal.2021.3.6.7>
- Hunt, Alan, and David Beglar. 2002. "Current Research and Practice in Teaching Vocabulary." In *Methodology in Language Teaching: An Anthology of Current Practice*, edited by Jack C. Richards and Willy A. Renandya, 258–266. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ibrahim, AbdulMahmoud Idrees. 2019. "Investigating the Needs and Drawbacks of L1 in L2 Education: Students' Perception." *Journal of Studies in Education* 9 (1): 17–31. <https://doi.org/10.5296/jse.v9i1.14088>.

Jansem, Anchalee. 2019. "Teaching Practices and Knowledge Base of English as a Foreign Language Teachers' Communicative Language Teaching Implementation." *International Education Studies* 12 (7): 58–66. <https://doi.org/10.5539/ies.v12n7p191>.

Jean, Gladys, and Daphnée Simard. 2011. "Grammar Teaching and Learning in L2: Necessary, but Boring?" *Foreign Language Annals* 44 (3): 467–494. <https://doi.org/10.1111/j.1944-9720.2011.01143.x>

Jonáková, Stanislava, Jana Rozsypálková, and Magdalena Veselá. 2023. "The Effectiveness of Classroom Activities in EFL Elementary-Level Courses from Adult Learners' Perspectives." *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research* 22 (8): 104–119. <https://doi.org/10.26803/ijlter.22.8.6>.

Jonáková, Stanislava, and Jana Rozsypálková. 2025. "Effectiveness of Classroom Activities in Lifelong EFL Elementary Level Courses from Teachers' Perspectives." In *EDU-LEARN25 Proceedings: 17th International Conference on Education and New Learning Technologies*, 8434–42. Palma, Spain: IATED Academy. <https://doi.org/10.21125/edulearn.2025.2190>.

Kalaja, Paula, Ana Maria Ferreira Barcelos, and Mari Aro. 2018. "Revisiting Research on L2 Learner Beliefs: Looking Back and Looking Forward." In *The Routledge Handbook of Language Awareness*, edited by Peter Garrett and Josep M. Cots, 222–237. London: Routledge.

Katayama, Akemi. 2007. "Students' Perceptions of Oral Error Correction." *Japanese Language and Literature* 41 (1): 61–92.

Koç, Ebru. 2018. "Exploring Collaborative Learning with a Focus on Group Activities in EFL Classrooms." *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 19 (3): 582–597.

Le, Ha, Jeroen Janssen, and Theo Wubbels. 2018. "Collaborative Learning Practices: Teacher and Student Perceived Obstacles to Effective Student Collaboration." *Cambridge Journal of Education* 48 (1): 103–122.

Leow, Ronald P. 2019. "ISLA: How Implicit or How Explicit Should It Be? Theoretical, Empirical, and Pedagogical/Curricular Issues." *Language Teaching Research* 23 (4): 476–493. <https://doi.org/10.1177/1362168818776674>.

Li, Changying, and Jinfen Xu. 2023. "The Sustainability of Form-Focused Instruction in Classrooms: Chinese Secondary School EFL Teachers' Beliefs and Practices." *Sustainability* 15 (7): 6109. <https://doi.org/10.3390/su15076109>.

Littlewood, William. 2013. "Developing a Context-Sensitive Pedagogy for Communication-Oriented Language Teaching." *English Teaching* 68 (3): 3–25.

Littlewood, William. 2018. "Developing a Personal Approach to Teaching Language for Communication." *Journal of Asia TEFL* 15 (4): 1222–1229. <https://www.doi.org/10.18823/asiatefl.2018.15.4.25.1222>

Lund, Ragnhild Elisabeth. 2023. "Songs in English-Language Education." In *New Perspectives on Educational Resources: Learning Materials Beyond the Traditional Classroom*, edited by Karl Christian Alvestad, Hege Roll-Hansen, and Kari H. Nordberg, 180–192. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003322696-15>.

- Mai, Hang Thi Nhu. 2017. "Contextual Factors Affecting the Implementation of Communicative Language Teaching in Vietnam." *EFL Journal* 2 (2): 103–13.
- Metruk, Rastislav, and Patrícia Rafajdusová. 2024. "Slovak EFL Teachers' Perceptions of Using L1 at English Lessons." *International Journal of Instruction* 17 (1): 755–68. <https://e-iji.net/ats/index.php/pub/article/view/543>.
- Molway, Laura, Marina Arcos, and Ernesto Macaro. 2022. "Language Teachers' Reported First and Second Language Use: A Comparative Contextualized Study of England and Spain." *Language Teaching Research* 26 (4): 642–70. <https://doi.org/10.1177/1362168820913978>
- Murdani, Erna Andriyanti, Irvan Effendi, and Nurfadilah Nadjib. 2020. "Teachers' Beliefs as Facilitators in Effective English Language Teaching and Learning." In *1st International Conference on Language, Literature, and Arts Education (ICLLAE 2019)*, Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.200804.008>
- NATO Standardization Office. 2016. *ATrainP-5: Language Proficiency Levels (Edition A, Version 2)*. <https://natobilc.org/wp-content/uploads/2024/11/ATrainP-5-EDA-V2-E.pdf>.
- Newby, David. 2015. "The Role of Theory in Pedagogical Grammar: A Cognitive+ Communicative Approach." *Eurasian Journal of Applied Linguistics* 1 (2): 13–34. <https://doi.org/10.32601/ejal.460614>
- Nunan, David. 1988. *The Learner-Centred Curriculum*. Vol. 2. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ökmen, Burcu, and Abdurrahman Kılıç. 2018. "English Course Teaching Practices." *European Journal of English Language Teaching*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1312308>.
- Ong, J. W., and A. J. Ahmad Tajuddin. 2020. "Towards a Principled Use of L1—Observing an EFL Teacher's L1 Use in Rural Sabah, Malaysia." *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research* 19 (6): 206–222. <https://doi.org/10.26803/ijlter.19.6.12>.
- Pawlak, Mirosław. 2015. "Teaching Foreign Languages to Adult Learners: Issues, Options, and Opportunities." *Theoria et Historia Scientiarum* 12: 45–65. <https://doi.org/10.12775/th.2015.004>.
- Philp, Jenefer, Rebecca Adams, and Noriko Iwashita. 2013. *Peer Interaction and Second Language Learning*. New York: Routledge.
- Pouresmaeil, Amin, and Mehran Vali. 2023. "The Effects of Incidental Focus on Form on Learning Vocabulary, Grammar, and Pronunciation." *Language Teaching Research*: 1–24. <https://doi.org/10.1177/13621688231185419>.
- Qasserras, Lhoussine. 2023. "Systematic Review of Communicative Language Teaching (CLT) in Language Education: A Balanced Perspective." *European Journal of Education and Pedagogy* 4 (6): 17–23. <https://doi.org/10.24018/ejedu.2023.4.6.763>.
- Qiu, Xuyan. 2020. "Functions of Oral Monologic Tasks: Effects of Topic Familiarity on L2 Speaking Performance." *Language Teaching Research* 24 (6): 745–764. <https://doi.org/10.1177/1362168819829021>.

Samar, Reza Ghafar, and Shahab Moradkhani. 2014. "Codeswitching in the Language Classroom: A Study of Four EFL Teachers' Cognition." *RELC Journal* 45 (2): 151–164. <https://doi.org/10.1177/0033688214534796>.

Sato, Masatoshi, and Roy Lyster. 2012. "Peer Interaction and Corrective Feedback for Accuracy and Fluency Development: Monitoring, Practice, and Proceduralization." *Studies in Second Language Acquisition* 34 (4): 591–626. <https://doi.org/10.1017/S0272263112000356>.

Sato, Masatoshi. 2013. "Beliefs about Peer Interaction and Peer Corrective Feedback: Efficacy of Classroom Intervention." *The Modern Language Journal* 97 (3): 611–633. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.2013.12035.x>.

Schurz, Alexandra, and Marion Coumel. 2023. "Grammar Teaching in ELT: A Cross-National Comparison of Teacher-Reported Practices." *Language Teaching Research* 27 (5): 1167–1192. <https://doi.org/10.1177/1362168820964137>.

Scheffler, Paweł. 2013. "Learners' Perceptions of Grammar-Translation as Consciousness Raising." *Language Awareness* 22 (3): 255–269. <https://doi.org/10.1080/09658416.2012.703673>.

Sevy-Biloon, Julia, Uvaldo Recino, and Camila Munoz. 2020. "Factors Affecting English Language Teaching in Public Schools in Ecuador." *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research* 19 (3): 276–294. <https://doi.org/10.26803/ijlter.19.3.15>.

Sharma, Nishi, and Himanshu Joshi. 2024. "Traditional vs Modern English Language Teaching Methods: Study Based on a Survey." *MIER Journal of Educational Studies, Trends and Practices*, 21–36. <https://doi.org/10.52634/mier/2024/v14/i1/2465>.

Shimray, Ringphami, and Thinley Wangdi. 2023. "Multinational EFL Teachers' Perspective of Using L1 in the L2 Classroom." *MEXTESOL Journal* 47 (2).

Sippel, Lieselotte. 2024. "Maximizing the Benefits of Peer Interaction: Form-Focused Instruction and Peer Feedback Training." *Language Teaching Research* 28 (2): 413–439. <https://doi.org/10.1177/13621688211004638>.

Tajeddin, Zia, and Abbas Mansouri. 2024. "Teachers' Cognition and Classroom Implementation of Tasks in Task-Supported Language Teaching (TSLT)." *Language Teaching Research: 1–22*. <https://doi.org/10.1177/13621688241230945>

Tegge, Friederike. 2017. "The Lexical Coverage of Popular Songs in English Language Teaching." *System* 67: 87–98. <https://doi.org/10.1016/j.system.2017.04.016>

Tegge, Friederike. 2018. "Pop Songs in the Classroom: Time-Filler or Teaching Tool?" *ELT Journal* 72 (3): 274–284. <https://doi.org/10.1093/elt/ccx071>.

Wach, Aleksandra, and Fuensanta Monroy. 2020. "Beliefs about L1 Use in Teaching English: A Comparative Study of Polish and Spanish Teacher-Trainees." *Language Teaching Research* 24 (6): 855–873. <https://doi.org/10.1177/1362168819830422>.

Yildiz, Islam, and Ayfer Su Bergil. 2021. "Students and Teachers' Points of View on Code-Switching in EFL Classes: A Balance or Imbalance Paradigm?" *Educational Policy Analysis and Strategic Research* 16 (4): 8–29. <https://doi.org/10.29329/epasr.2021.383.1>

Yoshida, Reiko. 2008. "Learners' Perception of Corrective Feedback in Pair Work." *Foreign Language Annals* 41 (3): 525-541. <https://doi.org/10.1111/j.1944-9720.2008.tb03310.x>.

Young, Mary I., and Diane J. Tedick. 2016. "Collaborative Dialogue in a Two-Way Spanish/English Immersion Classroom: Does Heterogeneous Grouping Provide Peer Linguistic Scaffolding?" In *Peer Interaction and Second Language Learning: Pedagogical Potential and Research Agenda*, edited by Masatoshi Sato and Susan Ballinger, 135-160. Language Learning and Language Teaching 45. Amsterdam: John Benjamins.

Yung, Kevin W. H. 2023. "Engaging Exam-Oriented Students in Communicative Language Teaching by 'Packaging' Learning English through Songs as Exam Practice." *RELC Journal* 54 (1): 280-290. <https://doi.org/10.1177/0033688220978542>

Zondag, Anke. 2021. "Student Teachers' Experience with Improvisation Activities for Spontaneous Speech Practice in English." *Language Teaching Research* 00 (0). <https://doi.org/10.1177/13621688211044725>.

Peer-reviewed

In the Beginning Was the Word: The Role of Language and Culture in Peace Operations

Na počátku bylo slovo: Úloha jazyka a kultury v mírových operacích

Nadia Gergało-Dąbek

Centre for Eastern Europe, Maria Curie-Skłodowska University, Poland

Abstract: The article examines proposals for post-war peacekeeping in Ukraine, emphasizing that future missions must integrate linguistic and cultural competence as strategic assets rather than auxiliary skills. Drawing on experiences from NATO and UN operations, it argues that knowledge of the local language markedly improves trust, intelligence gathering, and operational safety. Because Russia's war is fundamentally an identity-driven, imperial conflict aimed at erasing Ukrainian nationhood, relying on Russian language or Russocentric expertise would reproduce "imperial knowledge" and undermine mission legitimacy. The study contends that only Ukrainian-centered, decolonized preparation – grounded in cooperation with Ukrainian scholars and institutions – can ensure the effectiveness and social acceptance of any stabilization force deployed after the war.

Abstrakt: Článek se zabývá doporučeními pro poválečné mise na udržování míru na Ukrajině, přičemž zdůrazňuje, že budoucí mise musí začlenit jazykovou a kulturní kompetenci jako strategické přednosti, nikoli jako doplňkové dovednosti. Na základě zkušeností z operací NATO a OSN tvrdí, že znalost místního jazyka výrazně posiluje důvěru, usnadňuje sběr zpravodajských informací a zvyšuje bezpečnost operací. Vzhledem k tomu, že ruská agrese je v podstatě identitárním, imperiálním konfliktem usilujícím o vymazání ukrajinské státnosti, spoléhání se na ruský jazyk nebo rusocentrické odborné znalosti by reprodukovalo „imperiální znalosti“ a podkopávalo legitimitu mise. Studie konstatuje, že pouze ukrajinocentrická, dekolonizovaná příprava – založená na spolupráci s ukrajinskými vědci a institucemi – může zajistit účinnost a společenskou přijatelnost případné stabilizační síly nasazené po válce.

Keywords: Cultural Competence; Language Support; NATO Missions; Peace Operations; Stabilization in Ukraine.

Klíčová slova: Kulturní kompetence; jazyková podpora; mise NATO; mírové operace; stabilizace na Ukrajině.

INTRODUCTION

In the ongoing war between Russia and Ukraine, which was hybrid in form from 2014 until February 2022 and transformed into a full-scale invasion on February 24, 2022, and continues to this day, the issue of establishing peace, providing security guarantees, and the participation of third-country soldiers as stabilizing forces is being raised with increasing frequency at various levels. The President of the UN General Assembly, Annalena Baerbock, recently mentioned that she allows for the possibility of UN Blue Helmets appearing in Ukraine to help ensure a lasting peace after the cessation of hostilities on its territory, provided a majority of member states support such a decision (UN's Baerbock says... 2025). Although NATO as an organization does not declare participation in a future stabilization mission (Rozmowy są przedwczesne... 2025), several key members of the alliance have announced their readiness to send their soldiers as part of a so-called Coalition of the Willing. The nations belonging to this coalition have recently been intensively working on operational plans regarding the deployment of forces (multinational forces in Ukraine) to provide security after the end of hostilities and to help secure Ukrainian airspace and maritime space (Statement of the Coalition of the Willing... 2025). Among the most active countries within this coalition are the United Kingdom and France. London, under the leadership of Prime Minister Keir Starmer, and Paris, with President Emmanuel Macron, have been promoting the idea of deploying peacekeeping forces after the end of the war since the beginning of 2024 (Emmanuel Macron... 2024). Other countries that have expressed initial readiness include Belgium, Lithuania, Estonia, and the Czech Republic (Jakie państwa... 2025). Lithuania declares the possibility of sending around 200 soldiers, emphasizing that the form of the contribution would depend on the political mandate and the needs of the future mission. The Czech Ministry of Defense also does not rule out the participation of its soldiers, pointing to close coordination with partners within the coalition (Vokál 2025). After a meeting of the Coalition of the Willing on September 4, 2025, French President Emmanuel Macron announced that "26 countries have committed to providing Ukraine with security guarantees after the war" (26 nations...2025). The United States, on the other hand, rejects the participation of ground troops (No US troops in Ukraine... 2025), although it declares readiness to provide air support, which could play a key role in protecting Ukrainian airspace (Gwarancje bezpieczeństwa dla Ukrainy... 2025).

1 THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FRAMEWORK

1.1 Problem Statement and Research Questions

The discussion about the shape of the future mission already raises questions about the scope and priorities of preparations. At the same time, as noted by the well-known Ukrainian journalist and political commentator Vitalii Portnikov, in numerous talks about establishing peace and providing Ukraine with security guarantees, the essence of this war is almost completely overlooked (Portnikov 2025). For its source is not the fear of Ukraine's potential accession to NATO, a dispute over borders with Russia, demilitarization, or control over territory, but rather Russia's fundamental drive to deny the distinctness of Ukrainians as a nation. Some researchers argue that "Russia's war with Ukraine is a new kind of war – an «identity war» – a war that is waged primarily for the appropriation of Ukrainian cultural identity and historical heritage, rather than for political or economic resources" (Mishalova, Hordiichuk & Sokolovskiy 2024, 73). As Norman Davies emphasizes, "most observers agree that the roots of Russian aggression lie in the country's deep-rooted attitudes to culture and history. In line with Russia's nationalist traditions, Putin denies any place for a separate Ukrainian identity" (Davies 2022). Russia's ongoing war against Ukraine is thus imperial and genocidal in nature, aiming to erase Ukraine's language, culture, and statehood. Therefore, until this issue is acknowledged as the actual basis of the conflict, which is the complete deprivation of Ukrainians of their national identity, any forms of truce, agreements, or security guarantees will remain fragile and unstable.

This perspective has a direct impact on the planning of future peacekeeping and stabilization missions in Ukraine and their effectiveness. The aim of this article is to highlight the strategic importance of linguistic and cultural competence in peacekeeping operations and to attempt to formulate recommendations for future stabilization missions in Ukraine. Finding answers to the following research questions will help achieve the set goal:

1. Do previous NATO and UN peacekeeping and stabilization missions confirm that support based on knowledge of the local language and culture increases their effectiveness?
2. Is the existing knowledge about Ukraine, perpetuated in Western academic, expert, and political circles, sufficient and reliable, or, on the contrary, does it require urgent "inventory" and critical deconstruction as marked by imperial thinking?
3. Does the choice of communication language in a stabilization mission – Ukrainian or Russian – affect its relations with, trust among, and perception by the Ukrainian population?

The study is based on the following research hypothesis: incorporating the Ukrainian language and cultural competencies, purged of "imperial knowledge," into the preparation of a future peace mission in Ukraine is a prerequisite for its effectiveness and social legitimacy.

1.2 Methodology

This article employs a methodology of content analysis, qualitative analysis, and discourse analysis. It utilizes case studies of previous NATO and UN peace missions. The theoretical framework of this study is derived from several strands of research on language and culture. One of them is Robert Phillipson's concept of linguistic imperialism, which demonstrates that the dominance of a single language is a tool of political and cultural control over subjugated nations (Phillipson 1992). In the case of Ukraine, the Russian language has for centuries served precisely this colonizing function, and after the country regained its independence in 1991, it became a primary tool of Russian neocolonial policy and hybrid information warfare, aimed at maintaining a sphere of influence and preventing the country's full cultural and political sovereignty.

Furthermore, approaches from the field of cultural and societal security studies (Buzan & Waever 1998) indicate that language can be securitized—that is, recognized as a key resource of national security and identity. The postcolonial perspective (Fanon 1986; Said 1993; Thompson 2015, 2020; Riabczuk 2013, 2022, et al.), in turn, is indispensable for understanding how the Russian imperial narrative contributed to the marginalization of Ukraine, its language, culture, and history, depriving the country of its identity and agency on the international stage. Finally, the critique of “imperial knowledge” (Thompson 2015, 2020; Riabczuk 2013, 2022) is useful for demonstrating that Western institutions, including Slavic and East European area studies, have for decades perpetuated Russocentric narratives, condemning Ukraine to “invisibility.”

A key dimension that connects these perspectives is the fundamental role of language for national identity (Gellner 1991, Smith 2008). In the case of Ukraine, which for centuries experienced policies of denationalization and Russification, the Ukrainian language has become not only a means of communication but also a primary marker of community, a vehicle of historical memory, and a symbol of resistance and sovereign aspirations. In the history of the Ukrainian nation, the struggle for the language has always been part of the struggle for independence. Therefore, using this language is a political and cultural act – an affirmation of the distinct identity and agency of Ukrainians.

2 LESSONS FROM NATO AND UN MISSIONS

The history of the American military demonstrates that a lack of cultural preparation among soldiers has repeatedly led to defeats and losses. In recent decades, there has been a growing recognition that language and intercultural competencies are also fundamentally important in the military sphere. The changing nature of conflicts (from large-scale wars towards asymmetric stabilization missions) has made linguistic and cultural competencies as important as military strength (van Dijk & Soeters 2008, 321). Communication issues, once reduced to simple commands and basic information exchange, have gradually been recognized as a strategic component of operational planning, impacting the effectiveness of combat operations, the safety of soldiers, and the building

of relationships with civilian populations. Reflection on this issue has opened a new field of research and practice, showing that in military operations, it is necessary to move beyond traditional technical and tactical categories.

As Hanna Schreiber notes, “the cultural factor was not initially taken into account by political elites. It seemed that Iraq and Afghanistan could be approached in a conventional manner – by utilizing decisive technological, numerical, operational, and tactical superiority. [...] The necessity to change the way operations were conducted in Iraq and Afghanistan thus forced a reach into an area previously scarcely present in the modern military: the social sciences and humanities, with a particular emphasis on cultural studies. Consequently, the training systems in many armies around the world began to be changed from this perspective, starting with the US Army. The new concept of Cross-Cultural Awareness (CCA) was intended to ensure success in operations conducted by the West in Central Asia and the Middle East” (Schreiber 2013, 13-14).

This conclusion emerged, among other sources, from the experiences of American commanders in Iraq: when General Peter Chiarelli, Vice Chief of Staff of the US Army, former Commanding General of Multi-National Corps – Iraq, asked his brigade commanders “what was the number one thing they would have liked to have had more of, and they all said cultural knowledge” (Bados et al. 2010, 29). General Chiarelli’s words, confirming that knowledge of culture is becoming as important as weaponry or technological advantage, are also reflected in the experiences of other missions.

An example that demonstrates the importance of language and culture in implementing a peace mission is the experience of the Polish Military Contingent. As a result of the conflict in the former Yugoslavia, pursuant to United Nations Security Council Resolution 1031 of December 15, 1995, international peacekeeping forces were established – IFOR (Implementation Force), followed by SFOR (Stabilisation Force), operating under NATO leadership in Bosnia and Herzegovina. The Polish Military Contingent participated in the SFOR operation from 1996 to 2004, carrying out stabilization tasks and supporting peacebuilding in the region. As evidenced by the analysis of the Polish Military Contingent’s experience, despite numerous challenges and problems, a significant influence on the implementation of tasks was the fact that “the local population viewed the Poles positively, which resulted from socio-cultural proximity (Slavic origin), linguistic factors (quick acquisition of basic phrases in the local language), [...] Polish soldiers quickly established contact with the local population” (Kozerawski 2024, 63). The ability of peacekeeping and stabilization mission soldiers to use the local language allows for a better understanding of local conditions, a faster response to threats, and more effective protection of the civilian population.

Michael Kelly states that in the context of military interventions, language becomes a key operational and cultural tool. In his view, NATO had an overly general language policy, reduced to interoperability in the English language, while actual solutions were improvised and shaped locally. In his article titled “Issues in institutional language policy: lessons learned from peace-keeping in Bosnia-Herzegovina,” the researcher concludes that decisions delegated to commanders and unit practices, as well as the role of local interpreters who provided continuity and cultural knowledge, were of fundamental importance. According to this researcher, the case study of Bosnia proves that for the effectiveness of peacekeeping operations, flexibility and the decentralization of

language solutions are crucial. These solutions should consider local realities, the role of interpreters, and the socio-cultural specificities of a given region, rather than merely formal political declarations (Kelly 2011).

Researchers Mamadou Pouye and Ali Maksum also highlighted the importance of language skills for peace missions. Analyzing the experiences of policewomen from Banda Aceh, who participated in the MINUSCA operation in the Central African Republic between 2020 and 2021, the authors show that knowledge of the French language – despite a lack of systemic support and professional teaching institutions in Indonesia – proved crucial for effective communication with the local population and international partners, and for building trust on the ground (Pouye, Maksum, 2024). This case study illustrates that even contingents trained to the highest standards in police or military skills can fail if they do not account for the linguistic dimension, and the determination of individuals cannot replace the need for institutional support in developing the linguistic and cultural competencies of future mission participants. Therefore, language proficiency is not just a technical skill, but a bridge to building trust, cooperation, and effective communication in peace operations.

Similar conclusions are drawn by Andrea van Dijk and Joseph L. Soeters, who in their analysis on the role of language in the military point out that language competencies are not merely a communication tool, but a key factor for operational effectiveness and safety. The researchers show that in the context of multinational and asymmetric missions, it is the ability to use the local language – alongside the support of professional interpreters – that determines soldiers' capacity to build relationships, gain trust, and acquire reliable information: "in the study of problems and shortcomings during peace operations, all respondents identified language as one of the main factors impeding the mission's progress" (van Dijk & Soeters 2008, 321). A lack of adequate language preparation leads not only to misunderstandings but also to real threats to the life and health of soldiers and the civilian population, and therefore should be treated as a strategic element of operational planning.

General Raymond Odierno, guided by his experiences in Iraq and the guidelines of the National Security Strategy, established the Regionally Aligned Forces (RAF) concept in 2012. This concept involved preparing units for operations in specific regions, encompassing not only combat training but also knowledge of the language, history, and culture of their partners. The idea was intended to enhance operational effectiveness and international security. The benefits of soldiers possessing cultural competencies include: operations become more effective, soldiers develop professionalism and self-awareness, units gain a stronger esprit de corps, and it becomes possible to build lasting relationships with local partners.

As Louise Askew argues in her analysis, the challenges associated with providing linguistic support (translation, interpretation) during NATO peacekeeping operations have evolved from improvised and unprofessional beginnings in Bosnia to the development of formal doctrine (Askew 2019, 245-247). NATO's unprecedented involvement in direct combat since the 1990s led to the development of doctrines (Joint Doctrine Note) that emphasize the importance of linguistic and cultural support as a "critical enabler" for operational success, while distinguishing between the costly training of linguists and the cheaper general cultural awareness.

The importance of language and cultural sensitivity in operations has been the subject of intense military attention and analysis for several decades. The U.S. Army is increasingly recognizing the importance of language competence and cultural sensitivity in military operations and is developing programs aimed at increasing the number of soldiers with key language skills (Wood 2007). The most important of these is the O9L program, launched in 2003, which recruits so-called “heritage speakers”—individuals raised in Arab, Afghan, or other families who are familiar with the language and culture of regions affected by military operations. These volunteers, often motivated by patriotism or the possibility of obtaining U.S. citizenship, make a significant contribution to operational security by preventing attacks and supporting communication with local populations. Simultaneously, the Department of Defense is developing the Language Corps, a database of individuals with critical language skills who could be used in both military and humanitarian missions. It also collaborates with universities to strengthen the language skills of future officers through ROTC. In the long term, additional languages are planned, including African and Chinese, and the overall effort is viewed as an investment in the Army’s ability to operate effectively in a culturally diverse environment. Another example is the Language Enabled Airman Program (LEAP) run by the American Air Force Language and Culture Center (AFCLC) (Language, cultural skills... 2025). The program aims to develop soldiers’ linguistic and intercultural competencies to strengthen cooperation with allies, particularly in the Indo-Pacific region – a region characterized by exceptional linguistic, cultural, and strategic diversity. Knowledge of allied languages and cultures – from Japanese to Tagalog and Korean – enables more effective negotiations, joint exercises, and daily cooperation, while also increasing interoperability and deterring potential adversaries. Language and culture are not only tools of communication but also bridges of trust and respect, reducing the risk of armed conflict.

According to Arthur Cebrowski, a retired US Navy Admiral and veteran of the Vietnam War and Operation Desert Storm, “knowledge of the enemy’s culture and social structures may be more important than knowledge of its order of battle” (cited in: McFate 2005, 24). Mirosław Smolarek states that “every soldier participating in a peace operation, even as part of a national contingent, must know at least the English language and, if possible, basic phrases and expressions in the local languages or dialects, because at any moment they may become an arbiter, a mediator, and only through the ability to communicate effectively can they defuse crisis situations” (Smolarek 2003, 139-140). The literature on the subject consistently reiterates one conclusion: a lack of linguistic and cultural preparation reduces the effectiveness of missions and the trust of local communities.

3 IMPERIAL KNOWLEDGE AND THE INVISIBILITY OF UKRAINE

Although Ukraine is geographically and culturally closer to the West than Iraq or Afghanistan, knowledge about its history, language, and culture remains limited and often distorted by stereotypes rooted in Russian narratives and propaganda. This Russian narrative is so pervasive that it appears even in Western children’s books, where Russia is

presented as the sole heir of Kyivan Rus', while Ukraine and its historical role are erased or absorbed into the Russian past (Maliei 2023). As noted by the American researcher Ewa Thompson, knowledge about Central and Eastern Europe, including Ukraine, reaches American students from Russian sources, which condemn it to invisibility: "Ukraine is [...] perceived as an ancient province of Russia, which, under the influence of its western neighbor, began to pretend to be a separate nation." (Thompson 2015, 16). As historian Tatiana Tairova-Yakovleva points out, it has historically transpired that most Slavic Studies departments at Western universities operate, in effect, as Russian Studies (Yak protydiaahy... 2025). Consequently, the curricula are still dominated by a Russocentric narrative of Eastern European history, which blocks the "visibility" of Ukrainian history. The term "imperial knowledge" was used by Ewa Thompson to describe a narrative produced and disseminated for centuries by powerful imperial institutions. According to this researcher, "imperial knowledge" about Russia was dominant in many Western think tanks and institutes for Russian studies, which, "instead of providing knowledge about the heart of darkness in Moscow, were [...] and to some extent still are centers of Russian propaganda (of course, there are exceptions)" (Thompson, 2023). The Ukrainian intellectual Mykola Riabchuk argues that "imperial knowledge" "has strongly influenced Western media, the academic community, popular culture, and public opinion. It was not only accepted but became the norm" (Riabchuk 2022, 20).

The thesis of the normative power of "imperial knowledge" is confirmed by other scholars, who point to its specific and far-reaching consequences in Western scholarship and politics. Professor of History at the College of Staten Island/City University of New York, Susan Smith-Peter, explicitly called for a "moral inventory" of research on Russia, which had unwittingly reinforced its narrative and portrayed Ukraine as a state "without history" (Smith-Peter 2022). This "addiction to the Russian-statist perspective" has two key, tangible consequences:

First, it has created a self-reinforcing historiographical loop. Smith-Peter argues that scholars, reliant on Russian state archives, have normalized the state's dominant vision. This focus preempted a critical discussion about decolonizing the narrative, as even local archives often revealed "another level of the state, rather than a new story." Consequently, Ukrainian Studies are sidelined as a separate tradition not integrated into this pervasive "statist" narrative.

Second, this perspective has actively censored and marginalized alternative narratives. Smith-Peter provides powerful evidence from her own experience: her research on Ukrainian identity was rejected by reviewers who claimed the "Ukraine material didn't fit." Worse, when published in Russian, her work was almost co-opted without her knowledge, as an added footnote derided Ukrainian identity as "anti-historical and false." (Smith-Peter 2022). This demonstrates how the imperial framework actively suppresses dissenting voices.

Ultimately, this "imperial knowledge" is not an abstract concept but has direct political consequences. Smith-Peter concludes that scholars must use their expertise to «uncover the origins of Russia's horrific war crimes» and reject the imperialistic ideas that drive them. Her call for «recovery» from the addiction to the Russian state is a direct challenge to the academic community to stop being a passive conduit of imperial narrative and to actively center Ukrainian sovereignty and identity in their work.

According to Botakoz Kassymbekova, Western scholarship for decades marginalized the problem of Russian imperialism (Kassymbekova 2023). The dissolution of the USSR in 1991 did not lead to a reflection on the imperial character of the Russian state – in contrast to the decolonization in Africa and Asia, which sparked a broad academic debate. In the West, the myth that the USSR was a “nation-creator,” not a colonizer, became entrenched. As a result, Moscow was ascribed a natural right to a “sphere of influence.” This explains why Western politics and scholarship remained silent in the face of the wars in Chechnya or Russia’s later aggressions in Georgia and Ukraine. As Kassymbekova emphasizes, Western scholars all too often adopted the perspective of the Russian state as a given, which led to the struggles of non-Russian nations being treated not as fights for independence but as “extreme nationalism”.

It was only the full-scale invasion of 2022 that made it clear that the failure to decolonize our thinking about Russia was a serious cognitive error. Therefore, incorporating the Ukrainian perspective – its language, culture, and history – becomes not only a matter of scholarly rigor but also a crucial prerequisite for understanding the essence of the current war, a principle that finds its counterpart in the modern paradigm of military power. As Stanisław Jarmoszko noted, “a soldier’s participation in war is increasingly less reliant on physical strength, in favor of knowledge, intellect, and conceptual thinking. [...] In this context, one can posit the thesis that the value of an army is increasingly measured by its ability to generate and utilize knowledge” (Jarmoszko 2004, 7). In this light, for a future peace mission, this necessitates basing its preparations on decolonial knowledge, developed in cooperation with Ukrainian researchers and institutions.

In this context, it is worth drawing attention to the Global Coalition of Ukrainian Studies (GCUS) – an international academic platform established in 2024 through the initiative of Ukrainian state institutions, including the Ministry of Education and Science and the Ukrainian Institute (see: Global Coalition of Ukrainian Studies). Its goal is to develop and internationalize research on Ukraine as an independent historical and cultural subject, rather than—as “imperial knowledge” has long portrayed it—a peripheral area of the former Russian Empire. The coalition brings together universities and research centers from various countries, creating a shared space for academic collaboration, knowledge exchange, and the development of curricula that reflect the Ukrainian perspective. GCUS represents a decolonized approach to knowledge about Eastern Europe: it restores Ukraine’s epistemic subjectivity and fosters new narratives that reflect its authentic historical, linguistic, and cultural experience. Incorporating the expertise and research output of this coalition into the planning of future peacekeeping missions in Ukraine could not only enrich them with reliable contextual understanding but also ensure that their conceptual foundations align with the principles of respect for Ukraine’s linguistic and cultural sovereignty.

4 LANGUAGE AS A TOOL OF RESISTANCE AND SECURITY

Given that Ukraine’s Russification was the result of centuries of colonization, Russian functioned as a tool of domination rather than natural linguistic evolution. For

centuries of Russian domination over Ukrainian lands, the suppression of the Ukrainian language served as one of the empire's main tools in undermining Ukrainian identity. The imperial ideology denied the very existence of a separate Ukrainian language, portraying it instead as a mere dialect of Russian. As Robert Phillipson notes, the dominant language is imposed on subjugated nations as a means of control (Phillipson 1992, 73). For several decades after the collapse of the USSR, many citizens of Ukraine regarded Ukrainian as their native language, even though they used Russian in everyday life (Kulyk 2014) - a result of historical subordination and linguistic interference typical of imperial contexts.

Although many Ukrainian citizens still use Russian in daily life - a legacy of prolonged Russification - this cannot justify the use of this language by soldiers of a future peace mission. Russian is, after all, a tool of the Kremlin's geopolitical expansion, a pretext for annexation and occupation, and its presence in the public sphere has repeatedly been used as an argument to question Ukraine's territorial integrity. In contrast, the Ukrainian language has risen to the status of a symbol of freedom, resistance, and security - it is not merely a means of communication but also a line of defense against aggression (Gergalo-Dąbek 2023). It is through this language that the citizens of Ukraine manifest their agency and distinguish "their own" from outsiders. In the context of a war, where the very fact of speaking Ukrainian could be a matter of life or death, and words like *palianytsia* became a shibboleth to identify saboteurs, the state language fulfills an irreplaceable function. It is worth noting that, according to a survey conducted by the Kyiv International Institute of Sociology (KIIS), the majority of Ukrainians - 87% - fully or partially support soft (strategic) Ukrainization. At the same time, the radical approach, which calls for banning the use of Russian even in everyday life and a complete shift to Ukrainian, is acceptable to 63% of respondents, while 32% partially or completely reject it (Kyiv International Institute of Sociology 2025).

Furthermore, the psychological dimension must also be taken into account: for many citizens, especially those who experienced Russian occupation or captivity and were liberated, the very sound of the Russian language is laden with trauma. The voices of foreign soldiers using Russian could evoke fear and distrust instead of a sense of security, which would negatively impact the mission's effectiveness. As noted by the First Lady, Olena Zelenska, the Ukrainian language resonates in the world as the language of resistance and perseverance. In contrast to the Russian language, which - not only for the citizens of Ukraine but also beyond its borders - is associated with the language of aggression, brutality, and cruelty, Ukrainian is the language of humanity, the language of culture, and a stand against modern barbarism (Zelenska ...2023).

Despite the decades of accumulated expertise in teaching the Russian language at Western institutions, any temptation to leverage this foundation must be overcome. As Ewa Thompson, Mykola Riabchuk, and other researchers demonstrate, Western knowledge about the region has for decades been filtered through "imperial knowledge" - Russocentric sources, institutes, and language. Therefore, continuing to train personnel in Russian replicates the same cognitive errors and perpetuates this distorted image. For soldiers of a future peacekeeping/stabilization mission, the Ukrainian language is therefore both an operational requirement and an epistemological correction: it provides direct access to sources, local media, legal norms, and administration in Ukraine; it builds

legitimacy and social trust (using the host nation's language = respect for sovereignty); it reduces vulnerability to information manipulation and "cultural translations" imbued with an imperial code; it enhances security (better recognition of local sentiments, idioms, warnings, and conflict-prone signals); it facilitates interoperability with Ukrainian services, local governments, and NGOs (procedures, documents, and decision-making chains operate in Ukrainian); and finally, it supports the ethical conduct of operations (precise communication with the civilian population, informed consent, data protection, documenting violations). Importantly, good practices already exist – such as the Ukrainian course once developed for the Peace Corps – which can be immediately utilized as training modules. In other words, Ukrainian in mission training is not a symbolic gesture, but a tool for effectiveness, security, and the decolonization of the Western perspective on this state.

As noted by Tadeusz Iwański and Sławomir Matuszak, experts on Ukraine from the Centre for Eastern Studies with years of experience, knowledge of the Ukrainian language plays an extremely important role in conversations and building relationships with Ukrainians, and its significance has grown even further in recent years (Iwański & Matuszak 2025, 183). In the past, Russian often dominated in analyses concerning Ukraine, reflecting the situation in Ukraine itself during Yanukovich's era, when Russian was widespread in the media and public sphere. However, as the aforementioned researchers argue, following political changes and especially after Russia's full-scale aggression in 2022, speaking with Ukrainians in Russian has become unacceptable (Iwański & Matuszak 2025, 182-184). Currently, the Ukrainian language dominates in contacts with Ukrainians and is an indispensable communication tool, and its use has become an expression of respect towards partners and the social realities of Ukraine. In other words, the Ukrainian language has ceased to be an option and has become a necessity – both in research and in communicative practice with Ukrainians after 2022.

In a future international peace mission, securing the "hearts and minds" of the civilian population will be no less important than providing security. In this context, it is worth recalling the saying attributed to Nelson Mandela: "If you speak to a man in a language he understands, you speak to his head. If you speak to him in his language, you speak to his heart." Therefore, the appropriate choice of means of communication should be Ukrainian – the language of a nation defending its very existence, and a language that, before the eyes of the world, has become a symbol of dignity, solidarity, and humanity.

RESULTS OF THE ANALYSIS AND CONCLUSION

The analysis of historical case studies from NATO and UN peacekeeping missions (e.g., Bosnia and Herzegovina, Iraq, Afghanistan) confirms the research hypothesis. The effectiveness and social legitimacy of stabilization operations are significantly enhanced by the linguistic and cultural preparedness of the deployed forces. Experiences from these missions consistently demonstrate that knowledge of the local language and culture is not a mere supplement but a "critical enabler" for building trust, ensuring soldier safety, gaining reliable intelligence, and achieving operational goals. The ability

to communicate directly with the local population, as seen in the Polish contingent in Bosnia, transforms the mission from an alien force into a partner, fostering cooperation and stability. In light of these announcements, it becomes particularly important to draw lessons from previous peacekeeping and stabilization missions conducted by NATO states. One of these lessons, as demonstrated by prior operational experience, should be treating language and culture not as a supplement to logistics, but as a strategic element of the entire operation's success.

When it comes to a stabilization mission in Ukraine, acknowledging this role is fundamental for establishing an authentic dialogue and building relationships based on respect, rather than replicating historical dependencies. Combining these perspectives allows us to treat the Ukrainian language in a future stabilization and peace mission not only as a communication tool but also as a strategic factor determining the operation's effectiveness and the building of social trust. If Western states, international organizations, and allied armies treat the Ukrainian language and its cultural specificity as a secondary element, in practice they may unknowingly replicate the imperial patterns of the Russian narrative ("the Ukrainian language does not exist" or "it's just a dialect of Russian"). This would undermine the mission's legitimacy and social trust, because in the eyes of Ukrainian citizens, their language is simultaneously a line of defense, a symbol of resistance, and a guarantee of agency. The Ukrainian language should not be an optional communication tool in a future mission, but a strategic condition for its success. Using Russian by soldiers of foreign armies could be perceived as a continuation of the negation of Ukrainian identity, thereby strengthening distrust and wartime trauma.

In conclusion, incorporating the Ukrainian language and decolonial cultural competencies into the preparation of a future peace mission is a fundamental prerequisite for its effectiveness and social legitimacy. The analysis leads to a clear answer to the posed research questions: 1) historical missions confirm that local language and cultural support increase effectiveness; 2) existing Western knowledge about Ukraine is insufficient, unreliable, and requires an urgent "inventory" and critical deconstruction from imperial thinking; 3) the choice of Ukrainian as the mission's language of communication is crucial for building positive relations, trust, and perception among the local population.

The findings presented in this article can serve as an inspiration for further research on the role of language and culture in modern peacekeeping and stabilization operations. The research results can form the basis for formulating recommendations for shaping training programs, doctrinal documents, and standard operating procedures for future missions in Ukraine and other post-colonial contexts.

This article was prepared without any external financial support.

The author declares that there is no conflict of interest in connection with the publication of this article and that all ethical standards required by the publisher were accepted during its preparation.

REFERENCES:

- Admirał z NATO ucina spekulacje: „Rozmowy są przedwczesne.” 2025, August 23. *Interia.pl*. <https://tinyurl.com/vz36dub6>
- Askew, Louise. 2019. “Providing Language Support for NATO Operations: Challenges and Solutions.” In *The Palgrave Handbook of Languages and Conflict*, 231–249. Palgrave Macmillan.
- Bados, Victor, Jose Martinez-Ferrer, and Len Lavella. 2010. *Guidelines for Commanders and Staffs: Operationalization of Culture into Military Operations (Best Practices)*. Mando de Adiestramiento y Doctrina.
- Buzan, Barry, Ole Wæver, and Jaap de Wilde. 1998. *Security: A New Framework for Analysis*. Lynne Rienner Publishers.
- Davies, Norman. 2022, October 2. “A Short History of Language in Ukraine.” *The Spectator*. <https://tinyurl.com/36j98984>
- Emmanuel Macron nie wykluczył, że Europa wyśle żołnierzy na Ukrainę. 2024, February 27. *Rzeczpospolita*. <https://tinyurl.com/mryvaaj7>
- Fanon, Franz. 1986. *Black Skin, White Masks*. Translated by Charles Markmann. Pluto Press. (Original work published 1952)
- Gellner, Ernest. 1991. *Narody i nacjonalizm*. Translated by Tomasz Hołówka. Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Gergało-Dąbek, Nadia. 2023. “Ukrainian Language as a Symbol of Resistance against the Invasion of the Russian Federation.” *Wiedza Obronna* 285 (4). <https://doi.org/10.34752/2023-c285>
- Global Coalition of Ukrainian Studies. n.d. “Global Coalition of Ukrainian Studies.” <https://www.gcus.org/en/>
- Gwarancje bezpieczeństwa dla Ukrainy. Donald Trump mówi o „wsparciu powietrznym” USA. 2025, August 20. *Rzeczpospolita*. <https://tinyurl.com/3a7z5ehs>
- Iwański, Tomasz, and Sławomir Matuszak. 2025. “„Ukrainie sława”, ekspertom biada: wyzwania i dylematy analizy ukraińskiej.” In *Uporządkować rzeczywistość. Poradnik analityczny Ośrodka Studiów Wschodnich*, edited by Wojciech Konończuk and Marek Menkiszak, 175–191. Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia.
- Jakie państwa są gotowe wysłać wojska na Ukrainę? Mówi się nawet o 10 krajach. 2025, August 21. *Portal Obronny*. <https://tinyurl.com/3pjz8e8>
- Jarmoszko, Stanisław. 2004. “Tendencje rozwoju współczesnych sił zbrojnych.” In *Socjologiczne aspekty wojska i obronności*, edited by Jan Zajdzik and Tomasz Iwanek, 7. Wydawnictwo Polskie Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne S.A.
- Kassymbekova, Botakoz. 2023, January 24. “How Western Scholars Overlooked Russian Imperialism.” *Al Jazeera*. <https://tinyurl.com/36jyvazf>
- Kelly, Michael. 2011. “Issues in Institutional Language Policy: Lessons Learned from Peacekeeping in Bosnia-Herzegovina.” *European Journal of Language Policy* 3 (1): 61–80.

- Kozerawski, Dariusz S. 2024. "Polski kontyngent wojskowo-cywilny w międzynarodowej operacji wsparcia pokoju SFOR w Bośni i Hercegowinie." *Problemy Techniki Uzbrojenia* 168 (1): 43–67. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0054.4793>
- Kulyk, Volodymyr. 2014. "Soviet Nationalities Policies and the Discrepancy between Ethnocultural Identification and Language Practice in Ukraine." In *The Historical Legacies of Communism in Russia and Eastern Europe*, edited by Mark Beissinger and Stephen Kotkin, 202–221. Cambridge University Press.
- Kyiv International Institute of Sociology. 2025. *Stavlennia do okremykh variantiv movnoi polityky v Ukraini*. <https://tinyurl.com/5czfe4r4>
- Language, Cultural Skills Critical to Enhancing Indo-Pacific Interoperability. 2025, April 28. *Indo-Pacific Defence Forum*. <https://tinyurl.com/yruwx62d>
- Maliei, Antonina. 2023. "Battle for the History." *Texty.org.ua*. <https://tinyurl.com/2kkkd2t5>
- McFate, Montgomery. 2005, March–April. "Anthropology and Counterinsurgency: The Strange Story of Their Curious Relationship." *Military Review*.
- Mishalova, Olena, Olha Hordiichuk, and Oleh Sokolovskyi. 2024. "Russia's War in Ukraine as a 'War for Identity' and Appropriation of Cultural Tradition." *Ethics in Progress* 15 (1): 73–94. <https://doi.org/10.14746/eip.2024.1.4>
- Phillipson, Robert. 1992. *Linguistic Imperialism*. Oxford University Press.
- Pouye, Mamadou, and Ali Maksum. 2024. "Language Skills and Successful Mission of UN Peacekeepers: A Case Study of Acehnese Policewomen." *LINGUA* 19 (1): 109–121.
- Riabczuk, Mykoła. 2013. "Colonialism in Another Way: On the Applicability of Postcolonial Methodology for the Study of Postcommunist Europe." *Porównania* 13: 47–59. <http://porownania.amu.edu.pl/attachments/article/284/MYKO%C5%81A%20RIABC-ZUK.pdf>
- Riabczuk, Mykoła. 2022. *Czternasta od końca. Opowieści o współczesnej Ukrainie*. Znak.
- Said, Edward. 1993. *Culture and Imperialism*. Knopf.
- Schreiber, Hanna. 2013. *Świadomość międzykulturowa: od militaryzacji antropologii do antropologizacji wojska*. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Smith, Anthony. 2008. *The Cultural Foundations of Nations: Hierarchy, Covenant, and Republic*. Blackwell Publishing.
- Smith-Peter, Susan. 2022, April 1. "What Do Scholars of Russia Owe Ukraine?" *Jordan Center for the Advanced Study of Russia*. <https://tinyurl.com/phrz7sr6>
- Thompson, Ewa. 2000. *Trubadurzy imperium. Literatura rosyjska i kolonializm*. Translated by Anna Sierszulska. Universitas.
- Thompson, Ewa. 2015. "Slavic but Not Russian: Invisible and Mute." *Porównania* 16: 9–18.
- Van Dijk, Andrea, and Joseph Soeters. 2007. "Language Matters in the Military." In *Armed Forces and Conflict Resolution: Sociological Perspectives*, 303–325. Emerald.

Vokál, Vladimír. n.d. "Černochová připustila vyslání vojáků na Ukrajinu. Metnar to považuje za hazard." *Idnes.cz*.

Wood, Sara. 2007, May 25. "Army Sees Importance of Language, Cultural Sensitivities in Operations." *U.S. Army*. <https://tinyurl.com/5amucmay>

Portnykov, Vitalii. 2025, September 8. "Koly z'iavliať'sia umovy dlia zakinchennīā viiny." *NV.ua*. <https://tinyurl.com/w94yx8s3>

Zelenska, Olena. 2023, February 27. "Ukrains'ka mova zvuchyt' u sviti iak mova oporu ta stiikosti..." *Vinnyts'ka oblasna viis'kova administratsiia*. <https://tinyurl.com/fx66c99b>

Tairova-Iakovleva, Tetiana. 2025, April 23. "Yak protydiiaty rosiis'komu hhrand-naratyvu? (Ch. 1/2)." YouTube video. <https://www.youtube.com/watch?v=1hDiHFSP7Es>

26 Nations Vow to Give Ukraine Postwar Security Guarantees, Macron Says. 2025, September 4. *Reuters*. <https://tinyurl.com/mvut7m2h>

UK to Lead Headquarters of Multinational Force Ukraine. 2025, September 3. *UK Defence Journal*. <https://tinyurl.com/4xm42s9b>

UN's Baerbock Says Blue Helmets Could Help Safeguard Ceasefire in Postwar Ukraine. 2025, September 14. *Deutsche Welle*. <https://tinyurl.com/5ahpf226>

Peer-reviewed

Threat Proximity and Defense Response: A Comparative Analysis of Military Spending Transformation in Seven Eastern European NATO States

Blížkost hrozeb a obranná reakce: komparativní analýza transformace vojenských výdajů v sedmi východoevropských státech NATO

Cezar Vasilescu

Regional Department of Defense Resources Management Studies (DRESMARA),
National Defense University "Carol I", Brasov, Romania

Abstract: This research examines post-2022 defence transformation among seven Eastern European NATO members, identifying patterns that nuance existing burden-sharing theories and refine understanding of regional security dynamics. Through a systematic comparative analysis incorporating quantitative spending data, procurement classifications, and geographic threat assessments (2021-2025), the study tests whether increased military expenditure translates into credible deterrence. The investigation analyzes spending-capability correlations and geographic proximity effects on response intensity, revealing that unprecedented defense budget expansion coexists with unresolved sustainability concerns. The Capacity-Capability-Credibility (CCC) framework serves as the primary analytical lens, with geography establishing baseline threat response intensity and political factors mediating response magnitude.

Abstrakt: Tento výzkum se zabývá transformací obrany v sedmi východoevropských členských zemích NATO po roce 2022 a identifikuje vzorce, které upřesňují stávající teorie o sdílení zátěže a prohlubují porozumění dynamice regionální bezpečnosti. Prostřednictvím systematické srovnávací analýzy zahrnující kvantitativní údaje o výdajích, klasifikaci veřejných zakázek a hodnocení geografických hrozeb (2021-2025) studie ověřuje, zda se zvýšené vojenské výdaje promítají do věrohodného odstrašení. Analyzuje korelace mezi výdaji a schopnostmi i vliv geografické blízkosti na intenzitu reakce a odhaluje, že bezprecedentní nárůst obranných rozpočtů je doprovázen nevyřešenými obavami týkajícími se udržitelnosti. Jako primární analytický rámec slouží model Capacity-Capability-Credibility

(CCC), v němž geografie určuje základní intenzitu reakce na hrozby a politické faktory utvářejí rozsah reakce.

Keywords: Deterrence Credibility; Defence Spending; Geographic Adjacency; Military Transformation; Threat Perception.

Klíčová slova: důvěryhodnost odstrašování; výdaje na obranu; geografická blízkost; transformace armády; vnímání hrozby.

INTRODUCTION

The February 2022 Russian invasion of Ukraine precipitated the most significant defence transformation across Eastern European NATO establishments since the Warsaw Pact's 1991 dissolution. Through a systematic comparative examination of seven member states (Poland, Romania, Estonia, Latvia, Lithuania, the Czech Republic, and Hungary), this investigation analyses how acute external threats drive defence policy convergence despite divergent geographic vulnerabilities, historical experiences, and orientations toward transatlantic cooperation.

The fundamental research objective (**RObj**) addresses a critical gap in contemporary defence studies: *Whether dramatic increases in military expenditure translate into genuine deterrence capabilities.*

This question relates directly to contemporary European security architecture, the credibility of NATO Article 5, and the viability of conventional deterrence amid the erosion of post-Cold War stability. The findings nuance and extend established analytical frameworks, reveal unexpected patterns of cooperation, and expose vulnerabilities that quantitative metrics cannot capture. The most consequential contribution concerns evidence of a significant repositioning of regional defence roles. The study employs the Capacity-Capability-Credibility (CCC) framework (Monaghan et al. 2024) as its primary analytical lens, with strategic shock theory (Götz & Staun 2022) as the explanatory mechanism for spending velocity, and the credibility-cohesion trade-off (Goldgeier & Shifrinson 2023) as the alliance-level implication framework.

1 METHODOLOGY

1.1 Research Hypotheses

This study tests two interconnected *hypotheses (H)* grounded in alliance theory, deterrence studies, and defence economics, each designed to capture distinct dimensions of the seven NATO member states' post-2022 transformation:

a. **H₁ - Spending-Capability transformation:** Defence expenditure increases (from baseline 1.3-2.4% to 3-5% of GDP) correlate positively with accelerated procurement of NATO-compatible systems and measurable improvements in collective deterrence; the strength and durability of this relationship remains empirically unproven.

b. **H₂ - Geographic proximity-Response intensity:** States sharing borders with Russia or Belarus (Estonia, Latvia, Lithuania, Poland) exhibit significantly higher spending, faster modernisation timelines, and greater acquisition urgency than interior states (Czech Republic, Romania, Hungary); this tests whether geographic vulnerability constitutes a primary independent variable.

1.2 Analytical Methods: A Multi-method Approach

Analyzing defense transformation across seven states with divergent political systems, threat perceptions, and institutional capacities requires methodological pluralism rather than reliance on any single analytical technique. This investigation employs a multi-method approach comprising three complementary methods, each addressing distinct dimensions of the research problem, balancing the generalizability of quantitative analysis with the contextual depth of qualitative interpretation to generate robust findings across methodological perspectives:

a. *Structured comparative case study analysis* constitutes the methodological foundation, enabling systematic cross-national comparison while preserving contextual nuance. The method employs Brommesson's framework for examining policy convergence (Brommesson et al. 2024b) through standardised variables: defence spending (% GDP), procurement timelines, and force expansion targets.

b. *Longitudinal quantitative analysis* captures temporal dynamics by tracking defence spending between 2021 and 2025 using European Defence Agency standardised frameworks (EDA 2023) (EDA 2024) (EDA 2025) to ensure cross-national comparability.

c. *Geographic threat classification* enables systematic analysis of how geographic vulnerability shapes policy responses through a three-tier system: frontline tier 1 (direct borders with Russia/Belarus), frontline tier 2 (indirect proximity), and interior states (no direct border exposure). This classification framework is based on Shalamanov's concept of deterrence (Shalamanov et al., 2019).

All quantitative data were verified using government sources, NATO reports, and independent organisations (IISS, SIPRI). Where discrepancies emerged, the most conservative estimates were applied.

Variable operationalisation and case selection: Three primary indicators constitute the composite measure of defence response intensity:

(1) defence expenditure as a percentage of GDP (NATO 2025) (EDA 2023) (EDA 2024) (EDA 2025), serving as a proxy for political commitment;

(2) major procurement timeline in years from contract to operational capability (IISS 2024), serving as a proxy for strategic urgency; and

(3) force expansion rate as percentage increase in authorised active personnel 2021-2030, serving as a proxy for long-term deterrence investment.

Defence spending % GDP and procurement timelines are valid proxies because they capture both budgetary decisions (reflecting political will) and operational decisions (reflecting threat assessment). Their combination into a composite measure of response intensity is consistent with structured-focused comparison methodology (George & Bennett 2005). The seven Eastern European states were selected over Nordic comparators because the Eastern European sample contains the interior-state versus frontline contrast absent in the all-frontline Nordic group; furthermore, all seven share a post-Soviet institutional baseline, providing a more controlled comparison set.

2 RESULTS

The systematic analysis of documentary evidence employs the multi-method approach previously described, organising findings thematically to address each hypothesis: budgetary trends reveal the depth of commitment, geographic correlations test vulnerability effects, and force developments indicate operational concepts. The following sections present these results comprehensively.

The findings challenge conventional expectations across multiple dimensions. While established scholarship anticipated gradual, contested increases resembling Western Europe's decades-long defence spending struggles, Eastern European states doubled defence budgets within three years, demonstrating unprecedented peacetime velocity. Where geographic determinism appeared inevitable given the proximity of borders to Russia, political choices proved decisive in shaping outcomes, with interior states occasionally responding more aggressively than exposed frontline nations.

2.1 Defence Expenditure Revolution - Key findings (addressing H₁)

Collective budgets doubled from €7.5 billion (2021) to €15 billion (2024), representing the most rapid peacetime defence mobilisation in post-Cold War Europe. This acceleration surpasses Germany's decades-long, politically contested effort to reach 2% of GDP spent on defence, a threshold Poland achieved within three years, suggesting that

materialised threats eliminate the political constraints that traditionally bind Western European defence policy.

Across-the-board defence spending increases mask substantial variation in scale and strategic intent. All seven states augmented defence budgets, yet patterns reveal distinct strategic choices reflecting divergent threat assessments, alliance burden-sharing philosophies, and domestic political economies (IISS 2024). Poland leads with \$38 billion in absolute terms, a 214% increase in proportional terms, positioning it as Europe's third-largest defence spender after France and the United Kingdom. Lithuania announces the alliance's most ambitious target of 5-6% GDP from 2026, surpassing even the United States' proportional spending and signalling an existential-threat perception absent among most Western allies. Hungary, despite hosting NATO forces and occupying a strategically located position, achieves only a nominal 5% growth, barely exceeding inflation, reflecting a distinct strategic prioritisation divergent from that of its regional partners.

Table 1: Defence Expenditure Evolution across Eastern European NATO Members, 2021-2025

Country	2021 GDP %	2022 GDP %	2023 GDP %	2024 GDP %	2025 Target %	Proportional increase 2021-205	Absolute budget 2024 (billions)
Poland	2.2	2.4	3.9	4.2	4.7	+214%	\$38
Estonia	2.3	2.6	2.9	3.43	3.5	+149%	\$1.4
Lithuania	2.0	2.5	2.7	2.85	5-6 (2026)	+200-250%	\$1.8
Latvia	2.0	2.3	2.8	3.15	3.8	+158%	\$1.1
Romania	2.4	2.5	2.5	2.44	5.0 (2032)	+108%	\$9.8
Czech Republic	1.3	1.5	1.8	2.09	3.0 (2030)	+161%	\$6.2
Hungary	2.0	2.2	2.4	2.1	2.0+	+5%	\$3.9

Source: *Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2025)* (SIPRI 2024) (NATO 2025)

Analysis of the expanded data reveals several critical patterns:

1. Poland demonstrates dramatic acceleration through steady escalation (2.2% → 2.4% → 3.9% → 4.2%), with the sharpest increase occurring between 2022-2023, reflecting the immediate post-invasion response.
2. Estonia, Latvia, and Lithuania demonstrate consistent annual increases rather than abrupt shifts, suggesting planned scaling rather than reactive expenditure.
3. Romania exhibits relatively stable spending during 2022-2023 (2.5%) before a modest 2024 adjustment, indicating slower policy adaptation despite Black Sea proximity.

4. The Czech Republic demonstrates consistent annual growth (1.3% → 1.5% → 1.8% → 2.09%), reflecting sustained political commitment overcoming historical under-spending patterns.
5. Hungary peaked in 2023 (2.4%) before declining to 2.1% in 2024, potentially revealing commitment inconsistency despite formal compliance.

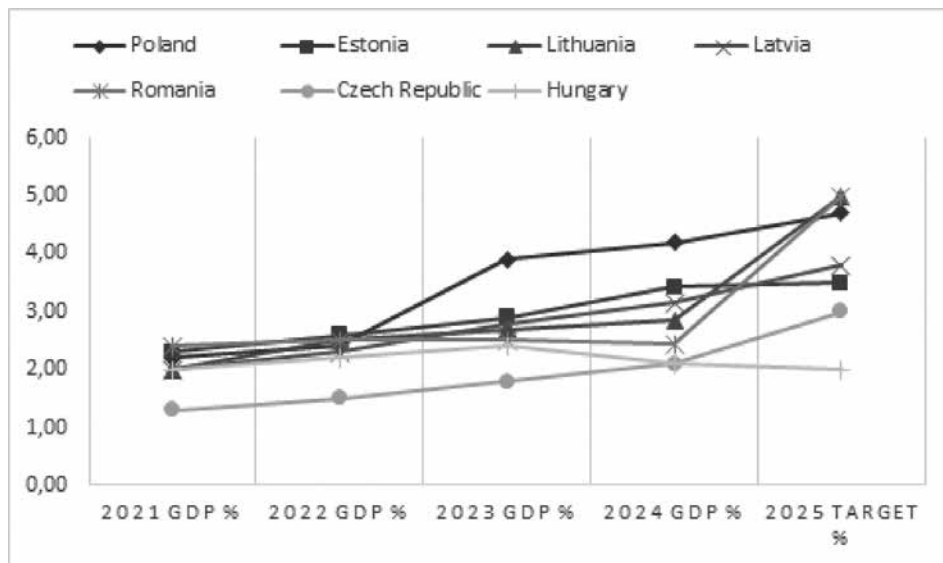

Figure 1: Defence Spending Trajectory 2021-2025

2.2 Border Proximity and Defence Response (addressing H₂)

The critical question is whether sharing a border with Russia automatically determines defence behaviour. Initial examination suggests a strong correlation (Table 2), implying that geographic determinism constrains political manoeuvrability, as frontline Tier 1 states (those directly bordering Russia or Belarus):

- expend 62% more than interior states;
- expand forces 45% on average, compared to 15% for geographically advantaged countries; and
- compress procurement timelines dramatically (2024-2028 for exposed states versus 2026-2035 for interior nations), reflecting operational urgency.

Table 2: Geographic-strategic threat proximity classification and corresponding defence response indicators.

Tier classification	Constituent states	Mean GDP % 2024	Mean force expansion	Procurement timeline characteristics	Direct border length (km)
Frontline Tier 1	EST, LVA, LTU, POL	3.4%	+45%	Highly Accelerated (2024-2028)	530-1,300
Frontline Tier 2	ROU	2.4%	+30%	Standard (2025-2032)	650
Interior States	CZE, HUN	2.1%	+15%	Extended (2026-2035)	0

Despite strong correlations, significant variation emerges through comparative analysis of geographic tiers. The limited sample of seven cases precludes statistical analysis using Pearson correlation coefficients, as the results would lack statistical significance.

Frontline Tier 1 states average 3.4% of GDP in defence spending in 2024, compared to interior states at 2.1%, representing a 62% spending differential. Force structure expansion reveals similar patterns: Tier 1 states average 74% personnel increases (ranging from Poland’s 46% to Latvia’s 142%), while interior states average 41% expansion (Czech Republic 54%; Hungary 28%). These substantial inter-category differences suggest that territorial proximity to potential adversaries is a primary determinant of defence policy urgency and the intensity of resource allocation.

Procurement timeline acceleration reinforces geographic patterns. All four Frontline Tier 1 states target 2024-2028 operational capability for major systems, reflecting existential threat perception, while Romania selects a 2025-2032 timeline despite Black Sea exposure. Interior states extend procurement through 2026-2035, reflecting diminished perceived urgency despite formal alliance commitments. Geography profoundly shapes national defence responses.

Nevertheless, variance within tiers reveals greater complexity, challenging simple determinism.

- a) Lithuania commits 5-6% GDP, while Estonia’s comparable vulnerability requires only 3.43%, creating a 40% gap between neighbours facing virtually identical threats:
 - both confront Kaliningrad’s formidable A2/AD systems capable of targeting alliance reinforcements;
 - potential Suwalki Gap severance would isolate Baltic states from NATO’s main body; and
 - significant Russian-speaking minorities (approximately 25% of the population).

The threat environment remains functionally identical, yet responses differ dramatically in magnitude. This divergence emerges through political leadership superseding geographic variables. Since Lithuania’s GDP per capita approximates Estonia’s, this suggests a political choice rather than economic determinism, translating identical threats into divergent levels of commitment.

- b) Hungary provides the reverse dynamic with more dramatic implications for understanding defence policy formation. Without threats comparable to those facing the Baltic States, Hungary maintains a minimal 2.0% spending, in contrast to the Czech Republic’s 2.09% trajectory toward 3.0%. If proximity to Russia constituted the decisive

variable, these countries should exhibit similar responses. Instead, they diverge substantially, suggesting that political calculations regarding threat severity, alliance reliability, and optimal security strategies vary independently of objective geographic vulnerability.

2.3 Force Structure Expansion (addressing H₁ and H₂)

Force structure expansion reveals the operational dimension of increased defence spending (H1) while confirming geographic proximity effects (H2). Frontline Tier 1 states pursue dramatically more ambitious personnel targets (Poland: 300,000, a 46% increase; Latvia: 142% expansion; Lithuania: 55% growth) than interior states, which average 41% expansion (Table 3). The reintroduction of conscription in Latvia (2023) and its maintenance in Estonia and Lithuania indicate fundamental doctrinal shifts toward total defence concepts that require mass mobilisation capacity (ICDS 2024).

Nevertheless, ambitious targets confront demographic realities. Poland must recruit 80,000 additional soldiers from a population projected to decline by 5 million through mid-century, while 2.5% unemployment suggests labour market constraints inadequately addressed in planning documents. Enhanced reserve-to-active ratios (Estonia's extraordinary 5.8:1) demonstrate Baltic recognition that regular forces alone cannot provide credible deterrence, requiring whole-of-society defence commitment.

Table 3: Active Personnel Targets

Country	2021 Personnel	2024 Personnel	2030 Target	2035 Target	% Increase
Poland	205,000	220,000	260,000	300,000	+46%
Romania	75,000	82,000	100,000	100,000	+33%
Lithuania	20,000	24,000	31,000	31,000	+55%
Estonia	6,500	7,100	9,000	10,000	+54%
Latvia	6,200	7,500	12,000	15,000	+142%
Czech Republic	26,000	28,000	35,000	40,000	+54%
Hungary	29,500	30,000	37,650	37,650	+28%

Reserve Force Development:

- Estonia: 41,200 reserves (highest reserve-to-active ratio in NATO: 5.8:1);
- Lithuania: 30,000 reserves (conscription-based model);

- Latvia: 49,000 crisis reserves (reinstated mandatory service 2023);
- Poland: 200,000+ Territorial Defence Forces.

Conscription Status (2024).

- Maintained: Estonia, Lithuania;
- Reinstated: Latvia (2023);
- Abolished/Not Reinstated: Poland, Romania, Czech Republic, Hungary;
- Under Parliamentary Review: Czech Republic (2024-2025).

3 DISCUSSION

Based on a systematic analysis of documentary evidence from preceding sections, materialised through key findings organised thematically to address each research hypothesis, this discussion interprets empirical patterns within broader theoretical frameworks, contextualises findings relative to existing scholarly literature, and elucidates the causal mechanisms through which observable transformations emerged. While quantitative data reveal transformation magnitude (doubled budgets, \$80 billion in contracts, 300,000 additional soldiers), understanding why these trajectories materialised, what they reveal about alliance dynamics, and whether they create genuine security or expensive symbolism requires moving beyond descriptive statistics to examine strategic logic, political will, and operational realities.

The most revealing insights emerge not only from the largest numbers but from divergence patterns: cases where expected relationships fail to materialise, revealing causal mechanisms more complex than theoretical frameworks typically accommodate, particularly regarding tensions between geographic imperatives and political agendas, and between quantitative capability metrics and qualitative commitment solidarity.

From a theoretical framework hierarchy point of view, this study applies the Capacity-Capability-Credibility (CCC) framework (Monaghan et al. 2024) as its primary analytical lens. Strategic shock theory (Götz & Staun 2022) functions as the explanatory mechanism for spending velocity (Section 3.1). The credibility-cohesion trade-off (Goldgeier & Shiffrinson 2023) provides the alliance-level implication framework (Section 3.2). Security culture convergence (Brommesson et al. 2024a, 2024b) is employed as a contextual lens (not a competing theoretical framework) to situate the Eastern European cases within the broader Nordic-Baltic regional pattern.

The following sections structure the discussion across two analytical levels, progressing from macro to micro:

- 3.1 - Macro-level mechanisms (Explaining why transformation occurred);
- 3.2 - Micro-level mediating factors (Exploring geography/politics interactions).

3.1 The Spending Revolution: Velocity, Commitment, and Strategic Coherence

Based on the identified facts, this section explains the causal mechanisms driving the overall transformation predicted by H1, establishing that spending increases follow a causal logic rather than random patterns. Three overarching *questions* are addressed:

- Why did all seven countries double their spending rapidly?
- What mechanisms explain this unprecedented velocity?
- How does this differ from Western European patterns?

Three features distinguish Eastern European defence mobilisation from Western patterns, revealing fundamentally different threat perceptions and political economies of security provision that transcend burden-sharing formulas.

First, *mobilisation velocity defies peacetime norms*. Poland increased spending from 2.2% to 4.2% of GDP within three years, not through normal budgetary processes but through a strategic shock. Germany spent decades failing to reach this target, despite possessing substantially greater wealth, more developed defence industrial capacity, and freedom from immediate geographic threats.

This represents a *strategic shock, driven by the psychological impact of a 'black swan' event: a major power demonstrates a willingness to wage large-scale conventional war despite economic costs, diplomatic isolation, and reputational damage.*

Götz and Staun identify this phenomenon theoretically (Götz & Staun 2022), proposing '*strategic shock*' as a concept explaining rapid security policy change, though quantifying its effects remains vague in their analysis. Their framework is theoretical, with no clear quantitative evidence: when threats remain theoretical, defence spending increases slowly, but when threats materialise, mobilisation accelerates beyond normal rates. This cannot be explained by gradual changes in threat assessment, which require categorical shifts from abstract possibility to concrete reality.

Current research results offer indicative empirical support for the strategic shock concept:

- empirical illustration consistent with the strategic shock concept, proposed theoretically but previously unmeasurable;
- explanation of the mechanism through Poland's accelerated mobilisation compared to Germany, demonstrating that materialised threats generate qualitatively different responses than abstract ones;
- establishment of spending velocity as a behavioural proxy for threat perception intensity, offering methodological innovation for future research measuring psychological responses to security threats.

Second, *sustainability institutionalisation through legal commitments*. Czech statutory requirements for 3% spending, Lithuanian constitutional provisions establishing 5% spending, and Polish legislative mandates creating permanent defence minimums represent not annual budget line items adjusted through normal appropriations processes but political commitments embedded in legal frameworks specifically designed to survive electoral cycles, partisan shifts, and inevitable urgency erosion as immediate crises recede.

Brommesson observes that Nordic-Baltic countries (Denmark, Finland, Iceland, Norway, Sweden, Estonia, Latvia, and Lithuania) demonstrate increasingly similar security policies after 2014, attributing this to ‘*convergent security culture*’ development (Brommesson et al. 2024a). Current research identifies a methodological issue in this framework: the concept risks tautology, as culture is inferred from the same policy convergence it supposedly explains.

Current discussion contributes to conceptual improvement, enhancing rigour by specifying that three factors combine: shared historical trauma (Soviet occupation creating elite consensus about Russian intentions), observable geographic exposure (border proximity making threats concrete rather than abstract), and recent capability gaps (Ukraine’s near-defeat without Western assistance demonstrating unpreparedness consequences). This moves the explanation from descriptive labelling to genuine causal analysis.

Mention should be made that Brommesson’s security culture convergence framework is employed here as a contextual lens (a descriptive backdrop situating Eastern European convergence within a broader Nordic-Baltic regional trend) rather than as a competing theoretical framework. The CCC model (Monaghan et al. 2024) remains the primary explanatory structure throughout this Discussion.

Hungary illustrates the exception confirming the pattern’s causal logic through predicted deviation. While Poland, the Baltics, and the Czech Republic demonstrate that a convergent security culture drives high defence commitment, Hungary provides the logical counterpoint: when political leadership explicitly rejects this cultural convergence (maintaining Russian economic ties, blocking Ukraine assistance, delaying NATO expansion), defence commitment drops to minimal levels despite formal alliance membership. This represents not a random outlier but a theoretically predicted outcome, confirming the causal mechanism: NATO membership or Soviet history alone do not drive spending; rather, political consensus interprets those factors as requiring robust defence investment. Hungary’s 94% shortfall in Ukraine assistance (compared to regional norms) precisely demonstrates that cultural/political convergence, not structural factors alone, determines the depth of commitment.

3.2 Geography Versus Political Choices

Research results investigate the relationship between border proximity and defence response, demonstrating that sharing a border with Russia does not automatically determine defence behaviour.

Monaghan provides a three-dimensional analytical framework essential for understanding these dynamics (Monaghan et al. 2024), distinguishing between conceptually distinct dimensions:

- **capacity** (forces formally existing on organisational charts: quantitative inventory of forces, equipment, and personnel; what formally exists within military establishments; measurable through organisational charts and equipment lists);

- **capability** (missions forces can actually perform under operational conditions: qualitative effectiveness with which forces execute assigned missions; whether equipment is operational, maintainable, and interoperable; whether personnel are trained to use systems effectively); and
- **credibility** (whether allies believe forces will actually deploy: confidence allies possess regarding whether forces will actually deploy when emergencies materialise, rather than remaining withheld for political reasons).

This research transforms Monaghan's three-dimensional framework (capacity/capability/credibility) from an analytical tool into an empirically validated model for understanding European security dynamics.

By applying the framework across seven Eastern European nations, the paper demonstrates that while geography explains much of the variation in defence spending, the remaining variation is explained by Monaghan's three-dimensional lens, particularly the credibility dimension. Systematic hypothesis testing quantifies what Monaghan described theoretically: Hungary's 94% deficit in Ukraine assistance (despite meeting capacity metrics) is consistent with the conclusion that the three dimensions are non-substitutable, and credibility failures cannot be remedied through equipment purchases.

The paper adds critical temporal and operational dimensions that the original framework did not fully address. It quantifies the *'adaptation deficit'* by contrasting Poland's six-year F-35 procurement cycle with Ukraine's three-month drone iteration cycle, revealing that procurement speed is a capability dimension in its own right. The research identifies three distinct pathways to military effectiveness (Poland's high-capacity approach, the Baltic States' coordination-enabled model that overcomes resource constraints, and Hungary's capacity-without-credibility), demonstrating that different combinations of Monaghan's dimensions produce qualitatively different alliance roles. Most importantly, the paper extends sustainability analysis across all three dimensions over operational timelines, showing that Poland's impressive 2024-2028 capacity buildup faces uncertain post-2030 sustainability due to demographic decline and projected ammunition consumption rates (detailed in subsequent sections), adding an essential temporal lens to static assessments.

Furthermore, the research validates Goldgeier and Shiffrinson's theoretical framework (Goldgeier & Shiffrinson 2023) of *'credibility-cohesion tradeoff'*, which identified a paradoxical relationship in NATO expansion: as NATO expands geographically (adding more members, more territory, more borders), alliance credibility may increase (broader coverage, more capabilities, larger coalition), but political cohesion may simultaneously decrease (more diverse interests, harder to achieve consensus). Most significantly, the paper extends the framework, demonstrating that *political cohesion may inversely correlate with geographic expansion*, showing how one country's credibility deficit creates systemic vulnerabilities affecting collective defence for all members. In other words, greater does not necessarily mean stronger; consequently, consensus-based governance structures create single-point failure vulnerabilities through which individual member states' political orientations can effectively paralyse collective alliance responses, regardless of documented aggregate military capability improvements.

CONCLUSION

This research examined seven NATO members undergoing the most rapid peacetime defence transformation in post-Cold War European history. Through *systematic analysis of spending patterns* (revealing the depth of political commitment), procurement decisions (exposing strategic priorities and institutional capabilities), and force developments (indicating operational concepts), two hypotheses were tested: how external threats reshape national priorities and whether geography determines responses with proportional regularity.

Evidence reveals the following regarding hypothesis validation:

- H_1 - Spending-Capability transformation: **validated** with critical qualifications; sustainability remains fundamentally unproven and perhaps unprovable, suggesting the transformation's ultimate success depends on variables beyond defence planners' control.
- H_2 - Geographic proximity-Response intensity: **validated** with recognition of political mediation; geography establishes baseline threat assessment and creates strong statistical tendencies, but politics ultimately determines whether nations respond maximally, adequately, or minimally to those threats, suggesting that threat perception itself constitutes political construction.

Beyond hypothesis testing through conventional social science methods, this investigation identifies significant shifts consistent with an extension and refinement of established analytical frameworks and policy assumptions structuring European defense debates since 1991: Eastern European NATO members have substantially increased their defensive capacity and capability, repositioning their alliance contribution relative to the immediate post-Cold War period.

What this study provides strong evidence for is that Eastern Europe made deliberate, substantial, and historically unprecedented strategic choices during 2022-2024: investing comprehensively in territorial defence capabilities despite significant economic opportunity costs, though sustainability uncertainties remain inadequately addressed in planning documents.

This article was prepared without any external financial support.

The author declares that there is no conflict of interest in connection with the publication of this article and that all ethical standards required by the publisher were accepted during its preparation.

REFERENCES

Brommesson, Douglas, Ann-Marie Ekengren, and Anna Michalski. 2024a. "Resilience through Total Defence: Towards a Shared Security Culture in the Nordic-Baltic

Region?" *European Journal of International Security* 9: 511–532. <https://doi.org/10.1017/eis.2024.15>

Brommesson, Douglas, Ann-Marie Ekengren, and Anna Michalski. 2024b. "From Variation to Convergence in Turbulent Times: Foreign and Security Policy Choices among the Nordics 2014–2023." *European Security* 33 (1): 21–43. <https://doi.org/10.1080/09662839.2023.2221185>

European Defence Agency (EDA). 2023. "Defence Data 2022: Key Findings and Analysis." Brussels. <https://doi.org/10.2836/50078>

European Defence Agency (EDA). 2024a. "Defence Data 2023–2024." Brussels. <https://doi.org/10.2836/0704767>

European Defence Agency (EDA). 2024b. "Coordinated Annual Review on Defence (CARD) Report 2024." Brussels. <https://eda.europa.eu/docs/default-source/documents/card-report-2024.pdf>

Goldgeier, James, and Joshua R. Itzkowitz Shiffrin, eds. 2023. *Evaluating NATO Enlargement: From Cold War Victory to the Russia-Ukraine War*. Cham: Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-23364-7>

Götz, Elias, and Jørgen Staun. 2022. "Why Russia Attacked Ukraine: Strategic Culture and Radicalized Narratives." *Contemporary Security Policy* 43 (3): 482–497. <https://doi.org/10.1080/13523260.2022.2082633>

International Centre for Defence and Security (ICDS). 2024. "Estonia as a Hedgehog: How Is Tallinn Preparing to Deter Russia?" Tallinn. <https://icds.ee/en/estonia-as-an-hedgehog-how-is-tallinn-preparing-to-deter-russia/>

International Institute for Strategic Studies (IISS). 2024. *The Military Balance 2024*. Abingdon: Routledge. <https://www.routledge.com/The-Military-Balance-2024-forStrategicStudiesIISS/p/book/9781032780047>

Monaghan, Sean, Eskil Jakobsen, Sissy Martinez, Mathieu Droin, Greg Sanders, Nicholas Velazquez, Cynthia Cook, Anna Dowd, and Maeve Sockwell. 2024. "Is NATO Ready for War? An Assessment of Allies' Efforts to Strengthen Defense and Deterrence since the 2022 Madrid Summit." CSIS White Paper. Washington, DC: Center for Strategic and International Studies. <https://www.csis.org/analysis/nato-ready-war>

NATO. 2025. "Defence Expenditure of NATO Countries (2014–2024)." Brussels: North Atlantic Treaty Organization. <https://www.nato.int/content/dam/nato/webready/documents/finance/def-exp-2025-en.xlsx>

Shalamanov, Velizar, Pavel Anastasov, and Georgi Tsvetkov. 2019. "Deterrence and Defense at the Eastern Flank of NATO and the EU: Readiness and Interoperability in the Context of Forward Presence." *Connections: The Quarterly Journal* 18 (1–2): 25–42. <https://doi.org/10.11610/Connections.18.1-2.02>

Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). 2024. "Military Expenditure Database." Accessed April 15, 2025. <https://milex.sipri.org/sipri>

Recenzovaný článek

Odměňování Aktivní zálohy: motivuje současný systém k častému cvičení?

Compensation of Active Reserve: Does the Current System Motivate Frequent Training?

Jan Kofroň¹, Jan Matuach²

¹Univerzita Karlova, Česká republika

²Aktivní záloha Armády České republiky

Abstrakt: Aktivní záloha představuje nyní fakticky jedinou organizovanou záložní sílu AČR. S ohledem na to je třeba dbát, aby příslušníci AZ měli možnost a motivaci cvičit dostatečně často. Finanční ohodnocení přitom pochopitelně patří mezi významné motivační faktory, a to jak pro vstup do (dobrovolné) zálohy, tak pro aktivní účast na cvičeních. Náš text analyzuje současný systém odměňování vojáků Aktivní zálohy a ukazuje na některá problematická místa, která mohou snižovat ochotu Aktivních záložníků cvičit více než 14-21 dnů v roce. Naše analýza modeluje roční a denní příjmy vojáka AZ v závislosti na počtu ročně odcvičených dnů a se zohledněním jeho hodnosti a doby služby. V návaznosti na to formulujeme alternativní systém odměn, který by nedostatky stávajícího systému odstranil.

Abstract: The Active Reserve currently represents, in effect, the only organized reserve force of the Czech Armed Forces. Given this, it is necessary to ensure that members of the Active Reserve have both the opportunity and motivation to train sufficiently often. Financial compensation is, of course, among the key motivational factors—both for joining the (voluntary) reserves and for active participation in training. Our text analyzes the current remuneration system for members of the Active Reserve and highlights several problematic aspects that may reduce the willingness of reservists to train for more than 14–21 days per year. Based on this analysis, we propose an alternative compensation system that would address the shortcomings of the current one.

Klíčová slova: AČR; Aktivní záloha; cvičení; plat; odměna.

Keywords: CAF; Active Reserve; Training; Salary; Bonus.

ÚVOD

Aktivní záloha (AZ) představuje fakticky jedinou systematicky organizovanou záložní sílu AČR.¹ Počty AZ mají sice z nynějších cca 5000 osob během pár let narůst do počtu 10 000 osob (Ministerstvo Obrany České republiky 2024), nejde přesto o zálohu těžící ze své kvantity. Pokud naše záloha nespolehá na kvantitu, je celkem logické, že by měla být o to kvalitněji připravena. Vzhledem k tomu je třeba dbát na to, aby vojáci AZ měli možnost a motivaci cvičit dostatečně často. Tento předpoklad odpovídá KVAČR 2035 (Ministerstvo obrany 2024, s. 17), kde se uvádí: “Schopnosti AČR doplňují dobře vycvičené, motivované a vybavené zálohy.”

Motivace ke vstupu do Aktivní zálohy (či zahraničních ekvivalentů) nejsou jen finanční (vlastenecké, hodnotově-osobnostní, či kariérní důvody hrají jistě významnou roli). Zároveň však finanční motivy nelze bagatelizovat, a to zejména tam, kde se bavíme o setrvání ve službě (nad rámec prvního závazku), či tam, kde se bavíme o ochotě účastnit se cvičení i po dosažení časového objemu nutného k vyplacení motivačních složek finančních náležitostí. Systém finančního odměňování by tedy měl nejen motivovat ke vstupu, ale i k pravidelnému a častému cvičení.

Cílem tohoto textu je proto analyzovat současný systém odměňování vojáků AZ, a to zejména s ohledem na motivaci účastnit se většího množství cvičení za rok. Specificky se pak ptáme, jak vypadá průběh křivky celkové a přepočtené denní odměny v závislosti na počtu dní, na které byl voják povolán na cvičení (termín cvičení používáme pro celý rozsah výcvikových aktivit dle odstavce 2, § 12, 585/2004 Sb.).

Účast na cvičeních jednotek AZ je nyní fakticky nevyhnutelná, nicméně v rámci současných pravidel lze ukončit služební poměr vojáka, který fakticky necvičí, nebo ho po uplynutí doby zařazení opětovně nezařadit (viz § 5, 585/2004 Sb.). Zároveň s tím existují bonifikace pro vojáky cvičící alespoň definované množství dnů. Jak ale naše analýza ukazuje, současný systém vykazuje některé problémy a v zásadě vojáky AZ nemotivuje k cvičení nad rámec 14 resp. 21 dnů v roce. Toto nastavení by snad dávalo smysl, pokud by vojáci AZ byli ve své většině absolventy základní vojenské služby (ZVS) a cílem výcviku bylo primárně udržet jejich dříve nabyté schopnosti. Se snižujícím se podílem absolventů ZVS se ale stává tento přístup neudržitelným. V tomto ohledu docházíme k závěru, že současné nastavení systému odměňování vojáků AZ je problematické a navrhuje některé úpravy i se základní kalkulací možné finanční náročnosti.

Zbytek článku je (odhlédneme-li od úvodu a závěru) organizován následovně. V první kapitole stručně shrneme stav výzkumu k motivacím vstoupit do dobrovolných záložních systémů (jako jsou národní garda v USA, či teritoriální síly v UK) a následně cvičit. V druhé kapitole stručně představíme metodologii našeho textu – zejména pak hlavní modelovací volby. V klíčové třetí kapitole pak v první části prezentujeme současný systém

¹ Existují i záložníci z doby základní vojenské služby, nejmladším je však nyní více jak 40 let a velká část z nich se vojenského výcviku od konce jejich základní služby neúčastnila. Stejně tak jsou v záloze i ti, kteří opustili profesionální armádu. I v jejich případě však nedochází k pravidelnému udržování schopností, a i u nich se bude negativně projevovat poměrně vysoký věk (Řehka 2022).

odměňování, zejména pak v kontextu otázky, nakolik tento stav motivuje vojáky k cvičení nad rámec dvou, resp. tří týdnů. Ve druhé podkapitole nabízíme dva alternativní modely, které by více motivovaly k většímu počtu odcvičených dní. Ve třetí části této kapitoly pak předkládáme předběžný odhad finančního nákladu dvou alternativních modelů. Finální, diskusní, kapitola pak diskutuje návaznost finanční bonifikace příslušníků AZ na další faktory ovlivňující aktivitu příslušníků AZ.

1 MOTIVACE VSTUPU DO ZÁLOH A MOTIVACE CVIČIT, MEZINÁRODNÍ SROVNÁNÍ

V zemích, kde je vojenská služba dobrovolná (což je posledních dvacet let i případ ČR), existuje nemalé množství literatury, které sleduje zejména faktory ovlivňující ochotu vstoupit do rezervních sborů, případně ochotu prodloužit (obnovit) kontrakt (Gorman, Thomas 1991, von Hlatky, Imre-Millei, 2022). Z těchto výzkumů je jasné, že finanční motivace není jediným významným aspektem ovlivňujícím ochotu sloužit. Lze zmínit motivační roli vlastenectví, touhy po dobrodružství, či možnost získat schopnosti, které jsou v civilní kariéře jen těžko získatelné. Naopak problematika dojíždění, nebo obecné problémy sladění civilní a vojenské kariéry, představují faktory negativně ovlivňující ochotu ke službě. Na druhou stranu finanční motivy se objevují ve většině prací jako jeden z klíčových momentů.

Poněkud stranou těchto diskusí leží otázka ochoty účastnit se většího množství cvičení v roce (výjimku představuje Itsik 2022, jeho výzkum se však zaměřuje na konskripční Izrael). Omezené množství výzkumu na toto téma je však v případech USA i Británie poměrně pochopitelné. V USA musí gardisté odcvičit zhruba 38, či 39 dní ročně, pokud chtějí čerpat všechny benefity, které mají v USA i podobu lékařské péče, či školného (Klimas et al. 2017). A zároveň, po roce 2001 bylo nemálo gardistických útvarů mobilizováno a nasazeno dlouhodobě v Iráku i Afghánistánu (DoD 2007), což je jen stěží srovnatelné s naší situací. V americkém kontextu je pak jasné, že otázka odcvičených dní zůstala stranou zájmu a místo toho se více řešila otázka vstupu, případně prodloužení služby.

Případ Británie je (vzhledem k nastavení sociálního systému) k našim podmínkám lépe srovnatelný. Ovšem i v britském systému je minimum pro získání nezdanitelného bonusu výrazně vyšší než v Česku. Konkrétně jde o ekvivalent 27 (v případech některých specialistů 19) odcvičených dní.² V každém případě standardní požadavek na 27 dní je téměř dvojnásobný oproti stavu u nás. Zároveň z posledních dat (Langford 2025) víme, že loni rezervisté odcvičili 1 178 523 dní, což znamená v průměru přes 37 dní na rezervistu. Nutno však dodat, že podle téhož zdroje jen necelých 55 % rezervistů odcvičilo alespoň 27 dní, což ukazuje, že distribuce odcvičených dní bude velmi nerovnoměrná (menšina mimořádně aktivních rezervistů zřejmě výrazně posouvá průměr výš).

V kontextu toho se jeví český požadavek na odcvičení 14, respektive 21 dní pro získání roční odměny, nebo zvýšené roční odměny (v návaznosti na výsledek služebního hodnocení

² Výše bonusu začíná na 558 librách v prvním roce a dosahuje až 2209 liber po pěti letech.

vojáka viz Vyhláška č. 298/2023 Sb.) jako relativně nízký. Dle dostupných informací (Feix 2025) odcvičil v minulých letech průměrný příslušník AZ kolem 14 dní v roce (nezahrnuje KZP). Tento údaj však pracuje s daty z let 2023 a 2024 a musíme tedy počítat s tím, že se ještě nemusely zcela promítnout změny legislativy platné právě od roku 2023. Celkově je v případě AZ třeba vnímat, že systematictější budování AZ přišlo až s novelou z r. 2016 a zvýšená roční odměna byla zavedena až k roku 2023 novelizací Zákona 45/2016 Sb. a navazující Vyhlášky 298/2023 Sb. Je tedy možné (ale v době psaní textu stále nejisté), že při srovnání let 2023-2025 bychom viděli rostoucí trend.

Zkrátka, AZ jako taková se nachází ve stádiu výstavby, jak ve smyslu počtů, tak i institucionálního nastavení. Do roku 2023 možnost účastnit se více jak 21 dnů výcviku nebývala u všech jednotek automatická a výcvikové roky 2020 a 2021 výrazně poznamenala omezení vyhlášená hlavní hygieničkou AČR z důvodu snahy o zamezení šíření COVID. Zdá se však, že lze na základě srovnání s aliančními partnery argumentovat, že cílem by mělo být postupně navýšit průměrný objem výcviku alespoň na 28 dní ročně.³ Vyplyývá pochopitelná otázka, nakolik je náš současný systém odměňování vojáků AZ nastaven tak, aby je motivoval k účasti výrazně nad oněch 14 či 21 dní.

2 METODOLOGIE - MODELOVACÍ VOLBY

Naše metodologie je ve svém jádru jednoduchá. Modelujeme celkový roční příjem vojáka v AZ na základě základních finančních benefitů, které AČR nyní nabízí (k 1.9.2025 - viz MO 2025). Tento celkový příjem pak vztahujeme k počtu dní, na které byl voják povolán. Získáme tak přepočtený denní výdělek vojáka. Pro potřeby našeho modelu nerozlišujeme mezi povoláním na nepřetržitý vojenský výcvik (který zakládá nárok na čerpání volna za nepřetržitý vojenský výcvik (NVV), který se ale zahrnuje do počtu dnů, na něž je voják AZ povolán) a na standardní výcvik v pracovní době, nebo upravené pracovní době.

Zde je třeba říci, že kromě tarifního platu, zvýšené odměny (která je součástí platu) a roční odměny započítáváme také náborový, nebo stabilizační příplatek. Jejich celkovou sumu (závisí na délce uzavřeného služebního poměru) pak přepočítáváme právě s ohledem na délku kontraktu. Pracujeme tedy s fikcí, že voják čerpá tyto peníze průběžně. Tato fikce je odůvodněná i s ohledem na to, že v případě předčasného ukončení závazku se poměrná část náborového, resp., stabilizačního příspěvku vrací. Dodejme, že některým vojákům AZ, pokud jsou OSVČ, může náležet i finanční podpora pro zaměstnavatele vojáků AZ (§ 36 zákona č. 45/2016 Sb. a důvodová zpráva tohoto paragrafu), ale tato podpora je primárně směřována na zaměstnavatele a pro zjednodušení s ní dále nepracujeme (což z pohledu celkové odměny průměrného vojáka AZ činí náš model konzervativním).

³ Mnozí vojáci AZ musí také absolvovat např. kurz k získání osvědčení k řízení vozidel ozbrojených sil, výsadkový kurz apod. Tyto sice absolvují jen jednou za kariéru, to však nemění nic na tom, že jde o dodatečný požadavek na čas strávený na cvičení. I pokud bychom považovali dva týdny běžného cvičení za rok za přijatelné minimum, jakýkoliv podobný kurz, či doplňková aktivita, celkový počet odcvičených dní navýší.

Zároveň s tím pracujeme s fikcí, že daňová kvóta je 15 % (z hrubé mzdy). Přesná úroveň zdanění přitom bude záviset na dalších příjmech vojáka stejně jako na dalších faktorech, které se zohledňují při kalkulaci daně z příjmu fyzické osoby. Naší snahou je však situaci zjednodušit, proto pracujeme s touto fikcí. Ve výsledku tak řešíme pouze čistý příjem vojáka, což samozřejmě představuje určité – vzhledem k našemu záměru však vhodné – zjednodušení.

Kompletní interaktivní model (zpracovaný v Excelu) nalezne čtenář v Příloze 1.⁴ Tento model nabízí možnost srovnání denních a celkových ročních výdělků, a to pro hodnoty od svobodníka až po kapitána. Pracujeme s rozsahem odsloužených let 1-15 a rozsahem odsloužených dní 10-84. Stejně lze navolit známku z tělesné zdatnosti (TV) a výsledek služebního hodnocení (SluHo). Dodejme, že model, ani naše úvaha, dále nezohledňují první rok služby, do kterého spadá Kurz základní přípravy (KZP), kde jsou vojáci zařazeni v hodnosti vojína (dodejme, že KZP nemusí absolvovat bývalí vojáci z povolání, ani vojáci základní služby, ani ti, kteří původně absolvovali pouze DVC). Detailnější popis jednotlivých položek modelu a jeho možných alternativ následuje v další kapitole.

Pro účely našeho srovnání budeme nadále operovat jednak se záložníkem po dvou letech služby v hodnosti desátníka a záložníkem v hodnosti rotmistra po osmi letech služby. V interaktivním modelu v příloze lze samozřejmě i tyto parametry měnit.

3 SOUČASNÝ STAV – KLÍČOVÉ MOMENTY

V tento moment systém pobízí vojáky AZ k službě skrze několik kanálů. Prvním kanálem je minimální počet odsloužených dní pro buď udržení místa v AZ, či pro možnost získání služebního hodnocení určité úrovně (což se váže k možnosti získat vyšší roční odměnu a dlouhodobě může ovlivnit možnosti povýšení, či znovuzařazení do AZ po skončení aktuálního zařazení). Opakovaná neschopnost vojáka AZ odsloužit 14 dní v roce může vést k ukončení zařazení (či odmítnutí jeho znovuzařazení), naopak odsloužení alespoň 14, respektive 21 dní s sebou nese níže popsané finanční benefity.

Druhým kanálem jsou právě různé formy finančního plnění. Konkrétně jde o tři základní položky:

- 1) Plat, který se odvíjí od hodnosti vojáka (hodnota je v českém systému silně navázaná na systemizované místo). K tomu se přidává zvýšená denní odměna za odsloužené roky.
- 2) Roční odměna – v základní podobě 18 000 Kč, pokud dotyčný odcvičil 14 dní (a má SluHo i TV alespoň dobrý). Při odcvičení 21 dní (za splnění dalších podmínek – výsledek služebního hodnocení a ověření fyzické zdatnosti) se lze dostat až na 27 000 Kč.
- 3) Náborový/stabilizační příspěvek (závisí na počtu let, resp. měsíců, na něž je voják v záloze zařazen do AZ). Přitom nedojde-li k předčasnému vyřazení z AZ, tento příspěvek není nijak krácen v závislosti na počtu odcvičených dní.

⁴ Náhled přílohy 1 Odměňování AZ je k dispozici ve webové verzi časopisu Vojenské rozhledy u tohoto článku.

Tabulka č. 1: Finanční benefity vojáka AZ⁵

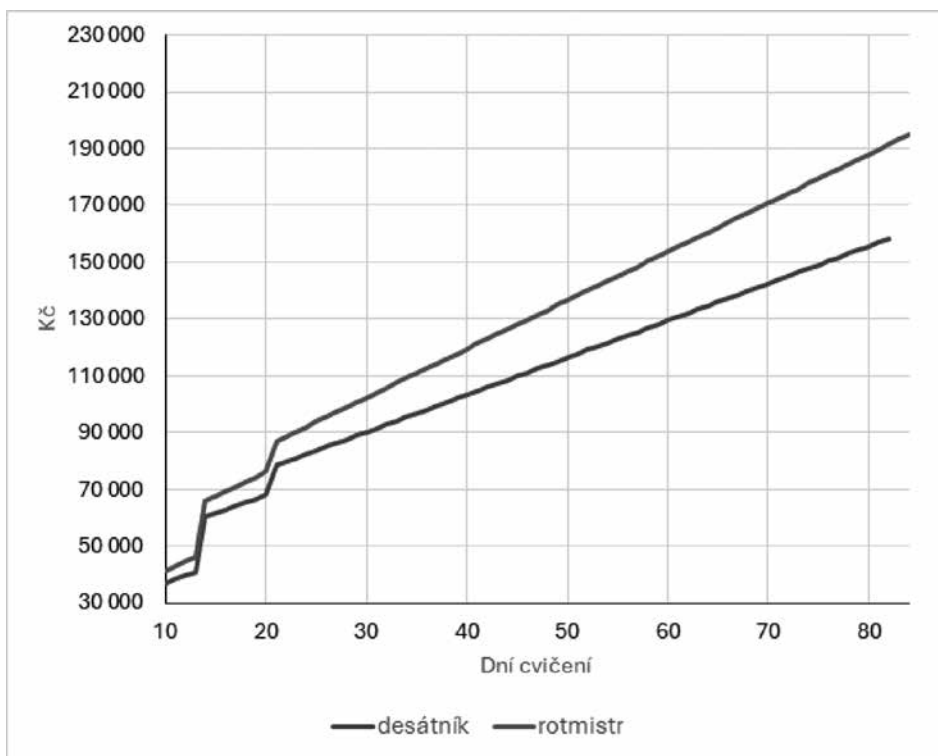
Položka	Nárok	Specifikace nároku	Hodnota
Náborový příspěvek	Při vstupu do AZ		30 000 Kč na každý rok, na nějž voják uzavřel kontrakt
Stabilizační příspěvek	Při prodloužení kontraktu		2 000 Kč na každý měsíc na nějž voják uzavřel kontrakt
Plat	Je-li povolán	Dle počtu dnů, na nějž je povolán + 1	V závislosti na hodnotě (daní se)
Zvýšená odměna k platu	Dle počtu let v AZ	≥ 2 r. ≥ 4 r. ≥ 7 r. ≥ 10 r. ≥ 13 r.	171 Kč/den 214 Kč/den 257 Kč/den 300 Kč/den 343 Kč/den
Roční odměna	Dle splnění podmínek	Odcvičí ≥ 14 dní	18 000
		Odcvičí ≥ 21 dní a SluHo alespoň velmi dobrý a TV alespoň vyhovující	24 000 Kč
		Odcvičí ≥ 21, SluHo výtečný, TV alespoň dobře	27 000 Kč
Odměna studenta	Je-li student	Při zařazení do AZ, pokud je studentem	6000 Kč
OSVČ	Je-li OSVČ	Dle počtu dnů	2/3 průměrné hrubé mzdy v národním hospodářství

Zdroj: Na základě informací z: Zákon č. 45/2016 Sb. a <https://doarmady.mo.gov.cz/o-armade/uplatneni-v-armade/vojak-v-zaloze/vojak-v-aktivni-zaloze/kolik-si-vydelam-a-dostanu-naborovy-prispevek/odmeny>

Z těchto tří položek jsou pouze plat a zvýšená denní odměna, přesněji jejich suma za rok, ovlivněny počtem odcvičených dnů. V případě roční odměny jde pouze o to překročit stanovený počet dnů, díky čemuž voják má poměrně silnou motivaci odcvičit 14 (resp. 21) dnů. Stabilizační (stejně jako náborový) příspěvek je v zásadě fixní položkou a nezávisí na počtu odsloužených dnů.

Celkový příjem vojáka v AZ (pro námi výše definované dvě situace) vidíme na grafu 1. Již tento graf indikuje, že při dosažení 14 resp. 21 dnů dochází k relativně výraznému skoku. Zároveň se také zdá, že rozdíl v odměně vojáků různých hodnotí (a odlišného počtu odsloužených let) je při menším počtu odcvičených dnů spíše zanedbatelný.

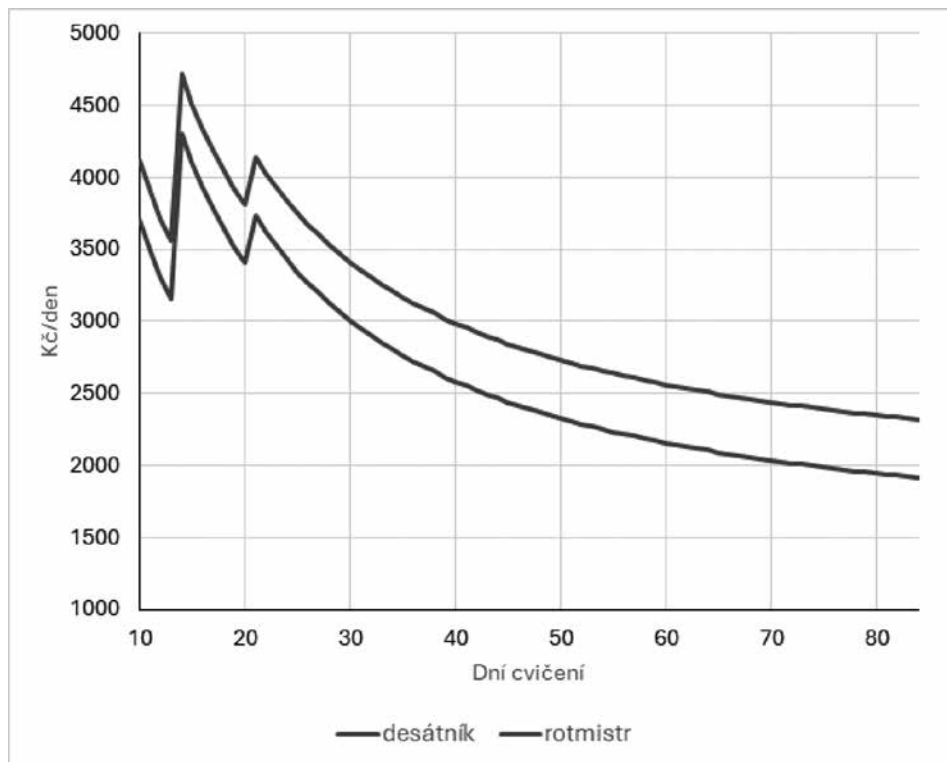
⁵ Tabulka neřeší situaci, kdy je voják v operačním nasazení (v ČR, či zahraničí).

Graf 1: Celková odměna vojáka AZ⁶

Již první graf ukazuje, že nastavení systému odměňování vytváří dvě poměrně výrazné diskontinuity. V celkovém grafu však problematické aspekty systému odměňování do určité míry zanikají. Proto celkovou finanční odměnu v grafu 2 vztahujeme na den. Na druhém grafu je ještě zjevnější, jak silně je bonifikována účast na alespoň 14 resp. 21 dnech cvičení AZ, a jak po těchto dvou skocích se prudce snižuje „denní plat“. Přitom nejde o rozdíl marginální. Jestliže denní (čistý) plat dosahuje cca 4700 Kč při odsloužení 14 dní, resp. 4150 Kč při 21 dnech, kolem šedesátého dne se pohybujeme někde mezi 2000 – 2500 Kč na den. Paradoxně tak, voják AZ, který odslouží zhruba 60 dní ročně, pracuje na den za zhruba polovinu odměny v porovnání s vojákem AZ, který odslouží pouze 14 dní. Z hlediska motivace vojáků k častému cvičení je výše popsaný nepoměr vysloveně nešťastný, ba i demotivující.

⁶ Desátník 2 roky v AZ, SluHo i TV výtečné, rotmistr 8 let v AZ let, SluHo i TV výtečné. Kalkulace viz a 1 (Model).

Graf 2: Plat AZ přepočtený na den⁷

Druhotným problematickým aspektem je, že rozdíl mezi hodnotami (a to i přes rozdíl v odsloužených letech) není příliš velký. V našem případě je denní výdělek juniorního desátníka na zhruba 85 % denního výdělku zkušeného rotmistra. Přitom tarif desátníka tvoří 78 % tarifu rotmistra (a to bez zohlednění odsloužených let). Tento aspekt není primárním cílem našeho textu, přesto si zaslouží alespoň omezenou pozornost. Pokud chceme budovat kompetentní AZ, je celkem pochopitelné, že velkou roli budou hrát vojáci ve velitelských (nebo i štábních) pozicích (typicky velitel družstva, zástupce velitele čety, nebo velitel a zástupce velitele roty). Vzhledem k tomu, že vojákům AZ (stejně jako vojákům z povolání na odpovídajících funkcích) není přiznáván příplatek za vedení, zůstává nástrojem k ocenění práce těchto vojáků pouze hodnota a bonifikace za odsloužené roky (stabilizační příplatek není na hodnotu či odsloužené roky vázán). Vzhledem k typickému rozvržení počtu odcvičených dní v rámci organizační struktury jednotek, kdy obvykle vojáci na základních funkcích odslouží výrazně méně dní než jejich velitelé, tak

⁷ Desátník 2 roky v AZ, SluHo i TV výtečné, rotmistr 8 let v AZ let, SluHo i TV výtečné. Kalkulace viz příloha 1 (Model).

dochází k paradoxní situaci, kdy vedený voják je za čas věnovaný službě odměněn lépe než jeho nadřízený. To je dobře viditelné v grafu výše, z něhož lze vyčíst, že denní plat desátníka může překročit i 1,5 násobek denního platu rotmistra.

V souhrnu, současný systém skutečně silně motivuje k odcvičení dvou, případně tří týdnů. Zároveň je k těm, kteří odcvičí právě ony dva až tři týdny poměrně štědrý, v kontextu veřejného sektoru velmi solidní. Naopak pro ty, kteří odcvičí více jak 28-35 dní je odměňování nepřilíš štědré – to platí i v případě dělesloužících vojáků ve vyšších hodnostech s výrazně vyšší mírou zodpovědnosti. V souhrnu lze považovat současné nastavení systému odměňování za poměrně nešťastné, a to nikoli s ohledem na výši odměny jako takové, nýbrž právě s ohledem na motivaci cvičit často (a případně i usilovat o náročnější posty).

Dodejme ještě jednu poznámku. Roční odměna, stejně jako zvýšená odměna, nejsou běžně valorizovány či navázány třeba na procento z platu dle hodnoty. Díky tomu jejich váha relativně klesá spolu s tím, jak se tarifní platy zvyšují (základní výše roční odměny se nezměnila od r. 2016 viz Velitelství výcviku 2016). V případě nárazové valorizace pak naopak dochází ke skokovému zvýšení jejich významu. I tento aspekt lze považovat za nešťastný.

3.1 Alternativy?

Považujeme-li současné nastavení systému odměňování v některých ohledech za problematické, je třeba hledat alternativy. Hned zkrájeme řekneme, že s ohledem na jednoduchost a prosaditelnost změny dává smysl podržet maximum položek stejných a vhodnější je spíše u vybraných položek měnit parametrické nastavení.

Proto v tento okamžik neměníme základní logiku navázání platu na hodnotu, či konstrukci náborového a stabilizačního příspěvku. Náš návrh změny se proto primárně zaměřuje na kalkulaci roční odměny a potažmo zvýšené odměny navázané na odsloužené roky.

Než přejdeme ke dvěma námi zvažovaným alternativám, považujeme za vhodné říci, že v obou případech by dávalo smysl uvažovat o navázání roční odměny, ale i odměny za odsloužené roky, např. na plat vojína (nyní koresponduje s minimální mzdou). Díky tomu v průběhu času nebude docházet k proměnám významu těchto složek. Podobný krok dává smysl provést u zvýšené odměny, která se váže na počet odsloužených let (a bez valorizace se bonus za „zkušenosti“ během let stane nepodstatným). Finálně v našem modelu oddělujeme roční odměnu od hodnocení TV a SluHo. TV a SluHo řešíme jako samostatné položky. V případě TV je odměna 10 %, resp. 5 % z hrubého platu vojína (pokud je hodnocen výtečně resp. velmi dobře), pokud voják odcvičí alespoň 21 dní. V případě služebního hodnocení jde pak o 1, resp. 0,5 % z hrubého platu vojína za každý odcvičený den nad 20 dní.

Stran konstrukce roční odměny dává v zásadě smysl uvažovat o třech typech změn:

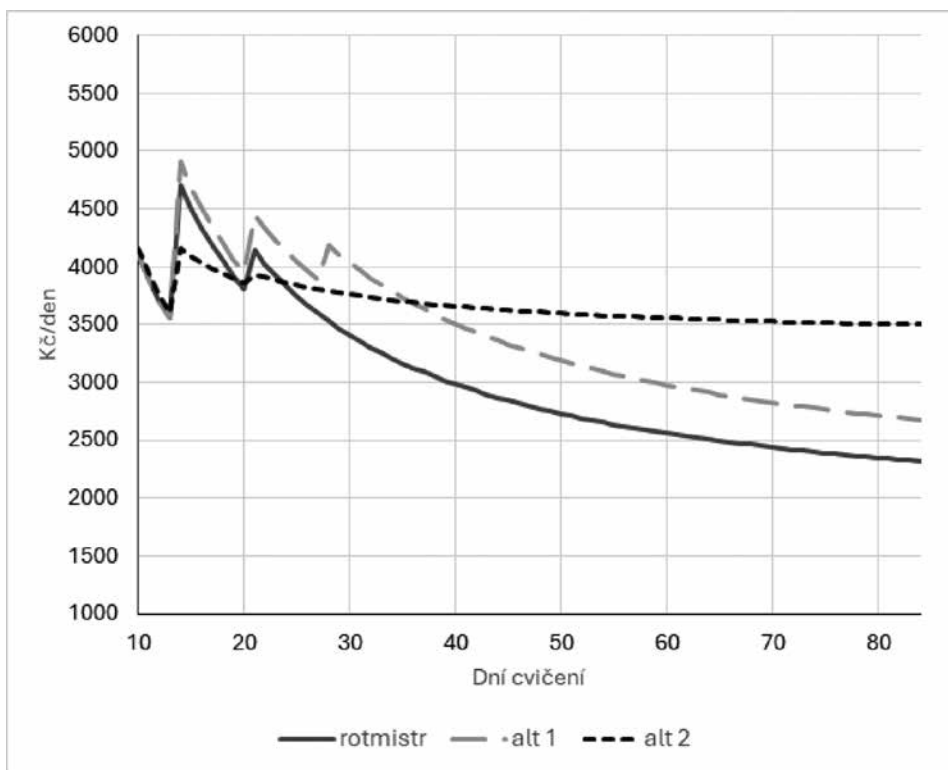
1) Zvýšit počet dní k dosažení odměny z 14 dnů na např. 21 či 28 dní. Tuto variantu však, jak vysvětlujeme níže, nepovažujeme za vhodnou.

2) Zvýšit počet milníků, za něž může voják AZ dostat roční odměnu. Např. můžeme uvažovat o odměně nejen po 2 a 3, ale i 4 (případně i více) týdnech.

Nastavení odměny by mohlo sledovat následující princip. Při odcvičení alespoň 14 dní získá voják sumu ve výši poloviny nezdaněného platu vojína (v době psaní textu cca 20800 Kč). za každý další odcvičený týden voják získá nadto odměnu 50 % hrubého platu vojína. Zde předpokládáme jen dva takové kroky, teoreticky jich ale může být více.

3) Výrazně reformovat výpočet roční odměny, a to takovým způsobem, aby se minimalizovaly vrcholy křivky dnes odpovídající 14 a 21 dnům služby a celkově došlo ke zploštění křivky odměny za den služby.

Nastavení odměny zde uvažujeme následující. Stejně jako výše je navázána na hrubý plat vojína (zaokrouhleně). Při absolvování 14 dní se vyplácí 1/2 platu vojína. Následně je každý den bonifikován poměrným dílem nedaněného platu vojína.

Graf 3: Plat vojáka AZ za den, srovnání současného a dvou alternativních modelů⁸

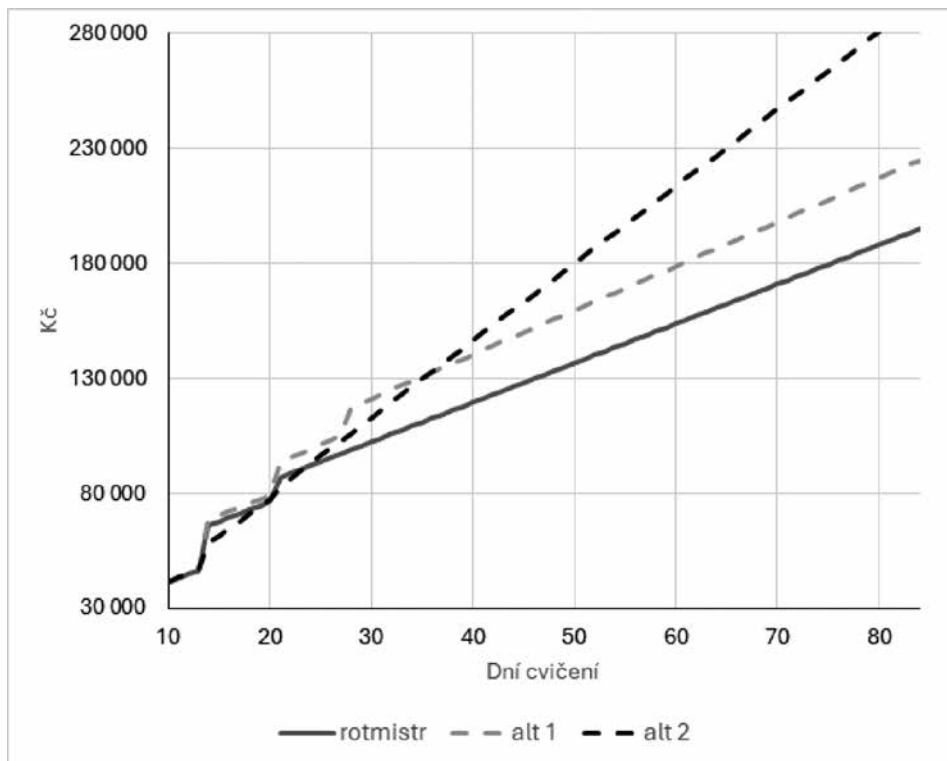
⁸ Ve všech případech jde o rotmistra po osmi letech služby, výtečné TV i SluHo

Jak jsme řekli, nultou alternativu nepovažujeme za vhodnou. A to ze dvou důvodů. Zaprvé, samotné posunutí milníku nezmění problematický tvar křivky, jen ji posune. Za druhé, dokud existují velké rozdíly v počtu dní, které mohou vojáci AZ odcvičit v závislosti na útvaru (resp. jednotce), u níž slouží, dává smysl nenastavovat kritérium příliš přísně a ve svém důsledku demotivačně.

Částečné řešení tedy nabízí první varianta. Zde je třeba říct, že tato úprava stále zachová (viz graf 3) ony zuby (vrcholy) po 2, 3 a 4 týdnech a tím pádem je i zachován snad až příliš vysoký denní plat pro ty, kteří slouží právě oněch 14 či 21 dní. Přinejmenším do určité míry ale dojde k motivaci sloužit více jak 3 týdny a relativní nevýhodnost pro ty, kteří odcvičí 4-5 týdnů, se přeci jen snižuje (což by nás přiblížilo např. britskému standardu).

Vhodnější by samozřejmě byla výraznější změna vedoucí k odlišnému výpočtu odměny. Ideálně takovým způsobem, který by rozprostřel odměnu do širokého pásma odcvičených dní. Jak vidíme, alternativní model 2 vede k velmi ploché křivce, která má pouze malý vrchol při 14 odcvičených dnech, nicméně tento vrchol je výrazně nižší než u aktuálního modelu. Do zhruba 28 odcvičených dní zůstane denní plat u alternativního modelu 2 nižší než u modelu současného. Zároveň však při překročení čtyř týdnů nedochází k výraznému poklesu finanční motivace sloužit. U alternativního modelu 1 je zřejmé, že onen pokles motivace zůstává zachován, pouze je oddálen.

Tyto aspekty se také jasně promítají do celkové odměny vojáka AZ (Graf 4). Zde je také dobře vidět, že alternativní model 2 nebude finančně nákladnější oproti současnému modelu u AZ, dokud průměr odcvičených dnů na vojáka AZ AČR nepřekročí zhruba čtyři týdny. Jelikož lze oprávněně očekávat, že osob cvičících více jak šest týdnů je a bude menšina, zřejmě nedojde k výraznému navýšení personálních nákladů AZ.

Graf 4: Celkový roční plat vojáka AZ: srovnání současného a dvou alternativních modelů⁹

3.2 Kolik by to stálo?

V návaznosti na výše řečené vyvstává pochopitelná otázka, zda by případná změna systému neznamenal výrazné zvýšení nákladů. Níže se proto snažíme ukázat, co by námi zvažované alternativy mohly znamenat ve dvou alternativních scénářích. Vycházíme z předpokladu, že AČR by ráda měla k roku 2030 10 000 aktivních záložníků (Ministerstvo obrany ČR 2024). Celková kalkulace tedy bude odpovídat tomuto počtu (v současné době máme aktivních záložníků cca 5000).

Zároveň, jelikož náš návrh řeší pouze položku zvýšené odměny a položku roční odměny, kalkulujeme pouze tyto, a to vůči situaci se současným nastavením odměňování. Díky tomu také nemusíme řešit hodnotní strukturu apod. Pro jednoduchost předpokládáme,

⁹ Ve všech případech jde o rotmistra po osmi letech služby, výtečné TV i SluHo

že v průměru budou vojáci hodnoceni druhým nejlepším stupněm ve SluHo i v TV, což znamená průměrně cca 1000 Kč ročně na osobu (pokud odslouží více jak 20 dní).¹⁰

V naší kalkulaci definujeme dva scénáře na základě distribuce počtu odcvičených dní. První scénář očekává v průměru zhruba 28 odcvičených dní, druhý pak 35.

Tabulka 2: Srovnání nákladů (v milionech Kč) současného modelu a alternativních modelů odměňování AZ (suma roční odměny a zvýšené odměny)¹¹

Scenář	Interval dní cvičení	% záložníků	dnešní model	alt1	alt2	alt1_pct	alt2_pct
Sc. 1	<14	5,0	0,867	1,053	1,053	21,5	21,5
	14-20	38,0	79,064	95,944	65,299	21,3	-17,4
	21-34	35,0	100,265	171,906	144,242	71,5	43,9
	35-48	10,5	32,543	75,895	80,748	133,2	148,1
	>48	11,5	40,648	119,224	164,568	193,3	304,9
	Suma	100,0	252,521	462,969	454,857	83,3	80,1
Sc. 2	<14	5,0	0,867	1,053	1,053	21,5	21,5
	14-20	20,0	41,653	50,546	34,738	21,3	-16,6
	21-34	35,0	101,115	185,314	157,165	83,3	55,4
	35-48	21,0	65,087	151,790	161,496	133,2	148,1
	>48	19,0	66,326	190,974	259,233	187,9	290,8
	Suma	100,0	274,180	578,624	612,632	111,0	123,4

Při změně současného systému na alternativu 1 (tj. alternativu se zvýšením počtu vrcholů a mírnou úpravou odměn za SluHo a TV) dojde k nárůstu přibližně o 83 %, přičemž celkový náklad na tyto položky by činil 462 milionů korun (v současných cenách) oproti 252 milionům při zachování současného modelu. Nárůst o 83 % se sice může zdát velký, ale v absolutních hodnotách jde o poměrně malé peníze. U druhého scénáře, kde se počet průměrně odcvičených dní zvedl z 28 na 35, vidíme nárůst zhruba o 111 % korespondující s 300 miliony Kč. V případě námi preferovaného alternativního modelu 2 je vidět dokonce ještě menší nárůst, a to cca o 80 % v prvním scénáři. Respektive o něco vyšší nárůst (cca 123 %) ve scénáři druhém.

V každém případě, pro situaci s 10 000 vojáky AZ, kteří by v průměru cvičili 28 resp. 35 dní v roce by dodatečné náklady činily mírně nad 200 resp. 300 miliony korun. To lze považovat za přijatelný náklad, a to obzvlášť ve srovnání s rozpočtem resortu MO,

¹⁰ Vzhledem k distribuci výsledků v TV lze toto zjednodušení považovat za finančně konzervativní (k výsledkům TV viz Néma et al. 2024).

¹¹ Pozn: viz příloha 1 (Vícenáklady)

kteřý pro rok 2026 dosahuje hodnoty 154,8 miliard Kč. Celkové výdaje na AZ jsou tak nepřilíš významnou položkou rozpočtu. Zároveň zde platí, že pokud by k navýšení počtu odcvičených dní nedošlo, nedošlo by ani k významnému navýšení personálních nákladů.

V širším pojetí lze do vícenákladů započítat právě i platové náklady vzniklé na základě vyššího počtu odcvičených dní (což je kžženým důsledkem námi diskutované změny). Zjednodušeně lze kalkulovat s tím, že při zvýšení počtu odcvičených dní o 7 dojde k nutnosti vyplatit dodatečných cca 150 milionů Kč.¹² Zároveň s tím vzrostou náklady na kompenzace zaměstnavatelům (OSVČ) o cca 72 milionů korun (počítaje s částkami platnými pro rok 2025). I pokud by došlo ke zvýšení průměrného počtu odcvičených dní o 14 dní, celkové náklady by stále zůstávaly v řádu stamilionů.

4 DISKUSE

Existuje-li široká politická shoda na tom, že Česko má zůstat u plně dobrovolné armády (Kubát 2025), nelze očekávat, že naše zálohy budou těžit z velkých počtů (jako tomu je např. u finské či estonské armády stojící na branné povinnosti). Tento problém malých čísel tedy musíme alespoň částečně vyvažovat vyššími schopnostmi našich záloh. Vyšší schopnosti ale předpokládají vyšší počet výcvikových dní v roce. Pokud Britové, či Američané považují za standard 38 resp. 27 dní, jen těžko si můžeme myslet, že si mi vystačíme s 14 resp. 21 dny. To platí zejména pro ty příslušníky AZ, kteří jsou součástí bojových útvarů, nebo zastávají specializované, např. štábní, pozice. Zejména u velitelských kádrů je jasné – a to jak s ohledem na znalost jednotky, tak nabytí teoretických znalostí a praktických zkušeností – že dva nebo tři týdny cvičení ročně nelze považovat za adekvátní. V tomto ohledu je zajímavé, že tento problém u nás nebyl doposud reflektován ani ve veřejném diskursu, ani v diskursu akademickém.

Náš současný systém odměňování je nastaven tak, že na jedné straně velmi solidně (ve vztahu k vynaloženému času) odměňuje ty, kteří cvičí ono minimum, prakticky však penalizuje ty, kteří cvičí šest a více týdnů. Tento aspekt nabývá ještě větší závažnosti s ohledem na to, že větší objemy výcviku se často týkají velitelů a specialistů ve vyšších hodnostech a s větší odpovědností. Jak jsme však zmínili výše, současný systém odměňování příliš nediferencuje podle hodnotnosti (či služebního stáří). Chceme-li zkvalitnit připravenost AZ a pokud chceme, aby vojáci AZ absolvovali různé kariérní, ale i odborné kurzy, které často trvají několik týdnů, bylo by vhodné současný model upravit. Přitom námi navrhovaná úprava by zřejmě nestála více než čtvrt miliardy korun (a to za předpokladu, že by AZ dosáhly počtů kolem 10 000 osob, a že by se podařilo nejen udržet, ale i navýšit počet dostupných výcviků na rok).

Zde je však třeba zdůraznit, že navrhované změny předpokládají změnu zákona. Legislativní proces přitom může být zdlouhavý a představitelé AČR a MO na něj budou mít

¹² Předpokládáme průměrný tarifní plat 50 000 Kč (vč. zvýšené denní odměny), ten násobíme poměrnou částí měsíce, počtem osob (zde 10000) a koeficientem určujícím odvodny na sociální a zdravotní pojištění (cca 1,35). V reálu bude záviset na výši tarifních platů a struktuře hodnotnosti.

jen dílčí vliv. Náš text je v tomto smyslu především podnětem k hlubší diskusi. Ideálně by mělo dojít k vyhodnocení distribuce počtu odcvičených dní pro roky 2022-2025 a identifikaci toho, zda dochází ke zvyšování jak průměru, tak zejména mediánu odcvičených dní dle konkrétních jednotek.

I přes vše výše řečené finanční motivace záložníků a příležitost nejsou jedinými parametry podílejícími se na počtu odcvičených dní. Druhým klíčovým parametrem je postoj zaměstnavatelů. Jejich motivace akceptovat větší objem cvičení zaměstnanců je nyní minimální. Současný systém jim přiznává dvě třetiny průměrné hrubé mzdy v národním hospodářství. To je přitom suma, která těžko kompenzuje, zejména u náročnějších pozic, potíže plynoucí z absence zaměstnance po dobu jeho výcviku. Zatímco třeba dvou-týdenní absenci půjde často pokrýt bez větších obtíží, šesti nebo osmi týdenní absenci již půjde z vnitřních zdrojů řešit jen velmi těžko. V tomto se tedy nelze divit, že část zaměstnavatelů nemusí být nadšená z nutnosti uvolňovat AZ na cvičení. Bez řešení tohoto problému zůstane pro část příslušníků AZ velmi náročné účastnit se většího počtu cvičení. Možná řešení tohoto aspektu jdou již mimo hlavní záběr tohoto textu. Jen stručně lze zmínit, že by šlo například uvažovat o tom, že kompenzace zaměstnavateli pro vojáka AZ by byla od např. třetího týdne zvýšená (místo 2/3 např. 100 %).

Obecnější otázka samozřejmě zní, nakolik je plně dobrovolný systém doplňování ozbrojených sil vč. jejich rezerv stále vhodný. Je možné, že alternativa v podobě např. výběrové vojenské služby by nabídla efektivnější cestu k dosažení kýžených schopností AČR.

ZÁVĚR

Aktivní záloha představuje jedinou systematicky organizovanou záložní sílu AČR. Byť lze rozvoj AZ v posledních deseti letech považovat za velmi úspěšný, je třeba zdůraznit, že AZ je jako rezervní síla početně velmi omezená. O to více by do popředí měla vystupovat kvalita přípravy personálu i velitelských kádří. Ta je samozřejmě výrazně navázána na četnost výcviků.

Zejména s tím, jak se AZ bude rozrůstat, bude do popředí vystupovat otázka motivace záložníků účastnit se většího množství výcviků ročně. Současné nastavení systému však vede k situaci, kdy odcvičení 14 resp. 21 vede k překvapivě vysokému dennímu platu, zatímco při odcvičení více jak šesti týdnů dochází k výraznému snížení denního platu. Stávající systém tedy k větší účasti nemotivuje. Navrhli jsme proto dvě alternativní řešení současného systému. Za ideální považujeme výrazné zploštění křivky denního výdělku v závislosti na odcvičených dnech. Takový systém by mnohem více odměňoval ty, kteří se účastní většího množství cvičení ročně. Dodatečné náklady na alternativní systém odměňování by přitom, i při rozšíření záloh na 10 000 osob, neměly přesáhnout 250 milionů korun (v dnešních cenách) a to za předpokladu výrazného navýšení četnosti výcviků.

Naše analýza se samozřejmě dotýká pouze jedné – byť klíčové – dimenze. Tou druhou je ochota zaměstnavatelů umožňovat (nejen formálně, ale i prakticky) častější cvičení svých zaměstnanců. Další výzkum by se proto měl zaměřit na možná opatření právě v této oblasti.

Text vznikl za institucionální podpory Univerzita Karlova v Praze, výzkumná oblast CO-OPERATIO - POLS.

Autoři prohlašují, že nejsou ve střetu zájmů v souvislosti s publikováním tohoto článku a při jeho přípravě akceptovali všechny etické normy požadované vydavatelem.

SEZNAM ZDROJŮ:

Department of Defense. *Deployment of Members of the National Guard and Reserve in the Global War on Terrorism* 2007. <https://dsb.cto.mil/wp-content/uploads/reports/2000s/ADA478163.pdf>

Feix, Miroslav. 2025 Víme, za co utratit 3 % HDP, „10:35“ 2025. <https://www.patreon.com/posts/miroslav-feix-za-126109232>

Gorman, Linda, and Thomas, George (1991): „Enlistment Motivations of Army Reservists: Money, Self-Improvement, or Patriotism?“ *Armed Forces & Society*, 17 (4), s. 589–599. <https://doi.org/10.1177/0095327X91017004>

Itsik, Ronen (2022): „Motivations for Reserve Military Service in Israel“, *The RUSI Journal*. 167 (4-5), s. 112-128.

von Hlatky, Stephanie, Imre-Millei, Bibri (2022): „A gender-based analysis of recruitment and retention in the Canadian Army Reserve“, *Journal of Military, Veteran and Family Health*. 8 (1), s. 46-53.

Klimas Joshua, Lippiatt, Thomas, McDonald, Laurie, Sollinger, Jerry. (2017): Paid Duty Days for Army Guardsmen and Reservists, RAND.

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1400/RR1409/RAND_RR1409.pdf

Kubát, Zdeněk. 2025. „Analýza přístupu českých politických stran ke zrušení a případnému znovuzavedení povinné základní vojenské služby s ohledem na jejich politické ukotvení“, *Diplomová práce, Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd*: Praha <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/205450>

Ministerstvo obrany 2025: <https://doarmady.mo.gov.cz/o-armade/uplatneni-v-armade/vojak-v-zaloze/vojak-v-aktivni-zaloze/kolik-si-vydelam-a-dostanu-naborovy-prispevek> Accessed April 26, 2025.

Ministerstvo Obrany České Republiky. „Koncepce výstavby AČR 2035.“ *VHÚ*. Praha, 2024. https://mocr.army.cz/assets/informacni-servis/zpravodajstvi/kvacr_2035_final.pdf

Néma, Jíří, Lašák, Petr, Wawrzacz, Libor, and Pavlík, Vladimír. 2024. „Evaluace výročního přezkoušení z tělesné přípravy a možné návrhy na změnu ve vytrvalostní disciplíně běh“. *Vojenské rozhledy* 33 (3), s. 91-109.

Řehka, K. (2022): „Průměrný věk vojáka je 38,5 roku. Trápí mě, že nám stárnou“, *irozhlas October 2.,2022*, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/nacelnik-generalniho-clanku-rehka-armada-valka-na-ukrajine_2210021206_cen

Velitelství výcviku „Průvodce vojáka v záloze“ 2016.

https://www.vavyskov.cz/sites/default/files/field/media/pruvodce_vojaka_v_zaloze_-_stav_3.8.2016.pdf

Vyhláška č. 298/2023 Sb. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2023-298>

Zákon č. 45/2016 Sb. https://www.e-sbirka.cz/sb/2016/45?zalozka=text#par_34

Langford, Craig „UK reserve forces complete 1.17m service days in 24/25“, *UK Defence Journal*, September 10, 2025, <https://ukdefencejournal.org.uk/uk-reserve-forces-complete-1-17m-service-days-in-24-25/>

Recenzovaný článek

Dosažitelnost personálních cílů Armády České republiky: Komparativní pohled na rekruční strategie v Evropě

Achievability of Personnel Goals of the Czech Armed Forces: A comparative view of recruitment strategies in Europe

Tomáš Kučera

Institut Politologických studií, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova, Praha, Česká republika

Abstrakt: Ruská invaze na Ukrajinu obnovila důraz na personální připravenost evropských ozbrojených sil. Armáda České republiky si stanovila cíl 37 500 vojáků z povolání a 15 000 aktivních záložníků, avšak není jisté, zda jej lze dosáhnout v rámci plně profesionálního systému. Článek porovnává rekruční přístupy Litvy, Lotyšska a Polska, které v poslední dekádě zaznamenaly nejrychlejší růst vojenského personálu. Pomocí ukazatele *Military Participation Ratio* kombinuje kvantitativní a kvalitativní analýzu náborových politik. Zjištění ukazují, že dosažení českých cílů je možné, vyžaduje však reformu rekručního systému. Úspěšnými postupy jsou obnova základní služby (Litva), zvýšení finanční motivace (Lotyšsko) a rozvoj záloh a dobrovolné služby (Polsko). Studie přispívá k debatě o budoucí podobě rekruční politiky a udržitelnosti plně profesionálních ozbrojených sil.

Abstract: The Russian invasion of Ukraine has renewed the emphasis on personnel readiness of European armed forces. The Czech Armed Forces aims to reach 37,500 professional soldiers and 15,000 reservists, yet it remains uncertain whether this is achievable within an all-volunteer system. The article compares the recruitment approaches of Lithuania, Latvia, and Poland, which recorded the fastest personnel growth in the past decade. Using the *Military Participation Ratio*, it combines quantitative and qualitative analysis of recruitment policies. The findings show that meeting Czech targets is possible but requires a reform of the recruitment system. Effective measures include the restoration of conscription (Lithuania), higher financial incentives (Latvia), and the development of reserves and voluntary service (Poland). The study contributes to the debate on recruitment policy and the sustainability of all-volunteer armed forces.

Klíčová slova: Aktivní záloha; Armáda České republiky; plně profesionální síly; rekrutace; základní vojenská služba.

Keywords: Active Reserves; Czech Armed Forces; All-volunteer Force; Recruitment; Basic Military Service.

ÚVOD

Ruská invaze na Ukrajinu v únoru 2022 zásadně proměnila evropské bezpečnostní prostředí a znovu otevřela otázku odolnosti, připravenosti a personální udržitelnosti ozbrojených sil. Většina aliančních států dnes čelí dvojímu úkolu: zajistit stabilní a dlouhodobě udržitelné financování obrany a zároveň naplnit ozbrojené síly dostatečným počtem kvalifikovaných vojáků. Otázka rekrutace a dlouhodobé udržitelnosti vojenského personálu představuje zásadní výzvu i pro Armádu České republiky (AČR), která se s nedostatkem personálu potýká již od přechodu na systém plně profesionálních sil. Náčelník Generálního štábu Karel Řehka opakovaně upozorňuje, že stávající model armády naráží na své limity a že bez strukturálních změn nebude možné dosáhnout stanovených cílových stavů. Přesto zůstává veřejná i politická debata o alternativních formách doplňování armády, včetně povinné či dobrovolné vojenské služby, nadále omezená.

Absence otevřené a konstruktivní politické diskuse však nic nemění na skutečnosti, že není zřejmé, jak by AČR měla dosáhnout cílového stavu 30 000 vojáků z povolání v roce 2030, s nímž počítají poslední dvě Koncepce výstavby AČR (Ministerstvo obrany České republiky 2019, 2024). Ještě méně jasné je, zda a jak může AČR do roku 2035 naplnit minimální personální cíl 37 500 vojáků z povolání, kteří jsou podle Řehky nezbytní pro dosažení aliančních cílových schopností (Titlbach 2025).

Cílem tohoto článku je posoudit dosažitelnost personálních cílů AČR na základě srovnání personálního vývoje v ostatních evropských státech. Výchozím předpokladem je, že Česká republika se v tomto ohledu nenachází v unikátní situaci ve srovnání s ostatními evropskými spojenci. Dynamika personálního vývoje a podmínky, které k ní vedou, tak mohou sloužit jako indikátor realističnosti personálních cílů AČR. Zvláštní pozornost je věnována srovnání tří nejúspěšnějších případů v rámci aliančních států – Litvy, Lotyšska a Polska. Tyto státy dosáhly v uplynulé dekádě nejvýraznějšího personálního růstu, přičemž každý z nich uplatňoval odlišná opatření na podporu rekrutace. Jejich srovnání je proto analyticky přínosné pro debatu o personálním rozvoji AČR.

Na základě srovnání personálního vývoje v ozbrojených silách NATO v letech 2014–2024, a zejména na základě detailní analýzy případů Litvy, Lotyšska a Polska, se tento článek zaměřuje na následující výzkumné otázky:

1. Lze naplnit personální cíle AČR pro následující dekádu v rámci systému plně profesionální armády?
2. Jaká opatření přispěla k personálnímu rozvoji v Litvě, Lotyšsku a Polsku?

Na základě odpovědí na tyto otázky článek dále diskutuje, jaká opatření by bylo vhodné zvážit pro dosažení personálních cílů AČR.

Článek je strukturován následovně. Po úvodu následuje stručné představení relevantní literatury a vysvětlení použité metodologie. Následné srovnání personálního vývoje a plánů AČR s vývojem v ostatních aliančních státech nabízí předběžnou odpověď na první výzkumnou otázku. Další část se detailně věnuje třem případovým studiím – Litvě, Lotyšsku a Polsku –, které v poslední dekádě vykázaly nejrychlejší růst vojenského personálu, se zaměřením na tři klíčové oblasti: základní vojenskou službu, finanční kompenzace a rozšiřování sociální a demografické inkluze. Závěrečná diskuse shrnuje hlavní zjištění a formuluje implikace pro českou obrannou politiku.

1 PROBLEMATIKA VOJENSKÉ REKRUTACE V LITERATUŘE

Problematika vojenské rekrutace patří ke klasickým tématům vojenské sociologie. Tradiční analytický rámec vychází z rozlišení mezi systémy založenými na povinné vojenské službě a modely plně profesionálních sil (Haltiner 2006; Forster 2006). Po konci studené války většina evropských států přešla k profesionálním armádám, což – jak již v sedmdesátých letech upozorňoval Moskos (1977) – znamenalo nutnost soutěžit o potenciální rekruty na trhu práce prostřednictvím finančních a kariérních pobídek. Asch (2019, 2025) a Woodruff, Kelty a Segal (2025, 2006; Woodruff 2017) však ukazují, že čistě finanční motivace má omezený efekt a její dopady na dlouhodobé udržení personálu jsou spíše krátkodobé. Pro rekrutaci tak nadále zůstávají zásadní institucionální faktory, jako jsou patriotismus, hodnoty služby či možnost seberealizace (Griffith 2009; Woodruff 2017).

Současná literatura dále zdůrazňuje, že model plně profesionálních sil vytváří strukturální tlak na rozšiřování okruhu potenciálních zájemců o vojenskou službu. Profesionální armády mají tendenci přitahovat relativně úzké sociální a regionální skupiny, což zvyšuje riziko sociální homogenizace ozbrojených sil (Goldberg et al. 2018; Apt 2014; Maley a Hawkins 2018). Otevírání služby ženám a dalším dříve podreprezentovaným skupinám, odstraňování formálních i neformálních bariér vstupu a zvyšování flexibility služebních závazků proto představují klíčové trendy současných rekrutačních politik (Graf a Kümmel 2022; Otis a Connick-Keefer 2024; Ben-Ari et al. 2021). Významným faktorem zůstává rovněž vnímání legitimacy ozbrojených sil a míra jejich společenské podpory, zejména ve vztahu k otázce, zda je obrana státu chápána jako sdílená občanská odpovědnost, nebo primárně jako profesní povolání (Cohn a Toronto 2017, 2020; Kaarkoski a Häkkinen 2022).

Po roce 2014 lze v Evropě pozorovat renesanci různých forem základní vojenské služby, které často kombinují principy dobrovolnosti, kratší délku služby, genderovou neutralitu a férovou finanční kompenzaci (Jonsson et al. 2024; Stachowitsch a Strand 2024). Tento „hybridní“ přístup neusiluje o návrat masových branceckých armád, ale o cílené doplňování profesionálního jádra ozbrojených sil. Zkušenosti států, jako jsou Litva nebo Švédsko, naznačují, že i relativně omezené formy branné povinnosti mohou významně přispět k personální stabilitě ozbrojených sil.

Detailní analýza a komparace Litvy, Lotyšska a Polska v tomto článku přispívá k existující literatuře tím, že hodnotí efektivitu základní vojenské služby, zvyšování finanční motivace a využití aktivní zálohy jako nástroje sociální a demografické inkluze v kontextu

evropského bezpečnostního prostředí po zahájení rusko-ukrajinského konfliktu v roce 2014, a zejména po plnohodnotné ruské invazi v únoru 2022.

2 METODOLOGIE

Cílem analýzy v tomto článku je posoudit dosažitelnost personálních cílů AČR na základě srovnání personálního vývoje v ostatních aliančních státech. K naplnění tohoto cíle je využita jednak komparace personálních stavů všech aliančních ozbrojených sil, jednak detailní analýza a komparace tří států, v nichž personální rozvoj ozbrojených sil probíhal po roce 2014 nejdynamičtěji: Litvy, Lotyšska a Polska.

Základním zdrojem dat pro výchozí analýzu jsou údaje NATO o vojenském personálu v členských státech (NATO 2025). Jednoduché srovnání personálního vývoje v aliančních ozbrojených silách a pozice Česka v tomto srovnání představuje relevantní indikátor možností naplnění personálních cílů AČR. Analýza případů Litvy, Lotyšska a Polska pak umožňuje zhodnotit a porovnat efektivitu konkrétních opatření na podporu rekrutace: (1) základní vojenské služby, (2) zvyšování finanční kompenzace a (3) snižování prahů sociální a demografické inkluze pro službu v ozbrojených silách.

Pro srovnání základních parametrů personálního vývoje je v tomto článku klíčovým ukazatelem tzv. *military participation ratio* (MPR), tedy poměr počtu vojáků k velikosti populace. Uváděné hodnoty vyjadřují počet vojáků na 1 000 obyvatel. Tento ukazatel má svůj původ v práci Stanislava Andreskiho (1968, 33) a byl dále analyticky rozpracován Karlem W. Haltinerem (2006, 366). Zatímco původní autoři započítávali podíl populace registrované k případnému vojenskému nasazení včetně záloh, pro účely tohoto článku je MPR používáno v několika modalitách: (1) active (MPR-A), zahrnující pouze vojáky v činné službě; (2) total (MPR-T), započítávající i příslušníky aktivní zálohy; (3) profi (MPR-P), udávající počet vojáků z povolání; a (4) reserve (MPR-R), indikující zapojení do aktivní zálohy. Počet vojáků je vždy vztažen k velikosti populace v daném roce podle údajů Světové banky (World Bank 2025a, 2025b).

Posouzení personálních cílů AČR na základě mezinárodního srovnání není a nemůže být vyčerpávající. Ambicí tohoto článku není poskytnout komplexní analýzu rekrutačních možností AČR, ale nabídnout analytický rámec, který umožňuje zasadit český případ do širšího aliančního kontextu. Představený analytický postup vychází z předpokladu, že AČR se nenachází v natolik unikátní situaci, aby srovnání s dalšími aliančními státy nemohlo přinést relevantní argumenty do debaty o jejím personálním rozvoji.

3 PERSONÁLNÍ PLÁNY AČR V MEZINÁRODNÍM SROVNÁNÍ

Od počátku rusko-ukrajinského konfliktu v roce 2014 zaznamenává AČR stabilní nárůst počtů jak vojáků z povolání, tak příslušníků aktivní zálohy. Tento růst však zdaleka nedosahuje stanovených cílů rozvoje AČR. Koncepce výstavby AČR 2030 předpokládala, že v roce 2025 bude AČR disponovat 27 245 vojáky z povolání a 5 700 příslušníky aktivní

zálohy (Ministerstvo obrany České republiky 2019, 37). Těchto personálních cílů bylo dosaženo přibližně z 85 % v případě vojáků z povolání a z 80 % u aktivní zálohy.¹ Otevřená ruská agrese v únoru 2022 si následně vynutila ještě ambicióznější personální cíle pro následující dekádu. Koncepce výstavby AČR 2035 potvrdila cíl 30 000 vojáků z povolání a 10 000 příslušníků aktivní zálohy do roku 2030 stanovený již v předchozí koncepci, zároveň však předznamenala další zvyšování personálních požadavků (Ministerstvo obrany České republiky 2024, 12). Z veřejných vyjádření náčelníka Generálního štábu dále vyplývá, že nové alianční cílové schopnosti budou vyžadovat navýšení aktivního vojenského personálu na 37 500 až 40 000 vojáků z povolání a až 15 000 vojáků v aktivní záloze (Titlbach 2025).

Uvedené hodnoty se však vztahují k počtům vojáků z povolání v přímé podřízenosti Generálního štábu. Následující srovnání pracují s celkovým personálním stavem ozbrojených sil, k němuž se koncepční dokumenty explicitně nevyjadřují. Celkový počet vojáků je zde odvozen na základě průměrného podílu vojáků z povolání v podřízenosti Generálního štábu na celkovém počtu ozbrojených sil, který činí přibližně 83 %. V roce 2035 by tak Ozbrojené síly České republiky měly disponovat zhruba 45 200 až 48 200 vojáky z povolání.

Stanovené cíle pro následující dekádu znamenají posílení počtů vojáků z povolání o 53–63 % oproti současnému stavu (údaje pro rok 2024). Pro srovnání, mezi lety 2014 a 2024, tedy od období nejnižších personálních stavů v historii AČR, vzrostl počet vojáků z povolání o 46 %. V mezinárodním kontextu nelze tento nárůst hodnotit jako nevýznamný. Celkový personální růst ozbrojených sil NATO v tomto období činil přibližně 6 %, přičemž ve 13 aliančních státech došlo dokonce k absolutnímu poklesu počtu vojáků. Podle dat NATO se tak personální růst AČR řadí na čtvrté místo v alianci, za Litvu, Lotyšsko a Švédsko – tedy státy, které v různých podobách využívají povinnou vojenskou službu (NATO 2025).

Zvýšení tempa personálního růstu z dosavadních 46 % na 53 % v případě vojáků z povolání, případně až na 77 % při započtení aktivní zálohy, však rozhodně není samozřejmostí. Určitou míru optimismu může nabídnout pohled na ukazatel Military Participation Ratio (MPR), tedy poměr počtu vojáků k velikosti populace (Haltiner 2006, 366). Na základě dat NATO o velikosti pravidelných armád dosahuje MPR-A České republiky hodnoty 2,7 vojáka na 1 000 obyvatel, zatímco alianční průměr činí 3,5. Nejvyšší hodnoty MPR-A vykazují státy s povinnou vojenskou službou, zejména Řecko (10,7), Litva (6,4), Turecko (5,6), Finsko (5,5) a Estonsko (5,4). Výrazně vyšší MPR-A než Česko však dosahují i některé státy s plně dobrovolnou rekrutací, například Polsko (4,1), Spojené státy americké (3,8), Chorvatsko nebo Rumunsko (3,5). Česká republika se tak v rámci aliance nachází až na devatenácté pozici. Mezinárodní srovnání proto ukazuje na existující potenciál pro další zvýšení hodnoty MPR-A v Česku. Zároveň však platí, že minimální personální cíle pro rok 2035 (MPR-A 4,34) zhruba odpovídají současným hodnotám Norska (4,4) či Bulharska (4,2), přičemž právě Bulharsko vykazuje nejvyšší hodnotu MPR-A mezi státy s plně dobrovolnou rekrutací.

¹ Odvozeno z počtů pro rok 2024 (Ministerstvo obrany České republiky 2025b, 2025a)

Tabulka č. 1: Srovnání personálního vývoje států NATO

	2014 aktivní vojenský personal (1000)	2024 aktivní vojenský personal (1000)	MPR-A 2014 podíl vojáků v aktivní službě na 1000 obyvatel	MPR-A 2024 podíl vojáků v aktivní službě na 1000 obyvatel	Nárůst MPR-A 2014-2024
Litva	9	19	2,92	6,42	120 %
Lotyšsko	5	8	2,33	4,52	94 %
Polsko	99	151	2,60	4,13	59 %
Švédsko	15	23	1,52	2,18	44 %
Česko	20	29	1,92	2,71	41 %
Slovensko	12	16	2,29	2,88	26 %
Maďarsko	17	21	1,78	2,19	23 %
Estonsko	6	7	4,78	5,43	14 %
Řecko	107	111	9,85	10,67	8 %
Bulharsko	27	27	3,89	4,17	7 %
Norsko	21	24	4,08	4,36	7 %
Rumunsko	65	67	3,27	3,49	7 %
Albánie	7	7	2,43	2,59	7 %
...					...
Spojené království	169	138	2,61	1,99	-24 %
Portugalsko	31	24	2,95	2,24	-24 %
Belgie	31	21	2,72	1,80	-34 %

Zdroj: NATO 2025; pro Polsko Marcinek a Boston 2025; World Bank 2025b

Z uvedeného srovnání vyplývá, že dosažení personálních cílů AČR není principiálně nemožné, avšak bude vyžadovat výraznou reformu současného rekručního systému. Otevřenou otázkou zůstává, zda lze stanovených hodnot dosáhnout bez využití některé z forem povinných odvodů. Pro detailnější porozumění možnostem personálního rozvoje se následující část zaměřuje na ozbrojené síly tří států, které v uplynulé dekádě zaznamenaly nejvýraznější nárůst počtů vojáků: Litva, Lotyšsko a Polsko.

3.1 Srovnání s personálním vývojem v Litvě, Lotyšsku a Polsku

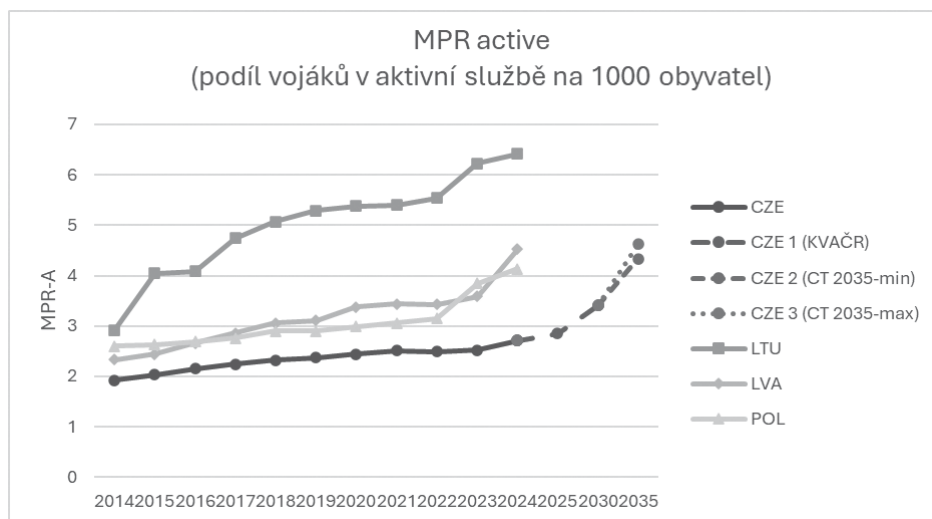
Litva, Lotyšsko a Polsko představují státy, jejichž ozbrojené síly v uplynulé dekádě znamenaly personální růst výrazně převyšující nejen růst českých ozbrojených sil ve stejném období, ale i tempo, které by bylo zapotřebí k dosažení personálních cílů AČR v následující dekádě. Zároveň je třeba zdůraznit, že všechny tři státy vstupovaly do tohoto období s vyšší výchozí hodnotou Military Participation Ratio (MPR) než Česká republika.

Tyto tři případy jsou zároveň značně rozmanité, a to jak z hlediska trajektorie personálního vývoje v uplynulém desetiletí (viz Obrázek 1 a Obrázek 2), tak z hlediska

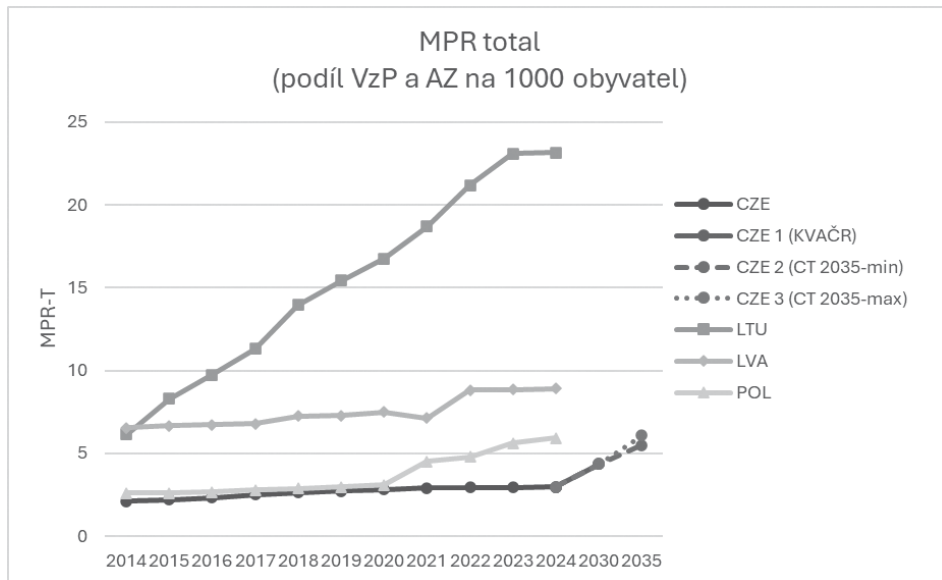
použitých rekrutačních nástrojů. Nejdynamičtějšího personálního růstu dosáhla Litva, která již v roce 2015 obnovila povinnou vojenskou službu. Díky tomu se mohly její aktivní síly rozrůst z přibližně 8 600 vojáků v roce 2014 na současných zhruba 19 000, což odpovídá nárůstu MPR-A o 120 %. V důsledku včasného zavedení povinné vojenské služby zároveň rychle a stabilně rostl i počet mužů a žen v aktivní záloze, přičemž celkový nárůst MPR-T dosáhl téměř 280 %.

Případy Lotyšska a Polska jsou v mnoha ohledech českému vývoji bližší. Lotyšsko obnovilo povinnou vojenskou službu až v roce 2023. Do té doby byl personální růst aktivních sil srovnatelný s AČR: zatímco české MPR-A vzrostlo přibližně o 30 %, Lotyšsko dosáhlo růstu o 47 %. Po roce 2022 se však personální rozvoj lotyšských ozbrojených sil výrazně zrychlil, přičemž zavedení povinné vojenské služby se silným důrazem na dobrovolnost představuje pouze jeden z několika relevantních faktorů. Současná hodnota 4,5 vojáka v aktivní službě na 1 000 obyvatel již převyšuje minimální personální cíle AČR pro rok 2035 (4,3) a blíží se horní hranici cílového rozmezí (4,6).

Podobně i rozvoj polských pravidelných sil přešel do výrazně dynamičtější fáze až po roce 2022. Do té doby byl růst MPR-A v Polsku dokonce nižší než v České republice, a to navzdory výrazně vyšší výchozí hodnotě tohoto ukazatele. Polsko je však mimořádně zajímavým případem z hlediska rozvoje aktivní zálohy. Aniž by dosud sáhlo k nástroji povinné vojenské služby, dokázaly polské ozbrojené síly vybudovat rozsáhlé a funkční záložní struktury. Hodnota MPR-T se tak v Polsku za uplynulou dekádu zvýšila o 127 %. Současná hodnota MPR-T ve výši 5,9 vojáka na 1 000 obyvatel zhruba odpovídá personálním cílům AČR pro rok 2035 (5,5–6,1).

Obrázek č. 1: Military Participation Ratio – Active. Podíl vojáků v aktivní službě na 1000 obyvatel
Zdroj: Data pro Česko, Litvu a Lotyšsko pochází z (NATO 2025), pro Polsko ze zprávy RAND od autorů Marcinek a Boston (2025)

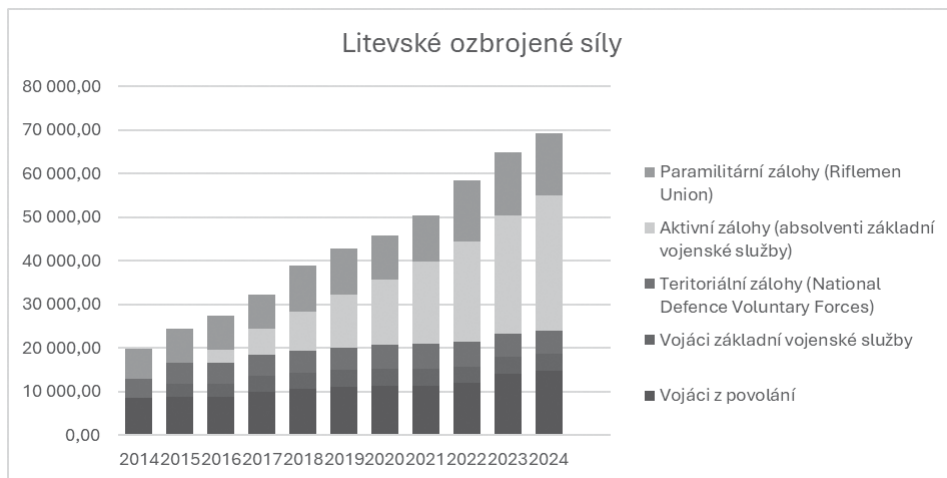

Obrázek č. 2: Military Participation Ratio – Total. Podíl vojáků v aktivní službě a v aktivní záloze na 1000 obyvatel

Zdroj: Data pro Česko (Ministerstvo obrany České republiky 2023, 2025a; Aktuálně.cz 2025), pro Litvu a Lotyšsko (IISS 2025), pro Polsko (NATO 2025)

3.1.1 Litva

Litevské ozbrojené síly tvoří pravidelné síly složené z vojáků z povolání, které jsou od roku 2015 systematicky doplňovány vojáky povinné základní vojenské služby. Ročně k základní službě nastupuje přibližně 3 000–4 000 branců. Po jejím absolvování jsou branci na dobu deseti let převedeni do aktivní zálohy, v jejímž rámci mohou být pravidelně povolováni k výcviku. Pravidelné síly dále doplňuje dobrovolná teritoriální aktivní záloha (*National Defence Voluntary Force*, NDVF) a paramilitární střelecká organizace *Riflemen Union*. V případě ozbrojeného konfliktu by ozbrojené síly doplnily rovněž složky pohraniční stráže a pořádkové policie (IISS 2025).

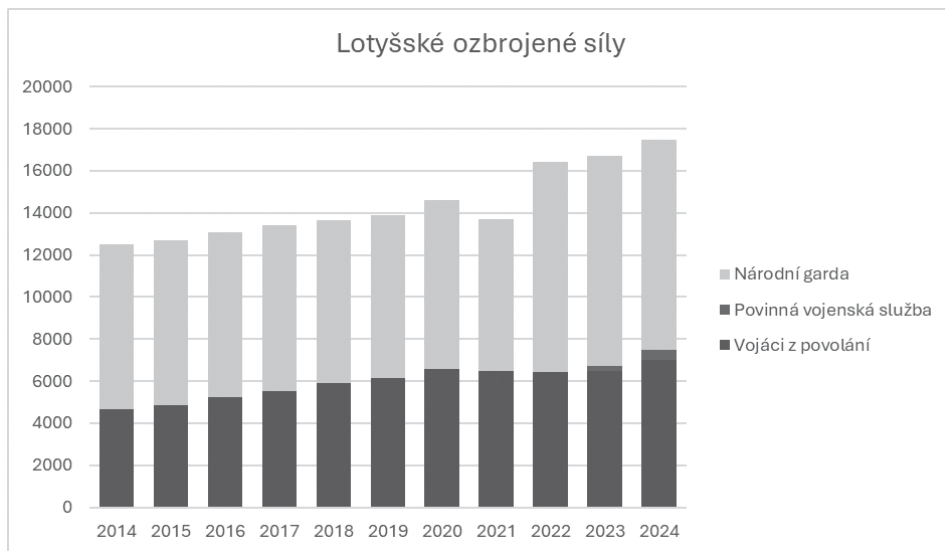

Obrázek č. 3: Složení litevských ozbrojených sil

Zdroj: IISS (2025) a NATO (2025)

3.1.2 Lotyšsko

Povinná vojenská služba byla v Lotyšsku zrušena v roce 2007 a Lotyšské národní ozbrojené síly (NBS) následně přešly na plně profesionální model, který byl doplněn Národní gardou složenou z aktivních záložníků. Povinná vojenská služba byla znovuzavedena v reakci na ruskou agresi vůči Ukrajině v roce 2022. První skupina 254 dobrovolníků nastoupila k základní službě v červenci 2023. V rámci prvních čtyř odvodních kohort nastoupilo celkem 1 076 branců, přičemž drtivá většina se ke službě přihlásila dobrovolně; pouze 64 osob bylo vylosováno. Počty branců by se měly postupně zvyšovat tak, aby v roce 2028 dosáhly úrovně 4 000 osob ročně (Andžāns 2025).

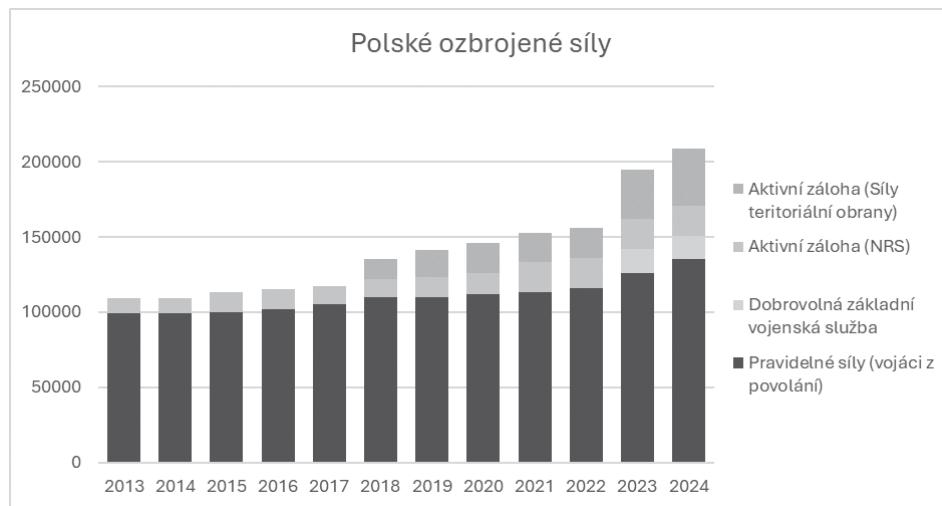
Obrázek č. 4: Složení lotyšských ozbrojených sil

Zdroj: IISS (2025) a NATO (2025)

3.1.3 Polsko

Polsko ukončilo povinnou vojenskou službu v roce 2009 a v následujících letech orientovalo rozvoj svých ozbrojených sil především na expediční nasazení v rámci mnohonárodnostních operací. V roce 2014 tak disponovalo přibližně 100 000 vojáky z povolání a zhruba 10 000 příslušníky aktivní zálohy. V reakci na proměnu bezpečnostního prostředí v Evropě se Polsko následně zaměřilo na budování teritoriálních záloh. V roce 2017 byl zahájen výcvik prvních jednotek Sil teritoriální obrany (Wojska Obrony Terytorialnej, WOT) s cílem vybudovat 17 brigád o celkové síle přibližně 50 000 vojáků, z valné většiny příslušníků záloh.

Vedle vojáků z povolání a teritoriální aktivní zálohy se polští občané mohou na obraně státu podílet také prostřednictvím aktivní zálohy u pravidelných ozbrojených sil a od roku 2022 rovněž formou roční dobrovolné základní vojenské služby (Marcinek a Boston 2025, 10–19). V současnosti disponují Polské ozbrojené síly přibližně 216 000 vojáky, z toho kolem 135 000 vojáků z povolání, přibližně 16 000 účastníků dobrovolné základní vojenské služby a více než 57 000 vojáků v aktivní záloze, sloužících v Silách teritoriální obrany nebo doplňujících pravidelné síly.

Obrázek č. 5: Složení polských ozbrojených sil

Zdroj: IISS (2025), NATO (2025) a Marcinek a Boston (2025)

4 SROVNÁNÍ ZAVEDENÝCH OPATŘENÍ A MOŽNOSTI PRO AČR

Ozbrojené síly Litvy, Lotyšska a Polska nepředstavují pouze případy kvantitativního personálního rozvoje výrazně dynamičtějšího, než jaký v uplynulé dekádě zažívala AČR. Tyto tři případy jsou zároveň rozmanité jak z hlediska použitých metod, tak z hlediska podoby personálního růstu. Zjednodušeně lze říci, že v Litvě – kde byl personální rozvoj mimořádně dynamický napříč oblastmi – představuje klíčový rekruční nástroj povinná základní vojenská služba. Lotyšsko dosáhlo výrazného personálního růstu primárně mezi vojáky z povolání, což lze spojovat s reformou finančních kompenzací a růstem celkových personálních výdajů. Polsko naopak ukázalo pozoruhodnou schopnost budovat záložní síly prostřednictvím zpřístupnění ozbrojených sil širší veřejnosti. Následující analýza se proto zaměří na tři nástroje rekrutace: (1) základní vojenskou službu, (2) finanční kompenzace a motivaci a (3) snižování bariér sociální a demografické inkluze.

4.1 Základní vojenská služba

Všechny tři srovnávané případy v současnosti využívají některou z forem základní vojenské služby. V roce 2023 zavedlo Polsko dobrovolnou základní vojenskou službu a ve stejném roce zahájilo Lotyšsko povinnou základní vojenskou službu. Polsko nabízí

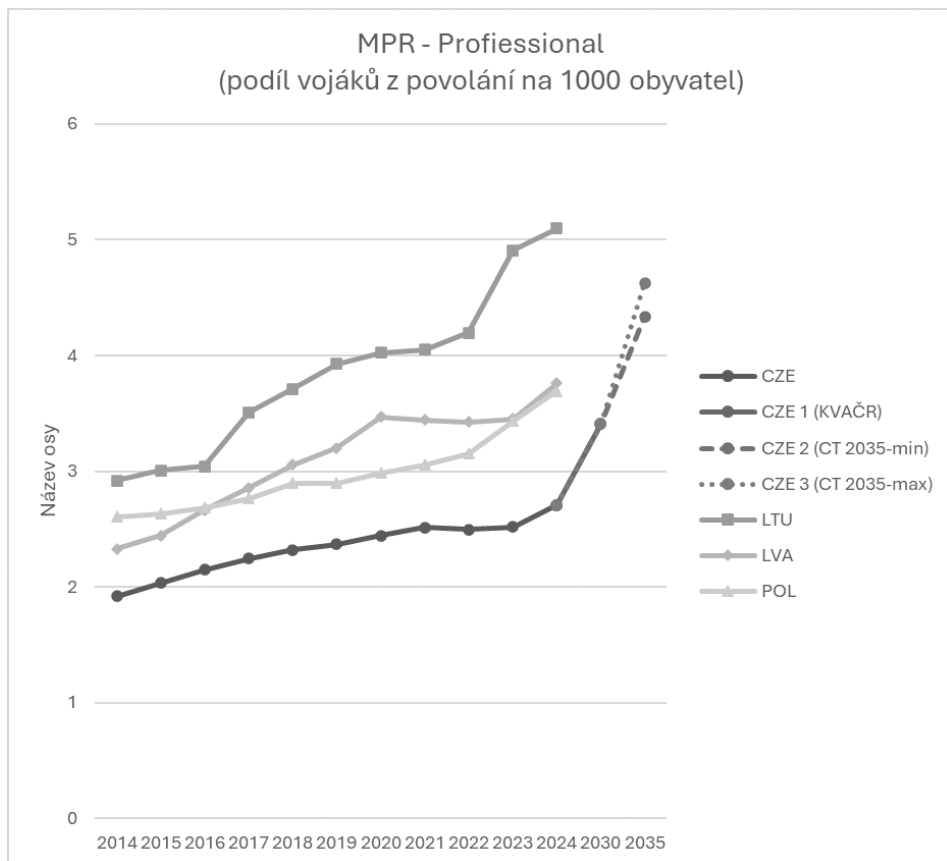
dobrovolníkům jednoměsíční základní výcvik, po němž mohou pokračovat jedenáctiměsíčním specializovaným výcvikem u jednotek pravidelných ozbrojených sil. Základní vojenské služby se ročně účastní přibližně 16 000 dobrovolníků, kteří spolu se zhruba 135 000 vojáky z povolání tvoří polské aktivní ozbrojené síly.

Lotyšsko obnovilo povinnou vojenskou službu po plnohodnotné ruské invazi v únoru 2022. Přijatý systém odvodů však výrazně motivuje k dobrovolné účasti. Dobrovolníci si mohou vybrat mezi jedenáctiměsíční službou v pravidelných silách, pětiletou službou v Národní gardě (teritoriální aktivní zálohy) či důstojnickým kurzem při vysokoškolském studiu. V prvních čtyřech odvodech se dobrovolně přihlásilo 1 012 osob a pouze 64 branců bylo vylosováno. Podíl „základáků“ na celkových silách zatím nepřesahuje 7 %, v příštích letech by se měl počet branců zvýšit na 4 000 v roce 2028 (Andžāns 2025).

Zkušenosti Polska a Lotyšska se základní vojenskou službou jsou zatím příliš omezené trváním i rozsahem, aby z nich bylo možné vyvozovat jednoznačné závěry o dopadech na rekrutaci, udržitelnost personálu a připravenost ozbrojených sil. Litevský případ však přesvědčivě ukazuje význam aktivní branné povinnosti. Litva obnovila povinnou vojenskou službu v roce 2015. K devítiměsíční službě přednostně motivuje dobrovolníky, přičemž jejich podíl se v čase přiblížil ke 100 % (Valstybės kontrolė 2025b). Počet branců přitom není marginální: na počátku šlo o mírně přes 3 000 osob a do roku 2027 by se měl zvýšit na 6 000 ročně. V současnosti „základáci“ tvoří 26 % aktivních ozbrojených sil.

Význam základní vojenské služby však nespočívá pouze ve zvýšení počtů vojáků v činné službě. Absolventi základní služby jsou na deset let zařazeni do aktivní zálohy s povinností pravidelných cvičení. Aktivní zálohy pravidelných sil dnes čítají přes 30 000 osob a do roku 2030 by měly vzrůst na 50 000 vojáků v záloze (Valstybės kontrolė 2025a, 2).

Sekundárním efektem základní vojenské služby je rekrutace vojáků z povolání. Ve všech zkoumaných případech základní služba koreluje se zvýšením počtu profesionálních vojáků a část absolventů (17–26 %) pokračuje jako vojáci z povolání. V Lotyšsku jde zatím o nízké absolutní hodnoty (271 osob za dva roky) (Andžāns 2025), zatímco v Polsku již o výraznější příspěvek přibližně 4 400 vojáků ročně (Kaleta 2025). V obou případech je však zkušenost příliš krátká na zobecnění; je pravděpodobné, že v prvních letech přitahuje základní služba zejména zájemce, kteří by o vojenské kariéře uvažovali i bez ní. Litevský případ nicméně ukazuje silnější a lépe doložený vztah: litevská armáda uvádí, že v roce 2017 pokračovalo v profesionální službě 600 absolventů základní služby. Pokud by podobná čísla platila i dnes, většina nových vojáků z povolání by přicházela z řad „základáků“ (Lithuanian Army 2025; Valstybės kontrolė 2025b).

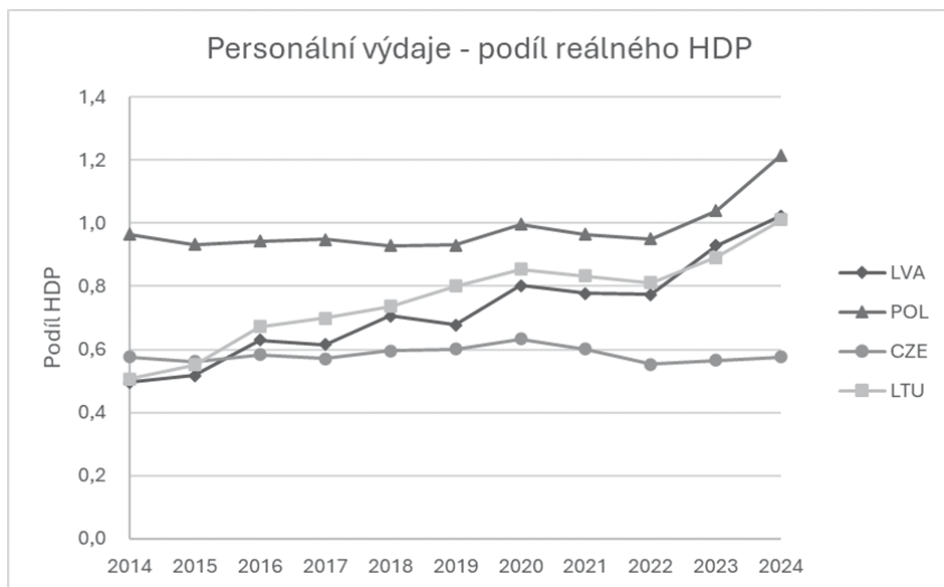
Obrázek č. 6: Military Participation Ratio – Professional. Podíl vojáků z povolání na 1000 obyvatel
Zdroj: Data pro Česko, Litvu a Lotyšsko pochází z NATO (2025), pro Polsko ze zprávy RAND od autorů Marcinek a Boston (2025)

Srovnání personálního rozvoje Litvy, Lotyšska a Polska tak demonstruje zjevný význam základní vojenské služby. Litevské ozbrojené síly – jako jediné s povinnou základní vojenskou službou již před rokem 2022 – dosahují výrazně vyšších hodnot MPR ve všech variantách. MPR-T se Litvě podařilo zvýšit na více než dvaapůlnásobek hodnoty Lotyšska; v přepočtu na populaci má rovněž více než trojnásobný počet aktivních záložníků a o 1,3 vojáka z povolání na 1 000 obyvatel více. Přestože odvozy a základní vojenská služba nejsou jediným nástrojem personálního posilování, velikost rozdílů vůči dalším rychle rostoucím ozbrojeným silám v Evropě ukazuje, že povinná základní vojenská služba představuje klíčový faktor litevského personálního úspěchu.

4.2 Finanční motivace k profesionální službě

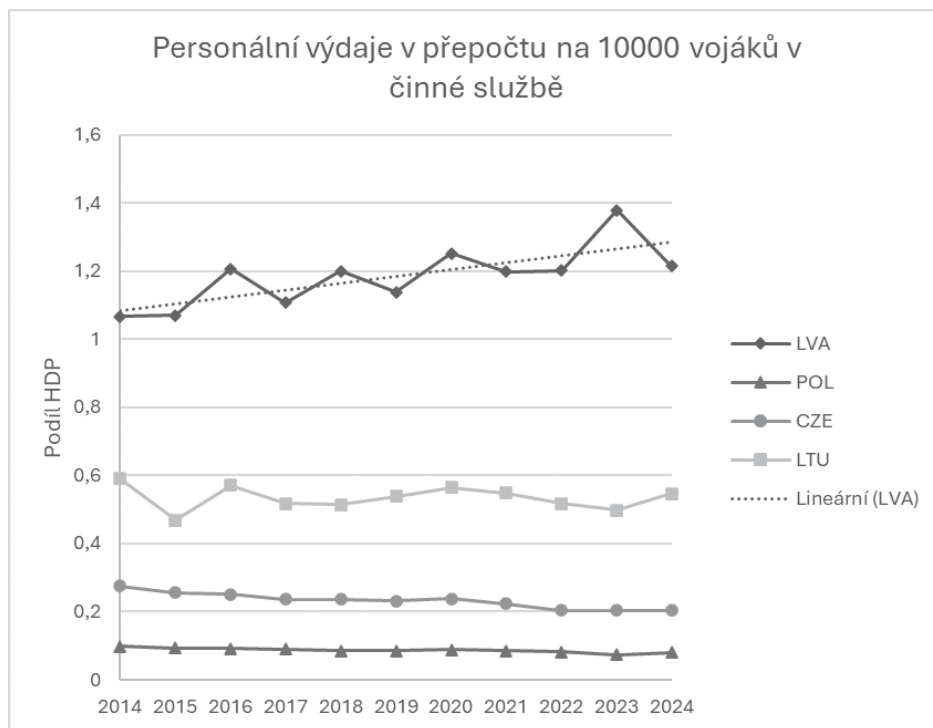
Finanční motivace patří k základním nástrojům rekrutace vojáků z povolání. Srovnání personálních výdajů ve vztahu k reálnému HDP ukazuje rostoucí trajektorii v Litvě a Lotyšsku a ve všech třech analyzovaných státech pak výraznou akceleraci po roce 2022 (viz Obrázek 7). Pokud však personální výdaje vztáhneme k počtu vojáků v činné službě – přičemž lze předpokládat, že odměny aktivních vojáků tvoří dominantní část těchto výdajů – zůstává Lotyšsko jediným státem, který v průběhu uplynulé dekády systematicky zvyšoval finanční kompenzace profesionálním vojákům (viz Obrázek 8). Právě na lotyšském případě je proto možné nejpřesvědčivěji sledovat vztah mezi finanční motivací a růstem počtu vojáků z povolání.

Po zahájení rusko-ukrajinské války v únoru 2022 působilo na rekrutaci do lotyšských ozbrojených sil více faktorů, včetně zavedení základní vojenské služby, zvýšeného pocitu ohrožení či zavedení prvků branné výchovy do škol. Do roku 2020 však Lotyšsko dosahovalo nejrychlejšího růstu počtu vojáků z povolání ze srovnávaných států (viz Obrázek 6). Tento růst úzce koreloval s rostoucími personálními náklady na jednoho vojáka. Lotyšsko je zároveň jedinou zemí, v níž personální výdaje rostly rychleji než počet profesionálních vojáků i celkový počet vojáků včetně Národní gardy.

Obrázek č. 7: Komparace personálních výdajů jakožto podílu reálného HDP

Zdroj: Data NATO (2025)

Obrázek č. 8: Srovnání personálních nákladů (v poměru k HDP) v přepočtu na 10 000 vojáků v činné službě

Zdroj: Data NATO (2025)

Význam finanční motivace je třeba posuzovat také ve světle výchozí pozice Lotyšska. Země patřila k nejhůře zasaženým globální finanční a ekonomickou krizí, což mělo zásadní dopad na obranný rozpočet. Mezi lety 2008 a 2010 přišly lotyšské ozbrojené síly téměř o polovinu svého rozpočtu (Rostoks a and Gavrillo 2025, 8). Bezpečnostní situace po roce 2014 si vynutila změnu rozpočtového kurzu a do roku 2018 Lotyšsko dosáhlo výdajů na obranu ve výši 2 % HDP. Současně byla zahájena reforma finančních kompenzací, která byla postupně implementována v letech 2015, 2016, 2019 a 2022. Podle Státního auditorského úřadu se mezi lety 2011 a 2021 personální výdaje téměř ztrojnásobily – ze 75 milionů na 202 milionů eur (State Audit Office 2022, 7).

Přes tento výrazný nárůst audit konstatuje, že finanční kompenzace měly být navyšovány rychleji. Reálný základní měsíční plat překročil úroveň před finanční krizí až v roce 2019 a teprve v srpnu 2022 dosáhl garantovaný příjem nově nastupujících vojáků průměrného platu ve veřejném sektoru (State Audit Office 2022, 8–9).

Reforma finančních kompenzací dosáhla svého vrcholu v roce 2020, kdy do profesionální služby vstoupil nejvyšší počet vojáků za sledované období (746 osob). Již v následujícím roce se však rekrutace snížila na 473 osob, což sotva pokrylo počet odcházejících

vojáků (408). Státní audit tento pokles přičítá dopadům pandemie covidu-19 (State Audit Office 2022, 6,12,13). Negativní trend však pokračoval i v roce 2022. Zatímco ruská agrese vedla k výraznému nárůstu zájmu o službu v Národní gardě, počet zájemců o profesionální službu dramaticky klesl. V první polovině roku 2022 se do profesionálních sil přihlásilo pouze 98 uchazečů, tedy přibližně třetina oproti stejnému období předchozího roku (Rostoks a and Gavrilko 2025, 15).

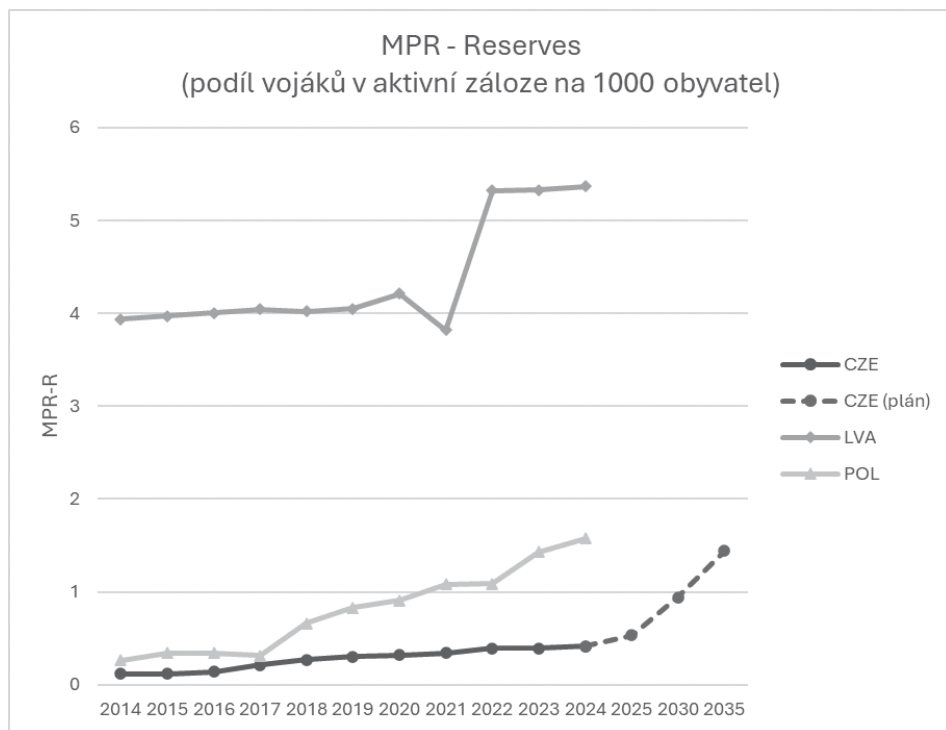
Lotyšský případ tak ukazuje, že zvyšování finančních kompenzací představuje důležitý nástroj, jímž mohou profesionální ozbrojené síly soutěžit o rekruty na trhu práce. Zároveň však potvrzuje limity čistě finanční motivace. V souladu s literaturou o institucionálních a hodnotových faktorech rekrutace se lotyšský model ukázal jako nedostatečný v situaci zvýšeného bezpečnostního ohrožení (Woodruff et al. 2006, 2025; Woodruff 2017; Griffith 2009) a musel být doplněn zavedením základní vojenské služby.

4.3 Aktivní záloha jako nástroj sociální a demografické inkluze

Model plně profesionální armády s sebou nese riziko postupné izolace ozbrojených sil od většinové společnosti a s tím související bariéry při rozhodování jednotlivců o vojenské službě. Profesionální vojenská kariéra přirozeně zužuje sociální a demografický profil rekrutů. Aktivní záloha proto nepředstavuje pouze personální rezervu pro krizové situace, ale také klíčový mechanismus propojení profesionálních ozbrojených sil se společností. Služba na částečný úvazek je přitom akceptovatelná pro výrazně širší část populace než plná profesionální služba.

Teritoriální aktivní záloha dlouhodobě hraje v obranných systémech Litvy a Lotyšska zásadní roli. Litevské Národní obranné dobrovolnické síly vznikly již v období osamostatnění a sehrály důležitou úlohu při obraně obnovené státnosti v roce 1991. Podobně lotyšská Národní garda vznikla ve stejném roce jako dobrovolnická milice na obranu nové republiky. Díky tomu oba baltské státy disponovaly relativně vysokým podílem aktivních záložníků již před rokem 2014 – přibližně čtyřmi na 1 000 obyvatel (viz Obrázek 9).

V Litvě vedlo obnovení povinné základní vojenské služby k dalšímu výraznému posílení aktivní zálohy. V roce 2024 tak Litva disponuje přibližně 17 aktivními záložníky na 1 000 obyvatel. Lotyšsko se po roce 2014 zaměřilo spíše na zkvalitnění Národní gardy, včetně propouštění neaktivních členů, což vedlo ke stabilizaci celkových počtů až do ruské invaze na Ukrajinu v roce 2022. Již v roce 2014 však participace obyvatel na obraně státu prostřednictvím aktivní zálohy zajišťovala oběma pobaltským republikám hodnoty MPR převyšující cíle AČR pro rok 2035.

Obrázek č. 9: Military Participation Ratio – Reserves. Podíl vojáků v aktivní záloze na 1000 obyvatel
Zdroj: Data pro česko (Ministerstvo obrany České republiky 2023, 2025a; Aktuálně.cz 2025), pro Polsko, Litvu a Lotyšsko (IISS 2025; Polska zbrojna 2019)

V Polsku se rozvoj aktivní a pasivní zálohy stal hlavním nástrojem personálního posilování po roce 2014. V reakci na anexi Krymu a konflikt na východní Ukrajině oznámila polská vláda vznik Sil teritoriální obrany (WOT). První brigády vznikly v roce 2018 na východní hranici Polska a postupně byly budovány další. Cílem je vytvořit do roku 2026 složku o síle přibližně 53 000 mužů a žen organizovaných v 17 brigádách. Teritoriální síly jsou lokálně organizované a rekrutované a mají úzce spolupracovat s dalšími složkami krizového řízení, jako jsou pohraniční stráž, hasiči či policie (Fornůšek a Bartoszewicz 2024, 2022).

Sociální a demografickou inkluzi usnadňuje nejen jejich lokální ukotvení, ale také relativně nízký práh vstupu. Základní výcvik trvá 16 dní a roční časové zatížení kombinuje 22 dní teoretické přípravy a 14 dní polního výcviku (Fornůšek a Bartoszewicz 2024, 80). Ve srovnání se čtyřměsíčním přípravným kurzem, který byl před rokem 2022 předpokladem pro vstup do aktivní zálohy pravidelných sil (Národní rezervní služba, NSR), představují teritoriální síly výrazně přístupnější formu zapojení. Fungují tak jako nízkoprahový most mezi civilním a vojenským sektorem.

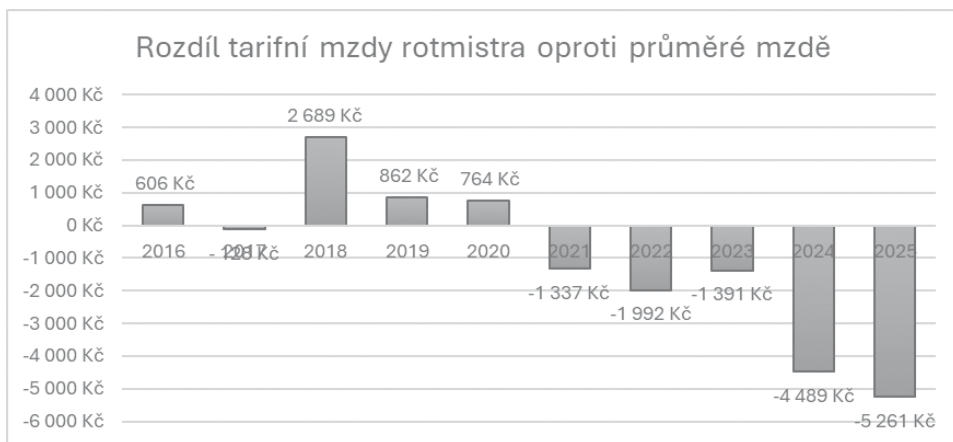
Po roce 2022 se polské úsilí o zapojení širší populace do aktivní i pasivní zálohy dále zintenzivnilo. Přibližně 40 000 Poláků ročně absolvuje měsíční základní výcvik, na který může navázat specializovaný výcvik v rámci dobrovolné základní vojenské služby, služba v aktivní záloze či zařazení do mobilizační rezervy. Ozbrojené síly zároveň rozšířily nabídku krátkodobých a flexibilních programů, jako jsou „prázdniny s armádou“ pro studenty a víkendové kurzy pro širší veřejnost (TVP 2025a). Záměr pokračovat v dalším rozvoji záloh potvrdil v březnu 2025 i premiér Tusk, když deklaroval snahu vytvořit model dobrovolného vojenského výcviku tak, aby „každý muž v Polsku byl vycvičen pro válku“ (TVP 2025b).

5 DISKUZE O MOŽNOSTECH PERSONÁLNÍHO ROZVOJE AČR

Srovnání personálních opatření uplatňovaných v Litvě, Lotyšsku a Polsku ukazuje, že dosažení personálních cílů AČR v horizontu následující dekády je možné, avšak pouze za předpokladu výrazné změny současného rekručního modelu. Analyzované případy ilustrují tři základní cesty personálního rozvoje: zavedení (povinné) základní vojenské služby, výrazné posilování finanční motivace profesionálních vojáků a systematické zpřístupňování vojenské služby širší populaci prostřednictvím aktivní zálohy.

Z komparace vyplývá, že povinná základní vojenská služba představuje neúčinnější nástroj kvantitativního personálního růstu, a to jak u vojáků v činné službě, tak v aktivní záloze. Litevský případ zároveň ukazuje, že efekt povinné vojenské služby přesahuje pouhé krátkodobé navýšení stavů a významně přispívá i k rekrutaci vojáků z povolání. Zároveň je však zřejmé, že zavedení povinné služby nese vysoké politické a společenské náklady. Pobaltské státy tyto náklady zmírňovaly reformou samotného modelu služby, důrazem na dobrovolnost a flexibilitu a opřením se o široký politický konsensus. V českém prostředí zatím taková shoda chybí. Přestože veřejné mínění vykazuje relativně vysokou míru akceptace tohoto nástroje (pro 51,6% respondentů, proti 40,3% (Seznam 2025)), od ukončení povinné vojenské služby v roce 2004 panuje na politické scéně dosud nenarušený konsensus na odmítnutí jejího znovuzavedení (Kubát 2025). Tuto politickou shodu navíc podporuje materiální realita AČR, jíž zcela chybí výcvikové a ubytovací kapacity pro přijetí branců.

Zvyšování finančních kompenzací zůstává klíčovým předpokladem pro rekrutaci profesionálních vojáků. Lotyšský případ dokládá, že systematické zvyšování platových podmínek může po určitou dobu generovat nadstandardní růst profesionálních sil. Zároveň však potvrzuje limity čistě finanční motivace, která se v situaci zvýšeného bezpečnostního ohrožení ukazuje jako nedostatečná. Vývoj v AČR ponechává značný prostor ke zlepšení. Přestože k valorizaci tarifních platů dochází téměř každý rok, konkurenceschopnost vojenských platů od roku 2018 klesala (viz Obrázek 10). Zvýšení tarifních platů z června 2025 (Zákony pro lidi 2025) tento trend zastavilo. Posilování personálního růstu však bude vyžadovat zvyšování platové konkurenceschopnosti i v následujících letech.

Obrázek č. 10: Rozdíl mezi tarifní mzdou rotmistra k lednu daného roku a průměrnou hrubou měsíční mzdou v daném roce. Tarifní mzdy určuje Nařízení vlády 59/2015 Sb (Vláda ČR 2015) a jeho následné úpravy

Zdroj: Data o průměrné mzdě: ČSÚ (2026)

Třetím klíčovým nástrojem personálního rozvoje je snižování vstupních bariér prostřednictvím aktivní zálohy a dobrovolných forem základního výcviku. Litva a Lotyšsko těžily již před rokem 2014 z vysoké míry společenské participace na obraně státu, zatímco Polsko tuto kapacitu cíleně budovalo po roce 2017 prostřednictvím teritoriálních sil. Polský model ukazuje, že nízkoprahové, lokálně ukotvené formy vojenské služby mohou významně zvýšit celkové MPR a současně vytvořit širší rekrutační základnu pro profesionální armádu. Rekrutace AČR trpí značnou regionální nevyvážeností. O vojenskou službu mají největší zájem lidé v olomouckém kraji, kde se zároveň koncentruje významná část vojenských posádek. Další rozvoj teritoriálně strukturované aktivní zálohy, včetně základní infrastruktury pro lokalizovaný výcvik, by mohl přispět k efektivnější rekrutaci z dosud vojensky marginalizovaných regionů a posílit vazbu ozbrojených sil na společnost.

ZÁVĚR

Analýzou personálního vývoje v ozbrojených silách NATO v letech 2014-2024, a zejména na základě detailní analýzy případů Litvy, Lotyšska a Polska, nabízí tento článek odpovědi na otázky, 1) zda lze naplnit personální cíle AČR pro následující dekádu v rámci systému plně profesionální armády a 2) jaká opatření přispěla k personálnímu rozvoji v Litvě, Lotyšsku a Polsku.

Srovnání personálního vývoje v ozbrojených silách NATO v letech 2014-2024 silně naznačuje, že dosažení personálních cílů AČR pro následující dekádu bude vyžadovat výraznou akceleraci současného rekrutačního úsilí. Mezinárodní srovnání sice neukazuje,

že by cílové hodnoty 37 500 vojáků z povolání a 15 000 příslušníků aktivní zálohy byly principiálně nedosažitelné. Zároveň však naznačuje, že jejich naplnění nelze očekávat na základě inkrementálních úprav stávajícího systému. Požadovaná úroveň MPR by AČR zařadila mezi státy s nejvyšší mírou vojenské participace v rámci aliančních armád bez povinné vojenské služby.

Komparativní analýza Litvy, Lotyšska a Polska ukazuje, že nejdynamičtější personální růst je spojen s kombinací tří nástrojů: základní vojenské služby, systematického zvyšování finančních kompenzací a aktivního zapojování širší populace prostřednictvím záložních struktur. Litevský případ potvrzuje mimořádně silný efekt povinné základní vojenské služby. Díky včasné zavedené povinné vojenské službě dosahuje Litva výrazně nejvyšších hodnot MPR, a to jak v případě aktivních sil, tak i záloh. Byť Lotyšsko od roku 2023 také využívá povinnou vojenskou službu, její efekt je limitován krátkým trváním. Nicméně lotyšský případ dobře ilustruje význam finanční motivace pro rozvoj profesionálních sil, včetně limitů tohoto nástroje. Polsko pak ukazuje, že i bez povinných odvodů lze výrazně zvýšit personální kapacitu ozbrojených sil skrze nízkoprahové a lokálně ukotvené formy záložní a dobrovolné služby.

Jaké mají tato analytická zjištění implikace pro AČR? V českém politickém prostředí přetrvává konsensus na odmítnutí povinné vojenské služby, a to navzdory relativně příznivému postoji veřejnosti. Alternativou tak zůstává kombinace dobrovolné základní vojenské služby, výraznějšího posílení finanční konkurenceschopnosti profesionální služby a dalšího rozvoje aktivní zálohy. Zkušenosti analyzovaných států nicméně naznačují, že bez současného působení těchto nástrojů je dosažení personálních cílů AČR do roku 2035 málo pravděpodobné.

Prohlášení o použití generativní umělé inteligence

Autor využil nástroj generativní umělé inteligence (ChatGPT, model GPT-5, OpenAI) pro stylistické a jazykové úpravy textu a pomoc při vyhledávání informací v cizojazyčných zdrojích. Veškerý obsah, interpretace a závěry uvedené v článku jsou výhradně výsledkem autorovy vlastní odborné práce a odpovědnosti.

Text vznikl v rámci programu Cooperatio, vědní oblasti POLS.

Autor prohlašuje, že není ve střetu zájmů v souvislosti s publikováním tohoto článku a při jeho přípravě akceptoval všechny etické normy požadované vydavatelem.

SEZNAM ZDROJŮ

Aktuálně.cz. 2025. „Armáda potřebuje ročně nabrat 1200 vojáků, změny nebudou stačit, říká Řehka“. Domáci. *Aktuálně.cz*, únor 5. <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/armada-potrebuje-rocne-nabrat-1200-vojaku-zmeny-nejbudou-stac/r~0786c912e39411ef80bfac1f6b220ee8/>.

Andreski, Stanislav. 1968. *Military organization and society*. London: Routledge & Kegan Paul.

Andžāns, Māris. 2025. „Latvia's Renewed Conscription Turns Two“. Analysis. *Foreign Policy Research Institute*, červen 27. <https://www.fpri.org/article/2025/06/latvias-renewed-conscription-turns-two/>.

Apt, Wenke. 2014. „Determinants of Military Manpower Supply“. In *Germany's New Security Demographics: Military Recruitment in the Era of Population Aging*, editoval Wenke Apt. Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/978-94-007-6964-9_5.

Asch, Beth J. 2019. *Setting Military Compensation to Support Recruitment, Retention, and Performance*. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR3197.html.

Asch, Beth J. 2025. *Improving the Efficiency of the Military Compensation System: Insights from the Literature*. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA2149-2.html.

Ben-Ari, Eyal, Elisheva Rosman, a Eitan Shamir. 2021. *Neither a Conscript Army nor an All-Volunteer Force: Emerging recruiting models*. <https://doi.org/10.31124/advance.14131766.v1>.

Cohn, Lindsay P., a Nathan W. Toronto. 2017. „Markets and Manpower: The Political Economy of Compulsory Military Service“. *Armed Forces & Society* 43 (3): 436–58. <https://doi.org/10.1177/0095327X16667086>.

Cohn, Lindsay P., a Nathan W. Toronto. 2020. „Conscription and the Politics of Military Recruitment“. In *Oxford Encyclopedia of the Military in Politics*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.1879>.

ČSÚ. 2026. „Mzdy, náklady práce - časové řady«. Produkty. https://csu.gov.cz/produkty/pmz_cr.

Fornůsek, Martin, a Monika Gabriela Bartoszewicz. 2022. „The Study of the Polish Territorial Defense Force: Historical Insights and Policy Considerations“. *The Journal of Slavic Military Studies* 35 (1): 30–52. <https://doi.org/10.1080/13518046.2022.2045804>.

Fornůsek, Martin, a Monika Gabriela Bartoszewicz. 2024. „Modern Army for Modern Times or Private Paramilitary? Polish Territorial Defense Force as a Benchmark Case in Conflict Evolution“. *Democracy and Security* 20 (1): 69–93. <https://doi.org/10.1080/17419166.2023.2220108>.

Forster, Anthony. 2006. *Armed forces and society in Europe*. Palgrave Macmillan.

Goldberg, Matthew S., Karen Cheng, Nancy M. Huff, Dennis D. Kimko, a Alexandra M. Saizan. 2018. „Geographic Diversity in Military Recruiting“. Institute for Defence Analysis, listopad 1. <https://apps.dtic.mil/sti/html/trecms/AD1122506/>.

Graf, Timo A., a Gerhard Kümmel. 2022. „The Achilles Heel of Recruiting Women: Perceived Gender Equality as a Key Determinant of the Military's Employer Attractiveness Among Women“. *Armed Forces & Society* 48 (4): 936–60. <https://doi.org/10.1177/0095327X211035818>.

- Griffith, James. 2009. „After 9/11, What Kind of Reserve Soldier?: Considerations Given to Emerging Demands, Organizational Orientation, and Individual Commitment“. *Armed Forces & Society* 35 (2): 214–40. <https://doi.org/10.1177/0095327X07312490>.
- Haltiner, Karl W. 2006. „The Decline of the European Mass Armies“. In *Handbook of the Sociology of the Military*, editoval Giuseppe Caforio. Handbooks of Sociology and Social Research. Springer US. http://link.springer.com/chapter/10.1007/0-387-34576-0_21.
- IISS. 2025. „The Military Balance“. <https://www.tandfonline.com/journals/tmib20>.
- Jonsson, Emma, Mikael Salo, Eleri Lillemäe, et al. 2024. „Multifaceted Conscription: A Comparative Study of Six European Countries“. *Scandinavian Journal of Military Studies* 7 (1): 19–33. <https://doi.org/10.31374/sjms.166>.
- Kaarkoski, Miina, a Teemu Häkkinen. 2022. „The Legitimacy of Conscription in Democracy: Connections between Conscription Politics and Public Opinion in Parliamentary Debates in Finland and Sweden in the 2010s“. *Journal of Political & Military Sociology* 49 (2): 195–218. <https://doi.org/10.5744/jpms.2022.2004>.
- Kaleta, Vladimír. 2025. „Obowiązkowy Pobór Do Wojska Powraca? Każdy Mężczyzna Może Pójść w Kamasze“. *Wnp.Pl*, březen 10. <https://www.wnp.pl/bezpieczenstwo/obowiazkowy-pobor-do-wojska-powraca-wkrotce-kazdy-mezczyzna-moze-pojsc-w-kamasze,921387.html>.
- Kubát, Zdeněk. 2025. „Analýza přístupu českých politických stran ke zrušení a případnému znovuzavedení povinné základní vojenské služby s ohledem na jejich politické ukotvení“. Diplomová práce (Mgr.), Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd.
- Lithuanian Army. 2025. „Military Service“. Lithuanian Armed Forces. <https://kariuome.lt/en/who-we-are/military-service/23649>.
- Maley, Adam J., a Daniel N. Hawkins. 2018. „The Southern Military Tradition: Sociodemographic Factors, Cultural Legacy, and U.S. Army Enlistments“. *Armed Forces & Society* 44 (2): 195–218. <https://doi.org/10.1177/0095327X17700851>.
- Marcinek, Krystyna, a Scott Boston. 2025. *Polish Armed Forces Modernization: A New Cornerstone of European Security?* RAND. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA2971-1.html.
- Ministerstvo obrany České republiky. 2019. „Koncepce výstavby Armády ČR“. https://mocr.mo.gov.cz/images/id_40001_50000/46088/koncepce__2030.pdf.
- Ministerstvo obrany České republiky. 2023. „Vývoj skutečných počtů osob v rezortu MO v letech 1992-2022“. leden 11. <https://mocr.mo.gov.cz/assets/dokumenty-a-legislativa/cisla/vyvoj-sp-rezortu-mo-v-letech--1992---2022.xls>.
- Ministerstvo obrany České republiky. 2024. „Koncepce výstavby Armády České republiky 2035“. https://mocr.mo.gov.cz/images/id_40001_50000/46088/KVA__R_2035_Final.pdf.

Ministerstvo obrany České republiky. 2025a. „Návrh závěrečného účtu státního rozpočtu České republiky za rok 2024, kapitola 307 - Ministerstvo obrany“. <https://mocr.mo.gov.cz/assets/finance-a-zakazky/resortni-rozpocet/szu-2019.pdf>.

Ministerstvo obrany České republiky. 2025b. *Počty vojáků v AČR. Poskytnutí informací* Sp. zn. SpMO 30200/2025-8694. Praha. <https://statnisluzba.mo.gov.cz/sites/statnisluzba/files/2025-04/Po%C4%8Dty%20voj%C3%A1k%C5%AF%20v%20A%C4%8CR.pdf>.

NATO. 2025. „Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2025)“. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_237171.htm.

Otis, Nancy, a Sarah Jayne A. Connick-Keefer. 2024. „Armed Forces as an Employer of Choice: The Role of Gender and Person–Organization Fit“. *Armed Forces & Society*, říjen 25, 0095327X241283467. <https://doi.org/10.1177/0095327X241283467>.

Polska zbrojna. 2019. „Reserves Win Wars“. *Polska zbrojna*, listopad 18. <https://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/29742?t=Reserves-Win-Wars>.

Rostoks, Toms, a Guna and Gavrillo. 2025. „Staying the course? Latvia's choices between conscription and an all-volunteer force“. *Defense & Security Analysis* 0 (0): 1–23. <https://doi.org/10.1080/14751798.2025.2467586>.

Seznam. 2025. „Exkluzivní průzkum: Názor Čechů na povinnou vojnu se začal lámat - Seznam Zprávy“. *Seznam Zprávy*, březen 17. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-exkluzivne-nazor-cechu-na-vojnu-se-otaci-bojovat-by-slo-200-tisic-li-di-271776>.

Stachowitsch, Saskia, a Sanna Strand. 2024. „Preserving and Progressing: Tensions in the Gendered Politics of Military Conscription“. *European Journal of International Security* 9 (3): 468–90. <https://doi.org/10.1017/eis.2024.9>.

State Audit Office. 2022. „The Effectiveness of the Measures Taken in the HR Policy of the National Armed Forces“. Republic of Latvia. <https://www.lrvk.gov.lv/en/getrevisionfile/29680-UXiRjEaKPjff6HIS-rqd08UN2hj-HfNU.pdf>.

Titlbach, Filip. 2025. „Šéf armády Řehka: Vojenská služba možná jednou povinná bude. Dobrovolnost je ale efektivnější“. Česko. *Deník N*, listopad 12. <https://denikn.cz/1841149/sef-armady-rehka-vojenska-sluzba-mozna-jednou-povinna-bude-dobrovolnost-je-ale-efektivnejsi/>.

TVP. 2025a. „Poland rearming faster than it can find soldiers“. *Telewizja Polska*, červen 27. <https://tvpworld.com/87513533/analysis-poland-is-rearming-faster-than-it-can-find-soldiers>.

TVP. 2025b. „Poland to offer military training for all adult men, says PM“. *Telewizja Polska*, březen 7. <https://tvpworld.com/85449284/poland-to-offer-military-training-for-all-adult-men-says-pm>.

Valstybės kontrolė. 2025a. „Administration of the Lithuanian Armed Forces Conscription and Recruitment“. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, březen 19. https://www.valstybeskontrolė.lt/EN/Product/Download/4772?__cf_chl_tk=y873kQ7jPVZB42sjobjz.

VM2I45InjifDpARo5v5ihWw-1753198600-1.0.1.1-9.xXdf.EizYvedv5x67cHRI_UjWwxD-KOBSAXkkV5eIY.

Valstybės kontrolė. 2025b. „Lietuvos kariuomenės personalo komplektavimo ir karo prievežės administravimas“. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, březen 19.

Woodruff, Todd D. 2017. „Who Should the Military Recruit? The Effects of Institutional, Occupational, and Self-Enhancement Enlistment Motives on Soldier Identification and Behavior“. *Armed Forces & Society* 43 (4): 579–607. <https://doi.org/10.1177/0095327X17695360>.

Woodruff, Todd D., Ryan Kelty, a David R. Segal. 2006. „Propensity to Serve and Motivation to Enlist among American Combat Soldiers“. *Armed Forces & Society* 32 (3): 353–66. <https://doi.org/10.1177/0095327X05283040>.

Woodruff, Todd D., Ryan Kelty, a David R. Segal. 2025. „Revisiting Propensity to Serve and Motivations to Enlist: Insights and Implications for Contemporary Military Recruitment Challenges and Research“. *Armed Forces & Society* 51 (2): 482–91. <https://doi.org/10.1177/0095327X241259465>.

World Bank. 2025a. „Population estimates and projections“. <https://databank.worldbank.org/source/population-estimates-and-projections>.

World Bank. 2025b. „World Development Indicators“. leden 28. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.

Zákony pro lidi. 2015. „59/2015 Sb. Nařizení vlády o služebních tarifech a o zvláštním příplatku pro vojáky z povolání“. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-59>.

Zákony pro lidi. 2025. „Nařizení vlády č. 211/2025 Sb. Nařizení vlády, kterým se mění nařizení vlády č. 59/2015 Sb., o služebních tarifech a o zvláštním příplatku pro vojáky z povolání, ve znění pozdějších předpisů“. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2025-211/zneni-20260101>.

Recenzovaný článek

Infiltrace a ovlivňování členů Aktivní zálohy AČR: přehled nekonvenčních rizik pro ochranu kritické infrastruktury

Infiltration and Influence Targeting of the Czech Armed Forces' Active Reserves: An Overview of Non-Conventional Risks to Critical Infrastructure Protection

Ondřej Vozňák

Fakulta Vojenského Leadershipu, Univerzita obrany, Brno, Česká republika

Abstrakt: Článek analyzuje infiltrační a vlivové hrozby zaměřené na členy Aktivní zálohy Armády České republiky jako specifický faktor nekonvenčního rizika pro ochranu kritické infrastruktury. Aktivní záloha, představující klíčové propojení civilní a vojenské sféry, může být vystavena psychologickému a informačnímu působení s dopadem na loajalitu a operační připravenost. Text shrnuje teoretické přístupy k fenoménu insider threat, identifikuje zranitelnosti lidského faktoru a srovnává český přístup s vybranými aliančními a zahraničními modely (NATO, EU, USA). Závěrem formuluje doporučení pro prevenci infiltrace prostřednictvím vzdělávání, kognitivní odolnosti a integrovaného řízení rizik v oblasti obrany a kritické infrastruktury.

Abstract: The article examines infiltration and influence operations targeting members of the Active Reserves of the Czech Armed Forces as a specific non-conventional risk factor for critical infrastructure protection. As a bridge between civilian and military spheres, the Active Reserve is exposed to psychological and informational pressures affecting loyalty and operational readiness. The paper summarizes theoretical approaches to the insider threat phenomenon, identifies human-factor vulnerabilities, and compares the Czech framework with selected NATO, EU, and U.S. models. It concludes with recommendations for preventive measures focused on education, cognitive resilience, and integrated risk management within national defense and critical infrastructure protection.

Klíčová slova: Aktivní záloha; nekonvenční hrozby; kritická infrastruktura; vnitřní hrozba; psychologické ovlivňování.

Keywords: Active Reserve; Non-conventional Threats; Critical Infrastructure; Insider Threat; Psychological Influence.

ÚVOD

Současné bezpečnostní prostředí je charakterizováno rostoucí provázaností civilních a vojenských struktur a nárůstem hybridních hrozeb. Tyto hrozby rozostřují hranice mezi mírem a konfliktem. Státy i nestátní aktéři stále častěji využívají informační, ekonomické a psychologické prostředky k oslabení vůle a odolnosti společnosti bez nutnosti přímého vojenského střetu.

Jedním z citlivých prvků národní bezpečnosti je ochrana kritické infrastruktury (KI)¹. V době krize nebo ohrožení státu mohou být do jejího střežení nasazeni členové Aktivní zálohy Armády České republiky (AZ AČR), kteří doplňují profesionální složky a zajišťují ochranu vybraných objektů. Tento model přináší významné přínosy z hlediska obranné politiky a zapojení občanské společnosti, avšak současně vytváří nový typ zranitelnosti. Příslušníci Aktivní zálohy působí mimo každodenní vojenské struktury, často v civilním prostředí, a mohou se tak stát cílem infiltračních či vlivových operací nepřátelských aktérů.

Zatímco zahraniční bezpečnostní doktríny (např. NATO, EU, USA) dlouhodobě integrují problematiku tzv. *insider threats*² do systémů řízení rizik, v českém prostředí tato dimenze dosud není dostatečně rozpracována. Strategické dokumenty sice reflektují význam lidského faktoru, avšak chybí systematický rámec pro prevenci infiltrace, kognitivního ovlivňování a psychologického nátlaku na členy záloh.

Cílem článku je:

- Zmapovat a přehledně shrnout dosavadní poznatky o nekonvenčních formách infiltrace a ovlivňování vojenského personálu, se zvláštním zřetelem na Aktivní zálohu AČR.
- Identifikovat klíčové faktory zranitelnosti lidského prvku, které mohou zvyšovat riziko infiltrace či manipulace při ochraně kritické infrastruktury.
- Porovnat český přístup s vybranými zahraničními koncepcemi prevence *insider threats*.
- Formulovat návrhy opatření v rovině organizační, vzdělávací a bezpečnostně-psychologické, která by mohla posílit odolnost Aktivní zálohy a systému ochrany KI.

Článek odpovídá na otázky, jaké formy infiltrace mohou reálně ohrozit schopnost Aktivní zálohy plnit úkoly při ochraně KI, jaké jsou hlavní psychologické a organizační

1 Kritická infrastruktura – Systémy, jejichž narušení by mělo závažný dopad na bezpečnost, ekonomiku nebo základní fungování státu – např. energetika, doprava, zdravotnictví či komunikační sítě. (ISO, 2018)

2 Insider threat – Bezpečnostní riziko pocházející zevnitř organizace – tedy od osoby s oprávněným přístupem, která může úmyslně nebo neúmyslně způsobit škodu. (Shaw & Fischer, 2005)

faktory zranitelnosti a jak lze tyto faktory integrovat do systému řízení rizik. Přístup je přehledový a syntetický, vychází z analýzy domácí a zahraniční literatury, strategických dokumentů a komparace přístupů k ochraně lidského faktoru v ozbrojených silách a v systémech kritické infrastruktury.

Předkládaný článek má charakter přehledové a analytické studie (*literature review*), zaměřené na identifikaci a syntézu poznatků o infiltračních a kognitivních hrozbách v kontextu Aktivní zálohy AČR. Využívá metodu kvalitativní analýzy odborných a strategických dokumentů, zahraničních studií a norem z oblasti řízení rizik, bezpečnostní politiky a kognitivní bezpečnosti. Analýza je koncepčního a komparativního charakteru, přičemž se zaměřuje na srovnání českého institucionálního rámce s přístupy NATO, EU a USA. Cílem není empirické ověření hypotéz, ale vytvoření teoretického rámce pro pochopení rizik lidského faktoru a návrh preventivních opatření využitelných v praxi obranného plánování. Článek je koncipován jako přehledová analytická studie, která shrnuje a syntetizuje existující poznatky o nekonvenčních infiltračních rizicích v kontextu Aktivní zálohy AČR a ochrany kritické infrastruktury.

1 POSTAVENÍ AKTIVNÍ ZÁLOHY AČR V SYSTÉMU OBRANY STÁTU

Koncept Aktivní zálohy Armády České republiky představuje specifickou formu doplnění ozbrojených sil, která integruje civilní prvek do systému obrany státu a zvyšuje odolnost společnosti vůči krizím. (Ministry of Defence Czech Republic, 2020) Je právně zakotven v zákoně č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze, a zákoně č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky. Aktivní záloha doplňuje profesionální složky, podílí se na obraně území, ochraně vybraných objektů a podpoře složek integrovaného záchranného systému. (Ministry of Defence Czech Republic, 2019)

Zvláštní význam získává její zapojení do ochrany kritické infrastruktury, zejména během krizových stavů. Záložníci mohou zajišťovat ochranu energetických uzlů, dopravních terminálů, komunikačních center či průmyslových závodů, jejichž fungování je nezbytné pro obranu státu. Tento model zvyšuje schopnost AČR reagovat na rozsáhlé incidenty, ale současně vytváří zranitelnosti spojené s lidským faktorem. Členové AZ AČR působí většinu roku v civilním prostředí, mimo přímou vojenskou kontrolu, a jsou proto vystaveni vlivům, které mohou ovlivnit jejich postoje a rozhodování. (Černochová, 2025; Ghafir, 2018)

Strategické dokumenty (Ministry of Foreign Affairs Czech Republic, 2023) zmiňují význam lidského faktoru a odolnosti vůči hybridním hrozbám, avšak systematická prevence infiltrace či psychologického ovlivňování členů záloh dosud chybí. (Ministry of Foreign Affairs Czech Republic, 2023; Inayat, 2024) Dosavadní opatření se soustřeďují na bezpečnostní prověrky a základní vzdělávání v oblasti etiky a informovanosti. Tento přístup však nereflexuje současné formy cíleného působení na jednotlivce prostřednictvím digitálních kanálů, sociálních sítí či ekonomického nátlaku. (Paul & Matthews, 2016)

Z uvedeného vyplývá, že AZ AČR představuje současně přínosný i citlivý prvek systému obrany. Její silnou stránkou je propojení armády s civilní společností, avšak právě tato vazba zvyšuje pravděpodobnost infiltračního působení. To vyžaduje nové přístupy

k ochraně lidského faktoru, které překračují tradiční pojetí vojenské kázně a kontrolních mechanismů.

1.1 Hybridní hrozby a infiltrační dimenze lidského faktoru

Hybridní působení kombinuje vojenské, kybernetické, informační a ekonomické prostředky k dosažení politických cílů bez přímého vojenského střetu³. (Bachmann, 2021) V praxi se projevuje zejména působením v tzv. *grey zone*, kde jsou využívány techniky manipulace, dezinformací a infiltrace struktur, jejichž narušení může mít strategické dopady. Klasické pojetí hybridních hrozeb se tak rozšiřuje o oblast kognitivní a psychologické bezpečnosti, kde se cílem stává lidská mysl a rozhodovací proces. (Chong, 2022)

V tomto významu nabývá na významu pojem *insider threat* – tedy hrozba plynoucí zevnitř organizace, často zneužitím zaměstnance, člena nebo spolupracovníka. (Greitzer, Strom & Moore, 2019) Výzkumy ukazují, že v prostředí obranných struktur mohou být takoví jednotlivci ovlivňováni kombinací ideologických, osobních nebo ekonomických motivací. (Borum, 2020; Khan, 2021) Zvláště v prostředí záloh, kde jsou členové vystaveni dvojí identitě – civilní a vojenské – může docházet k postupnému posunu loajality či kognitivnímu ovlivnění. (Janis, 1982; Reason, 2016)

Hybridní aktéři využívají zpravodajské, informační i psychologické prostředky k cílenému oslabování soudržnosti jednotek, podkopávání důvěry a vytváření rozporů mezi loajalitou k armádě a osobními či občanskými postoji. (NATO COE, 2022) Takové působení je typické zejména pro tzv. *cognitive warfare*⁴, v jehož rámci je lidská psychika považována za klíčové bojiště 21. století. (Paul & Matthews, 2016; Chong, 2022)

1.2 Normativní a bezpečnostní rámce

Řízení rizik spojených s lidským faktorem je dlouhodobě ukotveno v mezinárodních standardech. Norma ISO 31000:2018 zdůrazňuje potřebu integrovat lidský faktor do všech fází procesu řízení rizik – od identifikace po prevenci. (ISO, 2018) Směrnice NIS2 a pokyny ENISA dále rozšiřují tuto perspektivu o oblast kybernetické a organizační bezpečnosti, zejména u provozovatelů kritické infrastruktury. (ENISA, 2025)

V obranné sféře se obdobné principy uplatňují v rámci politik NATO a EU, které definují požadavky na ochranu vnitřní integrity a psychologickou odolnost personálu. Dokumenty Národní pracovní skupiny pro vnitřní hrozby (NITTF) / Úřad ředitele národního

³ Hybridní hrozby – Pojem označuje koordinované využívání vojenských i nevojenských prostředků (např. kybernetických útoků, dezinformací, ekonomického tlaku či zpravodajských operací) s cílem dosáhnout strategických cílů bez vyhlášení války. (Bachmann, 2021)

⁴ Cognitive warfare = Kognitivní doména – Součást moderního pojetí války zaměřená na ovlivňování vnímání, rozhodování a morálky protivníka prostřednictvím informací, emocí a symbolů. (Chong, 2022)

zpravodajství USA (ODNI) (NITTF & ODNI, 2024; Director of National Intelligence, 2019) a NATO Center Of Excellence (NATO COE, 2022) zdůrazňují multidisciplinární přístup – propojení bezpečnostní prověrky, vzdělávání a behaviorální analýzy. Česká republika zatím tyto rámce adaptuje jen částečně, zejména prostřednictvím koncepce výstavby AČR 2035 (Ministry of Defence Czech Republic, 2024) a zpráv NÚKIB o stavu kybernetické bezpečnosti. (NÚKIB, 2025)

Shrnuto, mezinárodní bezpečnostní rámce i odborná literatura se shodují, že lidský faktor je současně nejzranitelnějším a nejstrategičtějším prvkem systému obrany. Jeho ochrana vyžaduje nejen technická, ale i kognitivní a vzdělávací opatření, která snižují pravděpodobnost infiltrace, manipulace a zneužití.

2 NEKONVENČNÍ HROZBY A LIDSKÝ FAKTOR V AKTIVNÍ ZÁLOZE AČR

Současné bezpečnostní prostředí se vyznačuje vysokou mírou propojení mezi vojenskými, informačními a společenskými procesy. Státní i nestátní aktéři proto stále častěji využívají nekonvenční formy působení, jejichž cílem je oslabit vůli a soudržnost protivníka bez přímého ozbrojeného střetu. (Rid & McBurney, 2012; Libicki, 2017) Tyto tzv. hybridní operace propojují kybernetické útoky, dezinformační kampaně, ekonomický nátlak a psychologické působení s cílem ovlivnit rozhodovací procesy a hodnotové postoje. Jejich klíčovou rovínou je kognitivní dimenze, zaměřená na manipulaci s informacemi a emocemi. (Paul & Matthews, 2016; Chong, 2022)

V tomto kontextu se zvláštní pozornost soustřeďuje na fenomén *insider threat* (Shaw & Fischer, 2005). Takové riziko může mít podobu úniku informací, sabotáže nebo psychologického působení, často bez přímého úmyslu aktéra. (Greitzer, Strom & Moore, 2019) V případě Aktivní zálohy Armády České republiky (AZ AČR) představuje tuto zranitelnost zejména propojení civilní a vojenské identity. Záložníci se pohybují mezi dvěma hodnotovými systémy, což může oslabovat pocit loajality a přináležitosti. (Černochová, 2025; Soeters, Winslow & Weber, 2006) Model MICE⁵ přitom ukazuje, že motivy neloajálního jednání často pramení z kombinace finanční tísně, ideologického působení či osobní frustrace. (Borum, 2020)

Riziko infiltrace zvyšuje také sociální a digitální expozice záložníků. Dobrovolnický charakter služby vede k silné vnitřní kohezi, ale i k neformálním tlakům a uzavřenému myšlení, jež může oslabovat schopnost kritické reflexe. (Janis, 1982) Současně členové záloh běžně využívají otevřené komunikační platformy, kde se stávají cílem vlivových operací a dezinformací. (Paul & Matthews, 2016; NATO COE, 2022) Absence systematického vzdělávání v oblasti informační bezpečnosti a mediální gramotnosti tuto zranitelnost dále prohlubuje.

⁵ Model MICE (Money–Ideology–Coercion–Ego) - Analytický rámec používaný k vysvětlení motivací osob ke spolupráci s nepřátelským aktérem: finanční zisk, ideologická identifikace, donucení a ego či potřeba uznání. (Borum, 2020)

Z organizačního hlediska představuje problém omezená kontinuita velení, rotace personálu a nedostatečná koordinace mezi armádní a civilní složkou. Tyto faktory komplikují včasnou detekci změn v chování nebo psychologické zátěže. (Greitzer, Strom & Moore, 2019; Khan, 2021) Morální integrita, pocit uznání a důvěra ve vedení přitom fungují jako neúčinnější prevence infiltračních hrozeb. (Bachmann, 2021) Prostředí, které umožňuje otevřenou komunikaci a poskytuje psychologickou podporu, je výrazně odolnější než hierarchicky uzavřená struktura. (Khan, 2021)

Z hlediska strategického řízení rizik se ukazuje, že efektivní obrana vůči nekonvenčním a kognitivním hrozbám vyžaduje systematické zapojení lidského faktoru do všech fází bezpečnostního plánování. To zahrnuje rozvoj mediální a kognitivní gramotnosti, behaviorální monitoring,⁶ finanční stabilitu a etickou kulturu služby. (Reason, 2016; ENISA, 2025) V českém prostředí sice strategické dokumenty – Bezpečnostní strategie ČR 2023 a Koncepce výstavby AČR 2035 – reflektují hybridní a informační rizika (Ministry of Foreign Affairs Czech Republic, 2023; Ministry of Defence Czech Republic, 2024), nicméně komplexní přístup k prevenci *insider threat* v oblasti Aktivní zálohy zatím chybí.

Posílení odolnosti záložníků proto vyžaduje zavedení vzdělávacích programů zaměřených na kritické myšlení, digitální bezpečnost a psychologickou prevenci, doplněných o etické vedení a komunikaci důvěry. Takový model, vycházející z principů *human-centric security*⁷, chápe člověka nikoli jako nejslabší článek systému, ale jako klíčový pilíř jeho stability a resilience.

3 ZAHRANIČNÍ PŘÍSTUPY K PREVENCÍ INFILTRACE A OVLIVŇOVÁNÍ

Prevence infiltrace a cíleného ovlivňování vojenského personálu je v zahraničních bezpečnostních systémech dlouhodobě chápána jako součást komplexního řízení rizik. Přístupy jednotlivých států se liší podle legislativních a organizačních rámců, avšak společným jmenovatelem je důraz na proaktivní práci s lidským faktorem – tedy kombinaci prověřování důvěryhodnosti, psychologické podpory a vzdělávání v oblasti informační a kognitivní bezpečnosti. (Greitzer, Strom & Moore, 2019; NATO COE, 2022)

3.1 Alianční a evropský rámec

NATO i Evropská unie chápou problematiku *insider threat* jako vícevrstvou hrozbu vyžadující propojení technických a behaviorálních přístupů. Dokument NATO

⁶ Behaviorální monitoring – Systematické sledování změn v chování a postojích osob s cílem odhalit rané známky stresu, nelojality nebo infiltračního působení. (Inayat, 2024)

⁷ Human-centric security = bezpečnost zaměřená na člověka – Koncept, který chápe lidský faktor nikoli jako slabinu, ale jako klíčový prvek resilience systému. Zdůrazňuje vzdělávání, kulturu důvěry a psychologickou odolnost. (ENISA, 2025)

Counter-Intelligence Policy (UK Ministry of Defence, 2021) a publikace *Insider Threats in Military Organizations* (NATO COE, 2022) stanovují tři pilíře prevence:

- *Trust but verify* – systematické prověrky a monitorování přístupu k citlivým informacím;
- Vzdělávání a resilience – pravidelný trénink o hybridních hrozbách, sociálním inženýrství a dezinformacích;
- Behaviorální indikátory – sledování změn v postojích a chování, které mohou signalizovat riziko infiltrace.

Tyto principy jsou integrovány do širšího konceptu *Cognitive Security*, jenž posiluje odolnost vůči psychologickým operacím a informačním manipulacím. (Chong, 2022) Praktická implementace probíhá v rámci aliančních cvičení *Locked Shields* či *Cyber Coalition*, kde se testují scénáře infiltrace lidského faktoru v prostředí kritických týmů. (NATO CCDCOE, 2023)

Evropská unie aplikuje obdobný přístup zejména v oblasti kybernetické bezpečnosti a ochrany kritické infrastruktury. Směrnice NIS2 z roku 2022 a *EU Cybersecurity Strategy* z roku 2020 ukládají členským státům povinnost zavést postupy pro ověřování důvěryhodnosti personálu, řízení přístupových práv a školení o manipulačních technikách. (European Commission, 2020; ENISA, 2019) Koordinační roli zde hraje *European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats*, který se zaměřuje na výměnu osvědčených postupů a posilování kognitivní odolnosti armádních i civilních struktur. (Hybrid COE, 2022)

3.2 Americký, britský a kanadský model

Spojené státy disponují nejrozvinutějším systémem prevence vnitřních hrozeb. Po událostech roku 2001 a úniku informací *Edwarda Snowdena* (v roce 2013) vznikl federální program *National Insider Threat Task Force* (Director of National Intelligence, 2019), koordinovaný US Ministry of Defence a ODNI (NITTF & ODNI, 2024). Americký model využívá integrovaný prediktivní přístup, který kombinuje bezpečnostní prověrky, kontinuální sledování digitální stopy a psychologické hodnocení. Systém *See Something, Say Something* podporuje včasné hlášení podezřelého chování bez obav z postihů. (U.S. Department of Defense, 2024) Paralelně běží výzkumný program *Countering Cognitive Warfare Initiative*, zaměřený na rozvoj kritického myšlení a psychologické odolnosti vojáků. (U.S. Army War College, 2023)

Velká Británie i Kanada zvolily holistický přístup propojující bezpečnostní, etickou a psychologickou dimenzi. Britské Counter-Intelligence and Security Directorate, Ministry of Defence provozuje systém *Vetting & Behavioural Monitoring*, který kombinuje prověrky, koučink a školení etické odolnosti. (UK Ministry of Defence, 2021) Kanada implementovala strategii *Human Security and Resilience in Defense* (Department of National Defence Canada, 2021), jež akcentuje psychologické zdraví, otevřenou komunikaci a vzdělávání o kognitivních hrozbách. Oba modely staví na kultuře důvěry a transparentnosti, nikoli na represivním dohledu, čímž podporují dlouhodobou loajalitu personálu.

3.3 Implikace pro české prostředí

Zahraniční praxe ukazuje, že účinná prevence infiltrace musí být součástí kultury organizace, nikoli izolovaným opatřením. Klíčové principy lze shrnout následovně:

- Integrace lidského faktoru do systému řízení rizik;
- Multidisciplinární spolupráce bezpečnostních, psychologických, IT a personálních složek;
- Vzdělávání zaměřené na kognitivní odolnost a mediální gramotnost;
- Otevřená komunikace a důvěra mezi vedením a personálem;
- Využití datové a behaviorální analýzy pro včasnou detekci anomálií.

Pro Českou republiku z toho vyplývá potřeba rozšířit rámec bezpečnostních prověrek o systematické vzdělávání členů Aktivní zálohy, zejména v oblasti psychologické odolnosti, informační bezpečnosti a rozpoznávání vlivových technik. Inspirací může být alianční koncept Cognitive Security, který kombinuje technické a lidské dimenze ochrany, a tím posiluje celkovou odolnost systému obrany státu i kritické infrastruktury.

4 MOŽNOSTI PREVENCE A MITIGACE V PODMÍNKÁCH ČR

Ochrana obranného systému České republiky před nekonvenčními hrozbami vyžaduje systematické uchopení problematiky infiltrace a cíleného ovlivňování lidského faktoru, zejména v rámci Aktivní zálohy Armády ČR. Tato složka propojuje civilní a vojenské prostředí, čímž posiluje flexibilitu ozbrojených sil, ale současně vytváří prostor pro infiltrační, psychologické a informační působení. Zkušenosti NATO, EU i USA ukazují, že efektivní ochranou není represivní kontrola, nýbrž prevence založená na vzdělávání, včasné detekci rizik a posilování kognitivní odolnosti. (NITTF & ODNI, 2024; NATO COE, 2022)

4.1 Modelové hrozby a prostředí infiltrace

Zahraniční praxe potvrzuje, že infiltrace probíhá nejčastěji kombinací tří dimenzí – informační, sociální a finanční. (Bachmann, 2021; Bartlett & Miller, 2012) Typickým scénářem je situace, kdy záložník aktivní na sociálních sítích naváže kontakt s osobou vystupující jako bývalý voják či odborník, která postupně získává jeho důvěru, ovlivňuje jeho postoje a nabízí finanční nebo profesní výhody. Takový proces často probíhá nenápadně, v delším časovém horizontu, a vede k erozi loajality i šíření citlivých informací.

Prevence těchto jevů vyžaduje citlivé, nikoli represivní nástroje. Klíčovým opatřením je vzdělávání v oblasti digitální hygieny, informační bezpečnosti a rozpoznávání manipulačních technik. Každý výcvik členů AZ AČR by měl zahrnovat modul o bezpečném chování v online prostoru a práci s dezinformacemi. (Ministry of Defence Czech Republic, 2024) Doporučuje se rovněž zřídit etický kodex komunikace na sociálních sítích a dobrovolný

system monitoringu otevřených zdrojů (OSINT) zaměřený na odhalování falešných profilů a infiltračních aktivit. (Paul & Matthews, 2016)

4.2 Prevenční mechanismy

Lidská zranitelnost často nesouvisí s ideologií, ale s psychologickým tlakem a osobními problémy. Mezi nejvýznamnější faktory patří finanční potíže, které podle modelu MICE⁸ představují častý motiv k neloajálnímu jednání. (Borum, 2020) Doporučuje se proto vytvořit preventivní poradenský rámec umožňující diskrétní konzultace s finančními poradci a vojenskými psychology, který by pomáhal řešit ekonomické i osobní problémy bez stigmatizace.

U Aktivní zálohy nasazované k ochraně kritické infrastruktury by měly být součástí personálního hodnocení indikátory finanční stability a psychické zátěže, a to v souladu s principy ochrany osobních údajů. Takový přístup odpovídá metodice amerického Ministerstva obrany, kde jsou finanční obtíže považovány za včasný varovný signál infiltrace. (Greitzer, Strom & Moore, 2019)

Součástí prevence by měla být i kognitivní a mediální gramotnost. Výcvik by měl využívat interaktivní metody – scénářové simulace, table-top cvičení či modelové situace psychologických operací, které učí záložníky rozpoznávat dezinformační techniky a argumentační manipulaci. (ENISA, 2025; NATO CCDCOE, 2023) Doporučuje se zavést povinný kurz *Kognitivní bezpečnost a kritické myšlení*, který by byl součástí základního i opakovačného výcviku AZ AČR.

4.3 Kultura bezpečnosti a komunikace důvěry

Prevence může být účinná pouze tehdy, pokud je založena na otevřené a důvěryhodné organizační kultuře. Důležitou součástí je vytvoření prostředí, kde je běžné sdílet obavy, nejistoty či podezřelé chování bez rizika sankce. Model *See something, say something* využívaný v USA či Kanadě (NITTF & ODNI, 2024; Department of National Defence Canada, 2021) ukazuje, že neformální komunikace a dostupnost konzultačních kanálů (vojenský psycholog, mentor, kaplan) významně zvyšují šanci na včasné odhalení infiltrace.

Prostředí důvěry musí být posíleno jasnými etickými pravidly, pozitivní motivací a transparentním vedením. Bezpečnostní kultura postavená na loajalitě, vzdělávání a vzájemném respektu představuje neúčinnější nástroj dlouhodobé prevence.

⁸ Model MICE je analytický rámec používaný v oblasti kontrašpionáže a bezpečnostních studií, který vysvětluje motivace neloajálního jednání jednotlivců prostřednictvím čtyř základních faktorů: finančního zisku (Money), ideologie (Ideology), donucení (Coercion) a ega či potřeby uznání (Ego). (Borum, 2020)

4.4 Doporučení

Pro podmínky České republiky lze formulovat tyto klíčové kroky:

- Zavedení povinného výukového modulu *Kognitivní bezpečnost a kritické myšlení* pro všechny členy AZ AČR;
- Vytvoření metodiky bezpečného chování na sociálních sítích a systému OSINT monitoringu;
- Zřízení poradenské platformy pro finanční a psychologickou prevenci nátlaku;
- Implementace anonymního systému hlášení podezřelých kontaktů;
- Prohloubení spolupráce Ministerstva obrany, NÚKIB a akademické sféry při výzkumu lidského faktoru.

Dlouhodobě udržitelná obrana proti infiltračním a psychologickým hrozbám vyžaduje kombinaci vzdělávání, finanční stability, etické kultury a kritického myšlení. Takový přístup posiluje nejen odolnost členů Aktivní zálohy, ale i důvěryhodnost a stabilitu celého systému ochrany kritické infrastruktury České republiky.

5 DISKUZE

Zjištění potvrzují, že infiltrace a cílené ovlivňování členů Aktivní zálohy AČR představují komplexní bezpečnostní riziko, které se dotýká lidského faktoru, informační integrity i organizační stability. Současný rámec AČR poskytuje funkční právní a kontrolní základ, avšak postrádá integrovaný přístup, který by tyto dimenze spojil do jednotného systému řízení rizik v souladu s principy ISO 31000:2018. (ISO, 2018; Ministry of Defence Czech Republic, 2024)

5.1 Lidský faktor a informační prostředí jako klíčové proměnné rizika

Moderní přístup k bezpečnosti chápe člověka jako nejsilnější i nejzranitelnější článek systému. (Greitzer, Strom & Moore, 2019) Lidský faktor proto musí být hodnocen stejně systematicky jako technologická či kybernetická infrastruktura. To zahrnuje indikátory loajality, morální integrity, finanční stability i mediální expozice personálu. (Bachmann, 2021; Borum, 2020)

Informační prostředí, v němž se prolíná civilní a vojenská sféra, představuje významný zdroj rizik. Sociální sítě a online komunity se staly nástrojem infiltračních a psychologických operací zaměřených na záložníky působící mimo vojenské struktury. (Paul & Matthews, 2016) Z pohledu řízení rizik je proto nutné k informačnímu prostoru přistupovat obdobně jako k fyzické infrastruktuře – monitorovat, analyzovat a vzdělávat. Preventivní strategie by měly zahrnovat mediální gramotnost, kritické myšlení a včasnou detekci psychologických operací. (ENISA, 2025; NATO CCDCOE, 2023)

5.2 Psychologická, sociální a finanční stabilita jako prediktory loajality

Ekonomická i osobní stabilita mají přímý dopad na chování jednotlivce a jeho odolnost vůči nátlaku. Finanční problémy, zadlužení či pocit nedocení patří mezi hlavní motivační faktory ke spolupráci s nepřátelským aktérem. (Borum, 2020) V zahraničí jsou tyto aspekty běžně integrovány do bezpečnostních prověrek a preventivních poradenských programů (NITTF & ODNI, 2024).

Pro české prostředí je žádoucí zavést diskrétní mechanismy včasné detekce – anonymní konzultační kanály, finanční a psychologické poradenství či systém dobrovolných screeningů. Současně je nutné rozvíjet vzdělávání zaměřené na kognitivní odolnost, které posiluje schopnost rozpoznávat manipulaci a stresové faktory ohrožující loajalitu. (UK Ministry of Defence, 2021; Department of National Defence Canada, 2021)

5.3 Organizační kultura, vzdělávání a meziresortní koordinace

Nejúčinnější prevencí je kultura bezpečnosti založená na důvěře, vzdělání a otevřené komunikaci. (Greitzer, Strom & Moore, 2019) Vedení by mělo vytvářet prostředí psychologické bezpečnosti, kde lze upozornit na podezřelé chování bez obav z postihu. Tím se posiluje morální integrita

i kolektivní odolnost organizace.

Z pohledu řízení kritické infrastruktury je nezbytné chápat členy AZ AČR jako součást širšího bezpečnostního ekosystému. Jejich výcvik a prověřování by měly být sladěny s postupy provozovatelů KI, zejména v oblastech energetiky, dopravy a komunikací. To vyžaduje meziresortní spolupráci Ministerstva obrany, Ministerstva vnitra a NÚKIB, včetně společných krizových simulací a red-teamových cvičení. (NÚKIB, 2025)

Integrace lidského faktoru do rámce ISO 31000:2018 Risk Management může vytvořit jednotný systém hodnocení rizik v celé infrastruktuře státu. Spojením technických, psychologických a organizačních přístupů lze zvýšit odolnost českého obranného systému vůči nekonvenčním hrozbám a minimalizovat riziko infiltrace v prostředí Aktivní zálohy.

Diskuse potvrzuje, že odolnost vůči nekonvenčním hrozbám není pouze otázkou technických prostředků, ale především lidského faktoru. V podmínkách České republiky je klíčové propojit bezpečnostní prověrky, finanční stabilitu a vzdělávání v oblasti kritického myšlení do jednoho konzistentního rámce. Takto pojatá prevence zvyšuje nejen bezpečnost vojenského personálu, ale i stabilitu celého systému ochrany kritické infrastruktury.

ZÁVĚR

Současné bezpečnostní prostředí je charakterizováno rostoucí provázaností civilních a vojenských struktur, což zvyšuje význam lidského faktoru jako klíčového prvku obranyschopnosti státu. Aktivní záloha Armády České republiky představuje most mezi společnostmi

a ozbrojenými silami, avšak tato hybridní pozice z ní činí také zranitelný cíl infiltračního a psychologického působení. Analýza ukázala, že nekonvenční hrozby, zejména informační manipulace, finanční nátlak a ideologické ovlivňování, mohou významně ovlivnit integritu a efektivitu obranného systému. Nejúčinnější ochranou proto není pouhá kontrola, ale prevence postavená na vzdělávání, finanční a psychologické stabilitě a posilování kognitivní odolnosti členů záloh. (Greitzer, Strom & Moore, 2019; NATO COE, 2022)

Pro praxi z toho vyplývá nutnost integrovat lidský faktor do systému řízení rizik v souladu s principy ISO 31000 a NIS2. Prioritou by mělo být zavedení vzdělávacích programů kognitivní bezpečnosti, rozvoj mediální a digitální gramotnosti a vytvoření metodiky bezpečného chování na sociálních sítích. Důležité je rovněž posílení finančního a psychologického poradenství a zavedení anonymních konzultačních kanálů, které umožní včasnou detekci stresových nebo nátlakových faktorů. Na strategické úrovni se doporučuje mezi-resortní platforma propojující Ministerstvo obrany, NÚKIB, Ministerstvo vnitra a provozovatele kritické infrastruktury pro sdílení poznatků o infiltračních a vlivových hrozbách. (NÚKIB, 2025)

Závěry této studie vycházejí z analýzy sekundárních zdrojů, oficiálních dokumentů a odborné literatury. Článek proto nepředstavuje empirický výzkum a jeho závěry mají převážně teoreticko-analytický charakter. Další výzkum by měl být zaměřen na kvantitativní a kvalitativní ověření zjištěných hypotéz, obzvláště v oblasti psychologické odolnosti, vlivových mechanismů a institucionální praxe Aktivní zálohy AČR.

Budoucí výzkum by měl empiricky zkoumat zranitelnost lidského faktoru v Aktivní záloze AČR, zejména vztah mezi vzděláním, psychickou odolností a náchylností k manipulaci. Perspektivní oblast představuje využití behaviorální analýzy a umělé inteligence pro včasnou detekci anomálního chování a vývoj integrovaného modelu psychologické a organizační resilience. Dlouhodobá bezpečnost státu totiž nespočívá pouze v technologiích, ale v odolnosti, loajalitě a vzdělanosti lidí, kteří systém tvoří. Aktivní záloha může být buď slabinou, nebo pilířem obrany, podle toho, jak budou řízení rizik, vzdělávání a prevence začleněny do strategické kultury bezpečnosti České republiky.

Text vznikl za podpory projektu LANDOPS – Vedení pozemních operací u Fakulty vojenského leadershipu Univerzity obrany (DZRO-FVL22-LANDOPS).

Autor prohlašuje, že není ve střetu zájmů v souvislosti s publikováním tohoto článku a při jeho přípravě akceptoval všechny etické normy požadované vydavatelem.

SEZNAM ZDROJŮ

Bachmann, S. D. 2021. *Hybrid Threats and the Law of Armed Conflict: Grey Zone Conflicts Examined*. Cham: Springer. ISBN 978-3-030-62682-2.

Bartlett, J. and Miller, C. 2012. "The Edge of Violence: Towards Telling the Difference Between Violent and Non-Violent Radicalization". *Terrorism and Political Violence*, 24(1), pp. 1-21. ISSN 0954-6553.

Borum, R. 2020. *Psychology of Terrorism and Violent Extremism*. New York: Routledge. ISBN 978-0-367-46683-8.

Černochová, V. 2025. „Analýza výcviku a nasazení Aktivní zálohy AČR“. *Vojenské rozhledy*, 34(1), pp. 42–57. ISSN 1210-3292.

Department of National Defence (Canada). 2021. *Human Security and Resilience in Defense*. Ottawa: Government of Canada. ISBN 978-0-660-40713-5.

Director of National Intelligence (DNI). 2019. *National Insider Threat Task Force – Strategic Plan 2019–2024*. Washington, DC: Office of the Director of National Intelligence.

ENISA (European Union Agency for Cybersecurity). 2019. *Cybersecurity Culture Guidelines: Behavioural Aspects of Cybersecurity*. Athens/Brussels: ENISA.

ENISA (European Union Agency for Cybersecurity). 2025. *Technical Implementation Guidance on Cybersecurity Risk-Management Measures (NIS2)*. Version 1.0. Athens: ENISA. ISBN 978-92-9204-637-2. Available at: <https://www.enisa.europa.eu/publications/technical-implementation-guidance-on-cybersecurity-risk-management-measures-nis2>.

European Commission. 2020. *The EU Cybersecurity Strategy for the Digital Decade*. Brussels: European Commission. ISBN 978-92-76-25334-3.

Ghafir, I. 2018. “Security Threats to Critical Infrastructure: The Human Factor”. *The Journal of Supercomputing*, 74(12), pp. 6794–6817. ISSN 0920-8542.

Greitzer, F. L., Strom, B. K. and Moore, A. P. 2019. *Analysis of Insider Threat Mitigation Strategies in Defense Organizations*. Washington, DC: Carnegie Mellon University. ISBN 978-1-937473-98-4.

Hybrid CoE (European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats). 2022. *Annual Report 2022*. Helsinki: Hybrid CoE. ISBN 978-952-7472-20-5.

Chong, A. 2022. *Cognitive Warfare: The Battle for the Human Mind*. Rome: NATO Defense College, Research Paper No. 15. ISSN 2617-9748.

Inayat, U. 2024. “Insider Threat Mitigation: Systematic Literature Review”. *Computers & Security*, 135, art. 102085. ISSN 0167-4048.

ISO (International Organization for Standardization). 2018. *ISO 31000:2018 Risk Management — Guidelines*. Geneva: ISO. ISBN 978-92-67-10604-6.

Janis, I. L. 1982. *Groupthink: Psychological Studies of Policy Decisions and Fiascoes*. Boston: Houghton Mifflin. ISBN 978-0-395-31787-2.

Khan, N. 2021. “Understanding Factors that Influence Unintentional Insider Behaviour”. *Frontiers in Psychology*, 12, art. 732041. ISSN 1664-1078.

Libicki, M. C. 2017. *What Is Information Warfare?* Washington, DC: National Defense University Press. ISBN 978-1-58487-743-1.

Ministry of Defence (Czech Republic). 2019. *The Czech Armed Forces Development Concept 2030*. Prague: Ministry of Defence. ISBN 978-80-7278-748-1.

Ministry of Defence (Czech Republic). 2024a. *The Czech Armed Forces: Vision of Future Warfare Beyond 2040*. Prague: Ministry of Defence.

- Ministry of Defence (Czech Republic). 2024b. *Koncepce výstavby Armády České republiky 2035*. Praha: Ministerstvo obrany ČR.
- Ministry of Foreign Affairs (Czech Republic). 2023. *Security Strategy of the Czech Republic 2023*. Prague: Ministry of Foreign Affairs.
- NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (CCDCOE). 2023. *Cyber Defence Exercises: Locked Shields*. Tallinn: NATO CCDCOE.
- NATO Centre of Excellence for Defence Against Terrorism. 2022. *Insider Threats in Military Organizations*. Brussels: NATO COE. ISBN 978-92-845-0215-8.
- National Insider Threat Task Force (NITTF) / Office of the Director of National Intelligence (ODNI). 2024. *Insider Threat Guide to Accompany the National Insider Threat Policy and Minimum Standards*. Washington, DC: ODNI.
- NÚKIB. 2025. *Zpráva o stavu kybernetické bezpečnosti České republiky za rok 2024*. Brno: Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost.
- Paul, C. and Matthews, M. 2016. *The Russian "Firehose of Falsehood" Propaganda Model*. Santa Monica, CA: RAND Corporation. ISBN 978-0-8330-9348-0.
- Reason, J. 2016. *Managing the Risks of Organizational Accidents*. Farnham: Ashgate. ISBN 978-1-4724-7004-8.
- Rid, T. and McBurney, P. 2012. "Cyber-Weapons". *The RUSI Journal*, 157(1), pp. 6–13. ISSN 0307-1847.
- Shaw, E. D. and Fischer, L. F. 2005. *Ten Tales of Betrayal: The Threat to Corporate Infrastructure by Information Technology Insiders – Analysis and Observations*. Washington, DC: Defense Personnel Security Research Center. ISBN 978-1-932946-05-9.
- Soeters, J., Winslow, D. and Weber, G. 2006. "Military Culture". In: Caforio, G. (ed.), *Handbook of the Sociology of the Military*. New York: Springer, pp. 237–254. ISBN 978-0-387-32456-3.
- UK Ministry of Defence. 2021. *JSP 440: Defence Manual of Security – Personnel Security*. London: Ministry of Defence.
- U.S. Department of Defense. 2024. *DoD Instruction 5205.16: The Insider Threat Program*. Washington, DC: Department of Defense.
- US Army War College. 2023. *Countering Cognitive Warfare: Concepts, Challenges, and Implications*. Carlisle Barracks, PA: Strategic Studies Institute.

Peer-reviewed

Systemic Challenges in the Pre-Hospital Medical Reporting Framework: A NATO-Aligned Concept Development and Experimentation Study

Systémové výzvy v rámci přednemocničního zdravotnického hlášení: Studie rozvoje konceptů a experimentování v souladu s NATO

Veronika Šedivcová^{1,7}, Hana Střítecká^{2,3}, Vanda Boštková⁴, Daniel Petřířák⁵, Petr Král⁶, Hynek Schvach⁷

¹ Military Medicine Division of the Ministry of Defense – Surgeon General Command

² Charles University, Faculty of Medicine in Hradec Kralove, Department of Preventive Medicine

³ CASRI, Prague

⁴ University of Defence, Military Faculty of Medicine, Department of Epidemiology

⁵ Military University Hospital in Prague

⁶ Military Hospital in Brno

⁷ University of Defence, Military Faculty of Medicine, Department of Military Medical Service Organisation and Management

Abstract: Pre-hospital medical reporting is critical for MEDEVAC activation and Medical C2. However, NATO exercises frequently reveal data inconsistencies and information loss. This study evaluates information flow within a Czech Army mechanized battalion and verifies a new Pre-Hospital Care (PHC) concept designed to address these friction points. A Table-Top Exercise (TTX) involving forty participants was conducted to test the concept. Results revealed significant deviations from NATO standards (9-liner, MIST), with critical information loss occurring between company and battalion levels. Conversely, the PHC concept demonstrated improved structure, clarity, and time discipline. The study concludes that the PHC concept effectively addresses systemic shortcomings, offering a user-friendly tool to enhance Medical C2. It recommends further validation in field exercises (LIVEX) and gradual integration into national training and doctrine.

Abstrakt: Přednemocniční hlášení je klíčové pro aktivaci MEDEVAC a efektivní velení (Medical C2). Ačkoliv doktríny NATO vyžadují strukturovaná data, praxe

ukazuje na časté nekonzistence a ztráty informací. Tato studie prezentuje výsledky experimentu (TTX) u mechanizovaného praporu AČR, který ověřoval nový koncept přednemocniční péče (PHC) s cílem tyto problémy zmírnit. Do experimentu se zapojilo 40 účastníků celého řetězce péče. Výsledky odhalily výrazné odchylky od standardů NATO, zejména u hlášení 9-liner a MIST, a kritickou ztrátu dat mezi stupněm rota a prapor. Testování konceptu PHC naopak prokázalo zlepšení ve struktuře, srozumitelnosti i časové disciplíně a byl účastníky hodnocen kladně. Studie uzavírá, že koncept PHC má potenciál stát se efektivním nástrojem pro Medical C2. Doporučuje se jeho další validace v polních podmínkách (LIVEX) a integrace do výcviku.

Keywords: MEDEVAC; Medical C2; NATO CD&E; PHC Concept. Pre-hospital Care; Tactical Medicine.

Klíčová slova: MEDEVAC; Medical C2; NATO CD&E; přednemocniční péče; Taktická medicína.

1 INTRODUCTION

Pre-hospital care (PHC) constitutes the most critical and vulnerable segment of the medical support chain in modern military operations. The collection, structure and transmission of casualty information directly influence the accuracy of triage, the timeliness of MEDEVAC activation, and the situational awareness (SA) available to tactical and medical decision-makers. NATO doctrine clearly articulates the requirement for *standardised, complete, and timely medical reporting* as an integral component of Medical Command and Control (Medical C2) (AJP-4.10 2019; AJMedP-2 2018; MC 326/4 2018). However, despite this strong doctrinal basis, cumulative operational experience demonstrates that reporting practices often deviate substantially from doctrinal expectations.

Multinational exercises, analyses and discussions produced by the NATO Committee of the Chiefs of Military Medical Services (COMEDS) and the NATO Centre of Excellence for Military Medicine (MilMed CoE) consistently highlight systemic deficiencies in reporting behaviour: incomplete MEDEVAC requests, omission of time markers, inconsistent MIST briefing, fragmented information transfer between platoon, company and battalion levels, and cognitive overload of TOC staff under stress (MilMed CoE 2019; MilMed CoE 2022; COMEDS 2020). These issues are not isolated events, but recurring patterns observed across allied armed forces including the USA, UK, NLD, POL, SVK, HUN and others. The persistence of these deficiencies suggests a structural challenge rather than a nation-specific issue, warranting systematic analysis and experimentation.

1.1 NATO Doctrinal Context and Known Systemic Gaps

AJP-4.10 (2019) defines the medical support framework and the responsibilities of commanders at each echelon, specifying the flow of medical information required for operational effectiveness. AJMedP-2 (2018) further details the standardised reporting formats—9-liner and MIST—and the mandatory time markers that form the backbone of interoperable MEDEVAC processes. However, Lessons Learned from large-scale NATO exercises repeatedly demonstrate that these formats are seldom used as intended under operational conditions (MilMed CoE 2019; COMEDS 2020). Documentation from the *Vigorous Warrior* (multinational medical exercises) series and Allied medical evaluations indicate recurrent issues:

- incomplete or unstructured reporting,
- missing mechanism-of-injury and vital sign data,
- inaccurate or absent time markers (TO, TX, T_MEDEVAC call),
- multiple retransmissions due to ambiguous or partial information,
- reduced synchronisation between tactical and medical SA,
- delays in MEDEVAC activation attributable to communication gaps.

These patterns reveal a mismatch between doctrinal expectations and actual reporting behaviour, underscoring the need for more intuitive tools and reinforced training in Medical C2.

1.2 National PHC and C2 Framework in the Czech Armed Forces

The Czech Armed Forces (CAF) structure their medical support system in alignment with NATO doctrine and national regulations such as Med-22-1 (Role 1 Capability), Med-6-2 (Medical Support to Training), and SOP 3-2/450 (Medical Evacuation) (Šedivcová et al. 2023). Within a mechanised battalion, the PHC chain comprises:

- Combat Lifesavers (CLS) at the squad level,
- Platoon leaders (PL) and company commanders (CC) responsible for tactical consolidation of medical information,
 - the Battalion Tactical Operations Centre (TOC) as the Medical C2 hub,
 - Role 1 personnel charged with triage, treatment, and onward movement.

Internal unit assessments and previous exercises have identified similar friction points to those observed in NATO exercises:

- high variability in quality and completeness of CLS reports,
- inconsistent use of structured reporting formats (9-liner, MIST),
- information fragmentation across PL – CC – TOC transitions,
- insufficient integration of medical reporting tasks into routine manoeuvre training,
 - lack of coherent filtering of tactical and medical information at TOC,
 - incomplete medical information reaching Role 1 medical personnel.

These challenges confirm that the CAF face the same foundational problem observed across NATO: the reporting chain is vulnerable to information loss, particularly under stress, radio congestion, and tactical complexity.

1.3 Rationale for Developing the Pre-Hospital Care (PHC) Concept

The Pre-Hospital Care (PHC) concept was created to address these systemic deficiencies and to reduce friction in the reporting chain. The PHC concept introduces a simplified and operationally intuitive reporting format, designed to support first responders and tactical commanders in producing clear, complete, and standardised medical reports even under demanding conditions. The concept emphasises:

1. Essential information only, reducing cognitive load compared to more complex formats.
2. Mandatory time markers, improving chronological accuracy of events.
3. Balance of tactical and clinical data, addressing the needs of both commanders and Role 1 personnel.
4. Compatibility with NATO reporting expectations, enabling potential interoperability.
5. Ease of training, even for non-medical personnel (CLS, PL, CC).

Given that the challenges identified in CAF reporting closely resemble those documented across NATO, evaluating the PHC concept within a structured experimental framework may generate insights of relevance beyond national boundaries.

1.4 Aim, Research Questions, and Hypotheses

Aim

The aim of this study is to experimentally assess the effectiveness of the PHC concept in improving the accuracy, completeness and structure of medical reporting within the PHC chain of a mechanised battalion, and to determine the potential applicability of the concept in broader NATO Medical C2 contexts.

Research Questions (RQ)

RQ1: How accurate and complete is the medical information transmitted through the CLS → PL → CC → TOC → Role 1 reporting chain under current CAF procedures?

RQ2: In what areas does current practice diverge from NATO doctrinal requirements (AJP-4.10; AJMedP-2)?

RQ3: Does the PHC concept reduce information loss and improve reporting effectiveness during the exercise?

RQ4: Are the observed patterns, challenges and effects of the PHC concept potentially relevant to other NATO member states?

Hypotheses

H1: The current reporting chain demonstrates systemic information loss at multiple echelons, particularly between VR and TOC.

H2: The PHC concept improves structure, clarity and completeness of medical reporting compared to existing practice.

H3: Given the NATO-wide patterns of reporting deficiencies, the findings from this experiment may hold broader NATO relevance.

2 METHODS

This study was conducted as an exploratory Discovery Experiment following the NATO Concept Development and Experimentation (CD&E) framework (ACT 2021) and the Manual for Medical Experimentation in Exercises (NATO 2020). The aim was to analyse the flow, accuracy, and completeness of medical information within a mechanised battalion during a controlled Table-Top Exercise (TTX), and to assess the potential contribution of the Pre-Hospital Care (PHC) concept to reducing known frictions in Medical Command and Control (Medical C2).

The methodological approach combined structured scenario design, observer-based data collection, time tracking, questionnaires, and cross-source comparison of findings.

2.1 Study Design and CD&E Framework

The study was designed as a CD&E Discovery Experiment, which focuses on identifying patterns, feasibility, and operational relevance of a concept rather than statistically testing hypotheses. The experiment followed the standard CD&E phases: scoping, design, execution, analysis, and insights.

A Table-Top Exercise (TTX) format was selected to enable controlled observation of communication processes and information flow. The TTX allowed standardised inject delivery and reduced confounding factors such as physical movement or environmental stressors, while preserving functional realism.

2.2 Operational Setting and Scenario Development

The experiment was conducted within the organisational structure of a mechanised battalion of the Czech Armed Forces (CAF), representing the standard configuration of the 7th Mechanised Brigade. The command structure, medical support chain, and reporting pathways were modelled in accordance with Czech and NATO doctrine.

2.2.1 MEL/MIL Scenario Construction

Detailed scenarios, including full inject sequences and casualty profiles, are provided in Supplementary Material S1.

Two tactical-medical incidents were developed using the MEL/MIL (Main Event List / Main Incident List) methodology:

- Incident 1: Initial attack with multiple casualties
- Incident 2: Follow-on incident requiring sequential decision-making and MEDEVAC activation

Each scenario included:

- predefined mechanism-of-injury profiles,
- time-stamped injects,
- decision points at CLS, PL, CC, TOC, and Role 1 levels,
- expected reporting requirements,
- communication pathways allowing observation of potential information degradation.

2.3 Participants and Organisational Roles

A total of 40 personnel participated, representing all levels of the PHC and Medical C2 chain:

- Combat Lifesavers (CLS) (n = 14)
- Platoon leaders (PL) (n = 8)
- Company commanders (CC) (n = 4)
- TOC staff (n = 6)
- Role 1 personnel (n = 3)

In addition, 15 trained observers were assigned to individual echelons to collect structured data.

Participants performed their actual operational roles; no role simulation or substitution was used.

2.4 PHC Concept and Briefing

The PHC concept represents a simplified reporting tool designed to support clear, structured transmission of essential medical information. It includes:

- a reduced set of essential reporting elements,
- mandatory time markers,
- integration of tactical and clinical information,
- compatibility with NATO reporting principles.

The concept was introduced through a short pre-exercise briefing focused on explaining its structure and use. No practical training or rehearsal was conducted prior to the exercise.

Participants also did not receive refresher training on standard NATO reporting formats (9-liner, MIST). This design aimed to reflect routine operational conditions and to assess the intuitive usability of the PHC concept.

2.5 Data Collection

Data were collected using multiple complementary instruments. A structured overview of all parameters and measurement methods is provided in Supplementary Material S2.

2.5.1 Questionnaires

Questionnaires were administered immediately after the exercise and before the After-Action Review (AAR), ensuring independent individual responses.

Four questionnaires targeted:

- participants (reporting behaviour, SOP use),
- observers (report quality),
- TOC personnel (decision usability),
- Role 1 personnel (clinical usability).

A binary coding scheme was applied: YES = 1, NO = 0, missing = X.

Full questionnaires are provided in Supplementary Material S3.

2.5.2 MEL/MIL Time Tracking

Designated observers recorded time markers at each echelon:

- T0 – casualty occurrence
- TX – first CLS intervention
- T_report – report transmission
- T_MEDEVAC call – MEDEVAC activation
- T_load – simulated handover

Data were recorded in real time using structured templates. Where applicable, consistency was cross-checked across observer records.

2.5.3 Structured Observation Sheets

Observers at each echelon used structured observation sheets (Supplementary Material S4) to record:

- completeness and structure of reports,
- missing or unclear information,
- adherence to reporting procedures,
- retransmission frequency,
- indicators of information integration between tactical and medical domains.

Behavioural indicators (e.g. stress, overload) were recorded using predefined observational criteria and interpreted qualitatively.

2.5.4 After-Action Review (AAR)

A structured AAR followed the exercise. Qualitative data from participant and observer discussions were analysed using thematic coding to identify recurring patterns.

2.6 Outcome Measures and Analytical Framework

Measures of Performance focused on procedural aspects of reporting, including:

- completeness of predefined reporting elements,
- use of structured formats,
- presence of time markers,
- frequency of omitted or distorted information,
- adherence to SOP 3-2/450 (national MEDEVAC procedure).

“Completeness” was defined as the presence of predefined elements derived from MIST and selected MEDEVAC-relevant data.

2.6.1 Measures of Performance (MoP)

MoP focused on procedural accuracy, including:

- completeness of initial and follow-up reports,
- use of structured formats (9-liner, MIST)
- presence and accuracy of time markers,
- rate of omitted or distorted information,
- consistency with SOP 3-2/450.

2.6.2 Measures of Effectiveness (MoE)

MoE assessed operational usability, including:

- usability of reports for TOC decision-making,
- timeliness of MEDEVAC activation (time markers),
- clinical usability at Role 1,
- observed frictions across echelons,

and time data,

- Data aligned with NATO doctrinal expectations (AJP-4.10, 2019; AJMedP-2, 2018).

2.6.3 Analytical Approach

Data analysis combined:

- descriptive statistics (questionnaires, time data),
- qualitative thematic analysis (observer records, AAR),
- cross-source comparison (triangulation).

Triangulation was performed by comparing findings across independent data sources. Patterns identified consistently across sources were interpreted as more robust within the exploratory framework.

2.7 Ethical and Administrative Considerations

The study involved no real patients and no medical interventions. All activities were conducted within standard military training.

Approval was obtained from the Brigade and Battalion Command, the Military Medicine Division, and the Military Faculty of Medicine (University of Defence).

3 RESULTS

This section presents the quantitative and qualitative findings derived from the Discovery Experiment. Results are structured along the Measures of Performance (MoP) and Measures of Effectiveness (MoE) defined during the planning phase. Data triangulation included structured questionnaires (YES = 1, NO = 0, X = missing), observer evaluation sheets, MEL/MIL timeline analysis and After-Action Review (AAR) transcripts. Together, these sources provide a comprehensive picture of information flow, reporting accuracy and the operational impact of the PHC concept.

3.1 Participant Overview and Data Completeness

Forty personnel participated in the experiment, covering all functional roles of the PHC and Medical C2 chain:

- CLS (n = 14),
- Platoon leaders / PL (n = 8),
- Company commanders / CC (n = 4),
- TOC staff (n = 6),
- Role 1 personnel (n = 3),
- Observers (n = 15).

Questionnaire response coverage was 92%, with missing data coded as X. Observer coverage was complete for all echelons.

3.2 SOP Awareness, Perceived Sufficiency and Application (MoP)

Table 1: Knowledge and Use of SOPs (n = 40)

Item	YES (%)	NO (%)
Unit has established medical SOP	83%	17%
I know the SOP content	85%	15%
SOP is sufficient for PHC/MEDEVAC	35%	65%
Training routinely follows SOP	40%	60%
Regular MEDEVAC System/PHC training	38%	62%

Observed response patterns suggest that, despite high reported awareness of SOPs, their perceived sufficiency and routine application remain limited.

Observers captured this mismatch in statements such as: “The SOP exists, but platoon and company commanders often rely on free-text radio communication.” “Soldiers know about the SOP but do not operate through it.”

3.3 Personnel and Material Conditions (Observers' Evaluation)

Table 2: Observer Assessment (n = 15)

Area	YES (%)	NO (%)
Personnel level sufficient	10%	90%
Material support sufficient	0%	100%

Observer assessments indicated limited personnel and material readiness across the exercise.

3.4 Reporting Behaviour and Use of Structured Formats

Analysis showed variability in the use of structured NATO reporting formats (9-liner and MIST), with frequent omissions of selected elements. A proportion of reports were transmitted in an unstructured (ad hoc) manner. A total of 24% of reports omitted pre-defined essential medical information (mechanism of injury, vital signs, or treatment performed).

3.5 MEL/MIL Timeline Analysis and Reporting Delays (MoE)

Observers recorded key time markers, allowing reconstruction of event chronology. Observed delays across reporting segments showed consistent patterns, as illustrated below:

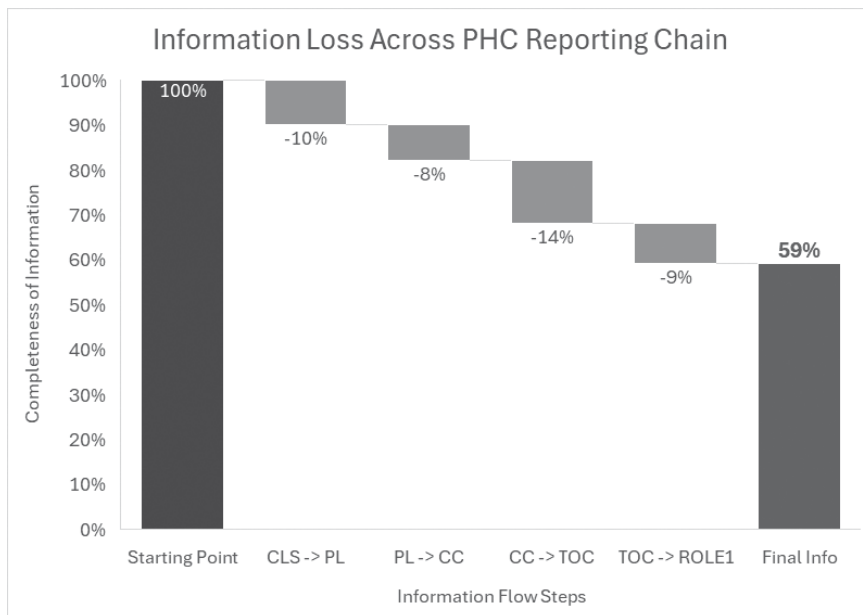
Table 3: Average Delays

Reporting Segment	Mean Delay (min)	Range	Notes
CLS → PL	3.5 min	1-7	Incomplete or unclear initial reports
PL → CC	4.2 min	2-8	Information consolidation varied greatly
CC → TOC	6.1 min	3-11	Largest information degradation occurred here
TOC → Role 1	7.0 min	4-12	Fragmented input slowed MEDEVAC activation

3.6 Information Loss Across Echelons

Based on quantitative and qualitative evidence, information degradation followed this pattern:

Figure 1 (textual representation): Information Loss

Information degradation across echelons was associated with:

- inconsistent terminology,
- omission of mechanism-of-injury and time markers,
- mixing tactical and medical content,
- repeated clarifications.

3.7 Qualitative Findings from Observers and AAR

Theme 1 – CLS Performance

CLS often focused on clinical tasks at the expense of reporting discipline. Time markers were frequently missing.

“MIST was rarely completed in full.”

Theme 2 – Platoon Leaders and Company Commanders (PL, CC)

CC frequently transmitted free-text summaries rather than structured reports, leading to substantial loss of detail.

“Information forwarded by CC was often incomplete or ambiguous.”

Theme 3 – TOC Workload and Information Reconstruction

TOC staff struggled to merge fragmented tactical and medical data streams under time pressure.

“TOC had to rebuild the story from pieces, delaying MEDEVAC activation.”

Theme 4 – Role 1 Clinical Information Deficits

Role 1 received inadequate mechanism-of-injury data in several cases.

“Arrival information was insufficient for effective triage.”

3.8 Perceived Value and Utility of the PHC Concept

Observers reported the experiment as useful, and a majority recommended further use of similar exercises and consideration of the PHC concept in training.

Qualitative feedback included:

“PHC concept is clearer and more user-friendly than current practice.”

“Even with minimal briefing, soldiers applied it intuitively.”

“PHC was reported to reduce ambiguity and support TOC decision-making. These findings confirm RQ1 and RQ2.”

3.9 Summary of Findings

The experiment identified variability in medical reporting, information loss across echelons, and deviations from structured reporting practices. Observations also suggested potential improvements in clarity and usability when the PHC concept was applied.

4 DISCUSSION

The results suggest that the current reporting chain is associated with information loss, variability in the use of structured formats, and deviations from NATO doctrinal expectations. At the same time, the PHC concept appeared to improve clarity and reduce friction in tactical-medical communication.

Given the exploratory nature of the study and the limited number of participants at certain echelons, quantitative findings should be interpreted as indicative patterns rather than statistically generalisable results. The study relies on triangulation of multiple data sources to strengthen validity.

4.1 Reporting Performance in the Context of NATO Doctrine

The findings indicate that reporting practices may diverge from expectations established in NATO doctrine. AJP-4.10 (2019) outlines the imperative for timely, structured information transmission, and AJMedP-2 (2018) specifies the use of mandatory reporting formats such as the 9-liner and MIST, including chronological markers (T0, TX, T_ MEDEVAC call). However, in this experiment:

- the 9-liner was only sporadically used in a complete and structured manner across observed cases,
- the MIST format was complete in fewer than 20 % of reports,
- a substantial proportion of transmissions omitted essential medical information.

These observations are consistent with previously reported NATO-wide issues, where reporting variance and incomplete MEDEVAC requests appear as recurring themes (MilMed CoE 2019; MilMed CoE 2022; COMEDS 2020). The pattern observed in this battalion-level experiment is therefore fully consistent with multinational observations and should be interpreted with caution and in the context of broader multinational observations.

The temporal analysis further supports this conclusion: delays were not random but clustered at the same vulnerability points repeatedly documented in Allied exercises, particularly the transition between company command (CC) and the battalion TOC.

4.2 Mechanisms of Information Loss and Systemic Vulnerabilities

The findings suggest several factors associated with information degradation across echelons:

1. **Fragmented verbal transmission** – reports often consisted of short, unstructured messages rather than structured, complete formats.
2. **Cognitive overload at TOC** – appears to be a consequence of fragmented and incomplete information flow. TOC personnel were required to reconstruct incomplete information while simultaneously managing tactical inputs.
3. **Omission of time markers** – missing or inconsistent chronological data slowed MEDEVAC activation.
4. **Insufficient integration of tactical and medical reporting tasks** – tactical leaders (PL, CC) often prioritised manoeuvre reporting over medical structure.
5. **Under-resourcing of medical support** – material and personnel insufficiencies (0–10 % observer satisfaction) amplified procedural weaknesses.

These patterns are consistent with previously described challenges in Medical C2. The observed degree of information loss—particularly at the CC-TOC interface— was substantial and consistently identified across data sources, particularly between CC and TOC. This is consistent with reports, is consistent with reports from the *Vigorous Warrior* and other NATO exercises, where the same C2 junction represents a known weak link (MilMed CoE 2019; COMEDS 2020). This further underscores that observed deficiencies reflect systemic behaviour within Medical C2.

4.3 Added Value and Operational Potential of the PHC Concept

The PHC concept was associated with several potential advantages:

1. **Increased Completeness of Reports:** Observers reported fewer omissions, improved clarity, and better time marker usage when PHC was applied.
2. **Improved Clarity and Standardisation:** The format's concise structure allowed both medical and non-medical personnel to provide essential information reliably.
3. **Better Time Discipline:** The requirement to record T0, TX and downstream time markers led to more consistent chronological data.
4. **Lower Cognitive Burden:** Even with minimal prior instruction, participants understood and applied the PHC format intuitively.
5. **High user acceptability:** More than 90 % of observers and participants recommended adopting PHC concept in regular training.

These findings suggest that the PHC concept may improve reporting consistency and usability under the conditions tested.

Given the alignment of observed deficiencies with NATO-wide patterns, the PHC concept has potential for broader applicability within Alliance Medical C2. Its simplicity and low training requirement make it a strong candidate for multinational experimentation.

4.4 Implications for Training, Doctrine and Interoperability

These observations suggest several areas where training and doctrine could be further developed:

4.4.1 Integrating Structured Reporting into Routine Unit Training

The divergence between SOP knowledge (85 %) and SOP application (40 %) underscores a need for regular, scenario-based training in medical reporting for CLS, PL and CC. Reporting tasks must be inherent to manoeuvre training—not an isolated medical activity.

4.4.2 Revising and Harmonising SOPs

The clear discrepancy between SOP sufficiency (35 %) and actual operational needs suggest the need for doctrinal revision. Incorporating the PHC concept or PHC-derived elements may help streamline SOPs and harmonise them with AJMedP-2 expectations.

4.4.3 Strengthening TOC Medical C2 Competencies

The TOC remains a critical node and a systemic bottleneck. Targeted training in Medical C2, structured information management and prioritisation under time pressure could significantly improve MEDEVAC coordination.

4.4.4 Enhancing NATO Interoperability

Given that similar issues are present in numerous NATO forces (MilMed CoE 2019; MilMed CoE 2022), findings from this experiment should be shared with:

- COMEDS Medical Evacuation working group,
- MilMed CoE working groups,
- NATO medical doctrine development teams.

The PHC concept could be explored as a complementary reporting tool during multinational exercises.

4.5 Strengths and Limitations

Strengths

- **High ecological validity:** Real functional roles were preserved, increasing realism.
- **Multi-source triangulation:** Quantitative results were supported by qualitative observer data and AAR insights.
- **CD&E methodological rigour:** The study followed ACT guidance and the Manual for Medical Experimentation (ACT 2021; NATO 2020).

Limitations

- **TTX format constraints:** Although ideal for observing communication processes, TTX cannot fully replicate the stressors of a field environment. A LIVEX is required for validation.
- **Single-unit sample:** Results reflect one mechanised battalion; broader generalisation requires further studies.
- **Short familiarisation with PHC concept:** Minimal pre-training may have influenced the learning curve—but also demonstrates the concept's usability.
- The study did not capture the recency of participants' prior training in medical reporting, which may have influenced individual performance. Future research should include this variable to allow more detailed analysis of training effects.
- The absence of inferential statistical analysis limits the strength of causal conclusions.

4.6 Summary

The findings suggest that deficiencies in medical reporting within the Czech Armed Forces are consistent with patterns described in NATO exercises.

The findings suggest that deficiencies in medical reporting within the Czech Armed Forces mirror those documented across NATO. Information loss, inconsistent use of structured formats and cognitive overload at TOC represent systemic issues are consistent with systemic patterns that degrade Medical C2 across the Alliance. The PHC concept appears to offer a potentially useful approach to improving clarity and reducing reporting variability.

5 CONCLUSION

This Discovery Experiment provided a comprehensive evaluation of pre-hospital medical reporting within a mechanised battalion of the Czech Armed Forces and assessed the operational potential of the Pre-Hospital Care concept as a tool to improve Medical Command and Control (Medical C2). Through integrated quantitative and qualitative analysis, several important findings emerged that have direct implications for unit training, national doctrine and NATO interoperability.

5.1 Summary of Key Findings

1. **The current reporting chain was associated with information loss.** Significant degradation of information occurred across CLS → PL → CC → TOC → Role

1, with the greatest loss observed between CC and TOC. This led to delays, incomplete situational awareness and uncertainty in MEDEVAC decision-making.

2. **Structured reporting formats are inconsistently used in practice.** Despite high knowledge of SOPs, structured formats (9-liner, MIST) were used inconsistently and often incompletely across observed situations. This gap between doctrinal expectations and operational behaviour reflects well-documented NATO-wide challenges.

3. **The PHC concept was associated with improved clarity, completeness and time discipline.** Observers consistently noted that PHC reports were more coherent and easier to interpret, even with minimal pre-training. The format reduced cognitive burden and helped mitigate information loss across reporting echelons.

4. **Participants expressed strong support for the PHC concept.** More than 90% of observers recommended integrating PHC into routine training and pursuing further experimentation, including field-based validation.

5. **The experiment's findings align with NATO Lessons Identified.** The documented reporting issues mirror those repeatedly observed in multinational NATO exercises, suggesting that these challenges may be systemic rather than nation-specific. This increases the potential relevance of the PHC concept at the Alliance level.

5.2 Answers to Research Questions

RQ1 – Accuracy and completeness of current reporting:

Reporting was consistently observed as incomplete, inconsistent, and subject to significant information loss across echelons, especially between company and battalion levels.

RQ2 – Divergence from NATO doctrine:

Multiple deviations from AJP-4.10 and AJMedP-2 were identified, including incomplete 9-liners, missing MIST fields and absence of time markers.

RQ3 – Effectiveness of the PHC concept:

The PHC format improved reporting accuracy, structure and usability across all echelons. It demonstrated operational feasibility and strong user acceptance.

RQ4 – NATO relevance:

Because the observed deficiencies reflect well-established Alliance-wide patterns, the PHC concept has clear potential for broader NATO applicability and multinational experimentation.

5.3 Implications and Recommendations

1. Integrate structured reporting into routine manoeuvre training for CLS, PL, CC and TOC personnel.
2. Revise and harmonise unit SOPs to incorporate clearer, more intuitive reporting standards, potentially including PHC or PHC-derived elements.
3. Conduct a Validation Experiment (LIVEX) to test PHC under full operational conditions.
4. Strengthen Medical C2 competencies at TOC, particularly in information filtering, prioritisation and MEDEVAC decision-making.
5. Share findings with NATO medical working groups, including COMEDS and MilMed CoE, to explore multinational relevance and potential doctrinal integration.

5.4 Final Remarks

Ensuring accurate, timely and standardised transmission of medical information remains a critical requirement for the survival of casualties and the effectiveness of military medical support. This study demonstrated that the PHC concept provides a practical and low-burden tool to enhance Medical C2 at the battalion level. Its simplicity, user acceptance and alignment with NATO Lessons Identified indicate clear potential for operational value, both nationally and within the Alliance.

Future experimentation and multinational collaboration should continue to refine and validate the concept, contributing to improved medical interoperability, doctrinal coherence and readiness across NATO.

LIST OF ABBREVIATIONS

CAF	The Czech Armed Forces
CC	Company commander
CLS	Combat Life Saver
COE	Centre of Excellence
COMEDS	NATO Committee of the Chiefs of Military Medical Services
MIST	Mechanism of Injury, Injuries, Signs, Treatment

The work was supported by the Ministry of Defence of the Czech Republic "Long Term Organization Development Plan 1011" - Clinical Disciplines II of the Military Faculty

of Medicine Hradec Kralove, University of Defence, Czech Republic (Project No: DZRO-FVZ22-KLINIKA II).

The authors declare that there is no conflict of interest in connection with the publication of this article and that all ethical standards required by the publisher were accepted during its preparation.

REFERENCES:

Brailsford, Sally, Tallal Eldabi, Martin Kunc, and Navonil Mustafee. 2019. "Hybrid Simulation Modelling in Operational Research: A State-of-the-Art Review." *European Journal of Operational Research* 278: 721–737. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2018.10.025>.

Guang-Dong, Liu, Nan Wang, Hai-Ming Wang, Xin Li, Jun-Jie Shao, Zi-Fan Liu, Min Jiang, Lin Wang, Zi-Kai Wang, Meng Li, Xue-Ying Cao, Jiang Wang, Ran Zhang, and Yun-Dai Chen. 2021. "Military Medical Research on Internal Diseases in Modern Warfare: New Concepts, Demands, Challenges, and Opportunities." *Military Medical Research* 8: 20. <https://doi.org/10.1186/s40779-021-00316-6>.

Roy, Sumanta, Prasanna Venkatesan, and Mark Goh. 2021. "Healthcare Services: A Systematic Review of Patient-Centric Logistics Issues Using Simulation." *Journal of the Operational Research Society* 72: 2342–2364. <https://doi.org/10.1080/01605682.2020.1770787>.

Allied Command Transformation. 2021. *Concept Development and Experimentation Handbook*. Norfolk, VA: NATO ACT.

Bi-Strategic Command (Bi-SC). 2010. *Experimentation Directive 75-4*. NATO.

COMEDS (Committee of the Chiefs of Military Medical Services in NATO). 2020. *NATO Medical Lessons Identified Compendium*. Brussels: NATO Headquarters.

Headquarters, Department of the Army. 2019. *ATP 4-02.2: Medical Evacuation*. Washington, D.C.: U.S. Department of the Army.

MilMed CoE (NATO Centre of Excellence for Military Medicine). 2019. *Vigorous Warrior 2019 Lessons Learned Report*. Budapest: NATO MilMed CoE.

MilMed CoE (NATO Centre of Excellence for Military Medicine). 2022. *Allied Medical Lessons Identified Report*. Budapest: NATO MilMed CoE.

NATO. 2018. *MC 326/4: NATO Principles and Policies of Medical Support*. Brussels: NATO Military Committee.

NATO. 2018. *STANAG 2546: Medical Evaluation Manual*. Brussels: NATO Standardization Office.

NATO. 2020. *Manual for Medical Experimentation in Exercises*. Budapest: NATO Centre of Excellence for Military Medicine / Norfolk, VA: NATO ACT.

NATO. n.d. *Federated Mission Network, Spiral 3*. NATO.

AJP-3.2. 2021. Allied Joint Doctrine for Land Operations. Edition B, Version 1. Brussels: NATO Standardization Office.

AJMedP-2. 2018. Allied Joint Medical Doctrine for Medical Evacuation. Brussels: NATO Standardization Office.

Allied Joint Publication (AJP)-4.10. 2019. Allied Joint Doctrine for Medical Support. Edition C, Version 1. NATO Standardization Office.

RAND Corporation. 2021. The Future of Combat Casualty Care: Is the Military Health System Ready? Santa Monica, CA: RAND Corporation. <https://www.rand.org/t/RR713-1>.

Šedivcová, Veronika, et al. 2023. PHC Experiment Design Document. Internal planning document. Prague / Hradec Králové: Czech Armed Forces & University of Defence.

Supplementary Material S1

Scenario Design and Casualty Profiles

1. Scenario description (MEL/MIL context)

The TTX scenarios were constructed using a MEL/MIL (Main Event List / Main Incident List) framework reflecting battalion-level defensive operations. Tactical context was derived from standard operational planning elements (e.g., defensive posture, unit deployment, and enemy activity).

The scenario simulated a defensive operation with the following general parameters:

- readiness for defence: 09:00
- operational time (incident initiation): 09:50
- friendly forces activity: occupation of platoon defensive positions
- enemy activity: preparatory fires preceding assault

The MEL/MIL structure enabled controlled delivery of time-stamped injects, supporting observation of information flow, reporting behaviour, and decision-making across echelons.

2. Scenario structure (example extract)

Time	Event	Tactical context	Expected action	Expected reporting
09:50	Start of enemy fire	Fire preparation phase	CLS intervention	Initial casualty report
+2 min	Casualty identified	Platoon defensive position	Treatment + report to PL	MIST / PHC
+5 min	Multiple casualties	Company sector	Consolidation	Report to CC
+8 min	CC communication	Battalion level	MEDEVAC request	9-liner / PHC
+12 min	TOC decision	Battalion TOC	MEDEVAC activation	Confirmation to Role 1

3. Casualty profiles (MIST framework)

Standardised casualty profiles were developed using the MIST structure (Mechanism, Injuries, Signs, Treatment) and used as scenario injects.

The dataset included multiple casualty categories (P1–P3). To ensure clarity and reproducibility, the full P1 dataset and representative examples of P2 and P3 categories are provided below.

P1 – Critical casualties (complete set)

P1 – Critical casualties (complete set)

P1/1

- M: Gunshot injury (chest and abdomen)
- I: Open pneumothorax, open abdominal wound
- S: Pulse 110/min, respiration 22/min, conscious, no active bleeding
- T: Chest seal, abdominal dressing, fentanyl 800 µg

P1/2

- M: Gunshot injury (face and neck)
- I: Severe facial trauma, penetrating neck injury
- S: Pulse 115/min, respiration 25/min, impaired consciousness, active bleeding
- T: Airway management (nasopharyngeal airway), wound packing

P1/3

- M: Gunshot injury (chest and lower limb)
- I: Open pneumothorax, penetrating injury to thigh
- S: Pulse 80/min, respiration 23/min, impaired consciousness, active bleeding
- T: Chest seal, tourniquet (lower limb), fentanyl 800 µg

P1/4

- M: Combined burn and gunshot injury
- I: 2nd–3rd degree burns (upper extremities, face), gunshot wound to lower limb
- S: Pulse 115/min, respiration 23/min, conscious, active bleeding
- T: Burn dressing, tourniquet, fentanyl 800 µg

P1/5

- M: Fragmentation injury
- I: Injuries to chest and upper extremities
- S: Pulse 100/min, respiration 21/min, impaired consciousness, active bleeding
- T: Chest seal, tourniquet (upper limb), fentanyl 800 µg

P1/6

- M: Fragmentation injury with burns
- I: Chest injury, 2nd–3rd degree burns (face and upper extremities)
- S: Pulse 100/min, respiration 21/min, conscious, no active bleeding
- T: Chest seal, burn dressing, airway support, fentanyl 800 µg

P1/7

- M: Fragmentation injury (head and lower extremities)
- I: Severe head injury (including brain involvement), bilateral thigh injuries
- S: Pulse 30/min, respiration 10/min, impaired consciousness, active bleeding,

vomiting

- T: Head wound dressing, bilateral tourniquets

P1/8

- M: Fragmentation injury (chest and abdomen)
- I: Open pneumothorax, open abdominal wound
- S: Pulse 110/min, respiration 22/min, conscious, no active bleeding
- T: Chest seal, abdominal dressing, fentanyl 800 µg

P1/9

- M: Fragmentation injury (abdomen and lower extremities)
- I: Open abdominal wound, bilateral thigh injuries
- S: Pulse 32/min, respiration 14/min, conscious, active bleeding
- T: Abdominal dressing, bilateral tourniquets, airway support, fentanyl 800 µg

P1/10

- M: Explosion injury
- I: Traumatic amputation of both upper extremities
- S: Pulse 38/min, respiration 25/min, impaired consciousness, active bleeding
- T: Bilateral tourniquets, fentanyl 800 µg

P2 – Representative sample

P2/1

- M: Gunshot injury
- I: Penetrating injury to left upper limb (arm)
- S: Pulse 62/min, respiration 18/min, conscious (alert), active bleeding
- T: Tourniquet

P2/3

- M: Gunshot injury
- I: Bilateral thigh injuries
- S: Pulse 72/min, respiration 20/min, impaired consciousness, active bleeding
- T: Bilateral tourniquets

P2/5

- M: Explosion
- I: Burn injury to left upper limb
- S: Pulse 62/min, respiration 20/min, conscious, no active bleeding
- T: Burn dressing

P2/7

- M: Combined gunshot and explosion injury
- I: Gunshot wound to lower limb and burn injury to upper limb
- S: Pulse 75/min, respiration 20/min, conscious, active bleeding
- T: Burn dressing, tourniquet

P2/10

- M: Fragmentation injury
- I: Bilateral lower limb injuries
- S: Pulse 55/min, respiration 18/min, conscious, active bleeding
- T: Bilateral tourniquets

P3 – Representative sample

P3/1

- M: Concussion
- I: Mild traumatic brain injury
- S: Stable, conscious, headache, confusion
- T: Monitoring

P3/3

- M: Gunshot injury (simple)
- I: Upper limb injury without complications
- S: Stable, conscious, limb pain
- T: Wound dressing

P3/7

- M: Blunt trauma
- I: Closed fracture of upper limb
- S: Stable, conscious, swelling and pain
- T: Immobilisation

P3/10

- M: Laceration
- I: Superficial wounds (back and chest)
- S: Stable, conscious, minor bleeding
- T: Wound dressing

4. Casualty distribution overview

Category	Role in scenario
P1	Critical casualties requiring MEDEVAC decision-making
P2	Moderate casualties requiring prioritisation
P3	Minor casualties contributing to reporting load

Supplementary Material S2

Measured Parameters and Data Collection Framework

The study used a structured set of quantitative and qualitative parameters to evaluate reporting performance and Medical Command and Control (Medical C2) effectiveness.

Parameter	Type	Measurement method	Data source
Report completeness	Binary	Presence of required elements (MIST/PHC)	Observer
Structured reporting use	Binary	Use of 9-liner / MIST / PHC	Observer
Time delays	Continuous (min)	MEL/MIL time tracking	Observer
Time markers presence	Binary	T0, TX, MEDEVAC call	Observer
Clarity of report	Qualitative	Structured observer rating	Observation sheet
Need for clarification	Binary	Retransmissions recorded	Observer
TOC usability	Binary/qualitative	Questionnaire	TOC
Clinical usability	Binary/qualitative	Questionnaire	Role 1

Parameter	Type	Measurement method	Data source
Information loss	Derived	Missing data across echelons	Triangulation

Measurements were based on a combination of binary coding, time tracking, and structured qualitative observation, enabling cross-validation of findings.

Supplementary Material S3

Questionnaires

Standardised questionnaires were used to collect perspectives from training participants, observers, TOC personnel, and Role 1 personnel immediately after the exercise.

The questionnaires included:

- assessment of SOP awareness and usage,
- perceived quality and completeness of reporting,
- usability of information for decision-making,
- perceived benefits of the PHC concept.

Full questionnaires are provided below (original language preserved).

Supplementary Material S4

Observation Framework

Observers used structured observation sheets to evaluate reporting behaviour across all echelons.

Parameter	Description
Completeness	Presence of key report elements
Structure	Use of standard format
Clarity	Ease of interpretation
Communication flow	Who reports to whom
Communication method	Radio / phone / data
Time to report	Processing duration
Retransmissions	Need for clarification
Medical-tactical integration	Presence of both clinical and tactical data

Behavioural indicators such as stress, overload, and confusion were assessed using observable markers (e.g., hesitation, repeated clarification requests, fragmented communication).

Recenzovaný článek

Současný stav a některé budoucí výzvy obrany informačního prostředí v České republice a zahraničí

Current Status and Some Future Challenges of Information Environment Defense in the Czech Republic and Abroad

Šárka Tesařová¹, Radomír Ščurek¹

¹Univerzita obrany, Brno, Česká republika

Abstrakt: Článek se zabývá problematikou obrany informačního prostředí v současném bezpečnostním kontextu se zvláštním zaměřením na kognitivní válčení jako jednu z klíčových a dynamicky se rozvíjejících výzev posledních let. Cílem tohoto přehledového článku je zasadit uvedený fenomén do širšího bezpečnostně-strategického rámce obrany informačního prostředí a popsat, jakým způsobem je tato oblast koncepčně a institucionálně uchopena jak v České republice, tak u vybraných aliančních spojenců – konkrétně ve Velké Británii, Estonsku, Finsku, Švédsku a na Slovensku. Článek primárně vychází z veřejně dostupných strategických a koncepčních dokumentů a oficiálních politik jednotlivých zemí. Na tomto základě článek identifikuje základní společné rysy a odlišnosti v jejich přístupech k obraně informačního prostředí a zároveň vyvozuje některé budoucí výzvy v této oblasti.

Abstract: The article addresses the issue of information environment defence in the current security context, with a special focus on cognitive warfare as one of the key and rapidly developing challenges of recent years. The aim of this overview article is to place this phenomenon within a broader security-strategic framework of information environment defence and to describe how this area is conceptually and institutionally approached in the Czech Republic and in selected NATO Allies – specifically in the United Kingdom, Estonia, Finland, Sweden, and Slovakia. The article is primarily based on publicly available strategic and conceptual documents and official policies of individual countries. On this basis, the article identifies the basic common features and differences in their approaches to information environment defence, while also drawing conclusions about some future challenges in this area.

Klíčová slova: bezpečnostní politika; hybridní hrozby; informační prostředí; kognitivní válčení; odolnost.

Keywords: Security Policy; Hybrid Threats; Information Environment; Cognitive Warfare; Resilience.

ÚVOD

Dynamický rozvoj informačních a komunikačních technologií, digitalizace a globalizace vedly k zásadním proměnám soudobého válčení. Třebaže, v duchu Clausewitzova pojetí, zůstává povaha války jako násilného aktu směřujícího k podřízení vůle protivníka neměnná, postupně se mění charakter války, tzn. způsob, jakým je válka vedena. Moderní konflikty proto už nejsou omezeny pouze na tradiční fyzická bojiště za použití letálních zbraní na zemi, moři či ve vzduchu, ale podstatná část soupeření se přesunula i do digitální a informační dimenze, což se odráží ve vzniku hybridního, kybernetického a informačního válčení.

Informační prostředí tak tvoří významnou součást bojiště a nelze je již vnímat pouze jako podpůrnou složku, nýbrž jako samostatnou doménu pro soupeření státních i nestátních aktérů. Zejména hybridní konflikty toto prostředí stále více využívají k dosažení strategických cílů, aniž by se přímo uchýlily k otevřené a vyhlášené válce za použití kinetických zbraní. V těchto konfliktech aktéři využívají slabých míst v oblasti důvěry veřejnosti, digitálních platforem a institucionální legitimity k utváření vnímání dějů a manipulaci s informačními toky. Tyto akce destabilizují společnosti, polarizují a radikalizují obyvatelstvo a podkopávají demokratickou správu věcí veřejných spolu s národní suverenitou.

V tomto širším kontextu se do popředí odborného zájmu postupně dostává koncept kognitivního válčení. V odborné literatuře bývá kognitivní válčení často zasazováno do širšího rámce hybridního působení, informačních operací či strategické komunikace. Jednotná a všeobecně přijímaná definice sice zatím neexistuje, ale panuje shoda na tom, že cílem je změnit nejen to, co si lidé i celá společnost myslí, ale i to, jak myslí a jednají a jak se rozhodují. Na rozdíl od tradiční informační války, orientované na kontrolu informací/narativů a šíření propagandy, kognitivní válčení využívá psychologické, emocionální a technologické nástroje k přímému ovlivňování lidského činitele. Ten zůstává klíčovým prvkem rozhodovacích procesů jak v civilní, tak ve vojenské oblasti. V rámci těchto postupů se tak vytváří prostor pro možné cílené ovlivňování morálky ozbrojených sil i nálad obyvatelstva. Právě tato obtížně uchopitelná, avšak potenciálně vysoce účinná dimenze představuje specifickou výzvu pro obranu informačního prostředí.

Obrana informačního prostoru, potažmo čelení kognitivnímu válčení, představuje pro státy tedy nemalou bezpečnostní výzvu. Česká republika, podobně jako další alianční spojenci, jako jsou Velká Británie, Estonsko, Finsko, Švédsko a Slovensko, nabízejí různé přístupy k řešení těchto výzev, které odrážejí různou úroveň připravenosti, dostupnosti zdrojů, odborného a kulturního kontextu. Neméně významným faktorem podtrhujícím

důležitost přípravy a obrany informačního prostředí je ten fakt, že dosud není v rámci NATO jednoznačně definována terminologie ani společné postupy.

Cílem tohoto přehledového článku je zasadit kognitivní válčení do širšího bezpečnostně-strategického rámce obrany informačního prostředí a popsat, jakým způsobem je tato oblast koncepčně a institucionálně uchopena v České republice a zahraničí. Článek primárně vychází z veřejně dostupných strategických a koncepčních dokumentů a oficiálních politik jednotlivých zemí. Pozornost je přitom věnována především identifikaci základních charakteristik těchto přístupů, a nikoliv jejich vyčerpávající komparativní analýze. Na tomto základě článek identifikuje základní společné rysy a odlišnosti v jejich přístupech k obraně informačního prostředí, a zároveň vyvozuje některé budoucí výzvy v této oblasti. Článek představuje úvodní příspěvek k dané problematice a vytváří rámec pro její detailnější rozpracování v připravované disertační práci.

1 KONCEPČNÍ RÁMEC INFORMAČNÍHO PROSTŘEDÍ, HYBRIDNÍHO A KOGNITIVNÍHO VÁLČENÍ

Účelem této kapitoly je konceptualizovat základní pojmy pro tento článek, jimiž jsou informační prostředí, hybridní válčení a kognitivní válčení, a objasnit jejich vzájemné souvislosti.

1.1 Informační prostředí

Jednotlivé události ve světě jsou přenášeny do lidské mysli, resp. jsou šířeny, jako informace prostřednictvím sítí. Jakmile se tyto informace dostanou do cílené oblasti, do lidské mysli, podléhají předběžným představám, interpretaci, zkrácení, agendě, úpravám a změnám případně opětovnému přenosu. Jedná se o informační prostředí, které je definováno v aliančním standardu AJP 10.1 jako „prostředí složené ze samotných informací, jednotlivců, organizací a systémů, které informace přijímají, zpracovávají a předávají, a kognitivního, virtuálního a fyzického prostoru, ve kterém k tomu dochází“ (NATO 2023, 179).

Informační prostředí zahrnuje tři vzájemně propojené dimenze: 1) fyzickou dimenzi s hmotnou páteří infrastrukturou (komunikační sítě, satelity, datová centra, aplikační programové prostředky); 2) informační dimenzi, kde je přenášěn obsah, včetně faktů, příběhů a dezinformací a 3) kognitivní dimenzi zaměřenou na to, jak jednotlivci a společnosti vnímají, interpretují a reagují na informace (Theohary 2018, 5).

Hlavním prostředím pro sdílení informací je kyberprostor, ve kterém je možno nalézt průsečík všech zmíněných fenoménů. Mezi typy informací, které se objevují v rámci informačního prostředí jako součást informačních operací, patří propaganda, zavádějící informace a dezinformace (Theohary 2018, 2).

Hybridní konflikty, dezinformace a kognitivní válčení mají společné to, že se odehrávají ve výše definovaném informačním prostředí, které se tak stává klíčovým prostředím

(válčičtém) pro úspěšné vedení hybridních konfliktů. Lze tedy říct, že obrana informačního prostředí (válčičtém) se stává prioritou každého státu.

1.2 Hybridní válčení

Pojmy jako hybridní válka či hybridní hrozby se stávají v dnešní době moderními pojmy, třebaže nejsou jednoznačně terminologicky vymezeny. Vzestup hybridních válek předpokládal F. Hoffman již v roce 2007, jenž definoval hybridní válčení jako „*celou škálu různých způsobů vedení války včetně konvenčních schopností, pravidelných taktik a formací, teroristických činů včetně nevybíravého násilí a nátlaku a kriminálních nepokojů*“ (Hoffman 2007, 8). R. Glenn tento pohled rozšiřuje o katastrofický prvek a zahrnutí nevojenských prostředků (Glenn 2009, 2). V rámci ruského pojetí pak V. Gerasimov klade důraz na speciální operace, vytvoření „*trvale operující fronty napříč celým nepřátelským územím*“ a nevojenské metody jako primární (Galeotti 2014).

NATO vnímá hybridní válčení jako „*širokou, komplexní a adaptivní kombinaci konvenčních a nekonvenčních prostředků a zjevných a skrytých vojenských, polovojenských a civilních opatření*“ (Warsaw Summit Communiqué 2016, odst. 72). Hybridní válčení charakterizují tak dvě elementární charakteristiky: rozmazaná hranice mezi válkou a mírem a nejednoznačnost připisování útoků (Bilal 2021).

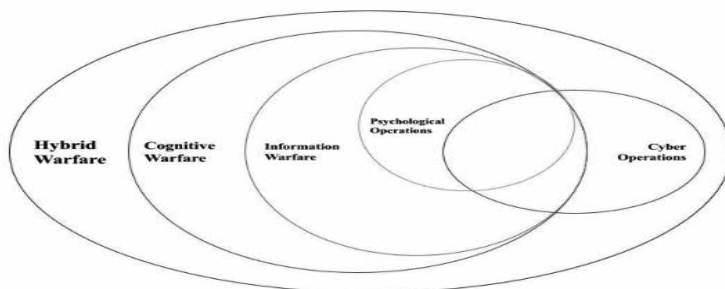
Hybridní útoky byly označeny jak Strategickým konceptem NATO, tak Strategickým kompasem EU a závěry Rady EU ze dne 21. 6. 2022 jako způsobitelné pro kolektivní reakci.

1.3 Kognitivní válčení

Jedním z nových konceptů, který se v posledních letech objevuje ve vojenské terminologii, je kognitivní válčení. V kognitivním válčení se „*bojištěm*“ stává lidská mysl. Do budoucna je přitom predikováno, že v budoucím válčení bude váha kognitivní domény dále narůstat a že operace kognitivního válčení svou dlouhodobostí a zároveň komplexností představují hrozbu s vysokou mírou nebezpečnosti (NATO ACT 2024). Ačkoliv je v literatuře a různých doktrínách možné nalézt mnoho pokusů o definici kognitivního válčení, všeobecně přijímaná definice doposud neexistuje. Zřejmě nejdříveji je pojatá definice od B. Claveriho a F. Du Cluzela, kteří definují kognitivní válčení jako „*nekonvenční formu válčení, která využívá kybernetické nástroje ke změně kognitivních procesů nepřítel, využívá mentální předsudky nebo reflexivní myšlení a vyvolává zkreslení myšlení, ovlivňuje rozhodování a brání jednání s negativními účinky na individuální i kolektivní úrovni*“ (Claverie et al. 2022, 1). Stejně tak O. Backes a A. Swab vnímají kognitivní válčení jako „*strategii, která se zaměřuje na změnu toho, jak cílové obyvatelstvo myslí a jak se chová*“ (Backes and Swab 2019, 8). S ohledem na cíle kognitivního válčení A. Bernal a kol. tvrdí, že je to „*zbrojení veřejného mínění externí entitou za účelem ovlivňování veřejné a/nebo vládní politiky nebo za účelem destabilizace vládních akcí a/nebo institucí*“ (Bernal et al. 2020, 10). Vědecký tým NATO STO pak u kognitivního válčení akcentuje

jeho nebezpečnost v „invazivní, rušivé a neviditelné povaze“ a jeho cíl „využít aspekty poznání k narušení, podkopání, ovlivnění nebo změně lidských rozhodnutí“ (Masakowski and Janet 2023, 1). V neposlední řadě v aliančním přístupu integruje kognitivní válčení „kybernetické, informační, psychologické a sociální inženýrství a tyto činnosti, prováděné v synchronizaci s jinými nástroji moci mohou ovlivnit postoje a chování tím, že ovlivní, ochrání/naruší individuální a skupinové poznávání, aby získali výhodu nad protivníkem“ (NATO ACT 2023).

Existuje velký koncepční přesah mezi kognitivním válčením a dalšími příbuznými koncepty, jako jsou hybridní působení, informační operace, psychologické operace, dezinformace a propaganda. Tyto koncepty jsou často mezi sebou zaměňovány, avšak z obsahového hlediska mezi nimi existují podstatné rozdíly. Následující obrázek znázorňuje mnohem přehledněji vztahy mezi válčením a dalšími příbuznými koncepty.

Obrázek č.1: Znázornění vztahu mezi kognitivním válčením a dalšími příbuznými koncepty
Zdroj: Drmotová and Kutěj 2024

Aktéry využívající kognitivní válčení mohou být státní i nestátní subjekty. Ze státních subjektů vyvinuly hlavně státy jako Rusko a Čína sofistikované schopnosti kognitivního válčení lišící se ve svém pojetí. Ruské pojetí kognitivního válčení spadá pod definici Reflexivní kontrolní doktríny od V. Lefebvreho – je to integrovaná operace, jež nutí protivníka s rozhodovací pravomocí jednat ve prospěch Ruska tím, že změní jeho vnímání světa za použití pravdivých, nepravdivých i zkreslených informací (Du Cluzel 2021, 26). Čínské pojetí je založeno na dosažení „nadřazenosti mysli“ za systematického využití jak kognitivní vědy, tak biotechnologie (Du Cluzel 2021, 27).

V kognitivním válčení se využívá široká škála strategií a taktik s cílem ovlivňovat-chování jednotlivců i celých společenství. Konkrétní taktiky zahrnují např. odvedení pozornosti, vyvolání rozptýlení, vyvolání strachu, zavádění falešných narativů, radikalizaci jednotlivců a zesílení sociální polarizace (Claverie et al. 2022). Kognitivní operace jsou často koordinovány s podkopáváním spolehlivosti a důvěry v kritické systémy a instituce, jako jsou státní správa, státní bezpečnost, sociální sféra, banky, nemocnice, vzdělávací a vědecké instituce a oficiální zdroje informací (Danyk and Briggs 2023, 41). Občas se útočníci spokojí pouze s rozséváním chaosu a nejistoty; kognitivní válčení ovšem může být součástí

většího strategického plánu (Danyk and Briggs 2023, 47). Strategie je celkově úspěšnější v kontextech, kde již došlo k nějakým destabilizačním účinkům (Miller 2023, 5).

Útoky jsou směřovány tak, aby především ovlivnily myšlení politických představitelů, členů celých společenských nebo profesionálních skupin, příslušníků armády až po celé populace – ideálně bez vědomí dotčených subjektů (Claverie et al. 2022, 1). Západ je terčem různých vlivových kampaní pocházejících z Ruska už více než deset let (Burda 2023, 1).¹

2 PŘÍSTUPY VYBRANÝCH ALIANČNÍCH SPOJENCŮ K OBRANĚ INFORMAČNÍHO PROSTŘEDÍ

Pro potřeby tohoto přehledového článku jsou v následující části zevrubně představeny přístupy k obraně informačního prostředí v pojetí Velké Británie, Estonska, Finska, Švédska a Slovenska, které na základě prvotního zkoumání vykazují odlišné přístupy a lze z nich odvodit dílčí náměty pro aplikaci v České republice.

Důvodem výběru těchto států byl ten fakt, že uvedené přístupy k obraně informačního prostředí vycházejí mimo jiné z rozmanitých geopolitických, institucionálních a kulturních kontextů. Všechny porovnávané státy jsou však evropské země s vazbou na NATO a EU, jejich výdaje na obranu se relativně pohybují v podobném rozmezí, všechny státy čelí hybridním hrozbám především ze strany Ruska a Číny. Naopak se uvedené porovnávané státy odlišují strategickou polohou a vnímáním bezpečnostních hrozeb, popřípadě modely obrany.

Pro účely úvodního zhodnocení a deskripce byly zvoleny následující identifikátory: národní strategické a koncepční dokumenty, institucionální rámec (včetně přítomnosti specializovaných orgánů), veřejná informovanost a mediální gramotnost. Záměrem tohoto článku není provést plnou komparativní analýzu, což by dle názoru autorů přesahovalo rámec tohoto článku, ale shrnutí problematiky k určitému datu a základní kritické utřídění velké šíře poznatků, což je zároveň jeho předností.

V neposlední řadě je třeba uvést, že tato práce se potýká s určitými omezeními, kdy v rámci zhodnocení přístupů aliančních spojenců se vždy nejedná o úplný výčet, jelikož ne všechny informace o konkrétních organizačních, personálních a technických kapacitách jednotlivých států jsou veřejně dostupné.

2.1 Velká Británie

Velká Británie integruje ve svém přístupu ke kognitivnímu válčení zpravodajství, kybernetickou bezpečnost a strategickou komunikaci.

¹ Příklady kognitivních operací zahrnují: Facebook-Cambridge Analytica skandál a manipulace voleb, propagace různých konspiračních teorií během pandemie COVID-19, ruská agrese na Ukrajině.

Strategické a koncepční dokumenty

Britský Integrovaný přehled 2021 zdůraznil silnější, integrovaný přístup k odstrašování a obraně uprostřed rostoucích hybridních hrozeb, ten z roku 2023 se pak chce soustředit na stanovení nových norem v kybernetickém i hybridním konfliktu a na regulaci chování s potenciálními formálními dohodami (HM Government 2023, 33, 43).

Ústředním bodem britského přístupu je tzv. doktrína kognitivního efektu, která využívá techniky mající potenciál zasít nedůvěru, snížit morálku a oslabit schopnost protivníka plánovat a provádět své aktivity efektivně s cílem změnit své chování – to může zahrnovat zabránění teroristickým skupinám ve zveřejňování částí extremistických médií online nebo ztížení státům používat internet k šíření dezinformací (National Cyber Force 2023, 14-16).

Institucionální rámec

Tato doktrína je obsažena v rámci kybernetické strategie, v níž mají klíčovou roli Národní kybernetické síly založené v roce 2020 na pomezí zpravodajských a ozbrojených složek. Přitom veřejně uvádí, že se uvedené složky aktivně podílejí na narušování teroristických aktivit kombinujících operace technického rázu s činnostmi určenými k podpoře nedůvěry a snížení morálky (National Cyber Force 2023, 11, 21). V letech 2018 a 2019 Velká Británie zřídila přímo pro boj s dezinformacemi dvě pracoviště: vládní protidezinformační útvar fungující pod Ministerstvem pro vědu, inovace a technologii a „Rapid Response Unit“ podřízenou přímo Úřadu vlády. Účelem protidezinformačního útvaru je porozumět dezinformačním narativům a pokusům o umělou manipulaci informačního prostředí tak, aby vláda pochopila rozsah a dosah škodlivých dezinformací a mohla přijmout vhodná opatření (Gov.uk 2023). „Rapid Response Unit“, která byla v roce 2022 rozpuštěna, vytvářela pravidelné mediální souhrny informací převzatých z veřejně dostupných zdrojů (ibid.). Dalším aktérem je Národní bezpečnostní komunikační tým pomáhající řešit komunikační aspekty vzájemně propojených a složitých problémů národní bezpečnosti, včetně dezinformací (Government Communication Service 2018). Z vojenských složek se na nové formy válčení a informační operace specializuje 77. brigáda (77th Brigade).

Veřejná informovanost a mediální gramotnost

Velká Británie napomáhá k posilování odolnosti společnosti i prostřednictvím komunikačního rámce RESIST, který pomáhá vládním ministerstvům a dalším vládním subjektům bojovat proti dezinformacím (Government Communications Service 2022).

2.2 Estonsko

Estonsko je dlouhodobě známé jako světový lídr v oblasti digitalizace a kybernetické bezpečnosti, a to zejména díky svým zkušenostem s vůbec prvními rozsáhlými kybernetickými útoky v roce 2007. V reakci na to země vyvinula vysoce odolnou digitální infrastrukturu a komplexní politiku integrující informační bezpečnost, kybernetickou bezpečnost a strategickou komunikaci se zapojením občanské společnosti.

Strategické a koncepční dokumenty

Estonská Národní bezpečnostní koncepce rámuje kybernetickou bezpečnost, psychologickou obranu a strategickou komunikaci jako otázku odolnosti (Juurvee and Arold 2021). Estonská Dlouhodobá strategie Estonsko 2035 a Národní plán rozvoje obrany do roku 2031 kladou důraz na posílení národní informační odolnosti (Buholcs et al. 2024, 21). Estonsko nemá konkrétní zákon pokrývající dezinformace.

Institucionální rámec

Útvar strategické komunikace v rámci Státního úřadu koordinuje práci napříč různými orgány a koordinuje psychologickou obranu, Ministerstvo školství a výzkumu odpovídá za podporu mediální gramotnosti a dále jsou zapojeny také Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo hospodářství a komunikací (Malts 2025, 8). Klíčovou institucí je Centrum excelence pro kooperativní kybernetickou obranu NATO, založené v Tallinu v roce 2008, hrající významnou roli ve výzkumu a výcviku v oblasti kybernetické obrany (CCDCOE).

Veřejná informovanost a mediální gramotnost

Ústředním pilířem estonského přístupu k informačnímu prostředí je podpora mediální gramotnosti a povědomí veřejnosti. Od roku 2014 estonská vláda začlenila kurz mediální gramotnosti do školních osnov a také nabízí granty pro novináře a zpravodajská média, a to i v ruském jazyce (Klyszcz 2024). Občanská iniciativa/blog Propastop sleduje a odhaluje dezinformace se zaměřením na ruskojazyčná média cílící na rusky mluvící menšinu v Estonsku (Propastop 2017).

Příkladem spolupráce s civilním sektorem je společnost Sentinel, která spolupracovala na vývoji komplexní strategie pro boj proti dezinformacím v Estonsku se zaměřením na partnerství veřejného a soukromého sektoru a integraci iniciativ souvisejících s dezinformacemi do stávajících rámců kybernetické bezpečnosti (Accelerate Estonia).

2.3 Finsko

Pro Finsko je charakteristický komplexní celospolečenský přístup k bezpečnosti, který integruje jak úřady státní správy, tak podnikatelskou sféru spolu s občanskou společností až po jednotlivce, a to mimo jiné i v obraně informačního prostředí a boji proti hybridním hrozbám (Valtioneuvosto 2025, 12).

Strategické a koncepční dokumenty

Finská Bezpečnostní strategie pro společnost nastiňuje, že Finsko musí komplexně posílit svou vlastní bezpečnost s důrazem na odolnost, schopnost společnosti reagovat na narušení a krize a klíčovou roli jednotlivců při zvyšování bezpečnosti (Valtioneuvosto 2025). Finsko nemá konkrétní zákon pokrývající dezinformace.

Institucionální rámec

Kromě koordinace se finská vláda rovněž aktivně zapojuje do preventivního odhalování zavádějících narativů s primárním zaměřením na Rusko (Valtioneuvosto). V Helsinkách sídlí Centrum excelence pro boj proti hybridním hrozbám, které se zaměřuje na různé aspekty hybridních hrozeb (Hybrid CoE).

Veřejná informovanost a mediální gramotnost

Klíčovým pilířem finské strategie je výrazné zapojení veřejnosti. Důležitým prvkem tohoto přístupu jsou národní kurzy obrany, jejichž cílem je poskytnout účastníkům většinou z klíčových vedoucích funkcí napříč sektory celkový přehled o zahraniční, bezpečnostní a obranné politice země (Wigell et al. 2021, 28). Příkladem veřejno-soukromé spolupráce je i Národní agentura pro nouzové zásobování provozující Mediapooli jako platformu spojující mediální společnosti a úřady pro řešení otázek kybernetické bezpečnosti, boje proti hybridním hrozbám a dezinformacím, včetně ovlivňování informací nepřátelskými aktéry (Mediapooli).

Obecně Finsko vyniká v boji proti dezinformacím, kdy podle analýzy mediální gramotnosti je celkově nejméně náchylnou zemí k falešným zprávám (Lessenski 2022, 18). Právě vysoká mediální gramotnost je základním kamenem obrany Finska proti dezinformacím. Finský vzdělávací systém již od 50 let 20. století zahrnuje mediální gramotnost a kritické myšlení do svých národních vzdělávacích osnov (Wigell et al. 2021, 30).

2.4 Švédsko

Švédský přístup vychází z konceptu tzv. totální obrany, který integruje vojenské a civilní struktury, aby čelil konvenčním i nekonvenčním hrozbám. Více jak 70 let je jeho součástí taktéž koncept psychologické obrany k udržení vůle obyvatelstva se bránit (Pamment and Elsa Isaksson 2024).

Strategické a koncepční dokumenty

Švédská Národní bezpečnostní strategie zdůrazňuje, že má být posílena schopnost čelit hybridním hrozbám (Government of Sweden 2024, 30). Švédsko nemá konkrétní zákon pokrývající dezinformace.

Institucionální rámec

V roce 2022 byla zřízena švédská Agentura pro psychologickou obranu, spadající pod Ministerstvo obrany a čítající 60 zaměstnanců, jejímž hlavním úkolem je vést úsilí o koordinaci v rámci švédské psychologické obrany, tzn. identifikovat, analyzovat a poskytovat podporu v boji proti škodlivému informačnímu vlivu a jiným zavádějícím informacím namířeným proti švédským zájmům ze zahraničí (MPF 2024). Švédsko zřídilo Radu pro spolupráci v psychologické obraně sdružující civilní, bezpečnostní a vojenské služby (Tofvesson). Dalšími aktéry jsou švédská bezpečnostní služba (SÄPO) a Agentura pro civilní nepředvídané události (MSB) (Pamment and Isaksson 2024, 31).

Veřejná informovanost a mediální gramotnost

Základním pilířem švédského pojetí je nejen důraz na budování odolnosti obyvatelstva, ale také podpora médií při řešení dezinformací, s nimiž sdílí své znalosti (Tofvesson).

Kupříkladu v letech 2021–2022 čelilo Švédsko masivní kampani šířící dezinformace o tom, že sociální služby unášejí muslimské děti – nově zřízená Agentura tomu čelila veřejným odhalením hrozby, což pomohlo znovu získat kontrolu nad příběhem a celou situaci deeskalovat (ibid.).

3.5 Slovensko

Slovenská společnost se vyznačuje výraznou rozpoceností, polarizací a pocitem ohrožení ze strany jiných zemí/subjektů, což je pravděpodobně příčinou vyšší důvěry v dezinformace a manipulativní tvrzení spolu se sníženou tolerancí k odlišnostem (Globsec 2024). Významným problémem na Slovensku je rovněž vysoký průnik prokremelských dezinformací, které ovlivňují veřejné mínění v bezpečnostních otázkách.²

Strategické a koncepční dokumenty

Slovenská Bezpečnostní strategie z roku 2021 výslovně uznává jako strategickou prioritu účinně a koordinovaně reagovat na hybridní hrozby a dezinformace (Vláda Slovenskej republiky 2021, 2). V reakci na to Obranná strategie počítá také se zvyšováním informovanosti obyvatelstva o zajišťování obrany státu, čímž se zvýší odolnost obyvatelstva vůči dezinformacím a škodlivé propagandě (Ministerstvo obrany Slovenskej republiky 2021, 23). V roce 2018 byla přijata Koncepce pro boj proti hybridním hrozbám a dále byla v roce 2024 přijata Koncepce strategické komunikace.

Institucionální rámec

Jako koordinační a komunikační platformy pro širší problematiku hybridních hrozeb fungují Situační centrum při úřadu vlády či Národní bezpečnostně-analytické centrum při Slovenské informační službě (Ministerstvo vnitra 2022, 32). Dále na Slovensku působí Meziresortní konzultační skupina pro boj s dezinformacemi, kterou tvoří Ministerstvo zahraničních věcí a evropských záležitostí, Ministerstvo obrany, Ministerstvo kultury a Ministerstvo školství, vědy, výzkumu a sportu, Policie SR, Slovenská informační služba (ibid.). V rámci Ministerstva vnitra bylo zřízeno Centrum boje proti hybridním hrozbám (Hybridné hrozby na Slovensku). Koordinální roli pro strategickou komunikaci zastává Úřad vlády (ibid.).

Přístup k veřejné informovanosti a mediální gramotnosti

Oblast mediálního vzdělávání byla do školních osnov zařazena v roce 2011 a v této oblasti působí zejména univerzity a občanské organizace (Ministerstvo kultury 2020), v reakci na duplikaci a roztržitost aktiv se Rada pro mediální služby zhostila úlohy organizátora a koordinátora pravidelných setkání v rámci Platforma Mediálna gramotnosť+ v roce 2022 (Rada pre mediálne služby). Důležité jsou i iniciativy vedené občanskou společností, jako jsou Demagog.sk a Konšpiratori.sk, které sledují a vyvracejí dezinformace (Demagog.sk; Konspiratori.sk).

² Např. rozšířené jsou dezinformace o válce na Ukrajině, přičemž více lidí obviňuje Západ nebo Ukrajinu (51 %) než Rusko (41 %) (Globsec 2024).

3 PŘÍSTUP ČESKÉ REPUBLIKY K OBRANĚ INFORMAČNÍHO PROSTŘEDÍ

Účelem této kapitoly je především představit relevantní strategické a koncepční dokumenty a institucionální rámec České republiky k obraně informačního prostředí.

3.1 Strategické a koncepční dokumenty

Již *Audit národní bezpečnosti* z roku 2016 zdůrazňoval, že moderní hrozby, a zejména jejich kombinace, vyžadují mnohem zásadnější pozornost, než tomu bylo v minulosti – mnohem komplexněji by měla být řešena oblast tzv. hybridních hrozeb a s nimi spojených dezinformačních útoků (Ministerstvo vnitra 2016).

V *Bezpečnostní strategii* a *Obranné strategii České republiky*, revidovaných v roce 2023, je z množství odkazů patrný důraz na obranu před nepřátelským hybridním působením, na kybernetickou bezpečnost, na boj proti dezinformacím i na rizika oslabení vlivu a jednoty demokratických zemí (Ministerstvo zahraničních věcí 2023, 27; Ministerstvo obrany 2023, 3). Stát musí předcházet dezinformacím, které zpochybňují principy právního státu a demokracie, zároveň je ovšem klíčové posilování odolnosti společnosti (Ministerstvo zahraničních věcí 2023, 18 a 38). Obranná strategie též uznává, že nastávají změny ve způsobu vedení konfliktů s ohledem na rapidní technologický vývoj a nástup nových a přelomových technologií (Ministerstvo obrany 2023, 6).

Národní strategie pro čelení hybridnímu působení se zaměřuje na posílení společenské a institucionální odolnosti, zlepšení systémů včasné detekce, atribuce a reakce na hybridní útoky a v neposlední řadě integruje celospolečenský přístup (Ministerstvo obrany 2021, 7); na strategii pak navazuje akční plán s konkrétními úkoly a opatřeními. *Národní strategie kybernetické bezpečnosti* klade důraz na posílení ochrany kritické infrastruktury, zvýšení schopností kybernetické bezpečnosti a podporu mezinárodní spolupráce, zejména v rámci NATO a EU (Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost 2020).

Jediný český koncepční dokument, který explicitně, i když pouze v obecné a stručné rovině reflektuje problematiku kognitivního válčení, je *Koncepce výstavby Armády České republiky 2035*, jež předpokládá budování schopností pro operace v kybernetickém prostoru, schopnost kognitivního působení vůči všem cílovým skupinám a zvyšování odolnosti proti kognitivnímu vlivu nepřítele (Ministerstvo obrany 2024, 22).

Z dokumentu *Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně* vyplývá, že „Česká republika v současné době nemá koncepční, organizační, personální, procesní, právní ani jiné nástroje a kapacity, které by byly efektivní v reakci na případný útok proti ČR vedený pomocí úmyslně vytvořené nebo spontánně vzniklé závažné dezinformační vlny“ (Ministerstvo vnitra 2022, 4). Dále se uvádí, že chybí taktéž podpora celospolečenského přístupu skrze podporu mediální gramotnosti (ibid.). Co se týče odolnosti české společnosti vůči dezinformacím, je hodnocena jako nízká a neschopná čelit dlouhodobému a soustavnému působení dezinformací (ibid.).

3.2 Institucionální rámec

V souladu s ustanovením § 28 odst. 1 č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, je za zajišťování obrany a bezpečnosti zodpovědná vláda České republiky (zákon č. 2/1969 Sb.). Gestorem kybernetické bezpečnosti je Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost (Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost 2020, 7), úkol zajišťování kybernetické obrany byl svěřen Vojenskému zpravodajství (Vojenské zpravodajství 2021). Úřad vlády je pověřen koordinací čelení hybridnímu působení a strategické komunikace státu (Ministerstvo obrany 2023, 13), v letech 2024–2025 zde fungoval odbor strategické komunikace a byla dokonce zřízena pozice vládního koordinátora strategické komunikace státu.³ Při Ministerstvu vnitra funguje také odborné analytické a koncepční pracoviště – Centrum proti hybridním hrozbám – věnující se problematice hybridních hrozeb ve vnitřní bezpečnosti (Ministerstvo vnitra).

Za zabezpečování působení Armády ČR v kybernetické operační doméně a informačním prostředí budou zodpovědné Informační a kybernetické síly (Ministerstvo obrany 2024, 38).

I tak ale chybí prakticky fungující aparát a operativní nástroje, jak účinně čelit hybridnímu působení nepřátelských aktérů (Havlík 2022). Boji s dezinformacemi se v české státní správě věnují jednotky osob (Ministerstvo vnitra 2022, 24).

4 SHRNUTÍ A ZHDNOCENÍ ČESKÉHO A ZAHRANIČNÍCH PŘÍSTUPŮ K OBRANĚ INFORMAČNÍHO PROSTŘEDÍ

Porovnání českého přístupu k obraně informačního prostředí na základě výše uvedených identifikátorů s těmi ve Velké Británii, Estonsku, Finsku, Švédsku a na Slovensku ukazuje následující poznatky:

- Estonsko spolu s Finskem přímo sousedí s Ruskem, což ovlivňuje jejich obranné priority. Finsko a Švédsko byly do roku 2024 vojensky neutrální, a musely tak proto klást větší důraz na zajištění vlastní obrany vs. Česká republika je členem NATO od roku 1999.
- Estonské zkušenosti z rozsáhlých kybernetických útoků spolu s vyspělou digitální společností poskytují silný základ pro efektivní obranu informačního prostředí i do budoucna vs. spíše průměrná vyspělost české digitální společnosti.
- Typický je multiagenturní přístup dle jednotlivých zaměření.
- Velká Británie zaujímá ke kognitivnímu válčení velmi aktivní přístup, ať prostřednictvím tzv. doktríny kognitivního efektu v rámci kybernetické strategie či aktivním

³ Od ledna 2026 byl odbor zrušen a pozice vládního koordinátora již od října 2025 není obsazena (Úřad vlády 2026).

přístupem a množstvím specializovaných složek určených k boji proti dezinformacím. Zajímavá je i vysoká míra otevřenosti směrem k veřejnosti o těchto aktivitách.

- Co se týče reflektování kognitivního válčení jako nové výzvy, se jeví švédská Agentura pro psychologickou obranu jako unikátní a nejpokročilejší instituce.
- Estonsko a Finsko bezpochyby těží z přítomnosti Center excelence na svém území.
- Vysoká odolnost Finska vůči dezinformacím může být jednak dána vysokou kvalitou finského vzdělávacího systému a dlouhodobým úsilím o zvyšování mediální gramotnosti, jednak může hrát roli i samotný jazyk, kdy finština představuje jeden z nejunikátnějších jazyků na světě.
- Na Slovensku se úsilí o zajištění informačního prostředí zvyšuje, překážkou je výrazná proruská polarizace společnosti a náchyllost vůči dezinformacím vs. v České republice proruská polarizace ve společnosti není tak výrazná, nicméně přetrvávají sklony k přejímání dezinformací.
- Česká republika má standardně doktrínálně podchyceny všechny klíčové elementy, významným počinem bylo zřízení pozice koordinátora strategické komunikace – tato pozice je ovšem nyní neobsazena a zřejmě dle prohlášení vlády v této činnosti nebude nikdo jiný pokračovat. Nadto přetrvávají nedostatky ohledně fungujícího aparátu a operativních nástrojů. Nicméně na mezinárodním poli v oblasti hybridního působení se aktivně angažuje.

5 BUDOUCÍ VÝZVY PRO OBRANU INFORMAČNÍHO PROSTŘEDÍ

Česká republika, a stejně tak další západní státy, čelí nebo budou čelit při obraně informačního prostředí mnoha výzvám, které lze odvodit z výše uvedeného přehledového pohledu na existující a zmapované skutečnosti.

Největší výzvu bezesporu reprezentuje rychlý technologický pokrok ve všech oblastech lidské činnosti, hlavně však v oblasti výpočetní techniky, informačních systémů a nových softwarových aplikací pro hromadné zpracovávání dat (tzv. data mining), což je umožněno širokou aplikací neuronových sítí a v poslední době pak umělou inteligencí. Pokroky v umělé inteligenci a strojovém učení dnes umožňují vytvářet velmi přesvědčivý falešný obsah, díky čemuž nepřátelští aktéři mohou ovlivňovat veřejné mínění. Sociální média pak šíření tohoto obsahu usnadňují v bezprecedentním měřítku. To vytváří požadavek na nová technologická řešení, která jej dokážou rozpoznat a bojovat proti němu. Rovněž bude potřeba dobře nastavit zásady a postupy týkající se řádné správy a odpovědného využívání umělé inteligence. Významným prvkem se jeví nezbytnost přípravy lidského činitele ke zvýšení jeho odolnosti vůči zvýšené mentální zátěži při řízení zbraňových systémů, zejména s ohledem na potenciální hrozbu kybernetického útoku.

Další výzvou je celkové informační přetížení společnosti spolu s rostoucí nedůvěrou v tradiční média a vládní instituce. Denně se setkáváme s obrovským objemem informací, který může u jednotlivců snižovat schopnost kritické analýzy informací a zapříčinit tím větší náchyllost ke zjednodušeným verzím. S tím je spjata i rostoucí nedůvěra v tradiční média a vládní instituce, kdy veřejný skepticismus vůči oficiálním narativům vytváří úrodnou půdu pro dezinformační kampaně vedoucí často ke společenské polarizaci. Je proto

zásadní, aby nejen vláda a bezpečnostní aparát, ale také mediální organizace a vzdělávací instituce spolupracovaly na budování odolnosti společnosti (Miller 2023, 5).

Co se týče kognitivního válčení, bude nutné se vypořádat se základními mezerami, jako jsou nedostatek jasných definic kognitivního válčení a neexistence konkrétních postupů pro řešení kognitivních hrozeb. Dále to budou problémy spjaté s regulací sociálních médií a digitálních platform, praktickým prosazováním práva, složitostí připisování útoků konkrétním aktérům a zajištěním rovnováhy mezi občanskými svobodami a bezpečností (Miller 2023, 5).

Jednou z hlavních právních výzev kognitivního válčení je právě potenciální konflikt s občanskými svobodami, obzvláště se svobodou projevu a soukromí. Demokratické společnosti mají v porovnání s autoritářskými společnostmi v tomto ohledu poněkud „svázané ruce“ – v liberálních demokraciích armáda nemůže vést operace se zjevným vlivem proti vlastnímu obyvatelstvu, a to navzdory tomu, že je tu reálná možnost snížení schopností jednotlivých členských států i celého NATO (Burda 2023, 10). Otázky ohledně práva na soukromí by též vyvolávalo monitorování sociálních sítí a datových toků. Právní opatření musí proto být pečlivě navržena, aby se předešlo nezamýšleným důsledkům, jako jsou cenzura či potlačování legitimního nesouhlasu.

Nejblíže alespoň k částečnému řešení této problematiky v České republice mohl být zákon pro boj proti dezinformacím, jenž měl navrhnout vypnutí dezinformačních webů s prokazatelným vlivem cizích mocností vytvořených v nepřátelských zemích s cílem poškodit Českou republiku – návrh zákona byl připraven Ministerstvem vnitra v roce 2023, avšak nakonec nebyl vládě vůbec předložen kvůli kritice upozorňující na omezení svobody slova a projevu (Bartoníček 2023). Naproti tomu bezpečnostní experti argumentovali, že takový zákon by posílil obranyschopnost země, k čemuž Náčelník Generálního štábu Armády ČR Karel Řehka konstatoval, že „*obrana země v otevřených konfliktech, jako je válka na Ukrajině, nezávisí jen na bojeschopné armádě, ale i na odhodlání zemi bránit*“ (Vávrová 2022).

Významným potenciálem se jeví nutnost zlepšování vzdělávacího systému v oblasti informačních systémů ve společnosti a zvyšování mediální gramotnosti na školách a v mediálních prostředcích.

ZÁVĚR A DOPORUČENÍ

Přehled přístupů České republiky a dalších vybraných aliančních spojenců dle tohoto přehledového článku ukazuje, že ačkoli jednotlivé státy volí odlišná koncepční a institucionální řešení, shodují se v narůstajícím významu a systematictější uchopením informační dimenze v posledních letech. Zároveň je patrné, že míra rozvinutosti těchto přístupů je podmíněna bezprostředností bezpečnostní hrozby fungující jako katalyzátor inovací, celkovou úroveň digitalizace a společenské odolnosti i schopností zajistit funkční institucionální koordinaci. Současně obrana informačního prostředí – z pohledu kognitivního válčení – čelí dle tohoto přehledového článku několika strukturálním výzvám, a to zejména absenci jednotného terminologického rámce, neexistenci konkrétních postupů

pro řešení kognitivních hrozeb, praktickému prosazování práva a vymezení odpovědností jednotlivých aktérů.

Za situace, kdy „strategickou výhodou v kognitivním válčení má ten, kdo se první pohne a zvolí si čas, místo a prostředky útoku“ (Johns Hopkins University and Imperial College London 2021), se klíčovým předpokladem účinné obrany stává schopnost včasného rozpoznání probíhající kampaně a systematického budování institucionální i společenské odolnosti.

Text vznikl za podpory z projektu LANDOPS – Vedení pozemních operací u Fakulty vojenského leadershipu Univerzity obrany (DZRO-FVL22-LANDOPS).

Autoři prohlašují, že nejsou ve střetu zájmů v souvislosti s publikováním tohoto článku a při jeho přípravě akceptovali všechny etické normy požadované vydavatelem.

SEZNAM ZDROJŮ

“Strategická komunikace na vládě končí. Babiš: Na rozdíl od minulé vlády budeme komunikovat otevřeně.“ *iRozhlas*, 5. 1. 2026. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/strategicka-komunikace-na-vlade-konci-babis-na-rozdil-od-minule-vlady-budeme_2601051548_jho

77th Brigade. n.d. “77th Brigade Information Operations.” <https://www.army.mod.uk/learn-and-explore/about-the-army/formations-divisions-and-brigades/field-army-troops/77th-brigade-information-operations/>

Accelerate Estonia. n.d. “Sentilel: Combating Information Warfare.” <https://accelerate.ee/projects/combating-information-warfare/>

Backes Oliver, and Andrew Swab. 2019. *Cognitive Warfare: The Russian Threat to Election Integrity in the Baltic States*. Cambridge: Belfer Center for Science and International Affairs. <https://www.belfercenter.org/publication/cognitive-warfare-russian-threat-election-integrity-baltic-states>

Bartoníček, Radek. 2023. “Stát nemá říkat, co je pravda, tvrdí Rakušan. S dezinformacemi chce bojovat vzděláním.” *Aktuálně.cz*, 25. 9. 2023. <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/dezinformace-vit-rakusan/r~068d31fc5a1711ee9ae20cc47ab5f122/>

Bernal, Alonso, Cameron Carter, Ishpreet Singh, Kathy Cao, and Olivia Madreperla. 2020. *Cognitive Warfare: An Attack on Truth and Thought*. NATO a John Hopkins University. <https://innovationhub-act.org/wp-content/uploads/2023/12/Cognitive-Warfare.pdf>

Bilal, Arsalan. 2021. “Hybrid Warfare – New Threats, Complexity, and ‘Trust’ as the Antidote.” *NATO Review*, November 30, 2021. <https://www.nato.int/docu/review/articles/2021/11/30/hybrid-warfare-new-threats-complexity-and-trust-as-the-antidote/index.html>

Buholcs, Jānis, Anastasija Tetarenko-Supe, Sten Torpan et al. 2024. *The Regulation of Fact Checking and Disinformation in the Baltic States*. Tartu: Baltic Engagement Centre for Combating Information Disorder. https://becid.eu/results_and_studies/the-regulation-of-fact-checking-and-disinformation-in-the-baltic-states/

- Burda, Robin. 2023. *Cognitive Warfare as Part of Society: Never-Ending Battle for Minds*. Platform Influencing Human Behaviour, Paper 4. https://hcss.nl/wp-content/uploads/2023/06/04-Cognitive_Warfare_as_Part_of_Society__Never_Ending_Battle_for_Minds.pdf
- CCDCOE. n.d. "About us." <https://ccdcoe.org/about-us/>
- Clausewitz, Carl. 1984. *On War*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press. <https://antilogicalism.com/wp-content/uploads/2019/04/on-war.pdf>
- Claverie, Bernard, Baptiste Prébot, Norbou Buchler, and François Du Cluzel, eds. 2022. *Cognitive Warfare: The Future of Cognitive Dominance*. Bordeaux: NATO Collaboration Support Office. <https://innovationhub-act.org/wp-content/uploads/2023/12/Cognitive-Warfare-Symposium-ENSC-March-2022-Publication.pdf>
- Council of European Union. 2022. "Council Conclusions on a Framework for a Coordinated EU Response to Hybrid Campaigns." June 21, 2022. <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/press-releases/2022/06/21/council-conclusions-on-a-framework-for-a-coordinated-eu-response-to-hybrid-campaigns/>
- Danyk, Yuriy, and Chad Briggs. 2023. "Modern Cognitive Operations and Hybrid Warfare." *Journal of Strategic Security* 16 (1): 35-50. <https://doi.org/10.5038/1944-0472.16.1.2032>
- Demagog.sk. n.d. "O nás". <https://demagog.sk/o-nas>
- Drmotová, Kristýna, and Libor Kutěj. 2024. "Cognitive Warfare as a New Dimension of Security. A Fictional Concept or a Real Silent Threat?" *Vojsenské Rozhledy* 33 (1): 63-83. <https://doi.org/10.3849/2336-2995.33.2024.01.063-083>
- Du Cluzel, François, ed. 2021. *Cognitive Warfare*. Norfolk: Innovation Hub. https://innovationhub-act.org/wp-content/uploads/2023/12/20210113_CW-Final-v2-.pdf?ref=strategyem.no
- European External Action Service. 2022. *A Strategic Compass for Security and Defence*. Brussels. https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf
- Galeotti, Mark. 2014. "The 'Gerasimov Doctrine' and Russian Non Linear War." *Moscow Shadows*. https://cs.brown.edu/people/jsavage/VotingProject/2017_03_09_MoscowsShadow_GerasimovDoctrineAndRussianNon-LinearWar.pdf
- Giandomenico, Jessica, and Hanna Linderstål. 2023. *Disinformation Landscape in Sweden*. EU DisinfoLab. https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/05/Sweden_Disinfo-Factsheet.pdf
- Glenn, Russel. 2009. "Thoughts on "Hybrid" Conflict." *Small Wars Journal*. 8. <https://smallwarsjournal.com/2009/03/03/thoughts-on-hybrid-conflict/>
- Globsec. 2024. "GLOBSEC Trends 2024 Slovakia." May 27, 2024. <https://www.globsec.org/what-we-do/publications/globsec-trends-2024-slovakia>
- Gov.uk. 2023. "Fact Sheet on the CDU and RRU." <https://www.gov.uk/government/news/fact-sheet-on-the-cdu-and-rru>

Gouvernement Communications Service. 2022. *RESIST 2: Counter Disinformation Toolkit*. London. <https://gcs.civilservice.gov.uk/wp-content/uploads/2021/11/RESIST-2-counter-disinformation-toolkit.pdf>

Gouvernement Communications Unit. 2018. "Alex Aiken introduces the Rapid Response Unit." <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20200203104056/https://gcs.civilservice.gov.uk/news/alex-aiken-introduces-the-rapid-response-unit/>

Government of Sweden. 2024. *National Security Strategy*. Stockholm. <https://www.government.se/globalassets/government/national-security-strategy.pdf>

Havlík, Martin. 2022. "Aktuální přístupy České republiky, EU a NATO k hybridním hrozbám." *Vojenské rozhledy* 31 (2): 3-16. https://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie-clan-ku/bezpecnostni-a-obranna-politika/19782-aktualni-pristupy-ceske-republiky-eu-a-nato-k-hybridnim-hrozbam#_ftn12

HM Government. 2023. *Integrated Review Refresh 2023*. London. https://assets.publishing.service.gov.uk/media/641d72f45155a2000c6ad5d5/11857435_NS_IR_Refresh_2023_Supply_AllPages_Revision_7_WEB_PDF.pdf

Hoffman, Frank G. 2007. *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*. Arlington: Potomac Institute for Policy Studies. https://www.potomacinstitute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf

Hybrid CoE. n.d. "About us". <https://www.hybridcoe.fi/about-us/>

Hybridné hrozby na Slovensku. n.d. "Centrum boja proti hybridným hrozbám: úlohy a úspechy." <https://www.hybridnehrozby.sk/2205/zakladne-informacie/>

Johns Hopkins University, and Imperial College London. 2021. "Countering cognitive warfare: awareness and resilience." *NATO Review*, May 20, 2021. <https://www.nato.int/docu/review/articles/2021/05/20/countering-cognitive-warfare-awareness-and-resilience/index.html>

Juurvee, Ivo, and Uku Arold. 2021. "Psychological Defence and Cyber Security: Two Integral Parts of Estonia's Comprehensive Approach for Countering Hybrid Threats." *ICONO 14 Revista de comunicación y tecnologías emergentes* 19 (1): 70-94. https://www.redalyc.org/journal/5525/552565288004/html/#redalyc_552565288004_ref40

Klyszcz, Ivan U. 2024. "Shadow War: What Estonia and Poland Tell Us About Russia's Clandestine Operations in Europe." *Brussels School of Governance - Centre for Security, Diplomacy and Strategy*, July 4, 2024 <https://csds.vub.be/publication/shadow-war-what-estonia-and-poland-tell-us-about-russias-clandestine-operations-in-europe/>

Konšpirátori.sk. n.d. <https://konspiratori.sk/>

Lessenski, Marin. 2022. *How It Started, How It is Going: Media Literacy Index 2022. Policy Brief 57*. Open Society Institute - Sofia Foundation. https://osis.bg/wp-content/uploads/2022/10/HowItStarted_MediaLiteracyIndex2022_ENG_.pdf

Malts, Kaili. 2025. *Disinformation Landscape Estonia*. EU DisinfoLab. https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2025/01/20250110_Disinfo-landscape-in-Estonia.pdf

Μασακοωσκι, Ψποννε Ρ., ανδ Θανετ Μ. Βλατυψ, εδσ. 2023. *Mitigating and Responding to Cognitive Warfare: NATO STO*

- Technical Report*. Neuilly-sur-Seine: NATO STO. https://www.researchgate.net/publication/369305190_Mitigating_and_Responding_to_Cognitive_Warfare
- Mediapooli. N.d. "Our Mission." <https://mediapooli.fi/en/our-mission>
- Miller, Seumas. 2023. "Cognitive Warfare: An Ethical Analysis." *Ethics and Information Technology* 25 (46): 1-10. <https://doi.org/10.1007/s10676-023-09717-7>
- Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky. 2020. "Konceptcia mediálnej výchovy v SR." 19. 3. 2020. <https://www.culture.gov.sk/uncat/konceptcia-medialnej-vychovy-v-sr/>
- Ministerstvo obrany České republiky. 2021. *Národní strategie pro členění hybridnímu působení*. Praha. <https://mocr.mo.gov.cz/assets/informacni-servis/zpravodajstvi/narodni-strategie-pro-celeni-hybridnimu-pusobeni.pdf>
- Ministerstvo obrany České republiky. 2023. *Obranná strategie České republiky*. Praha. https://mocr.mo.gov.cz/images/id_40001_50000/46088/obranna__strategie-_c_r_2023_final.pdf
- Ministerstvo obrany České republiky. 2024. *Koncepce výstavby Armády České republiky 2035*. Praha. https://mocr.mo.gov.cz/images/id_40001_50000/46088/KVA__R_2035_Final.pdf
- Ministerstvo obrany České republiky. 2025. *Akční plán k Národní strategii pro členění hybridnímu působení na rok 2025*. Praha. https://mocr.mo.gov.cz/images/id_40001_50000/46088/Ak__n__pl__n_k_N__rodn__strategii_pro__elen__hybridn__mu_p__soben__na_rok_2025.pdf
- Ministerstvo obrany Slovenskej republiky. 2021. *Obranná stratégia Slovenskej republiky*. https://www.mosr.sk/data/files/4286_obranna-strategia-sr-2021.pdf
- Ministerstvo vnitra České republiky. 2016. *Audit národní bezpečnosti*. Praha. <https://vlada.gov.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>
- Ministerstvo vnitra České republiky. 2022. *Analýza připravenosti České republiky čelit závažné dezinformační vlně*. Praha. <https://mv.gov.cz/chh/soubor/analyza-pripravenosti-ceske-republiky-celit-zavazne-dezinformacni-vlne.aspx>
- Ministerstvo vnitra České republiky. n.d. "Centrum proti hybridním hrozbám." <https://mv.gov.cz/chh/>
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. 2023. *Bezpečnostní strategie České republiky*. Praha. https://mzv.gov.cz/file/5161086/Bezpecnostni_strategie_2023.pdf
- Moilanen, Panu, Miriam Hautala, Dominic Saari. 2023. *Disinformation Landscape in Finland*. EU DisinfoLab. https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/05/Finland_DisinfoFactsheet.pdf
- MPF. 2024. "Our Mission." April 3, 2024. <https://mpf.se/psychological-defence-agency/about-us/our-mission>
- Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost. 2020. *Národní strategie kybernetické bezpečnosti České republiky na období let 2021–2025*. Brno. <https://nukib.gov.cz/cs/kyberneticka-bezpecnost/strategie-akcni-plan/>
- National Cyber Force. 2023. *The National Cyber Force: Responsible Cyber Poder in Practice*. https://www.gchq.gov.uk/files/NCF_Responsible_Cyber_Power_In_Practice.pdf

NATO ACT. 2023. "Kognitivně Warfare: Strengthening and Defending the Mind." 5. 4. 2023. <https://www.act.nato.int/article/cognitive-warfare-strengthening-and-defending-the-mind/>

NATO ACT. 2024. *Strategic Foresight Analysis 2023*. Norfolk, Virginia. https://www.act.nato.int/wp-content/uploads/2024/01/SFA2023_Final.pdf

NATO. 2016. "Warsaw Summit Communiqué." July 9, 2016. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm#hybrid

NATO. 2022. *NATO Strategic Concept*. Brussels. <https://www.nato.int/content/dam/nato/webready/documents/publications-and-reports/strategic-concepts/2022/290622-strategic-concept.pdf>

NATO. 2023. *AJP 10.1 Allied Joint Doktríně For Strategic Communications*. https://assets.publishing.service.gov.uk/media/6525459d244f8e00138e7343/AJP_10_Strat_Comm_Change_1_web.pdf

NATO. 2024. "Countering hybrid threats." https://www.nato.int/cps/on/natohq/topics_156338.htm

Pamment, James, and Elsa Isaksson. 2024. *Psychological Defence: Concepts and principles for the 2020s*. https://mpf.se/download/18.34845f44192b793f4ee27d9/1730120674895/241017_Psychological-Defence-Concepts-and-principles-for-the-2020s_rapport.pdf

Propastop. 2017. "What is Propastop?" March 6, 2017. <https://www.propastop.org/en/2017/03/06/what-is-propastop/>

Rada pre mediálne služby. n.d. "Platforma Mediálna gramotnosť+." <https://rpms.sk/>

Theohary, Cathrine A. 2018. *Information Warfare: Issues for Congress*. Washington: Congressional Research Service. <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R45142/5>

Tofvesson, Mikael. n.d. "Defence Against the Dark Arts: Sweden's Psychological Defence Agency." *Chandler Institute of Governance* <https://www.chandlerinstitute.org/governancematters/defence-against-the-dark-arts-swedens-psychological-defence-agency>

Valtioneuvosto. 2025. "Overview of information influence activities". <https://valtioneuvosto.fi/en/government-communications/overview-of-information-influence-activities?s?gsid=0c7a8cee-84c0-44c1-b5e3-09bef4c56ce1>

Valtioneuvosto. 2025. *Security Strategy for Society*. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/166026/VN_2025_3.pdf?sequence=4&isAllowed=1

Vávrová, Iveta. 2022. "Zákon proti dezinformacím? „Nejde o omezení svobody tisku, ale o obranyschopnost země," argumentují bezpečnostní experti." *Radiožurnál*, 11. 10. 2022. <https://radiozurnal.rozhlas.cz/zakon-proti-dezinformacim-nejde-o-omezeni-svobody-tisku-ale-o-obranyschopnost-8845428>

Vláda České republiky. 2026. *Pracovní a poradní orgány*. <https://vlada.gov.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/#zmocnenci>

Vláda Slovenskej republiky. 2021. *Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky*. https://www.mosr.sk/data/files/4263_210128-bezpecnostna-strategia-sr-2021.pdf

Vojenské zpravodajství. 2021. "Vojenské zpravodajství se podílí na zajišťování kybernetické obrany České republiky." <https://www.vzcr.cz/kyberneticka-obrana-46>

Wigell, Mikael, Harri Mikkola, and Tapio Juntunen. 2021. *Best Practices in the Whole-of-society Approach in Countering Hybrid Threats*. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653632/EXPO_STU%282021%29653632_EN.pdf

Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1969-2>

Recenzovaný článek

Dopad recentní právní regulace ozbrojeného konfliktu prizmatem války na Ukrajině

The Impact of Recent Legal Regulation of Armed Conflict in the Context of the War in Ukraine

Leopold Skoruša¹, Karel Marek¹, Ondřej Horák¹, Radim Vičar¹

¹Katedra aplikovaných sociálních a humanitních věd, Fakulta vojenského leadershipu, Univerzita obrany, Brno, Česká republika

Abstrakt: Článek analyzuje aktuální stav mezinárodního humanitárního práva (MHP) ve světle ozbrojeného konfliktu na Ukrajině. V jednotlivých kapitolách se zaměřuje na teoretický rámec MHP, typologii konfliktu, vývoj právní regulace a její praktické dopady. Zvláštní pozornost je věnována selhání mezinárodního práva při ochraně civilistů, omezení vymahatelnosti právních norem a návrhům na posílení jejich účinnosti. Cílem je přispět k odborné diskusi o budoucnosti právní regulace ozbrojených konfliktů.

Abstract: This article analyses the current state of international humanitarian law (IHL) considering the armed conflict in Ukraine. It explores the theoretical framework of IHL, the typology of the conflict, recent legal developments, and their practical impacts. Special attention is given to the failures of international law in protecting civilians, the limitations of legal enforcement, and proposals for improving the system's effectiveness. The aim is to contribute to scholarly debate on the future of legal regulation in armed conflicts.

Klíčová slova: agrese; ICC; mezinárodní humanitární právo; sankce; válka na Ukrajině.

Keywords: Aggression; ICC; International Humanitarian Law; Sanctions; War in Ukraine.

ÚVOD

Ozbrojený konflikt na Ukrajině, který začal otevřenou vojenskou agresí Ruské federace dne 24. února 2022, zásadním způsobem proměnil bezpečnostní prostředí euroatlantického prostoru. Vedle jeho bezprostředních dopadů na obranné strategie států NATO, úroveň kolektivní obrany a vývoj vojenských doktrín, vyvstává stále naléhavější otázka účinnosti a přizpůsobivosti právního rámce, jenž má ozbrojené konflikty regulovat.

Současná právní regulace válečného střetnutí, zakotvená v MHP, má svůj základ v čtyřech ženevských úmluvách z roku 1949, jejich dodatkových protokolech a v obyčejovém právu (Henckaerts a Doswald-Beck 2005). Přestože tato právní úprava stanovuje povinnosti bojujících stran a chrání civilní obyvatelstvo, její vynutitelnost a faktická aplikace v asymetrickém, hybridním a technologicky vyspělém konfliktu, jaký probíhá na Ukrajině, zůstává problematická.

Agrese vůči Ukrajině představuje flagrantní porušení Charty OSN, přičemž související vedení bojových operací je doprovázeno rozsáhlými útoky na civilní objekty, včetně energetické infrastruktury, zdravotnických zařízení a obytných čtvrtí (Milanović 2022). Tato skutečnost otevírá otázku, zda a jakým způsobem současná právní regulace ozbrojených konfliktů reaguje na realitu moderní války, a zda je schopna zajistit odpovědnost pachatelů nejzávažnějších zločinů podle mezinárodního práva.

Cílem tohoto příspěvku je analyzovat dopad recentní právní regulace ozbrojených konfliktů na vedení války na Ukrajině, přičemž důraz bude kladen na aplikační praxi MHP, aktuální mezinárodní reakce a potenciální výzvy pro právní i vojenskou strategii. Celým článkem se prolíná tato zkoumaná otázka: „*Jak ovlivnila recentní právní regulace ozbrojeného konfliktu způsob vedení války na Ukrajině a v čem se ukazují její nedostatky?*“

Zvolená metoda kombinuje právní a případovou analýzu, přičemž čerpá ze smluvního práva, relevantní judikatury mezinárodních soudů, rezolucí OSN, odborných vojenských i právních komentářů, a z otevřených zdrojů monitorujících průběh bojů na Ukrajině.

1 TEORETICKÝ RÁMEC A PŘEHLED PRAMENŮ PRÁVA OZBROJENÉHO KONFLIKTU

Právo ozbrojeného konfliktu, tradičně označované jako mezinárodní humanitární právo (MHP) nebo právo válečné, představuje specifickou oblast mezinárodního práva veřejného, jejímž cílem je regulace způsobu vedení válečných operací a ochrana osob, které se přímo neúčastní nebo byly vyřazeny z bojových činností (Greenwood 2010). Tato právní disciplína vznikala paralelně s vývojem státních armád, ale svůj kodifikační vrchol dosáhla v průběhu 19. a 20. století prostřednictvím mezinárodních úmluv, zejména Haagských konvencí (1899, 1907) a Ženevských úmluv (1949), včetně jejich Dodatkových protokolů (1977, 2005) (Bugnion 1999).

Mezinárodní humanitární právo je postaveno na dvou základních principech:

- omezení prostředků a metod vedení boje (*ius in bello*) a
- ochraně obětí ozbrojených konfliktů.

Tyto zásady mají své prameny nejen ve smluvním právu, ale i v právu obyčejovém, které podle Mezinárodního výboru Červeného kříže (dále též ICRC) tvoří páteř MHP zejména ve vztahu ke konfliktům, na něž se explicitně nevztahují mezinárodní smlouvy (Henckaerts a Doswald-Beck 2005). Z hlediska systematiky lze prameny práva ozbrojeného konfliktu členit tak, jak uvádíme v následujících podkapitolách.

1.1 Mezinárodní smlouvy

Základním východiskem pro právní úpravu ozbrojených konfliktů jsou čtyři Ženevské úmluvy z roku 1949 a jejich tři dodatkové protokoly (Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly 1949, 1977 a 2005). Zejména Dodatkový protokol I z roku 1977 výrazně rozvinul ustanovení o ochraně civilních osob a objasnil pravidla týkající se rozlišení mezi civilními objekty a vojenskými cíli.

Další významné smluvní prameny obsahují Haagské úmluvy (1899 a 1907) o vedení války na souši, používání munice a o právech a povinnostech neutrálních států. Speciickou oblastí jsou též smlouvy o zákazu nebo omezení konkrétních druhů zbraní, jako např. Úmluva o zákazu použití, hromadění zásob, výroby a převodu protipěchotních min a jejich zničení (Ottawská úmluva 1997), Úmluva o kazetové munici (Dublin 2008) nebo Úmluva o zákazu chemických zbraní (1993).

Okrajově lze ještě uvést tzv. Newyorské právo, které je některými autory považováno za součást širšího rámce mezinárodního humanitárního práva (Solis 2022), které se zaměřuje na pravidla individuální odpovědnosti, včetně odpovědnosti států za porušení mezinárodního humanitárního práva, a zavádí kontrolní a sankční mechanismy.

1.2 Obyčejové právo

Obyčejové MHP se rozvíjelo paralelně se smluvním právem a podle obecně přijímaného pojetí představuje závazná pravidla plynoucí z obecné a dlouhodobé praxe států prováděné v přesvědčení právní závaznosti (*opinio juris*) (Bassiouni 2013). Kodifikačním milníkem se stala studie ICRC z roku 2005, která identifikovala 161 pravidel obyčejového MHP aplikovatelných v mezinárodních i vnitrostátních ozbrojených konfliktech (Henckaerts a Doswald-Beck 2005). Význam obyčejového práva je obzvlášť patrný v oblastech, kde smluvní úprava chybí, anebo tam, kde některé státy nejsou smluvní stranou konkrétní úmluvy (např. USA a Dodatkový protokol I).

1.3 Judikatura mezinárodních soudů

Rozvoj MHP je významně ovlivňován také judikaturou Mezinárodního soudního dvora (ICJ), Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (ICTY), Mezinárodního

trestního soudu (ICC) a Evropského soudu pro lidská práva (ECHR). Například ve věci *Nikaragua vs. USA* (1986) ICJ potvrdil, že pravidla MHP jsou součástí obyčejového mezinárodního práva (ICJ, 1986). ICTY zase ve věci *Tadić* vymezil pojem ozbrojený konflikt a rozšířil aplikovatelnost MHP i na vnitrostátní ozbrojené konflikty (ICTY 1995). ICC se od roku 2014 zabývá ozbrojeným konfliktem na Ukrajině a jeho rozhodnutí z roku 2023 o vydání zatykače na prezidenta Ruské federace je historicky průlomovým krokem v aplikaci odpovědnosti na nejvyšší úrovni státní moci (ICC 2023).

2 TYPOLOGIE OZBROJENÉHO KONFLIKTU NA UKRAJINĚ

Typologizace ozbrojeného konfliktu má zásadní význam pro správnou aplikaci MHP, pro pochopení strategické dynamiky konfliktu i pro určení odpovědnosti za jeho následky. Válka na Ukrajině není jen klasickým mezistátním konfliktem, ale současně vykazuje znaky asymetrické, hybridní i proxy války, přičemž v jednotlivých fázích konfliktu dominovaly různé charakteristiky. Tato typologická pluralita klade značné nároky na právní a operační hodnocení situace v souladu s platnými normami MHP i vojenskou doktrínou.

2.1 Mezinárodní ozbrojený konflikt

Od 24. února 2022, kdy Ruská federace zahájila rozsáhlý konvenční útok proti Ukrajině, je konflikt jednoznačně kvalifikován jako mezinárodní ozbrojený konflikt (International Armed Conflict, IAC). Podle čl. 2 společného všem čtyřem Ženevským úmluvám z roku 1949 vzniká IAC každým případem použití ozbrojené síly mezi dvěma nebo více státy, bez ohledu na to, zda byla válka formálně vyhlášena (ICRC-komentář 2016).

Jelikož jsou jak Rusko, tak Ukrajina smluvními stranami Ženevských úmluv, mají obě země mezinárodněprávní povinnost a z toho plynoucí závazek dodržovat pravidla MHP (Sassòli 2019).

2.2 Ozbrojený konflikt nemající mezinárodní charakter s prvky proxy války (2014–2021)

Období od roku 2014 do února 2021 má odlišný právní charakter. Konflikt byl převážně veden mezi ozbrojenými silami Ukrajiny a separatistickými entitami v Doněcké a Luhanské oblasti. Pokud by tyto entity jednaly samostatně, šlo by o konflikt nemající mezinárodní charakter (Non-International Armed Conflict, NIAC) (Sassòli 2019).

Nicméně rozsáhlá podpora ze strany Ruské federace – včetně financování, vyzbrojování, využívání instruktorů, zpravodajské podpory a přímého zasahování ruských jednotek do bojů – umožňuje za použití testu „celkové kontroly“ (overall control) formulovaného Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii (ICTY) ve věci *Tadić* právní

kvalifikaci této fáze jako mezinárodního ozbrojeného konfliktu vedeného prostřednictvím proxy aktérů (ICTY, 1999). Tribunál upřesnil, že k přičtení odpovědnosti státu za činy ozbrojené skupiny musí být prokázáno, že tento stát vykonává nad skupinou celkovou kontrolu. Tato teorie celkové kontroly a kritéria s ní spojená byla rozvinuta v rozhodnutích mezinárodních trestních tribunálů. Ve věci *Čelebići Camp* (Mucić et al.) ze dne 20. února 2001 odvolací senát ICTY potvrdil právní argumentaci celkové kontroly a její relevanci, která ji osvobozuje od právního formalismu a vyvolává odpovědnost státu za činnost údajně nezávislých skupin, které ve skutečnosti jednají jménem tohoto státu nebo v jeho zájmu. Tribunál rovněž upřesnil, že pokud je dotčným kontrolujícím státem sousední stát s územními ambicemi na stát, kde probíhá konflikt... test „celkové kontroly“ by mohl být splněn.

V tomto kontextu lze s vysokou mírou jistoty konstatovat, že angažovanost Ruské federace v Donbasu i na Krymu odpovídá stanoveným kritériím. Významná politická a vojenská kontinuita mezi událostmi v letech 2014–2021 a invazí v roce 2022 rovněž podporuje tezi o jediném ozbrojeném konfliktu, který se vyvíjel v několika fázích (Milanović 2023).

3 RECENTNÍ VÝVOJ V OBLASTI PRÁVNÍ REGULACE OZBROJENÝCH KONFLIKTŮ

Ozbrojené konflikty 21. století probíhají v kontextu výrazně akcelerujícího technologického pokroku, proměn vojenských doktrín, proměnlivého geopolitického uspořádání a zároveň čelí rostoucím výzvám v oblasti aplikace a adaptace norem mezinárodního práva, zejména práva ozbrojených konfliktů. S tím, jak se mění způsoby vedení války – od klasických střetů armád až po kybernetické a hybridní operace – roste tlak na flexibilitu a relevanci mezinárodního humanitárního práva (Sassòli 2019, 82–84.). Zkušenost ozbrojeného konfliktu na Ukrajině, která začala v roce 2014 a eskalovala v roce 2022, se stala lakmusovým papírkem schopnosti MHP čelit současným výzvám. Tato kapitola analyzuje, jaké směry vývoje právní regulace lze v kontextu války na Ukrajině pozorovat – a zda dochází ke kodifikačním změnám, rozšiřování obyčejového práva, nebo k intenzivní reinterpetaci stávajících norem.

3.1 Nové rezoluce Valného shromáždění a Rady bezpečnosti OSN

Ačkoliv Rada bezpečnosti OSN nebyla v důsledku uplatnění práva veta stálým členem – Ruskou federací – schopna přijmout žádné závazné opatření k řešení ozbrojeného konfliktu na Ukrajině podle kapitoly VII Charty OSN, klíčovou roli převzalo Valné shromáždění OSN. To se stalo hlavní platformou pro přijímání deklaratorních rezolucí, které, ač právně nezávazné, představují významný politický nástroj vyjadřující postoj mezinárodního společenství. Tyto rezoluce slouží k potvrzení norem mezinárodního práva, k posílení jejich legitimity a k vytváření politického tlaku na agresora. Na rozdíl od rozhodnutí Rady bezpečnosti, která mohou zavazovat členské státy k přijetí konkrétních opatření, mají

rezoluce Valného shromáždění primárně povahu doporučení a jejich účinek spočívá zejména v morální a diplomatické rovině (UNGA 2022).

Rezoluce ES-11/1 (březen 2022), ES-11/2 (březen 2022) nebo ES-11/6 (únor 2023) výslovně označily jednání Ruské federace za porušení Charty OSN, suverenity a územní celistvosti Ukrajiny, a požadovaly okamžité stažení ruských sil (UNGA, 2023). Tyto rezoluce sice nejsou právně závazné, a tedy i vynutitelné, ale představují důležité doktrinární vyjádření převládajícího mezinárodního konsenzu, což může mít vliv na vývoj obyčejového mezinárodního práva a výklad mezinárodních norem (Milanović 2023).

Z právně-politického hlediska lze tyto rezoluce považovat za normativní reakci mezinárodního společenství na porušení zákazu použití síly a nástroj vyjadřující postavení většiny států světa k situaci v souladu s článkem 2 odst. 4 Charty OSN.

3.2 Tallinn Manual 2.0 a aplikace MHP na kyberútoky

Kybernetická dimenze konfliktu na Ukrajině, zahrnující koordinované útoky na infrastrukturu, dezinformační kampaně a škodlivý software (malware), vyvolala otázku, jak je mezinárodní právo aplikovatelné v kyberprostoru (Rid 2013). Zásadním dokumentem v této oblasti je *Tallinn Manual 2.0 on the International Law Applicable to Cyber Operations* (2017), který nabízí nezávazný, ale autoritativní výklad platných pravidel MHP v digitálním prostoru (Schmitt 2017).

Tallinn Manual konstatuje, že kybernetický útok může být kvalifikován jako „ozbrojený útok“ ve smyslu mezinárodního práva, pokud vyvolá účinky srovnatelné s použitím kinetické síly, například zničení kritické infrastruktury nebo ztráty na životech. Přestože se Tallinn Manual nestal právně závazným mezinárodním instrumentem, představuje významný interpretační rámec, na který se často odkazuje v odborné literatuře, diplomatických prohlášeních i v národních kybernetických doktrínách (např. NATO, USA) (Tallinn Manual 2.0 2017).

Ozbrojený konflikt na Ukrajině potvrdil relevanci těchto výkladových pravidel: v lednu 2022 byly zaznamenány cílené kybernetické útoky proti ukrajinskému ministerstvu zahraničních věcí, energetickému sektoru a bankovní infrastruktuře, které probíhaly souběžně s vojenskou invazí. Podle kritérií stanovených Tallinn Manuaelem by tyto útoky mohly být kvalifikovány jako doprovodné akty mezinárodního ozbrojeného konfliktu (Bellingcat 2022).

3.3 Vztah právní regulace k novým technologiím

Vývoj nových vojenských technologií, jako jsou autonomní zbraňové systémy (AWS), zbraně řízené umělou inteligencí (AI) a pokročilé drony, vyvolává otázky ohledně aplikovatelnosti základních principů MHP, zejména principu rozlišování a proporcionality (ICRC 2021).

Ačkoliv k využití ozbrojených dronů docházelo již v předchozích konfliktech, např. konflikt v Náhorním Karabachu v roce 2020 prokázal průlomový potenciál bezpilotních prostředků, jejich nasazení zde bylo převážně omezeno na státní vojenské systémy využívané asymetricky jednou stranou konfliktu a nevyznačovalo se plošným, oboustranným ani masovým používáním komerčních dronů na úrovni jednotlivých bojových jednotek (Hecht 2022). Ukrajinský konflikt je výjimečný bezprecedentním rozsahem a decentralizací jejich použití, včetně masového nasazení komerčních platforem. Používají se nejen k průzkumu, ale i k přesným útokům, často mimo tradiční bojové linie. To vyvolává otázky ohledně schopností rozlišovat mezi civilními objekty a vojenskými cíli, což je jeden ze stěžejních principů MHP. Navíc se objevují případy, kdy civilní infrastruktura (např. komunikační sítě) slouží jako prostředek pro vedení operací, čímž se stírá hranice mezi civilní a vojenskou sférou (Ruben 2025).

Válka na Ukrajině je první, v níž byly masově nasazeny drony na taktických i strategických úrovních, včetně tzv. „loitering munitions“ (např. IAI Harop-Izrael, Switchblade 300/600-USA, Lancet-Rusko), a potvrdila, že stávající MHP, vycházející z norem přijatých ve 20. století, nedisponuje dostatečnými právními nástroji pro regulaci používání těchto autonomně operujících zbraňových systémů (Wagner 2021).

Konflikt slouží jako živá laboratoř testující flexibilitu mezinárodního práva i ve vztahu ke kybernetickým útokům a použití moderních technologií. Kybernetické útoky na kritickou infrastrukturu, masové využívání dronů a autonomních systémů vyvolávají otázky ohledně aplikovatelnosti a interpretace základních principů MHP, jako jsou rozlišování, proporcionalita a vojenská nezbytnost.

4 DOPADY PRÁVNÍ REGULACE V KONTEXTU VÁLKY NA UKRAJINĚ

Válka představuje zásadní test MHP v reálných podmínkách rozsáhlého konvenčního konfliktu v 21. století. I přes existenci poměrně jasných norem ICC, zejména v oblasti ochrany civilistů, zákazu určitých druhů zbraní či zacházení s válečnými zajatci, se opakovaně objevují informace o závažných porušeních těchto pravidel (Sassòli 2019). Tato kapitola analyzuje praktickou aplikaci MHP v jednotlivých oblastech, reakce mezinárodního společenství, činnost ICC i roli nevládních organizací.

4.1 Aplikace mezinárodního humanitárního práva na praktické situace

a) Útoky na civilní objekty

Jedním ze středobodů kritiky vůči vedení operací ruskou stranou je systematické útočení na civilní infrastrukturu, jako jsou obytné budovy, nemocnice, školy nebo energetická zařízení (ICRC 2022). Podle čl. 52 Dodatkového protokolu I k Ženevským úmluvám jsou civilní objekty chráněny, pokud nejsou využívány k vojenským účelům.

Opakované útoky na energetická zařízení, vodohospodářskou infrastrukturu či plošné bombardování měst (např. Mariupol, Charkov, Bachmut) mohou představovat porušení

zásady vojenské nezbytnosti a proporcionality, neboť způsobují rozsáhlé ničení civilních objektů bez dostatečně prokazatelného přímého vojenského účelu (UNHRC 2023).

Ruská federace některé útoky odůvodňuje údajnou dvojí funkcí objektu (tzv. dual-use infrastructure), avšak i v těchto případech platí zásady proporcionality a přiměřenosti (Boothby 2012). Podle organizace Human Rights Watch (HRW) mohou některé tyto incidenty naplňovat znaky válečných zločinů (HRW 2023).

b) Zacházení s válečnými zajatci

Zacházení s válečnými zajatci je regulováno III. Ženevskou úmluvou. Na obou stranách konfliktu byly zdokumentovány případy mučení, zneužívání nebo veřejného vystavování zajatců, např. zveřejňování výslechů v médiích (Amnesty International 2023).

Závažným a široce medializovaným incidentem, který vyvolal značnou mezinárodní odezvu, je případ údajné mimosoudní popravy ukrajinského válečného zajatce po pronesení hesla „Sláva Ukrajině“. Tento čin, pokud by byl prokázán, by představoval závažné porušení čl. 13 a čl. 14 Úmluvy a mohl by být kvalifikován jako válečný zločin podle čl. 8 odst. 2 písm. a) Římského statutu ICC. Uvedený incident je předmětem vyšetřování, což potvrzuje zájem mezinárodního společenství na stíhání závažných porušení MHP.

Byly zaznamenány i případy nezákonného zacházení s ruskými válečnými zajatci ze strany ukrajinských ozbrojených sil, které rovněž vyvolávají otázky odpovědnosti podle MHP a mezinárodního trestního práva. Tyto skutečnosti podtrhují zásadní požadavek, aby všechny strany ozbrojeného konfliktu bez výjimky respektovaly a uplatňovaly ustanovení Ženevských úmluv a jejich dodatkových protokolů, přičemž porušení těchto norem zakládá individuální trestní odpovědnost pachatelů i jejich nadřízených (ICC 2023).

c) Ochrana civilních osob

MHP zakazuje útoky na civilní obyvatelstvo, hromadné deportace, sexuální násilí a další formy nátlaku na neozbrojené civilisty (ICC, 2023). Předmětný konflikt je doprovázen četnými a dobře zdokumentovanými případy závažného porušování mezinárodního humanitárního práva a mezinárodního trestního práva. Mezinárodní vyšetřovací mechanismy, včetně Mezinárodní vyšetřovací komise OSN pro Ukrajinu a Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva (OHCHR), zaznamenaly stovky případů hromadných poprav civilního obyvatelstva, zejména v lokalitách jako Buča, Irpiň či Izjum. Byly rovněž zdokumentovány případy únosů a deportací ukrajinských dětí, které jsou v rozporu s čl. 49 Čtvrté ženevské úmluvy a mohou být kvalifikovány jako válečný zločin podle čl. 8 Římského statutu ICC. Dochází také k násilnému přesunu tisíců civilistů na území Ruské federace, což porušuje zákaz nucených přesunů obyvatelstva. (United Nations Independent International Commission of Inquiry on Ukraine, 2023). Organizace jako OSN, HRW nebo Amnesty International označují tyto praktiky za možné zločiny proti lidskosti (HRW 2023).

4.2 Reakce mezinárodního společenství a sankční mechanismy

Reakce mezinárodního společenství na porušování MHP v kontextu Ukrajiny je bezprecedentní svou rozsáhlostí a komplexností. EU, USA, Kanada, Japonsko a další země zavedly cílené sankce proti osobám podezřelým z odpovědnosti za porušování lidských

práv (tzv. Magnitského zákony), jakož i sektorové sankce na ruský obranný a finanční sektor (EU Council 2023).

Zároveň byly zřízeny vyšetřovací mise OSN, mise OBSE a zvláštní jednotky v rámci národních prokuratur (např. Eurojust – Core International Crimes Hub).

5 KRITICKÁ ANALÝZA EFEKTIVITY PRÁVNÍ REGULACE

Ačkoliv MHP představuje jedno z nejkomplexnějších a nejstarších odvětví mezinárodního práva veřejného, jeho praktická efektivita zůstává v ozbrojených konfliktech předmětem oprávněné kritiky. Válka na Ukrajině, vedle své role jako testu platných norem, také odhalila limity a selhání v jejich vynucování, zejména v asymetrickém a hybridním prostředí.

5.1 Limity MHP v asymetrických a hybridních konfliktech

MHP bylo tradičně utvářeno pro konflikty mezi státními aktéry v rámci klasického modelu mezistátní války. Současné konflikty, včetně války na Ukrajině, však často zahrnují asymetrické prvky (např. zapojení nestátních aktérů, dobrovolnických praporů, soukromých vojenských organizací jako Wagner) i hybridní charakteristiky (kybernetické útoky, dezinformace, ekonomická válka) (Sassòli 2019, 121–123.).

V těchto podmínkách naráží MHP na definiční, interpretační i normativní obtíže:

- není vždy jasné, jak kvalifikovat právní status aktérů (kombatant × civilista),
- obtížně se aplikuje zásada rozlišování v prostředí urbanizovaných oblastí s dvojitou infrastrukturou,
- chybí explicitní pravidla pro vedení kybernetických operací (Schmitt 2017).

Konflikt ostře odhalil právní i faktické rozostření hranic mezi pravidelnými ozbrojenými silami a nestátními subjekty, z nějž profitovala zejména Wagnerova skupina. Jako hybridní aktér, nikoliv soukromá vojenská organizace s jasným statutem, ale síť blízce propojená se státními strukturami umožnila Rusku využívat držené ozbrojené síly bez odpovědnosti, díky principu tzv. věrohodného popírání. Taková struktura významně komplikuje aplikaci MHP a právní kvalifikaci střetů. (Tambay a Khalfaoui 2023).

Navíc, ačkoliv ruské právo soukromé vojenské organizace kategoricky zakazuje, Wagnerova skupina si zachovala „šerosvětový“ status – formálně neexistující subjekt, ale zároveň de facto vojenská síla. Tato právní anonymita fakticky znemožnila uplatnění odpovědnosti Ruska za skutky skupiny, přestože předpisy MHP umožňují atribuci Statusu státu, pokud je prokázáno „účinné ovládnutí“ skupiny. (Heinemann-Grüder 2023)

5.2 Problém vynutitelnosti práva a „dvojího standardu“

MHP disponuje vysokým morálním kreditem, ale slabými sankčními nástroji. Porušení pravidel sice může být kvalifikováno jako zločin agrese, válečný zločin či zločin proti lid-skosti, avšak mechanismy jejich prokázání, stíhání a sankcionování jsou zdoluhavé, poli-ticky zatížené a zpravidla závislé na souhlasu států (Akande a Johnston 2021).

Navíc mezinárodní trestní spravedlnost čelí obviněním z dvojího standardu – přísného přístupu vůči slabším státům (např. v Africe) a zároveň opatrného až bezzubého postoje vůči velmocím (Bosco 2014, 78–80). V kontextu Ukrajiny se tato disproporce projevuje především v pomalém a váhavém reagování na ruské zločiny v počáteční fázi konfliktu a v neochotě mnoha států přerušit diplomatické styky navzdory důkazům o flagrantních porušeních MHP (Ocampo 2023).

5.3 Neochota velmocí podřídit se jurisdikci Mezinárodního trestního soudu (ICC)

Jedním z nejzásadnějších strukturálních deficitů v oblasti mezinárodního trestního práva je absence univerzální jurisdikce Mezinárodního trestního soudu. Klíčové státy me-zinárodního systému – Ruská federace, Spojené státy americké, Čínská lidová republika, Indie a Izrael – nejsou smluvními stranami Římského statutu (ICC 2024).

Ruská federace sice podepsala Římský statut v roce 2000, ale v roce 2016 formálně oznámila svůj záměr se k němu nepřipojit (ICC, 2016). Navzdory tomu ICC vydal zatykač na Vladimira Putina (2023), přičemž se opíral o čl. 13 odst. 2 Statutu a žádost smluvních států. Ruský prezident byl obviněn z válečného zločinu podle čl. 8 odst. 2 písm. a)(vii) a čl. 8 odst. 2 písm. b)(viii) Římského statutu – nezákonné deportace a přesuny obyvatel-stva (děti) z okupovaných částí Ukrajiny do Ruské federace. Současně byl vydán zatykač na Marii Lvovou-Bělovou, zmocněnkyni prezidenta RF pro práva dětí (ICC 2024).

Tento precedentní krok sice posiluje normativní autoritu ICC, ale praktický dopad je omezený, neboť Rusko jakoukoliv spolupráci odmítá a žádná donucovací opatření nee-xistují (Schabas 2020).

Obdobné dilema se týká i Spojených států amerických, které nejsou smluvní stranou Římského statutu a ICC aktivně nepodporují, mimo jiné z obav o možné stíhání vlastních občanů. Paradoxně však v případě ruské agrese proti Ukrajině deklarativně stojí na straně Kyjeva a podporují jeho úsilí o mezinárodní spravedlnost.

Tento postoj tak vytváří právně-politický rozpor: Washington sice veřejně podporuje vyšetřování ruských zločinů, ale oficiálně odmítá spolupráci s ICC, a to včetně přijetí jeho jurisdikce. Výsledkem je situace, kdy USA poskytují Ukrajině důkazy a zpravodajské infor-mace, avšak formálně se distancují od přímého procesního zapojení do činnosti soudu (HRW 2023).

6 NÁVRHY NA ZLEPŠENÍ A BUDOUCÍ VÝVOJ PRÁVNÍ REGULACE

Konflikt na Ukrajině nejen znovu potvrdil relevanci MHP, ale zároveň odhalil hluboké strukturální deficity v jeho vynutitelnosti a přizpůsobivosti novým formám válčení. Dosavadní právní rámec, byť normativně komplexní, naráží na problémy s jurisdikcí, technologickou zastaralostí i selektivním uplatňováním. Cílem této kapitoly je formulovat konkrétní návrhy na zlepšení právní regulace ozbrojených konfliktů a načrtnout směry jejího budoucího vývoje.

6.1 Posílení jurisdikce Mezinárodního trestního soudu a reforma Rady bezpečnosti OSN

Jedním ze základních předpokladů účinné právní regulace ozbrojených konfliktů je existence důvěryhodného a nezávislého orgánu pro vymáhání odpovědnosti. Mezinárodní trestní soud představuje takový nástroj, avšak jeho legitimita a efektivita jsou oslabovány neúplnou ratifikací Římského statutu (Schabas 2020, 95–97).

Za perspektivní směry dalšího vývoje lze považovat zejména:

- institucionalizaci pobídkových mechanismů motivujících státy k přistoupení ke Statutu, a to například prostřednictvím podmíněného přístupu k účasti na mírových operacích OSN či k uzavírání mezinárodních obchodních dohod,
- posílení kooperativních povinností států v oblasti vydávání osob obviněných Mezinárodním trestním soudem, což by přispělo k efektivnější vynutitelnosti rozhodnutí Soudu,
- revizi čl. 16 Římského statutu, jenž v současné podobě svěřuje Radě bezpečnosti oprávnění odložit vyšetřování, avšak v praxi často vede k faktické paralýze činnosti Soudu (srov. Akande 2021).

Současně se jeví jako zásadní reforma systému veta v Radě bezpečnosti OSN, jehož zneužívání blokuje efektivní rozhodování v otázkách agrese a mezinárodní odpovědnosti (Sarooshi 1999, 142–145). V úvahu přichází také myšlenka o zavedení omezeného veta v otázkách masových zločinů, podle návrhu French-Mexican Initiative (2013), či tzv. Code of Conduct (2015). Jedná se o dvě diplomatické iniciativy, které se snaží reformovat fungování Rady bezpečnosti OSN, zejména v oblasti omezení nebo regulace práva veta v případech masových zvěrstev (genocida, válečné zločiny, zločiny proti lidskosti).

French-Mexican Initiative navrhuje, aby se stálí členové Rady bezpečnosti OSN dobrovolně zavázali nepoužívat právo veta v případech, kdy dochází k masovým zvěrstvům. Cílem je zabránit paralyzaci Rady bezpečnosti v krizových situacích, jako byla například Sýrie.

Code of Conduct je iniciativa vedená skupinou států v rámci ACT Group (Accountability, Coherence and Transparency), která vyzývá všechny členy Rady bezpečnosti, aby aktivně jednali v případech masových zvěrstev a neblokovali akci prostřednictvím veta. Tato iniciativa je širší a zahrnuje i nestálé členy.

6.2 Ustálení závaznosti některých obyčejových pravidel

Obyčejové mezinárodní právo představuje klíčový zdroj MHP, zejména v oblastech, kde chybí smluvní úprava nebo účast klíčových států. Problémem však zůstává nejistota v identifikaci a závaznosti obyčejových pravidel, což umožňuje selektivní aplikaci (Hencckaerts 2005).

Možná řešení zahrnují:

- kodifikaci základních obyčejových norem ve formě závazného dodatku k Ženevským úmluvám,
- vytvoření mezinárodního registru obyčejových norem pod záštitou ICRC nebo OSN,
- zavedení automatické aplikace norem MHP na všechny aktéry konfliktu bez ohledu na status (např. státní × nestátní) (ICRC 2015).

Tím by se posílila právní jistota a univerzalita, a zároveň omezilo svévolné výklady jednotlivých států.

6.3 Regulace nových technologií v ozbrojených konfliktech

Současná právní úprava MHP vznikala v době konvenčních konfliktů a nereflexuje plně nové formy válčení, zejména kybernetické operace, plně autonomní zbraňové systémy (LAWS), umělou inteligenci či vojenské využití vesmíru (Schmitt 2017).

Za vhodné se považuje:

- mezinárodní regulace autonomních zbraní na bázi preventivního principu, s minimálně povinnou human-in-the-loop modelu – přístup v umělé inteligenci, který využívá lidský vstup ke zlepšení výkonu AI modelu (Asaro 2020),
- zahrnutí kybernetických útoků pod ochranu civilních cílů, např. zákazů zásahů do nemocnic, elektráren, datových center civilní správy,
- revize tzv. Tallinn Manual 2.0 s cílem transformovat jeho pravidla v závaznou právní regulaci (UNIDIR 2023).

Technologie mění charakter konfliktu, ale nesmějí oslabovat lidskou odpovědnost za rozhodování o užití síly, což je základní etický i právní princip MHP (Boothby 2012, 335–337).

6.4 Význam vyšetřování Mezinárodního trestního soudu (ICC)

ICC otevřel vyšetřování situace na Ukrajině v roce 2022 po žádosti více než 40 států (ICC 2022). Jak již bylo uvedeno v kapitole 5.3 vydal soud na jaře 2023 příkazy k zatčení na Vladimíra Putina a Marii Lvovou Bělovou kvůli nezákonné deportaci ukrajinských dětí (ICC 2023).

Takový postup soudu představuje historický průlom – jde o první případ, kdy ICC stíhá úřadujícího vůdce státu s právem veta v Radě bezpečnosti OSN. Přestože Rusko ICC neuznává, zatykač omezuje mezinárodní mobilitu obviněných a posiluje symbolickou a skutečnou právní roli ICC jako orgánu mezinárodní odpovědnosti (Schabas 2020).

6.5 Zpřesnění definice agrese a odpovědnosti států

Případ Ukrajiny poukázal na právní i politické limity definice agrese, jak je uvedena v čl. 8 bis Římského statutu a rezoluci Valného shromáždění OSN č. 3314 (1974). Současná definice je značně formalistická a nezohledňuje nové formy neozbrojeného nebo hybridního napadení.

Navrhuje se:

- rozšíření definice agrese o kybernetické útoky, systematickou dezinformaci a hybridní destabilizační činnost,
- posílení mezinárodní odpovědnosti států, nejen fyzických osob – včetně možnosti sankcionovat státy za dlouhodobé neplnění povinností podle MHP,
- zvažení zavedení povinnosti reparací za nelegální použití síly, pod mezinárodním dozorem (např. ve formě zvláštního fondu) (Milanović 2023).

Jasnější definice agrese i širší katalog odpovědnosti státu by posílily preventivní funkci MHP a omezily prostor pro právní manipulaci ze strany agresorů.

6.6 Zpřesnění interpretace práva a reakce států na použití síly

Ruská invaze na Ukrajinu vyvolala novou vlnu diskusí o právním rámci pro použití síly, zejména o výkladu pojmu agrese, sebeobraně (preventivní i preemptivní) a případných kolektivních protiopatření (Murphy 2022). Podle čl. 2 odst. 4 Charty OSN je pohrůžka nebo použití síly státem proti územní integritě nebo politické nezávislosti jiného státu zakázáno. Ruská vojenská operace byla široce kvalifikována jako akt agrese, jak jej definuje čl. 8 bis Římského statutu ICC.

Diskuse o sebeobraně v kontextu Ukrajiny se dotýká i rozdílu mezi preventivní a preemptivní sebeobranou. Zatímco preventivní sebeobrana je obecně považována za nelegitimní (jde o obranu proti hypotetické budoucí hrozbě), preemptivní sebeobrana může být uznána, pokud je útok bezprostředně hrozící. V souladu s článkem 51 Charty OSN Ukrajina uplatnila své právo na individuální a kolektivní sebeobranu, což akceptovala většina států i mezinárodních organizací.

Zároveň byla otevřena otázka legitimacy podpory Ukrajině ze strany jiných států, zejména dodávek zbraní, výcviku, zpravodajské pomoci a sdílení satelitních dat (Milanović 2022). Právní výklad převládající v akademické obci i mezi experty uvnitř států se přiklání k názoru, že taková podpora je v souladu s právem na kolektivní sebeobranu Ukrajiny proti agresi, a tudíž neporušuje čl. 2 odst. 4 Charty OSN.

Agrese zároveň obnovila diskusi o zastupitelské legitimitě Ruské federace ve VS OSN a RB OSN, neboť její současný status člena RB OSN s právem veta vychází z nástupnictví po Sovětském svazu, které nikdy nebylo formálně potvrzeno Valným shromážděním (Simma 2002).

Vzhledem k paralyzující roli Rady bezpečnosti OSN, kde Ruská federace jako stálý člen disponuje právem veta, se pozornost přesunula na Valné shromáždění OSN. To v říjnu 2022 přijalo rezoluci č. A/ES-11/L.5, která odsoudila pokus o anexi čtyř ukrajinských oblastí (Doněcké, Luhanské, Chersonské a Záporožské) jako porušení Charty OSN a vyzvala k okamžitému stažení ruských sil. Rezoluce byla přijata 143 hlasy pro, 5 proti a 35 států se zdrželo, což ukazuje na široký mezinárodní nesouhlas a rozpor s mezinárodním právem ohledně ruského postupu. Valné shromáždění požadovalo, aby Ruská federace okamžitě zrušila svá rozhodnutí z 21. února a 29. září týkající se statusu čtyř výše uvedených regionů.

ZÁVĚR

Analýza recentní právní regulace ozbrojených konfliktů ve světle války na Ukrajině prokázala, že MHP i nadále představuje základní normativní rámec pro vedení válečných operací. Jeho teoretická východiska – zejména principy rozlišování, proporcionality a vojenské nezbytnosti – zůstávají relevantní i v kontextu současných ozbrojených konfliktů.

Konflikt na Ukrajině byl jednoznačně klasifikován jako mezinárodní ozbrojený konflikt, přičemž na jeho průběh dopadají nejen klasické normy MHP, ale i nové rezoluce Valného shromáždění OSN, interpretace Tallinn Manualu 2.0, a vývoj v oblasti kybernetických operací a autonomních zbraňových systémů. Praktické dopady těchto právních norem se však ukazují jako omezené – především kvůli slabé vynutitelnosti, odporu států k jurisdikci Mezinárodního trestního soudu a proměnlivým interpretacím právních pojmů v hybridním konfliktu.

Z hlediska přínosů lze konstatovat, že MHP nadále poskytuje normativní základnu pro odsouzení a dokumentaci válečných zločinů. Jeho pravidla slouží jako jazyk mezinárodní odpovědnosti, který používají státy, nevládní organizace, média i akademická obec. Nástroje jako zatykače ICC, sankce Rady Evropy, nebo šetření nezávislých mezinárodních komisí prokazují, že právo stále hraje významnou roli při definování legitimacy a legality konfliktu.

Na druhé straně však konflikt na Ukrajině odhalil několik závažných systémových slabín:

- MHP má omezenou schopnost postihnout agresora v reálném čase, pokud se jedná o velmoc se stálým členstvím v Radě bezpečnosti OSN,
- v případě hybridních a asymetrických prvků války je problematické právně postihnout nové formy útoků – například kybernetické operace, dezinformace, nebo útoky bez přímé identifikace,
- používání zakázaných zbraní (např. kazetové munice), útoky na civilní infrastrukturu a porušování práv zajatců často zůstávají bez právního následku, neboť procesní kapacity mezinárodních institucí jsou nedostatečné či závislé na spolupráci států,

– významným limitem je také neochota některých států přijmout závazky plynoucí z MHP, nebo dokonce jeho zpochybnování jako „západního výkladu války“.

Do budoucna se jeví jako klíčové zaměřit pozornost na několik oblastí právní reformy a institucionálního posílení:

1. Posílení univerzality a vynutitelnosti MHP – především prostřednictvím reformy jurisdikce ICC, zavedením závazných kodifikací obyčejových norem a posílením spolupráce v rámci OSN.

2. Regulace nových forem válčení – vývoj závazných pravidel pro autonomní zbraň, umělou inteligenci, kybernetické operace a hybridní taktiky. Je nutné zajistit, že i nové technologie budou podřízeny zásadám MHP.

3. Zavedení preventivních a sankčních mechanismů – včetně předem definovaných sankcí za porušení zásad MHP, transparentních mechanismů reparací a mechanismů mezinárodní odpovědnosti nejen jednotlivců, ale i států.

4. Zvýšení transparentnosti a důvěry veřejnosti v MHP – podporou vzdělávání, spolupráce s nevládními organizacemi (ICRC, HRW), a důsledným dokumentováním porušování norem v reálném čase.

Závěrem lze konstatovat, že MHP má i nadále nezastupitelný význam v právní regulaci ozbrojených konfliktů, avšak jeho přežití a efektivita závisí na jeho schopnosti přizpůsobit se nové realitě válčení – technologické, mocenské i institucionální. Válka na Ukrajině by měla být nejen varováním, ale i impulsem k revizi mezinárodního práva v zájmu ochrany civilního obyvatelstva a zachování mezinárodního právního řádu.

Text vznikl za podpory projektu LANDOPS – Vedení pozemních operací u Fakulty vojenského leadershipu Univerzity obrany (DZRO-FVL22-LANDOPS).

Autoři prohlašují, že nejsou ve střetu zájmů v souvislosti s publikováním tohoto článku a při jeho přípravě akceptovali všechny etické normy požadované vydavatelem.

SEZNAM ZDROJŮ

AKANDE, Adebowale a JOHNSTON, Katie, 2021. Implications of the Diversity of the Rules on the Use of Force for Change in the Law. Online. *European Journal of International Law*. 2021-05-01, vol. 32, no. 2, s. 679-698. ISSN 0938-5428. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/ejil/chab051>. [cit. 2025-07-02].

AKANDE, Dapo. Classification of Armed Conflicts. In: WILMSHURST, Elizabeth (ed.). *International Law and the Classification of Conflicts*. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 32-78. ISBN 978-0-19-965775-9.

AKANDE, Dapo. The Role of the UNSC in ICC Delays. *EJIL:Talk!* [online]. 2021 [cit. 2025-07-31]. Dostupné z: <https://www.ejiltalk.org/the-security-council-and-the-icc/>

AMNESTY INTERNATIONAL. Ukraine: Prisoners of war 'sentenced' to prison following sham trials in Russian-occupied territories [online]. 2023 [cit. 2025-07-02]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/03/ukraine-prisoners-of-war-sentenced-to-prison-following-sham-trials-in-russian-occupied-territories/>.

- ASARO, Peter. Autonomous Weapons and the Responsibility Gap. *AI & Society*. 2020, roč. 35, č. 2, s. 301–310. ISSN 0951-5666.
- BASSIOUNI, M. Cherif. *Introduction to International Criminal Law*. 2. vyd. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2013. ISBN 978-90-04-23627-5.
- BELLINGCAT INVESTIGATION TEAM. *Attack on Ukrainian Government Websites Linked to GRU Hackers* [online]. 23. února 2022 [cit. 2025072]. Dostupné z: <https://www.bellingcat.com/news/2022/02/23/attack-on-ukrainian-government-websites-linked-to-russian-gru-hackers/>
- BOOTHBY, William H. *The Law of Targeting*. Oxford: Oxford University Press, 2012. ISBN: 978-0-19-969661-1.
- BOSCO, David. *Rough Justice: The International Criminal Court in a World of Power Politics*. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-0-19-984413-5.
- BUGNION, François. The Geneva Conventions of 12 August 1949: From the 1949 Diplomatic Conference to the Dawn of the New Millennium. *International Review of the Red Cross*, 1999, roč. 81, č. 834, s. 675–682. ISSN 1560-7755.
- CASEY-MASLEN, Stuart. *The Convention on Cluster Munitions: A Commentary*. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-0199599004.
- EU COUNCIL. *Sanctions against Russia in Response to the Invasion of Ukraine*. Brussels: European Union, 2023.
- GENEVA CONVENTIONS. *Geneva Conventions of 12 August 1949 and Additional Protocols* [online]. Geneva: International Committee of the Red Cross, [cit. 2025-07-21]. Dostupné z: <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties>.
- GREENWOOD, Christopher. The Law of War (International Humanitarian Law). In: EVANS, Malcolm D. (ed.). *International Law*. 4. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 771–809. ISBN 978-0-19-956566-5.
- HECHT, Eado. 2022. “Drones in the Nagorno-Karabakh War: Analyzing the Data.” *Military Strategy Magazine* 7 (4): 31–37. <https://doi.org/10.64148/msm.v7i4.5>.
- HEINEMANN-GRÜDER, Andreas, 2023. *DOGS OF WAR: Russia’s Corporate Warriors in Armed Conflicts*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. ISBN 978-92-9462-182-5.
- HENCKAERTS, Jean-Marie a Louise DOSWALD-BECK. *Customary International Humanitarian Law. Volume I: Rules*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. ISBN 978-0521539251.
- HENCKAERTS, Jean-Marie a Louise DOSWALD-BECK. *Customary International Humanitarian Law. Volume I: Rules*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. ISBN 978-0521539251.
- HENCKAERTS, Jean-Marie. Customary International Humanitarian Law: A Response to Concerns. *International Review of the Red Cross*. 2005, roč. 87, č. 857, s. 175–192. ISSN 1607-5889.

HUMAN RIGHTS WATCH. Delivering Justice for War Crimes in Ukraine [online]. 2023-05-23 [cit. 2025-07-31]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2023/05/23/delivering-justice-war-crimes-ukraine>.

HUMAN RIGHTS WATCH. Ukraine: New Findings on Russia's Devastation of Mariupol [online]. 2024-02-08 [cit. 2025-07-31]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2024/02/08/ukraine-new-findings-russias-devastation-mariupol>.

HUMAN RIGHTS WATCH. World Report 2023: Ukraine [online]. 2023-01-12 [cit. 2025-07-31]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/ukraine>.

HUMAN RIGHTS WATCH. ICC: Member States Should Act to Protect Justice [online]. 2024-12-02 [cit. 2025-07-31]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2024/12/02/icc-member-states-should-act-protect-justice>.

HUMAN RIGHTS WATCH. *Stopping Killer Robots: Country Positions on Banning Fully Autonomous Weapons and Retaining Human Control* [online]. New York: Human Rights Watch, 2020 [cit. 2025-07-31]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/report/2020/08/10/stopping-killer-robots/country-positions-banning-fully-autonomous-weapons-and>.

INTERNATIONAL CRIMINAL COURT. *Warrant of Arrest for Vladimir Vladimirovich Putin*, ICC-01/22, 17 March 2023. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int/ukraine>.

INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE. *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)*, Judgment of 27 June 1986 [online]. 1986 [cit. 2025-07-31]. Dostupné z: https://www.icj-cij.org/case/70/ICRC_Activities_in_Ukraine. Geneva: ICRC, 2023.

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS. *Autonomous weapon systems: implications for international humanitarian law* [online]. Geneva: ICRC, 2021 [cit. 2025-07-28]. Dostupné z: <https://www.icrc.org/en/document/icrc-position-autonomous-weapon-systems>.

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS. *Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977 to the Geneva Conventions of 12 August 1949*. Geneva: ICRC, 1987 [cit. 2025-07-28]. Dostupné z: <https://www.icrc.org/en/publication/0421-commentary-additional-protocols-8-june-1977-geneva-conventions-12-august-1949>.

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS. *Commentary on the First Geneva Convention of 1949*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. ISBN 978-1-107-01073-6.

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS. *Commentary on the Fourth Geneva Convention: Convention (IV) relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016 [cit. 2025-07-28]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/academic/subjects/law/humanitarian-law/commentary-fourth-geneva-convention>.

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS. *Customary International Humanitarian Law: Volume I – Rules*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. ISBN 978-0521539251.

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS. *Explosive weapons with wide area effects: a deadly choice in populated areas* [online]. Geneva: ICRC, 2022

[cit. 2025-07-28]. Dostupné z: <https://blogs.icrc.org/law-and-policy/2022/01/25/explosive-weapons-populated-areas/>.

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS. *Wars in cities: protection of civilians in urban settings – Concept Note* [online]. Geneva: ICRC, 2023 [cit. 2025-07-28]. Dostupné z: <https://www.icrc.org/en/document/wars-cities-protection-civilians-urban-settings>.

INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS. *Strengthening International Humanitarian Law Protecting Persons Deprived of Their Liberty: Background Document – Meeting of All States, Geneva, 27–29 April 2015* [online]. Geneva: ICRC, 2015 [cit. 2025-07-28]. Dostupné z: <https://www.icrc.org/sites/default/files/external/doc/en/assets/files/2015/background-document-all-states-compliance-apr-2015.pdf>

INTERNATIONAL CRIMINAL TRIBUNAL FOR THE FORMER YUGOSLAVIA. *Prosecutor v. Tadić, Case No. IT-94-1, Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, 2 October 1995* [online]. [cit. 2025-07-28]. Dostupné z: <https://www.icty.org/x/cases/tadic/acdec/en/51002.htm>.

INTERNATIONAL CRIMINAL TRIBUNAL FOR THE FORMER YUGOSLAVIA. *Prosecutor v. Tadić, Case No. IT-94-1-A, Judgement of the Appeals Chamber, 15 July 1999* [online]. [cit. 2025-08-03]. Dostupné z: <https://www.icty.org/x/cases/tadic/acjug/en/tad-aj990715e.pdf>.

MILANOVIĆ, Marko, 2022. *Secondary Rules of Primary Importance in International Law*. Oxford University Press. ISBN 9780192869012.

MILANOVIĆ, Marko. *The Expansion of “Self-Defense” Has Undermined Constraints on the Use of Force*. Just Security [online]. 2022-11-30 [cit. 2025-07-28]. Dostupné z: <https://www.justsecurity.org/88346/the-expansion-of-self-defense/>.

MILANOVIĆ, Marko. *The Law and Politics of the Ukraine War*. *Journal of Conflict and Security Law*, 2023, roč. 28, č. 1, s. 15–35. ISSN 1467-7954.

MILANOVIĆ, Marko. *The War in Ukraine and International Law: Does It Matter if Russia Is Legally an Aggressor?* *Journal of International Criminal Justice*, 2022, roč. 20, č. 4, s. 861–880. DOI: <https://doi.org/10.1093/jicj/mqac045>.

MILANOVIĆ, Marko. *State Responsibility and Reparations in Ukraine*. Just Security [online]. 2023 [cit. 2025-07-31]. Dostupné z: <https://www.justsecurity.org/author/milanovicmarko/>.

MILANOVIĆ, Marko. *Ukraine and the UNGA Resolutions*. *EJIL:Talk!* [online]. 2023 [cit. 2025-08-04]. Dostupné z: <https://www.ejiltalk.org/ecthr-grand-chamber-declares-admissible-the-case-of-ukraine-v-russia-re-crimea/>.

MOIR, Lindsay. *The Law of Internal Armed Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. ISBN 978-0521890109.

MURPHY, Sean. *Self-Defense and the Russian Invasion*. *AJIL Unbound* [online]. 2022, roč. 116, s. 159–164 [cit. 2025-08-04]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/aju.2022.24>.

NATO CCDCOE. *Tallinn Manual 2.0 on the International Law Applicable to Cyber Operations: Briefing Note* [online]. 2017 [cit. 2025-08-04]. Dostupné z: <https://ccdcoe.org/news/2017/tallinn-manual-2-0-paves-the-way-for-state-action-in-cyber-space/>.

NATO. *Countering Hybrid Threats* [online]. 2020 [cit. 2025-07-10]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm.

NATO. *Hybrid Warfare – What Does It Really Mean?* NATO Review [online]. 7. 5. 2015 [cit. 2025-07-10]. Dostupné z: <https://www.nato.int/docu/review/articles/2015/05/07/hybrid-war-does-it-even-exist/index.html>.

OCAMPO, Luis Moreno. *Ending Selective Justice for the International Crime of Aggression*. Just Security [online]. 27. 3. 2023 [cit. 2025-07-12]. Dostupné z: <https://www.justsecurity.org/84949/ending-selective-justice-for-the-international-crime-of-aggression/>.

INTERNATIONAL CRIMINAL TRIBUNAL FOR THE FORMER YUGOSLAVIA. *Čelebići Camp, Prosecutor v. Delalić (Zejnif) and others*, Appeal Judgment, Case No. IT-96-21-A, ICL 96 (ICTY 2001) [online]. 20. 2. 2001 [cit. 2025-08-04]. Dostupné z: <https://opil.ouplaw.com/abstract/10.1093/law/icl/96icty01.case.1/law-icl-96icty01>.

RID, Thomas. *Cyber War Will Not Take Place*. Oxford: Oxford University Press, 2013. ISBN 978-0-19-933063-8.

ROBERTS, Adam. Land Warfare: From Hague to Nuremberg. In: HOWARD, Michael (ed.). *The Laws of War: Constraints on Warfare in the Western World*. New Haven: Yale University Press, 1994, s. 116–139. ISBN 978-0300054094.

RUBEN, Stewart, 2025. The shifting battlefield: technology, tactics, and the risk of blurring lines in warfare. Online. *Law and Policy*. Roč. 2025, s. ž. Dostupné z: <https://blogs.icrc.org/law-and-policy/2025/05/22/the-shifting-battlefield-technology-tactics-and-the-risk-of-blurring-lines-of-warfare/>. [cit. 2025-07-27].

RUSSIAN MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS. *Statement on ICC Membership* [online]. 16. 11. 2016 [cit. 2025-07-27]. Dostupné z: https://www.mid.ru/ru/press_service/spokesman/official_statement/1538221/?lang=en.

SAROOSHI, Danesh. *The United Nations and the Development of Collective Security*. Oxford: Oxford University Press, 1999. ISBN 978-0-19-826863-5.

SASSÒLI, Marco. *International Humanitarian Law: Rules, Controversies, and Solutions to Problems Arising in Warfare*. Cheltenham: Edward Elgar, 2019. ISBN 978-1-78536-948-7.

SECURITY COUNCIL REPORT. *Code of Conduct and the French-Mexican Initiative* [online]. 2022 [cit. 2025-07-31]. Dostupné z: <https://www.securitycouncilreport.org>

SCHABAS, William A. *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute*. 2. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2020. ISBN 978-0-19-883958-3.

SCHABAS, William, 2020. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press. ISBN 9781108727365.

SCHMITT, Michael N. (ed.). *Tallinn Manual 2.0 on the International Law Applicable to Cyber Operations*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017. ISBN 978-1107177222.

SCHMITT, Michael N., ed. *Tallinn Manual 2.0 on the International Law Applicable to Cyber Operations*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017. ISBN 978-1-107-17722-4.

SIMMA, Bruno, 2002. *The Charter of the United Nations*. München: Oxford University Press. ISBN 0199253773.

SOLIS, Gary D., 2022. *The law of armed conflict: international humanitarian law in war*. [Third edition]. New York, NY: Cambridge University Press. ISBN 9781108926935.

TAMBAY, Esti; KHALFAOUI, Anna. *Status of Private Military Companies Personnel under IHL: Implications for Prosecuting Members of the Wagner Group in Ukraine* [online]. *Opinio Juris*, 14. 11. 2023 [cit. 20250717]. Dostupné z: <https://www.opiniojuris.org/2023/11/14/status-of-private-military-companies-personnel-under-ihl-implications-for-prosecuting-members-of-the-wagner-group-in-ukraine/>.

UNITED NATIONS INDEPENDENT INTERNATIONAL COMMISSION OF INQUIRY ON UKRAINE. *Report to the UN General Assembly*, October 2023 [online]. [cit. 2025-07-31]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2023/10/un-commission-inquiry-ukraine-finds-continued-war-crimes-and-human-rights>.

UN. *Robust Diplomacy, Adaptable Peacekeeping Missions Key to Foster Peace in Increasingly Complex Security Environment, Fragmented World, Speakers Tell Security Council* [online]. New York: United Nations, 2025 [cit. 2025-07-31]. Dostupné z: <https://press.un.org/en/2025/sc16132.doc.htm>

UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY. *Weapon transfers, including banned cluster munitions, spike in Ukraine* [online]. 17. 8. 2023 [cit. 2025-08-01]. Dostupné z: <https://en.news.un.org/en/story/2023/08/1139852>.

UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY. Resolution ES-11/1. *Aggression against Ukraine* [online]. 2. 3. 2022 [cit. 2025-08-01]. Dostupné z: https://digitallibrary.un.org/record/3965290/files/A_RES_ES-11_1-EN.pdf.

UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY. Resolution ES-11/6. *Just and lasting peace in Ukraine* [online]. 23. 2. 2023 [cit. 2025-08-01]. Dostupné z: <https://docs.un.org/a/RES/ES-11/6>.

UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS COUNCIL. *Report on Bucha Massacres* [online]. 2023 [cit. 2025-08-04]. Dostupné z: https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/coiukraine/A_HRC_52_62_AUV_EN.pdf.

UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS OFFICE. *Report on Human Rights in Ukraine*, March 2023 [online]. 24. 3. 2023 [cit. 2025-08-04]. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/ukraine/2023/23-03-24-Ukraine-35th-periodic-report-ENG.pdf>.

UNITED NATIONS INSTITUTE FOR DISARMAMENT RESEARCH. *Proposals Related to Emerging Technologies in the Area of Lethal Autonomous Weapons Systems* [online]. Geneva: UNIDIR, 2022 [cit. 2025-08-04]. Dostupné z: https://unidir.org/files/2022-07/UNIDIR_Proposals_Emerging_Technologies_Lethal_Autonomous_Weapons_Systems_Annex_A.pdf.

UNITED NATIONS INSTITUTE FOR DISARMAMENT RESEARCH (UNIDIR). *Understanding Civilian Harm from the Indirect or Reverberating Effects of the Use of Explosive Weapons in Populated Areas: Strengthening Data Collection to Implement the Political Declaration* [online]. Geneva: UNIDIR; Explosive Weapons Monitor, říjen 2024 [cit. 20250804]. Dostupné z: <https://unidir.org/publication/>

understanding-civilian-harm-from-the-indirect-or-reverberating-effects-of-the-use-of-explosive-weapons-in-populated-areas-strengthening-data-collection-to-implement-the-political-declaration.

WAGNER, Markus. *Drones and the Law of Armed Conflict*. In: LUSHENKO, Paul; BOSE, Srinjoy; MALEY, William, eds. *Drones and Global Order: Implications of Remote Warfare for International Society* [online]. London: Routledge, 2021, s. xx–yy. ISBN 9781003139676.

Odešel Ján Spišák

Plukovník ve výslužbě Ing. Ján Spišák, Ph.D., mnoholetý předseda redakční rady Vojenských rozhledů od nás odešel ve věku nedožitých 68 let.

Ján Spišák se narodil 22. prosince 1958 v Povážské Bystrici. Byl absolventem Vysoké vojenské školy pozemního vojska ve Vyškově (1983). Po skončení studia na vysoké vojenské škole působil v letech 1983 až 2003 na velitelských a štábních funkcích u útvarů pozemních sil na stupních pluk, brigáda a divize.

V letech 2003 až 2007 pracoval na Ředitelství výcviku a doktrín ve funkcích náčelníka operačního oddělení a zástupce ředitele Správy doktrín. V letech 2007 až 2009 zastával funkci vedoucího oddělení studia vojenského umění na Ústavu operačních a taktických studií a Ústavu strategických a obranných studií. Aktivní vojenskou službu ukončil v roce 2009. V letech 2010 až 2016 postupně působil jako akademický pracovník na Katedře celoživotního vzdělávání Fakulty ekonomiky a managementu UO a na Oddělení vojenské strategie a doktrín (OdVSaD) na CBVSS UO, Brno. Od listopadu 2016 pracoval jako vedoucí OdVSaD na CBVSS. Od r. 202x pracoval jako akademický pracovník na oddělení řízení kariérových kurzů na Centru bezpečnostních a vojensko-strategických studií. Ve své práci se zabýval problematikou vojenského umění, tvorby a rozvoje vojenských koncepcí a byl v této problematice uznávaným odborníkem. Byl také autorem a spoluautorem několika monografií a řady odborných článků v domácích i zahraničních časopisech.

Ján Spišák byl člověk s velkou životní vitalitou. Po dobu sedmi let stál i v čele redakční rady Vojenských rozhledů. Časopis se za dobu jeho působení v redakční radě kvalitativně posunul v řadě oblastí. A to v době, kdy požadavky na odborná periodika rapidně vzrostly.

Jeho obraz by však nebyl úplný, kdybychom nevyzvedli zejména jeho osobní, lidskou stránku. Ján Spišák byl člověk, který byl velmi pracovitý a uměl kolegům být nápomocen. Odborná erudice podepřena bohatými zkušenostmi a jeho kamarádství to je to, co zůstane v mysli a srdcích všech, kteří jej poznali.

Redakce

Plánování operací jako součást kariérové přípravy důstojníků	3
<i>Richard Saibert, Vlastimil Drápela</i>	
Čínsko-ruská vojenská spolupráce od počátku války na Ukrajině	19
<i>Zdeněk Rod, Martin Růžička</i>	
Transformativní role nových technologií při zdokonalování vojenských operací: poznatky z války na Ukrajině	36
<i>Dumitriu Cătălin-Costel</i>	
Efektivita výukových aktivit ve vojenských kurzech anglického jazyka: Pohled učitelů a studentů	53
<i>Stanislava Jonáková, Jana Rozsypálková</i>	
Na počátku bylo slovo: Úloha jazyka a kultury v mírových operacích	72
<i>Nadia Gergato-Dąbek</i>	
Blížkost hrozeb a obranná reakce: komparativní analýza transformace vojenských výdajů v sedmi východoevropských státech NATO	87
<i>Cezar Vasilescu</i>	
Odměňování Aktivní zálohy: motivuje současný systém k častému cvičení?	101
<i>Jan Kofroň, Jan Matuach</i>	
Dosažitelnost personálních cílů Armády České republiky: Komparativní pohled na rekrutační strategie v Evropě	118
<i>Tomáš Kučera</i>	
Infiltrace a ovlivňování členů Aktivní zálohy AČR: přehled nekonvenčních rizik pro ochranu kritické infrastruktury	142
<i>Ondřej Vozňák</i>	
Systémové výzvy v rámci přednemocničního zdravotnického hlášení: Studie rozvoje konceptů a experimentování v souladu s NATO	156
<i>Veronika Šedivcová, Hana Střítecká, Vanda Boštíková, Daniel Petrílák, Petr Král, Hynek Schwach</i>	
Současný stav a některé budoucí výzvy obrany informačního prostředí v České republice a zahraničí	180
<i>Šárka Tesařová, Radomír Ščurek</i>	
Dopad recentní právní regulace ozbrojeného konfliktu prizmatem války na Ukrajině	200
<i>Leopold Skorůša, Karel Marek, Ondřej Horák, Radim Vičar</i>	
PŘÍLOHA	
Odešel Ján Spišák	221
<i>Redakce</i>	

CONTENTS

Operations Planning as Part of the Officers' Career Training	3
<i>Richard Saibert, Vlastimil Drápela</i>	
Sino-Russian Military Cooperation since the War in Ukraine	19
<i>Zdeněk Rod, Martin Růžička</i>	
Transformative Role of Emerging Technologies in Enhancing Military Operations: Insights from the War in Ukraine	36
<i>Dumitriu Cătălin-Costel</i>	
Effectiveness of Instructional Activities in Military English Courses: Teacher and Student Perspectives	53
<i>Stanislava Jonáková, Jana Rozsypálková</i>	
In the Beginning Was the Word: The Role of Language and Culture in Peace Operations	72
<i>Nadia Gergało-Dąbek</i>	
Threat Proximity and Defense Response: A Comparative Analysis of Military Spending Transformation in Seven Eastern European NATO States	87
<i>Cezar Vasilescu</i>	
Compensation of Active Reserve: Does the Current System Motivate Frequent Training?	101
<i>Jan Kofroň, Jan Matuach</i>	
Achievability of Personnel Goals of the Czech Armed Forces: A comparative view of recruitment strategies in Europe	118
<i>Tomáš Kučera</i>	
Infiltration and Influence Targeting of the Czech Armed Forces' Active Reserves: An Overview of Non-Conventional Risks to Critical Infrastructure Protection	142
<i>Ondřej Vozňák</i>	
Systemic Challenges in the Pre-Hospital Medical Reporting Framework: A NATO-Aligned Concept Development and Experimentation Study	156
<i>Veronika Šedivcová, Hana Střítecká, Vanda Boštíková, Daniel Petrilák, Petr Král, Hynek Schwach</i>	
Current Status and Some Future Challenges of Information Environment Defense in the Czech Republic and Abroad	180
<i>Šárka Tesařová, Radomír Ščurek</i>	
The Impact of Recent Legal Regulation of Armed Conflict in the Context of the War in Ukraine	200
<i>Leopold Skoruša, Karel Marek, Ondřej Horák, Radim Vičar</i>	
ENCLOSURE	
Ján Spišák Passed Away	221
<i>Editorial Staff</i>	

Redakční rada:

Ing. Ján Spišák, Ph.D. (předseda) † 4. 4. 2026

PhDr. Miloš Balabán, Ph.D.

pplk. Marco Biagini, Ph.D.

doc. PhDr. Felix Černoch, CSc.

plk. Florian Cîrciumaru, Ph.D.

kpt. Mgr. Lukáš Dyčka, Ph.D.

prof. PhDr. Jan Eichler, CSc.

mjr. Mgr. et. Mgr. Jakub Fučík, Ph.D.

prof. dr hab. Artur Gruszczak

plk. gšt. doc. Ing. Vladan Holcner, Ph.D.

prof. Ing. Aleš Komár, CSc.

plk. Ing. Jaroslav Kompan, Ph.D.

doc. Josef Kraus, Ph.D.

Mgr. Tomáš Kučera, Ph.D.

generálmajor Ing. Miloslav Lafek

prof. Juha-Matti Lehtonen, Ph.D.

Ing. František Mičánek, Ph.D.

Ing. Bc. Luděk Michálek, Ph.D.

plk. gšt. Ing. Petr Michenka

generálmajor Mgr. Petr Milčický, Ph.D.

doc. Martin Riegl, Ph.D.

Ing. Richard Saibert, Ph.D.

Hofrat Univ.-Doz. Dr. A. Erwin Schmid

Zdzisław Sliwa, Ph.D.

Ing. Miroslav Šuhaj, Ph.D.

Mgr. et Mgr. Lukáš Tichý, Ph.D.

Časopis VOJENSKÉ ROZHLEDY
pololetník

Vydává:
Ministerstvo obrany České republiky, Tychonova 1, 160 01 Praha 6 – Dejvice

Vydávající instituce:
Univerzita obrany, Kounicova 156/65, 662 10 Brno

IČO: 60162694

Vojenské rozhledy č. 1/2026
Ročník: XXXV. (LXVII))

Datum předání do tisku: 13. května 2026

Rozšiřuje:
OKP MO, distribuce, Rooseveltova 23, 161 05 Praha 6
Radka Boková, tel. 973 215 563, bokovar@mo.gov.cz

Redakce: Ing. Petr Koziel, telefon: 973 443 499
E-mail: vojenskerozhledy@unob.cz

Tajemník redakční rady: Mgr. Jaroslav Galba

Sídlo redakce: Kounicova 65, 662 10 Brno

Adresa pro zasílání pošty: Vojenské rozhledy – redakce, Kounicova 156/65, 662 10 Brno

Časopis Vojenské rozhledy v elektronické podobě naleznete na:
<http://www.vojenskerozhledy.cz/>

Časopis je evidován:

- v evropské databázi ERIH PLUS
- v seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice
- v katalogu Národní knihovny České republiky
- v databázi Central and Eastern European Online Library GmbH (CEEOL)
- v Crossref database (DOI)
- v databázi Directory of Open Access Journals (DOAJ)

Od čísla 1/2018 je časopis indexován v databázi Emerging Sources Citation Index na Web of Science

Grafická úprava: Adéla Zemanová

Tiskne: VGHMÚř Dobruška

Evidenční číslo: MK ČR E 6059

Identifikační číslo: ISSN 1210-3292 (print), ISSN 2336-2995 (on-line)

doi: 10.3849/2336-2995

